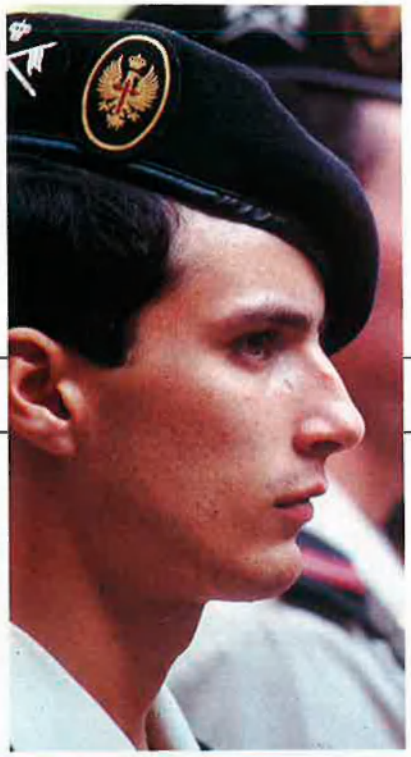
EL TEMPS

16/22 abril 1990

Any VII - No. 304 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes.

Víctimes de Narcís Serra

4 drames de la 'mili'

Cosmonegocis

El preu del cel

FILTER CIG

Una força en declivi

Entrevista a Margaret Thatcher

© JOHN DI GIANNI

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

EL 304 TEMPS

16 / 22 abril 1990

sumari

Any VII - No. 304 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes

PAÍS

8. "Un president sense partit". Entrevista a Jeroni Albertí. *Miquel Payeras.*
12. Honorat Ros: "El govern no vol el monolingüísme". *Tona Català.*
16. Desgraciada *mili.* *Albert Punsola.*
19. Una arma de doble tall. *T. Català.*
24. Canigó: paisatges en venda. *Univers Bertrana*

ESTAT

25. "Anguita necessita un bany que li rente el fonamentalisme". Entrevista a Santiago Carrillo. *Jordi Sebastià i Albert Vicent.*

INTERNACIONAL

34. Centramèrica, aguaita la pau. Antoni Castel.
35. *Pravda*: operació maquillatge. *Joan Martí.*
36. RDA: Desgavell abans de la unificació. *Llibert Ferri.*

TEMPS OBERT

38. Dones de servei: la feina bruta. *Tona Català.*
42. *La missió* de Portaceli. *Andreu Sotorra.*
44. Els amors antics de Milos Forman. *Luciana Capretti.*
47. *Peraustrínia 2004. A. Sotorra.*
50. Aspirina: el remei del segle. *Sílvia Monfort.*

LA CRÍTICA

61. Art: El violent intimisme pictòric de Carmen Grau. *Romà de la Calle.*
62. Discos: En el fons, almívar. *Juan M. Játiva.*
Arqueologia: Abans dels australopitecs. *Enric Llobregat.*
63. Música: De *Boris Gudonov* a June Anderson. *Jaume Comellas.*
64. Teatre: La vitalitat de les peces de museu. *Josep Lluís Sirera.*
65. Televisió: Masclisme per pilotes. *Ramon Miravitlas.*

AGENDA

EL TEMPS recomana. 56
Les pel.lícules de la setmana. 58
Passatemps. 60

CULTURA

La guerra que va fer George Orwell a Catalunya. *Miquel Berga.* 66
"Ha passat el temps de la poesia". Entrevista a Pere Cerdà. *Pere Verdaguer.* 80

LLIBRES

El llegat de Humboldt, de Saul Bellow. *Josep Iborra.* 72
Seduccions: "Ho reconec, no sé alemany", per *J. M. Fonalleras.* 74
La recerca formal, per *Jordi Llavina.* 75
Un fresc de Viena, per *Miquel Porta Perales.*
Hop!, per *A. Sotorra.* 76
La Barcelona submergida de Vicenç Villatoro , per *Xulio R. Trigo.* 77
Premi Serra d'Or, per *X. R. T. 78*

CIÈNCIA

El Cabril: l'abocador nuclear espanyol. *Xavier García.* 80
El cel vist des del cel. *Xavier Duran.* 82

ECONOMIA

Cosmonegocis: el mercat dels satèl.lits. *Xavier Duran.* 87
Traure-li el suc a la CEE. *Albert Vicent.* 90
Tycesa:la fi d'un imperi. *P. Descals.* 92
"Demanem un finançament propi". Entrevista a Alexandre Forcades. *Miquel Payeras.* 94

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. Redacció de Barcelona: Carrer de Casanova, 46, 4-2, 08011-Barcelona. Tel. (93) 323 00 71. President del Consell d'Administració: Rafael Mansanet. Editor: Eliseu Climent. Subdirector: Josep Ma. Pasqual. Redacció València: Miquel Alberola, Xulio Ricardo Trigo, Jordi Sebastià, Nel.lo Pellicer, Albert Vicent, Ismael L. Belda. Tona Català. Col.laboradors:Carles Gàmez, Ronan Killeen, Toni Picazo, Josep Franco, Joan Sorribes. Redacció Barcelona: Redacció: Eduard Company, Sílvia Montfort, Blanca Lucas. Col.laboradors: Lluís Bonada, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Andreu Sotorra, Joan Vila, Vicent Partal, Albert Punsola . Secretària de redacció: Mercè Montoliu. Corresponsalia Alacant: Francesc Manel Anton. Corresponsalia Castelló: Teresa Violeta. Corresponsalia Mallorca: Miquel Payeras. Corresponsalia Andorra: M. Carme Grau Ribot. Corresponsalia Madrid: J. M. Sanmartí. Fotògrafs: Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amengual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). Documentació: Ma. J. Castellote. Arxiu fotogràfic: Jesús Prats. Disseny: Enric Satué. Maquetació: L. Casanovas. Cartografia: Alonso. Correcció lingüística: Francesc Selles, Faust Ripoll. Promoció i publicitat: Jordi Enguix. Subscripcions: Begonya Pardo. Edició: Eloi Casanovas. Fotòlits: Gràfiques Papallona. Fptomecànica: Añón. Impressió: Gràfiques Morvedre, El Puig de Sta Maria. Col.laboradors: Joan Fuster, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vázquez Montalban, Joan de Sagarra, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Antoni Castell, Antoni Reig, Josep Mprell, Llibert Ferri, Juan m. J'ativa, Enric Llobregat, Enric Satué, Jaume Comelles, Daniel Giralt Miracle, Adolf Beltran, Francesc caballero, Josep Lluís Sirera, José Luis Guarner, Joan Ollé. Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Telèfon (96) 352 48 69. Depòsit legal: V. 853-1984.

Indignació acadèmica

Davant la publicació al setmanari EL TEMPS (19-3-90, pp 48/49) d'uns versos al.lusius a Joan Fuster, el Consell del Departament de Filologia Catalana, en sessió del dia 28 de març de 1990, constata que els susdits versos, tot i aprofitar un context festiu, contenen unes afirmacions falses i representen un atac a la dignitat personal, professional i cívica del senyor Joan Fuster.

En conseqüència, hom acorda per unanimitat:

1-Expressar la solidaritat del Departament amb la persona i l'obra del Dr. Joan Fuster.

2-Comunicar a la direcció de la revista EL TEMPS i a les institucions acadèmiques el contingut d'aquest acord.

El Consell del Depart ament de Filologia Catalana Universitat de València.

Enric Lloveras puntualitza

Benvolgut company,

T'adreço aquestes ratlles perquè a la secció "El termòmetre" de la revista d'aquesta setmana llegeixo, amb sorpresa, el text titulat "Jordi Garcia Candau", on trobo el rècord mundial d'errors, judicis d'intencions i falsedats de la història del periodisme en llengua catalana. Te les escric pel respecte professional que sento per la revista EL TEMPS i perquè penso que és una mala forma de servir el país, o països, i deixar-se portar per les rauxes, pels comentaris, per les xafarderies, sense consultar mai els actors, sense contrastar les fonts i fent, en definitiva, un mal periodisme.

Correccions:

1. Mai ningú, a Televisió Espanyola, ha decidit suprimir els informatius territorials. L'anterior Direcció General havia qüestionat la franja informativa del vespre, a la primera cadena, per estrictes raons de programació. A Catalunya, per exemple, es tractava de passar l'*Informatiu vespre* a la segona cadena, tot conservant l'*Informatiu matí* i l'*Informatiu migdia* a la primera cadena, igual que l'*Informatiu cap de setmana*. Pel trimestre que ara comença es faran 20 hores més de serveis informatius en llengua catalana. Res més lluny, per tant, de suprimir res, sinó en tot cas d'augmentar-ho.

2. El meu nom és Enric Lloveras, no Enric Llobregat tal com assegura el desinformador. Em van batejar a La Bisbal d'Empordà fa 32 anys i estic orgullós del meu cognom i dels meus orígens empordanesos. Prego que no el canvieu.

3. La meva trajectòria, en periodisme, ha estat exactament la contrària de la que relateu a EL TEMPS. Tota la meva vida he fet periodisme en català, sóc uns dels fundadors de Ràdio 4 a Barcelona i no he fet altra cosa que lluitar per la presència del català en els mitjans de comunicació públics. El meu currículum professional és prou conegut per a reinventar-lo.

4. Els "usos antropològics i barretinaires" deuen consistir, per exemple, a tenir divendres passat a TVE-Catalunya el líder de la revolució dels estudiants xinesos, per primera vegada a l'estat espanyol, en un programa en llengua catalana. Deuen consistir a facilitar viatges a Berlín, El Salvador, la Xina popular, Equador o els Estats Units per tal de fer informació en llengua catalana per a l'àmbit de Catalunya.

Us prego, senzillament, una mica de seriositat i, si no és massa demanar, la publicació d'aquesta carta.

Enric Lloveras

Animadversió cap a ERC

Percebo en l'entrevista al Sr. Rafael Ribó una mal dissimulada animadversió cap al meu partit, Esquerra Republicana de Catalunya.

Aquesta vegada el Sr. Ribó qualifica de "fora de context" el viatge que dirigents d'ERC van fer a Lituània. Altres vegades s'ha referit al mateix viatge amb exabruptes més contundents.

Ens acusa el Sr. Ribó d'haver marxat a Lituània quan aquí es debatia el Pla d'Aigües. ¡Absolutament fals! Vam tenir extremada cura de fer el viatge dins del mes de gener, per no coincidir amb l'inicí i de les sessions parlamentàries.

Qui es dedica a trepitjar ha de saber que la seva també la hi poden trepitjar. ¡Som-hi Sr. Ribó!

Vull recordar que el seu partit, el PSUC, va abonar en el seu dia el pacte Hitler-Stalin que significava la repartició de Polònia i l'annexió de les repúbliques bàltiques, entre les quals Lituània, per part de l'URSS.

Ja sé que em dirà que eren altres temps. ¡Doncs precisament! El PSUC, abans de morir, podia haver fet un bell gest. Podia haver desautoritzat aquell ignominiós pacte, tot responent a la dramàtica crida del president de la República de Lituània, Sr. Vi-

LA PUÇA DEL TÚRIA

"Cantúries"
¡I FRAGA AZNAR CORONÀ!
(VELL O JOVE TANT LI FA)
Vora al riu Guadalquivir,
i al so d'una sevillana,
el PP fa una setmana
s'ha reunit a escatir,
quasi sense discutir,
entre ells qui és el qui mana.
I han triat *cabdill* Aznar,
que fa musell de Charlot...
Molt de treball té el xicot
si el ramat vol transformar
i està per veure si pot
tant de ruc vell *desasnar.*
¿Podrà fer-nos oblidar
els cinquanta anys de vergonya
de dreta anti-popular?
Perquè porten tanta ronya
que no els la trau ni de conya
"Elena" la de rentar!

La puça del Túria... i del Guadalquivir.

tautas Landsberguis, quan demanà suport internacional a l'acte d'autodeterminació del Parlament lituà.

No ha estat així. Encara més, Iniciativa per Catalunya, s'ha inhibit a la Junta de Portaveus del Parlament davant de la moció que ERC havia presentat en aquest sentit. Talment com s'han inhibit CiU, PSC i PP.

I una altra cua. Sí que hi havia sessions parlamentàries quan el Sr. Ribó anà a Itàlia al congrés del PCI. ¡Que confiat estava de l'ascendència del PSUC sobre el Sr. Achille Ochetto! Però molt fora de context devia estar el Sr. Rafael Ribó, quan encara no havia passat una setmana, que el Sr. Ochetto, en una jugada digna de Berlusconi, se saltava tot el "conducte reglamentari" (PSUC, IC, PCE inclosos) i es reunia amb la plana major del PSOE. ¡Quina enredada!

Carles Bonet Revés
Membre del Comitè Executiu d'ERC

Solucions als passatemps del número 303

Problema de lògica

L'Hotel Petit, de 3 estrelles, té 107 habitacions i els seus preus són: 8.400 ptes per nit i 15.200 en pensió completa. L'Hotel Manila, d'una estrella, té només 33 habitacions i els seus preus són: 4.500 ptes per nit i 8.200 ptes en pensió completa. L'Hotel Blanc, de 2 estrelles, té 62 habitacions, i els seus preus són: 4.300 ptes per nit i 7.600 ptes en pensió completa. L'Hotel Fal.lera, de 4 estrelles, té 216 habitacions, i els seus preus són: 16.500 ptes per nit i 27.200 ptes en pensió completa. L'Hotel Familiar, de 5 estrelles, té 345 habitacions, i els seus preus són: 14.500 ptes per nit i 24.600 ptes en pensió completa.

Encreuat negre

PAS DE RATLLA

Ramon Barnils

Pujolisme de base

Diuen els diaris, prenent-ho de l'agència de notícies del govern espanyol Efe, que el president Pujol va dir: "Els intel.lectuals o bé ens han enganyat o bé no saben res perquè ens han fet creure que el marxisme era un sistema bo quan era eficaç, ja que finalment els russos no es poden comprar ni una muntura per a les ulleres".

Bona. L'acte en el transcurs del qual es van produir les paraules del president d'Amunt era organitzat per GEN, grup d'estudis nacionalistes de llarga durada i de funcionament intermitent. Té, o tenia, la seu precisament a la cantonada Rambla de Catalunya-Gran Via de les Corts Catalanes de Barcelona i casualment damunt la coneguda pelleteria La Sibèria.

No és estrany que, tenint com es veu que tenia el president Pujol ganes de dir el que pensa de veritat, hi hagués hagut notícia que a l'acte, no hi eren convidats periodistes. Molt lògic i molt prudent, i molt assenyat. El que va passar és que encara que la conferència-col.loqui de Pujol l'organitzava el GEN, entitat no oficial, en ser anunciat per un organisme oficial, l'oficina de la Presidència de la Generalitat, uns quants periodistes van creure també molt assenyadament, que hi tenien dret d'assistència.

Així que els periodistes van rebre l'habitual combinació de copets a l'esquena i copets als tonyons, i finalment es va arribar a un acord: que podien assistir a la conferència, i que es podien estalviar el col.loqui.

Déu n'hi do: el president, embalat, no va deixar de dir allò que li fa dir la seva convicció més íntima, que aquí d'intel.lectuals que en els darrers anys l'hagi encertada només n'hi ha un, que és ell: resultats electorals canten, canten èxits generals de la socialdemocràcia (ell la propugnava ja fa un quart de segle i a la sueca), i canta tot l'Europa de l'Est. Va dir, doncs, que els intel.lectuals ens han enganyat, o bé que no saben res.

Si la gratitud fos exigible als polítics, que no ho és, n'hi ha uns quants que haurien de saltar a la cara del president Pujol i dir-li ingrat: de mossèn Ballarín a mossèn Ramoneda, passant per mossèn Lorés i mossèn Galí, i d'esconalets demaneu-ne. Efectivament, els intel.lectuals o bé ens enganyen, o bé no saben res. No saben, o bé ens enganyen quan ho neguen, que la professió d'intel.lectual no comporta necessàriament carnet d'esquerres, i encara menys d'esquerra marxista: de Raymond Aron a Albert Camus per anar d'un cap a l'altre, el nombre d'intel.lectuals agnòstics ha estat i és mínimament abundós (el que passa és que els intel.lectuals creients, siguin marxistes, moros o cristians, tenen segles de pràctica a situar-se ells a la llum i per tant tots els altres en el no-res).

I hi ha, fins i tot, intel.lectuals que desconeixen la base i la justificació de l'ofici: que és la de basar i justificar, per un salari més o menys mòdic, qualsevol classe o mena d'idea, ideologia, sublimitat o bestiesa. Sigui cristiana, marxista, musulmana; absoluta o relativa.

La Llibreria de la Generalitat de Catalunya

ESPAI PER CONÈIXER

Un espai important per a Catalunya.
Al centre de Barcelona.
Obert a tot el món.
Per conèixer totes les publicaciones de la Generalitat —llibres, catàlegs, Diari Oficial (DOGC), cartells, etc— i les publicacions d'organismes internacionals com l'ONU, la UNESCO, etc.
Ofereix tots els serveis relacionats amb el DOGC:

venda d'exemplars, contractació d'anuncis, etc.
Disposa de servei de vídeo i bancs de dades informatitzats tant del DOGC com de publicacions.

I posa al vostre abast més de 800 títols.
El volum editorial de la nostra institució requeria un espai funcional propi.
Ara en té un a mida: la Llibreria de la Generalitat de Catalunya. Veniu a conèixer-la.

Horari Llibreria:
De dilluns a dissabte, de 9 a 14,30 i de 15,30 a 20 hores

Horari contractació d'anuncis:
De dilluns a divendres de 9 a 13 hores

Adreça:
Rambla dels Estudis, 118 (Palau Moia)
08002 Barcelona
Tels. 302 68 35 · 302 64 62

Generalitat de Catalunya
Llibreria

R&B Associats

Parlaments, ajuntaments, 'blaveros' ... i Fabregat

Ni la premsa de València ni la de Barcelona no s'ha molestat a divulgar un fet ben significatiu, esdevingut justament unes hores abans de la compareixença del president del govern per al debat de la qüestió de confiança. La vesprada abans que el President llançara, en nom propi i del seu partit, repetides invocacions al diàleg amb totes les forces polítiques, i que invocara la necessitat d'escoltar i negociar, es reunia al mateix Parlament la comissió de Transports i comunicacions. En l'ordre del dia de la reunió parlamentària figurava una proposició no de llei, presentada per Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya, sobre el tema —encara viu, malgrat tot— de la recepció de TV3 al País Valencià.

La proposició demanava dues coses ben simples: que el Ministeri alçara els precintes dels repetidors, que estan impedint la recepció normal de les emissions de TV3 en gran part del territori valencià; demanava també que el Ministeri prenguera les mesures necessàries per tal de fer realitat els acords de les Corts valencianes i del Parlament de Catalunya, en el sentit de fer possible la recepció mútua de les respectives televisions. Arribada la votació, es van manifestar a favor de la proposta d'IU-IC els representants de *totes* les forces parlamentàries presents. Tots els partits, el PP, el CDS, CiU, PNB, IU-IC, els andalusistes..., tothom estava a favor d'una proposta tan absolutament inatacable. Tots, excepte el PSOE. I amb els vots del PSOE, la proposta va ser derrotada. Només el PSOE, doncs, exclusivament el PSOE, està a favor de mantenir tancats els repetidors de TV3, de mantenir les multes i de no donar curs a la voluntat dels parlaments de Catalunya i del País Valencià. Curiosament, les declaracions d'aquests parlaments sobre el tema de la televisió, es van prendre amb el vot favorable dels diputats socialistes. Si tot això té alguna explicació coherent, el ciutadà normal és difícil que l'arribe a entendre.

El govern central, el PSOE, el president Lerma, voldrien que el tema de TV3 desapareguera de la circulació, voldrien imposar les seues arbitràries decisions per l'expedient de la repressió i de l'oblit. Voldrien que fóra un tema purament local i marginal. Però no és així: el tema ha arribat ja, i ha estat admés a tràmit, al parlament d'Estrasburg. I dins l'àmbit de l'estat espanyol, ha estat perfectament comprès fora del País Valencià: per exemple, per nombrosos ajuntamens del país Basc, de Galícia, de Castella i Lleó, de totes bandes, que cada dia estan enviant les seues adhesions formals a favor de la recepció de TV3 al País Valencià. És un tema, que per dignitat i per principi, no s'acabarà fins que tinga l'única solució que pot tenir. La que, per exemple, ha ofert el mateix director General de Telecomunicacions als mallorquins: la recepció lliure de les emissions de TV3 i TVV.

Mentrestant, en una compareixença parlamentària, el director de TVV, Amadeu Fabregat, encara parlava fa pocs dies d'oposar-se a la *invasió* de TV3, com un petit Fidel Castro de vocació numantina,... i era efusivament felicitat per Unió Valenciana per aquesta *mostra de coratge*. Mentrestant, també Unió Valenciana era l'únic partit que no votava a favor d'una major presència del valencià a TVV (on la llengua del país està absent durant hores i hores seguides). Algú, el responsable últim de tot això, hauria de començar a reflexionar sobre qui serà el beneficiari final de tanta contradicció i de tan escassa coherència. No cal molta perspicàcia. Sí que caldria, però, una mica menys d'obstinació.

PAÍS

Jeroni Albertí, president del Parlament balear

Un president sense partit

Jeroni Albertí porta un any fora d'Unió Mallorquina, el partit que ell va fundar. Sense militar en cap partit, continua presidint el Parlament de les Illes. La seua opinió encara és fonamental a l'hora d'analitzar el complicat procés de l'Estatut Balear.

Jeroni Albertí i Picornell (Banyalbufar, 1927) és l'actual president del Parlament balear. Protagonista indiscutible de la vida política balear a partir de 1977. Elegit senador per UCD els anys 1977 i 1979. President de l'Assemblea de Parlamentaris de Balears el 1977. President del Consell General Interinsular de Mallorca el 1979, va presentar la dimissió d'aquest càrrec el 1982 i es va donar de baixa en UCD. Funda Unió Mallorquina l'octubre del 82 amb la intenció de crear un espai per al centre regionalista. President d'UM des del 1983. President del Consell Insular de Mallorca entre 1983 i 1987. President del Parlament balear des del 1987.

El juny de 1988 un colp de mà intern l'obliga a no presentar-se a la reelecció com a president d'UM. Des d'aleshores es manté aparentment allunyat de la vida política de partit, ocupat en les tasques de president de la Cambra legislativa balear. Ha estat, és, el president per excel.lència. Un president que a partir del 1991 pot deixar la política. Un president sense partit.

—Vostè ha estat protagonista destacat de la política balear durant la transició i en l'actualitat; després d'aquests anys, ¿quina valoració fa de la realitat actual, tant estatal com la de les Illes Balears?

—Si s'analitza amb perspectiva des de les primeres eleccions de 1977, crec que, a pesar que tothom voldria que estiguéssim més avançats, no es pot dir que no s'hagin anat aconseguint una sèrie de coses importants, pel que fa l'àmbit estatal i pel que fa a Balears.

Després de les eleccions del 77 començàrem a treballar, a l'Assemblea de Parlamentaris, en dues perspectives: dotar les Illes d'allò que els mancava i assumir que amb la Constitució aniríem cap a l'autonomia, amb un govern preautonòmic; govern que constituïrem el juliol de 1978. Durant l'època constituent ja aconseguírem la Universitat de les Illes, que era molt esperada. Després, amb la pre-autonomia i a pesar de la mancança de poder, vam prendre mesures importants, com l'oposició frontal del Consell General Interinsular (ens de govern pre-autonòmic) a la creació del desembarcament de combustible a la badia de Palma, que tenia totes les benediccions del govern central i de l'Ajuntament de Palma, i que el CGI aconseguí aturar el que hauria estat un gran despropòsit, com és posar en una zona turística una descàrrega de combustible.

En el tema de l'Estatut hi hagué grans dificultats per a complir el precepte constitucional (d'iniciativa autonòmica) del 66% de municipis per illa. A Eivissa hi hagué dificultats perquè molta gent volia saber quin Estatut tendríem abans de prendre la iniciativa, cosa que és girar els termes: allò normal és prendre la iniciativa i després fer l'Estatut, i no va ser així. Aquí, primer haguérem de fer l'Estatut i després prendre la iniciativa. I com que a l'Estatut no estava reflectit a gust de la força política que dominava Eivissa (el PP) el tema de la subsidiaritat, que l'exigia total (el PP) –és a dir, que els consells insulars (òrgans de govern insular) tenguessin totes les competències– hi hagué grans dificultats que es venceren a força de molt diàleg.
Jo diria que avui, a punt d'escometre la reforma de l'Estatut, s'ha avançat quant al sentiment de necessitat d'autogovern a les nostres Illes. A nivell d'Estat, pens que per a consolidar la democràcia es necessitava demostrar una alternança en el poder, que ja hi ha estat, i en aquests moments la democràcia està totalment consolidada i el procés de l'Espanya de les autonomies és irreversible.

—L'Estatut de Balears s'aconsegeixen gràcies al pacte autonòmic entre UCD i PSOE, que fa que es passi de la via de l'article 151 a la del 143 de la Constitució. Això ha fet que, per a molts, tenguem un Estatut de segona, insuficient. ¿Hi està d'acord?

—Jo sempre he estat absolutament en desacord amb això. L'Estatut nostre va anar pel 143, aleshores li falta exclusivament un nivell de competències superior, que ara es pot reformar. Per a contradir aquestes afirmacions d'un Estatut de "segona" basta veure el que s'ha intentat canviar amb la reforma –que ara es troba com a Proposició de Llei en el Parlament–: senzillament s'amplien les cotes de competències quant a sanitat i educació. Crec que si anem al bessó (el més important), poc més es fa.

Per a mi l'Estatut té la gran virtut del pes polític que dóna, de prendre decisions. He dit moltes vegades que l'Estatut és un instrument i com tot instrument, depèn de qui el maneja. La gran consecució de l'Estatut és el poder polític que dóna, inclús per damunt del nivell de competències que es té. És a dir, lògicament les competències donen poder polític però hi ha altres coses que també en donen, que s'han d'assumir i esgotar. Jo crec que l'Estatut que tenim no està esgotat en absolut.

—¿Vol dir que les competències que es tenen actualment s'estan gestionant malament?

—No m'atreviria a dir que s'estan gestionant malament; sí que crec que no s'està esgotant tot el que dóna de sí el que tenim. És a dir, s'estan administrant unes competències que dóna l'Estatut dins un nivell no conflictiu, sense esgotar fins al sòtil que permet el mateix Estatut. M'explic: jo tenc un barem, pot ser equivocat o no. Segons el qual aquell que exerceix amb més profunditat i esgota el poder de l'Estatut és aquell que té més recursos al Tribunal Constitucional. Nosaltres no en tenim cap. Vol dir això

que no feim res que depassi la ratlla de la permissivitat. Falta una voluntat d'esgotar totes les competències que es tenen per a demanar les que no es tenen. En resum: l'actual govern (del PP, presidit per Gabriel Canellas) no administra malament, però falta esgotar cada una de les competències moltes coses que es podrien fer i assumir, que no estan assumides.

LA REFORMA DE L'ESTATUT

—En aquests moments el Parlament balear es troba immergit en l'estudi de la possible reforma de l'Estatut. Segons vostè, ¿per quin camí hauria d'anar aquesta reforma?

—En aquest moment estic descontent (de com ha quedat la reforma), si bé en el període de presentació d'esmenes es pot arreglar. Crec que la reforma de l'Estatut ve perquè s'ha constatat per l'experiència que s'ha de reformar allò que no ha funcionat. És a dir, nosaltres, per imposició del pacte autonòmic a nivell nacional haguérem d'assumir la voluntat –que jo crec errònia– que els consellers (dels Consells Insulars) fossin a la vegada parlamentaris, cosa que és l'única comunitat d'Espanya que la té. A Canàries les llistes (electorals) als *Cabildos* són distintes a les llistes per al Parlament. I pens que això (la situació de Balears) és un inconvenient greu perquè lliga dues actuacions d'una mateixa persona que no tenen perquè anar en el mateix sentit. Veim com el nostre govern es queixa contínuament que el govern central no és prou descentralitzador, i aquest mateix contenciós es crea amb els consells insulars i el govern de la comunitat. A més, en el nostre Estatut es contempla la transferència de competències als consells insulars, i lògicament això du com a conseqüència que s'ha de separar la figura del parlamentari i del conseller, perquè l'actitud a les dues institucions no té perquè coincidir, i una persona que voti distint a les dues bandes crea desconcert en el poble. D'altra banda, en la reforma de l'Estatut es pretén que el president de la Comunitat pugui dissoldre el Parlament. Crec que això és una bona mesura, però resulta que el President no pot dissoldre els consells insulars perquè són ens d'administració local

En definitiva, crec que a la reforma s'ha posat només èmfasi a aixecar el sòtil de competències, cosa que és bona però

que s'hauria pogut fer per llei orgànica. No oblidem que València i Canàries les tenen per llei orgànica i no per estatut. En canvi, no s'ha volgut assumir, o s'ha tengut por d'assumir, els canvis de l'estructura administrativa i política de la comunitat, que s'ha demostrat per l'experiència que seria bo que es fessin. Jo estic més per la reforma en aquest sentit i no pel fet simple d'assumir més competències que es poden assumir per llei orgànica si se sap negociar amb el govern central.

—Respecte a la possibilitat que la reforma vagi endavant, que sigui aprovada pel Congrés dels Diputats, vostè ha dit que sospita de l'existència d'un pacte d'estat de desenvolupament autonòmic que no tendrà en compte les peculiaritats de cada comunitat i, específicament les de Balears. Això significaria que hi hauria una simple ampliació global de competències pactada entre el PP i el PSOE, ¿és així?

—Jo crec que sí. No ho afirm, però ho crec a la vista del que es veu: l'oferta contínua de pactes per part dels socialistes cap al PP és –un d'ells– el del desenvolupament autonòmic del país. El pacte autonòmic, que, ens agradi o no haurem de passar per ell, contemplarà les coses que són de caràcter general a totes les comunitats, amb un sòtil de competències igual.

En canvi, la reforma des d'aquí hauria d'entrar molt més en els punts que són exclusivament nostres, perquè a aquests no s'hi oposarà ningú. Si nosaltres deim que els parlamentaris no han de ser consellers, o parlem d'ampliar el període de sessions, ningú s'hi oposarà. Però si volem un nivell competencial superior al

que estableix el pacte, sí que s'hi oposaran. Aleshores, la reforma s'hauria de centrar molt més en les coses que no tendrien cap problema per a ser acceptades per les Corts i deixar que el pacte fixi els nivells competencials que, a pesar que no ens agradi, i a mi no m'agrada, estaran forçosament regulats pel pacte d'estat. I és que, governi qui governi, el que es vol és controlar des de Madrid el desenvolupament de les autonomies.

—El Partit Popular, però, és a Balears un decidit partidari de la reforma, ¿pot ser més per anar contra Madrid que no per la mateixa reforma?

—Jo crec que el Partit Popular se sumarà sempre a tot allò que serveixi per a marcar diferències amb el govern de Madrid i en funció d'aquest regionalisme que ara vol assumir, per a demostrar que defensa la nostra terra en contra de Madrid. El que pot passar és el contrasentit que donin suport a una cosa aquí (la reforma) i que llavors per un pacte d'estat hauràs de dir que no a Madrid. Crec que hi ha un component del PP en aquest sentit, i no sols la creença que hem de reformar l'estatut.

—¿I com s'explica el canvi dels socialistes, que abans del 82 eren molt autonomistes i ara tenen grans reticències cap al fet autonòmic?

—Sí, és bo de contestar, simplement pel fet de passar de l'oposició al Govern. A l'oposició es diu una cosa i en el poder se'n fa una altra. Qualsevol partit que arribi al poder vol mantenir el poder en la màxim mesura, i si descentralitza donant autogoverns més potents a les comunitats, lògicament minva el seu poder.

Miquel Payeras

"Amb la pre-autonomia i a pesar de la mancança de poder, vam prendre mesures importants, com l'oposició frontal del Consell General Interinsular (ens de govern pre-autonòmic) a la creació del desembarcament de combustible a la badia de Palma, que tenia totes les benediccions del govern central i de l'Ajuntament de Palma".

"Nosaltres, per imposició del pacte autonòmic a nivell nacional haguérem d'assumir la voluntat –que jo crec errònia– que els consellers (dels Consells Insulars) fossin a la vegada parlamentaris, cosa que és l'única comunitat d'Espanya que la té".

Primavera

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

CÀLIDA NIT
Lluís-Anton Baulenas
Premi Documenta 1989
El Balancí, 229. 160 pàg.

Sota els ulls d'un bàrman litòsol i amant del jazz i de la cançó francesa, desfilen els personatges de la vida nocturna d'una gran ciutat. Unes històries que conliguren un llibre diferent i gens convencional

EDITORIAL TRES I QUATRE

CARTES DE LA PRESO
Núria Cadenas
Narratives 3i4, 18.

Un document humà incatalogable. Les cartes de Núria Cadenas ens fan posar els pels de punta.

Edicions BROMERA

TIRANT LO BLANC
Joanot Martorell
Versió de Francesc Machirant

Il.lustracions de M. Boix

Una versió a l'abast de tots

Editorial Empúries

EL LLENGUATGE I EL PLAER
Jesús Tusón
Biblioteca Universal Empúries. 41

Incursions lingüístiques en terra literària.

La Galera

CONTES LLARGS COM UN SOMRIURE
Gianni Rodari

Col.lecció Els grumets de mar enllà, 69

L'últim recull de Rodari

curial

ELS MARGES 41

Revista de llengua i literatura.

Dirigida per Joaquim Molas

Edicions Proa

TIRANT LO BLANC
Joanot Martorell

El fanal de Proa, 10

Adaptació de Maria Aurèlia Capmany
Il.lustracions de Manuel Boix
96 pàgs. 1.200 Ptes.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

LA LLENGUA ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ
A. Ferrando, Ed. col.lecció Oberta

Una sèrie d'aportacions teòriques i pràctiques d'interès ben viu sobre la llengua oral als mitjans de comunicació de massa.

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORRETJS 3 - 46002 VALENCIA TEL. 351 14 35

Ana Navarrete

30 MARÇ / 6 MAIG 1990

Laborables, d'11 a 14 i de 17 a 21.
Festius, d'11 a 14.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIO CAIXA DE PENSIONS

AULA DE CULTURA

NOUS CURSOS ESPECIALS

- DICCIÓ TÈCNIQUES D'EXPRESSIÓ ORAL
- INTRODUCCIÓ AL LLENGUATGE ADMINISTRATIU

PLACES LIMITADES

INFORMACIÓ

ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ
c/. Moratín, 15-6
46002 VALÈNCIA
Tel.: 351 17 27

Clementina Ródenas

Per fi l'alcaldessa de València s'ha decidit a potenciar l'esport autòcton i ha signat un acord amb Víctor Inurria, president de la federació de pilota, i Francesc Balaguer, president del Club de pilota de Borbotó. Ara, el club de la pedania de Borbotó, rebrà una subvenció de quinze milions per tal de finançar la construcció d'un carrer artificial on poder jugar a la pilota sense el perill constant dels automòbils. Més enllà del fet anecdòtic i de l'exaltació "esportivo-regional", ja era hora que l'Ajuntament del Cap i Casal es preocupara per un joc que es va inventar en els seus carrers.

ACIC

Un calorós aplaudiment el que atorguem als membres de la cançó en català, ja que, d'un temps ençà, es van palpant progressivament els resultats de tota una pressió col.lectiva gràcies en bona part a l'associació que majoritàriament els agrupa, l'ACIC (Associació de Cantants i Intèrprets de Catalunya). Gràcies al conveni firmat amb les institucions catalanes l'estiu passat, TV3 pagarà quinze vídeo-clips a l'any, dels quals vuit ja estan concedits, —de 5.000.000 de pessetes cadascun— i RAC emetrà tres temes per hora, a sonar.

Macià Alavedra

El conseller d'Economia de la Generalitat de Catalunya s'ha elevat per damunt de les mesquineses quotidianes en aconseguir el consens en un fet important: la negociació del nou sistema de finançament de l'Estat Autonòmic. Aquest nou sistema, que haurà d'entrar en vigor a partir del 1992, es basa en la consecució d'una major autonomia financera per a les comunitats autònomes, fet que implica la cogestió amb l'Estat dels grans impostos com l'IVA o l'impost sobre la renda. Tots els grups de l'oposició de la cambra legislativa catalana es van mostrar d'acord amb Alavedra a fi d'obtenir el consens, especialment del grup socialista.

De dalt a baix: Clementina Ródenas, Ma. Antonia Munar i Macià Alavedra

Manuel Vallés

El president de la comissió de conflictes del PSOE federal es dedica a cobrar d'aquest organisme inquisidor del carrer de Ferraz i alhora de la Diputació de València.

El primer sou no té cap anormalitat pel seu càrrec d'*aparatchik,* però la segona nòmina és un magnífic plus mensual a la seua butxaca. Vallés figura de baixa a la institució que dirigeix Francesc Blasco, des del 17 de gener per síndrome depresiva. Cobra de la comissió de cultura de la Dipu, gaudeix de vacances i damunt, té temps per a les croades contra García Damborenea o qualsevol dissident. No sabem si la dona treballa.

Obres Olímpiques

Si la ira es transformés en llamp, els ciutadans barcelonins ja hauríem fulminat les obres olímpiques relacionades amb la circulació. El problema no és estar-hi a favor o en contra, tothom sap que són infrastructures necessàries per a la ciutat; el que irrita el pacífic barceloní és l'acumulació en un espai de dos anys d'obres que es van iniciar en alguns casos fa més de vint!

Encara els polítics manifesten amb orgull que els jocs són la magnífica excusa per a fer-ho tot. De fet són una lloança a la improvisació i el corre-cuita corrents que caracteritzen les nostres formes de vida llatines i amb aquesta justificació cultural ens quedem tan tranquils. Mentrestant, a patir. Tot plegat per dir-nos que, probablement, els cinturons no estaran acabats per al 92.

Ma. Antònia Munar

Pluges intermitents caiguin sobre la Conselleria de Cultura del Govern Balear i la seva responsable Maria Antònia Munar per no tenir previst cap tipus d'acte ni celebració del 500 aniversari del Tirant lo Balnc. Realment trist pel que té d'ignorància cultural.

Miquel Alberola

CAFÈ DEL TEMPS

Les galtetes, Ama

Cosa d'uns dies després d'haver obtingut la repulsa de les associacions dels professionals del periodisme valencià pel tracte propinat —una cosa entre polissó i invasor— a un periodista que buscava informació en el recinte televisiu que ell administra, el director general de la RTVV, **Amadeu Fatigat**, ha justificat actituds injustificables per escrit.

D'entrada, com formularien els del partit en què ell ha consolidat neurones, que el director general torne a la seua Olivetti Studio —¿se l'haurà venuda?— ja és una degradació. I, més encara, que l'efecte siga a causa dels *gacetilleros de pueblo* que han improperat la seua televisió, fins i tot abans d'inventar-se-la, per pura obsessió de socarrar-li les galtes —les galtetes, Ama.

Des d'una perspectiva descansada, la vida del director general ha circulat al ritme de les seqüències d'una auca adolorida. El trànsit des del seu origen a la seua destinació, és una metamorfosi que ja va contar el jueu de Praga amb molta classe. No hi entrarem, perquè ja interessa més saber on acaba el comportament mercúric d'Amadeu que no on es va iniciar.

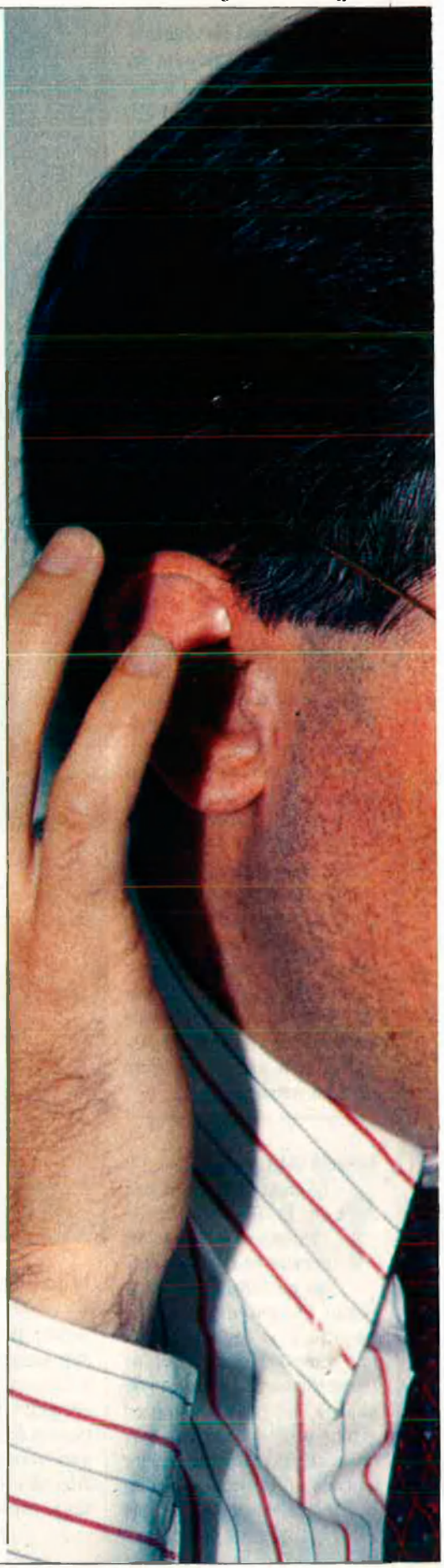
I l'*end* no té consol: el semidéu fent esforçats paperets en la punta d'una espiral de situacions que va començar pel divertiment d'*épater* i que ha acabat, per estricta congruència amb l'encarnissament, per fer-lo víctima del seu propi circ. Total, per a realitzar la mateixa TV que faria UV, que és la millor campanya a la presidència de la Generalitat per a **Gonzalez Lizondo**. Amb el sarcasme que si el d'UV decidira el destí del país, el dictadoret consentit aniria de galtetes al carrer. Bàsicament, perquè *Roma no paga a traidores*, com s'expressa en la llengua de la guàrdia civil, de Lizondo i d'Amadeu.

Es mire com es mire, un dispendi d'acrobàcies, rabietes i sintaxi que acorrala una sola lectura: el director general no solament ja no és el que era; és més: mai no va ser el que era, que diria algun grec clàssic amb animositat estupefaent.

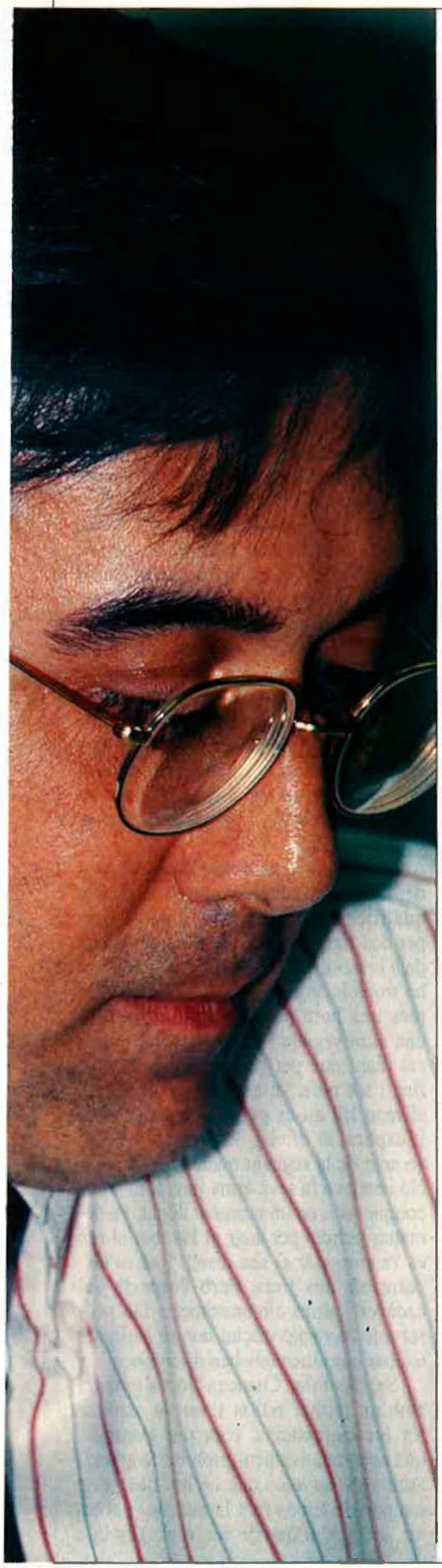
Per a veure, ulleres

El dimecres 4 d'abril es va debatre una proposició no de llei sobre la reciprocitat entre les televisions autonòmiques de Catalunya i el País Valencià, i la seua difusió a les Balears. Això, a petició d'Izquieda Unida-Iniciativa per Catalunya i en la comissió d'Indústria, Obres Públiques i Serveis del Congrés dels Diputats de Madrid. La proposició constava de tres punts. El primer, exigia la supressió de l'expedient sancionador —els 8 milions de multa— a Acció Cultural del País Valencià. El segon, demanava el desprecintatge dels repetidors. I el tercer, pretenia que el Ministeri de Transports i comunicacions no obstaculitzara en el futur, ni tècnica ni administrativamen, la reciprocitat.

Llegits els punts pel diputat d'IU-IC **Narcís Vàzquez**, i fetes les consideracions que van fer els representants del PP, el CDS, CiU i el PNV, el portaveu socialista **Víctor Morlán** va fer saber que estaven d'acord en tots els punts excepte en el primer, ja que no podien donar suport a un punt que instava el ministeri a reconsiderar les seues decisions. Així les coses, Vàzquez va retirar el punt conflictiu i es va procedir a la votació. Entre els diputats socialistes hi va haver una situació electritzant: no sabien, després de les intencions expressades per Morlán, què fer-se. L'intercanvi de mirades i els gestos extremats, segons hem sabut pels qui protagonitzaven la comissió, configuraven un festival in-

Amadeu Fabregat, *à bout de souffle*.

ternacional del desconcert.

El problema l'ocasionava que els representants del PSOE havien de votar en contra d'allò que, per lògica, compartien amb els diputats de l'oposició. Al punt que la diputada socialista per Castelló, **Irma Simon**, ni va votar ni es va abstenir: es va quedar immòbil. Probablement per compromís, qui sap si per estupor. Vés a saber. De manera que la presència absent de la diputada de la Vall d'Uixó, cas d'haver assistit la totalitat dels membres del grup mixt al debat, hauria pogut inclinar el resultat a favor de la proposició presentada per Narcís Vàzquez. La cosa, vist el cas, va quedar en 17 vots contraris a la proposició i 15 de favorables.

A pesar del resultat advers i de la sensació de fracàs que se'n puga derivar, que la proposició d'IU-IC haja concitat l'adscripció de tots els representants de l'oposició —des dels comunistes a la dreta més reàcia— té la seua importància. Sobretot, perquè el PSOE ha quedat aïllat per la seua intransigència en un tema social, que, no fa tants anys, per sensibilitat, hauria defensat amb un convenciment implacable. Però passa que als socialistes els toca fer numerets de dreta californiana, gràcies a la situació en què els ha col.locat el *companero* **José Barrionuevo**, a instàncies desesperades del *compañero* de la federal valenciana.

Però, deixant de banda les incongruències d'esperit i sensibilitat, les d'acció encara produeixen major pànic. A la comissió d'Indústria, Obres Públiques i Serveis no s'estava debatent una altra cosa que la que fa uns mesos havien aprovat els parlaments valencià, català i balear també amb els vots dels parlamentaris autonòmics socialistes. I això fa malpensar en un parell de direccions. Una: que els parlaments autonòmics no tenen cap eficàcia sobre el territori que representen. I dues: que la decisió dels socialistes de les respectives federals no té cap pes en la balança socialista de Madrid. Ben mirat, els valencians no ens podem queixar perquè el parell de direccions ens conflueixen en una de sola.

El petit príncep

Entre el 20 i el 23 d'abril el Sar —sa altesa reial— d'Astúries i de Girona efectuarà una visita oficial a Catalunya. A propòsit de tan faust motiu, la Casa de S. M. EL REY ha realitzat un programa oficial amb tots els moviments que la peça reial farà sobre el tauler català i com s'han d'articular els peons.

Entre les activitats de la programació es compta amb una parada militar de recepció a les portes del Parlament, que, segons el color del cristall amb què es mire, o no té cap importància o constitueix una *performance* d'ocupació armada, amb les suggerències d'advertiment i amenaça que la tradició cultural ens ha llegat. Esquerra Republicana de Catalunya, que per motius d'esquerranisme, republicanisme i catalanisme ja s'hi havia oposat formalment, posarà en marxa una sèrie d'iniciatives que no aniran encaminades precisament a l'eufòria de la benvinguda, ja que el muntatge "és una clara provocació, perquè la Corona espanyola i el Parlament català són difícilment emparentables".

Bona prova dels arguments que esgrimeix ERC, sense caure en l'apassionament que confereix la militància, són subministrats per la mateixa Casa de S.M., la qual, amb una prepotència absolutista, ha donat uns exemples d'insensibilitat protocolària que espanten el més convençut. En els papers repartits pel fax de la monarquia, per descomptat en sintaxi imperial, el Sar és príncep de *Gerona*, visita *Cataluna*, arriba en caravana al *Parlamento*, fa recepcions al *Salón de los Pasos Perdidos*, sopa amb el *M.H. Presidente*, desdejuna al *Patio de los Naranjos de la Generalidad*, dina al *Centro de Alto Rendimiento Deport ivo* i només li faltava deglutir com un rei en un dels restaurants més peculiars de *La Barcelonita*.

A poc a poc es van reconeixent els drets dels soldats

Desgraciada 'mili'

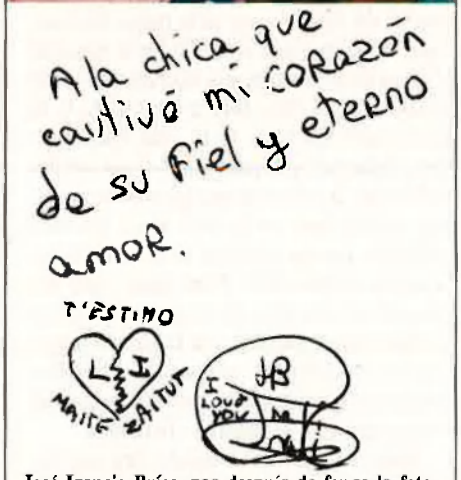
Un estrany suïcidi, un braç mal reimplantat i dues tenebroses actuacions judicials no són arguments de ficció, són històries reals del servei militar explicades pels seus protagonistes.

Aquests dies s´ha celebrat a València el judici contra un caporal de l´exèrcit que presumptament va causar la mort a un recluta, després de forçar-lo de manera sàdica a fer un sobreesforç desmesurat. L´any passat, 177 soldats van perdre la vida arreu de l'estat espanyol mentre realitzaven el servei militar. No és que la *mili* hagi esdevingut especialment perillosa, sinó que cada vegada es coneix més el que allà passa, gràcies, per exemple, a entitats com l'Asociación para la Defensa del Soldado a Madrid o Informació per a la Defensa del Soldat a Barcelona. EL TEMPS presenta quatre casos d´irregularitats en el servei militar –explicats tres d´ells per implicats directament– que mostren un grau diferent de gravetat, ja que van de la tragèdia a gairebé la comicitat –en un cas afortunadament resolt– passant pel drama. Els quatre casos tenen en comú, però, la irracionalitat, la deixadesa i la prepotència amb què actua sovint l´estament militar envers els civils que s´hi incorporen.

El cas de José Ignacio Bríos Chanca passarà a la història dels *accidents* de la *mili* com un dels més misteriosos i inexplicables. El seu estrany i mai no provat suïcidi és l´unica explicació dels militars, però és refusada per la seva mare i també per un militar expert, ja retirat, a qui la mare del malaguanyat José Ignacio, Pilar Chanca, va anar a consultar.

Pilar Chanca és de Sant Sebastià però viu a Benidorm. Des d´aquí recorda el seu fill: "Era un noi ple de vida, no tenia mai depressions ni prenia drogues i tenia il.lusió per les coses. A més, no li feia por res, fins i tot havia treballat de paleta en un 20è pis". L´entusiasme i vitalitat d´Inaki també es manifestaven en el seu desig de fer el servei militar. La senyora Chanca ens diu com ella volia que el seu fill es lliurés de fer la *mili*: "Jo volia amb tota l'ànima que no hi hagués d´anar, i fins i tot vaig moure papers, però ell no hi estava d´acord, em deia

José Igancio Bríos, poc després de fer-se la foto *se suicidava.*

que tenia moltes ganes d´anar a fer el servei i penso que potser era per uns amics que tenia i que s´esperava trobar-los a la *mili*. Al final, tots van anar a destinacions diferents".

Inaki –com sa mare li deia– només va estar 30 dies en el servei militar, 10 dels quals els va passar a casa seva; va marxar el 30 de novembre del 1988 i va morir el 30 de desembre del 1988 a la caserna de Lorca (Múrcia). El noi, que aleshores tenia 18 anys, no expressava els primers dies cap inquietud respecte al seu servei, aparentment tot anava bé, segons Pilar Chanca: " Estava content i fins i tot em deia 'Jefa, ¿que te explico?'. Si hagués tingut ganes d´oblidar el que feia a la caserna, no m'hauria explicat al cap de deu dies d´haver començat que bé que s´ho passava al camp de tir". Això era al principi. Més tard, Pilar Chanca recorda que Inaki li va parlar, d´un alferes, "Mare, m'ha posat l'ull a sobre". "Jo no vaig saber què volia dir amb això però em va dir que aquest alferes els havia obligat a dutxar-se amb aigua freda després de córrer. Bé, ja sé que no té res d´estrany, però és que quan havien acabat de córrer els va fer vestir i posteriorment desvestir-se de nou per anar-se a dutxar, vaja, per fer la punyeta". Quan va tornar a casa, l´Inaki va agafar una febrada i va haver d´estar-se tres dies al llit.

Al cap d´uns quants dies d´aquest incident, que en aquell context es podria qualificar d'insignificant, Inaki moria per dos trets de bala a la boca dins d'un dels lavabos de la caserna, Pilar Chanca ho troba incomprensible: "Li faltava només una hora per tornar-se cap a casa una altra vegada i feia poc m´havia trucat dient que per reis volia uns texans, fins i tot me'n va especificar la marca, el meu fill no es podia haver suïcidat". L´explicació oficial del tràgic incident va anar de la següent manera: José Ignacio netejava la seva arma junt amb altres companys i, en un moment donat, va demanar permís per anar al lavabo, el noi es va emportar el seu fusell i es va disparar els dos trets. Però l'aspecte del cadàver i altres circumstàncies fan pensar que la versió oficial només es limita a tapar uns altres fets ben diferents.

Segons Pilar Chanca: "Jo vaig parlar amb un militar retirat i em va explicar les incongruències, com per exemple, que està taxativament prohibit anar amb armes als serveis i que un noi que porta tan poc de temps fent la *mili* no pot tenir accés a armes de foc real. ¿És que

J. M. Jiménez, caporal acusat per maltractar i causar la mort al recluta Francisco Fernández.

ningú no el va veure? ¡Impossible! Va demanar permís a un superior. ¿D´on va traure les bales? Jo no vaig veure el cadàver, però em van dir que el meu fill presentava dues grans esgarrapades, una a cada costat de la cara i tenia un blau a l´ull com si li haguessin donat un cop de puny. Aquí va passar alguna cosa que mai sabrem". La mare d´Iñaki va fer saber el que pensava als militars de la caserna: "Quan vaig anar a veure els comandaments, semblaven un ramat de llops i, pel que deien i la forma en què ho deien, jo notava que s´havien après la lliçó de memòria. Ara, els vaig dir ben clar que tot el que deien era mentida. Un em va dir amb cinisme que havia estat un fatal accident que ves que hi faríem".

Pilar Chanca té ara el cas en mans d´un advocat de la seva ciutat natal, Sant Sebastià, però tampoc no té massa confiança que s´esclareixi el cas en el futur, ella només repeteix que un noi amb ganes d´anar a la *mili* i de caràcter fort no pot suïcidar-se amb només 20 dies de vida a la caserna.

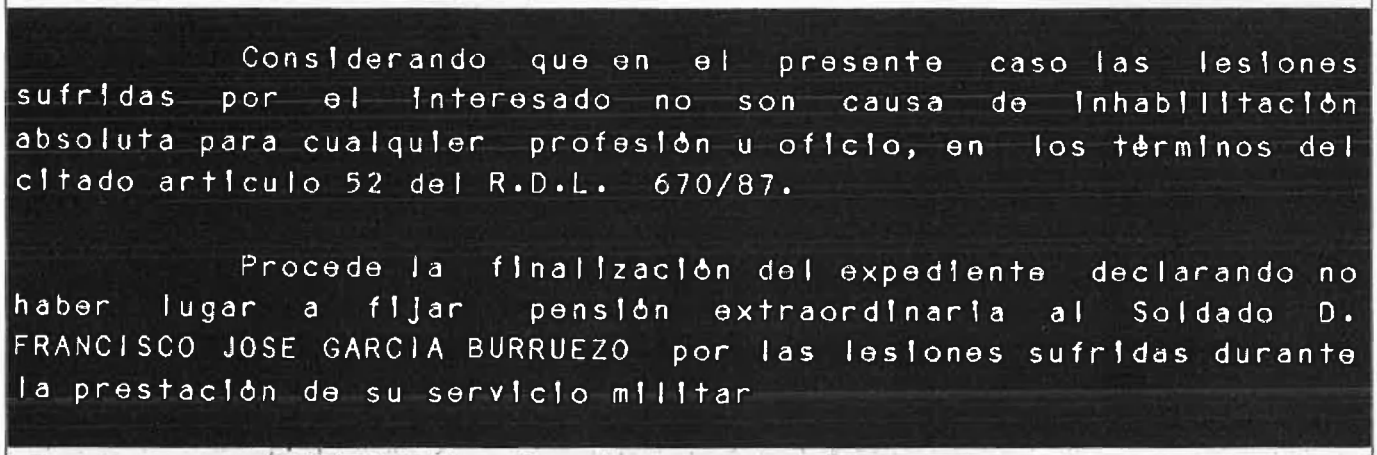
"¿COM ÉS QUE T´HAN POSAT EL BRAÇ?"

Aquesta és la intel.ligentíssima pregunta que li van fer uns metges de l´exèrcit a Francisco José•García Burruaza, un noi de Mataró que va perdre el braç en l´accident d´un comboi militar el juny del 1988. Tot i que el braç li va quedar totalment seccionat de la resta del cos, una intervenció a temps va aconseguir la reimplantació i es va eliminar el perill de rebuig.

Francisco José, que tenia 18 anys en aquell moment, no recorda l´accident: "Anàvem a fer una instrucció a Viella i jo portava quatre mesos i mig a la *mili* ; no hi estava a gust però tampoc amargat, de l´accident no en sé res, devia anar dormint, ¡encara sort! ". El patiment per a Francisco José va començar passada la primera etapa del xoc: "En un primer moment els militars em van donar suport, em visitaven i els metges es van portar molt bé tant els de Tremp com els de Sabadell; ara, després m´han deixat abandonat, ¡així de clar! No tinc dret ni a una pensió extraordinària. Al principi, molt de sabó per quedar bé i després fora".

Francisco José rememora amb especial tristesa els comentaris que li van fer els metges del tribunal mèdic militar que el va examinar passat un temps de l´accident, un d´ells li va prendre el pols pel canell del braç reimplantat i va exclamar "¡Si circula la sang!" Davant d´aquesta afirmació el soldat de Mataró encara es pregunta si eren realment metges aquells individus. Altres frases dels metges d´aquest tribunal també són prou eloqüents:" Tu ets el noi famós de Sabadell" o "jo no sé com és que t´han tornat a posar el braç". Francisco José confessa que el seu pensament en aquells moments no només va ser el de sorpresa per les paraules dels metges sinó també una certa por, "vaig pensar que encara m´agafarien mania i me´n farien alguna".

El sorprenent tribunal mèdic no li´n va fer cap, però sí que va enviar els expedients mèdics de Francisco José a Madrid, al Ministeri de Defensa, des d´allà li han enviat una carta dient-li que podrà treballar. Ell no hi està d´acord: "Els metges de Sabadell em van dir que el meu braç esquerre, del qual em van prendre 10 centímetres, només podrà ser un punt de suport però mai un membre operatiu. A part, pateixo altres seqüeles com una gastritis que encara em dura i que m´obliga a anar molt amb compte amb el menjar, vaig també al psicòleg i a rehabilitació des de fa dos anys". Francisco José no ho té fàcil, l´any pas-

Considerando que en el presente caso las lesiones sufridas por el interesado no son causa de inhabilitación absoluta para cualquier profesión u oficio, en los términos del citado artículo 52 del R.D.L. 670/87.

Procede la finalización del expediente declarando no haber lugar a fijar pensión extraordinaria al Soldado D. FRANCISCO JOSE GARCIA BURRUEZO por las lesiones sufridas durante la prestación de su servicio militar

Els metges militars no saben com havia recuperat el braç J. J. García i tanmateix no creuen que tinga dret a pensió.

sat va morir el seu pare i fa dues setmanes ha sol.licitat a l'Ajuntament de Mataró un quiosc de periòdics que ell veu com a possibilitat futura de treball, però de moment encara no li han dit res. A diferència d'Inaki, Francisco José va voler lliurar-se de la *mili*, ho va aconseguir però massa tard i a un preu massa alt.

FOTUT I PAGAR EL BEURE

Josep Antoni Tortosa va haver de fer, com tots els que han estat xofers a la mili, "feinetes" extres per als comandaments. Quan ja portava un temps a la *mili*, això era pel juliol del 1987, aquest jove valencià destinat a Còrdova va haver de portar el gendre d'un tinent general a casa. Una vegada el va haver deixat i tornant cap a la caserna, va tenir un accident de cotxe. La causa va ser la pluja i el mal estat de la carretera ja que Josep Antoni es caracteritzava per ser un conductor més aviat prudent. Resultat: una forta commoció cerebral i un mes a l'hospital, més tard, quan encara no feia un any que s'havia incorporat a files va tornar cap a casa. "En l'accident solament vam prendre mal jo i una altra persona que venia en sentit contrari, però va tenir ferides molt lleus de les quals es va recuperar".

La sorpresa va venir quan, l'any 1988, Josep Antoni Tortosa va rebre una carta del jutjat que li deia que tenia només cinc dies per abonar 2.305.000 pessetes a l'estat en concepte dels danys que havia causat al vehicle que conduïa i a altres vehicles que es van veure implicats en l'accident. Josep Antoni se'n va sortir només parcialment: "Em van fer el judici i em van trobar autor d'una falta d'imprudència simple que no d'un delicte, però em feien pagar igualment, en concret 1.139.310 pessetes, eren massa diners". Però el tema més important no és la quantia sinó el fet que se l'obligués a pagar, això era una injustícia i no perquè ho digués el que la patia. Les ordres del Ministeri de Defensa de 15 de gener del 1979 i de març del 1984 diuen en els seus articles 1 i 8 que el Ministeri es farà càrrec de les despeses en cas d'accident de circulació tret que els conductors haguessin incorregut en una negligència o delicte greu. Així, a Josep Antoni, que només tenia una falta d'imprudència li toca, de manera justíssima, pagar com si hagués comés un delicte de gravetat.

Però l'odissea de Josep Antoni no acabà aqui: "Em van embargar el Seat Ibiza que m'havia comprat i un velomotor Puch. Jo havia escrit cartes exposant la meva situació i com si res, fins que fa un mes o dos em vaig assabentar que anaven a subhastar els meus vehicles a Sevilla justament aquesta mateixa setmana. Finalment, i quan estava a punt de perdre'ls, l'oficina del defensor del soldat em va impulsar a divulgar el meu cas a l'opinió pública i els vaig poder recuperar". L'absurd va cedir lloc a la lògica i Josep Antoni va recuperar el que era seu. Va costar.

EL PES DEL PASSAT

El darrer cas que exposem no prové, com els anteriors, de testimoni directe, el protagonista està empresonat des de fa tres setmanes i les persones responsables d'ell no estan en condicions de fer declaracions. No obstant això , Informació per a la Defensa del Soldat ens ha explicat l'afer, recollint declaracions del mateix implicat, Jaume Rovira Viñals, un noi de 20 anys de Montgat.

Els fets van passar el 17 de maig de 1989 a l'Hospital Naval de Cartagena, Jaume Rovira hi estava ingressat quan l'alferes Francisco Bolarin entrà a la sala, acompanyat de membres de la policia naval, l'alferes va provocar verbalment Jaume Rovira i fins i tot el va colpejar a la cara amb una porra. El noi de Montgat s'hi va tornar i en aquell moment va ser detingut pels policies navals. Segons els informes militars, Jaume Rovira va dir-li "fill de puta " i "me cago en ton pare" a l'alferes. De moment, això no va anar més lluny i al cap d'un mes de l'incident, Jaume Rovira va ser exclòs del servei militar per motius purament mèdics.

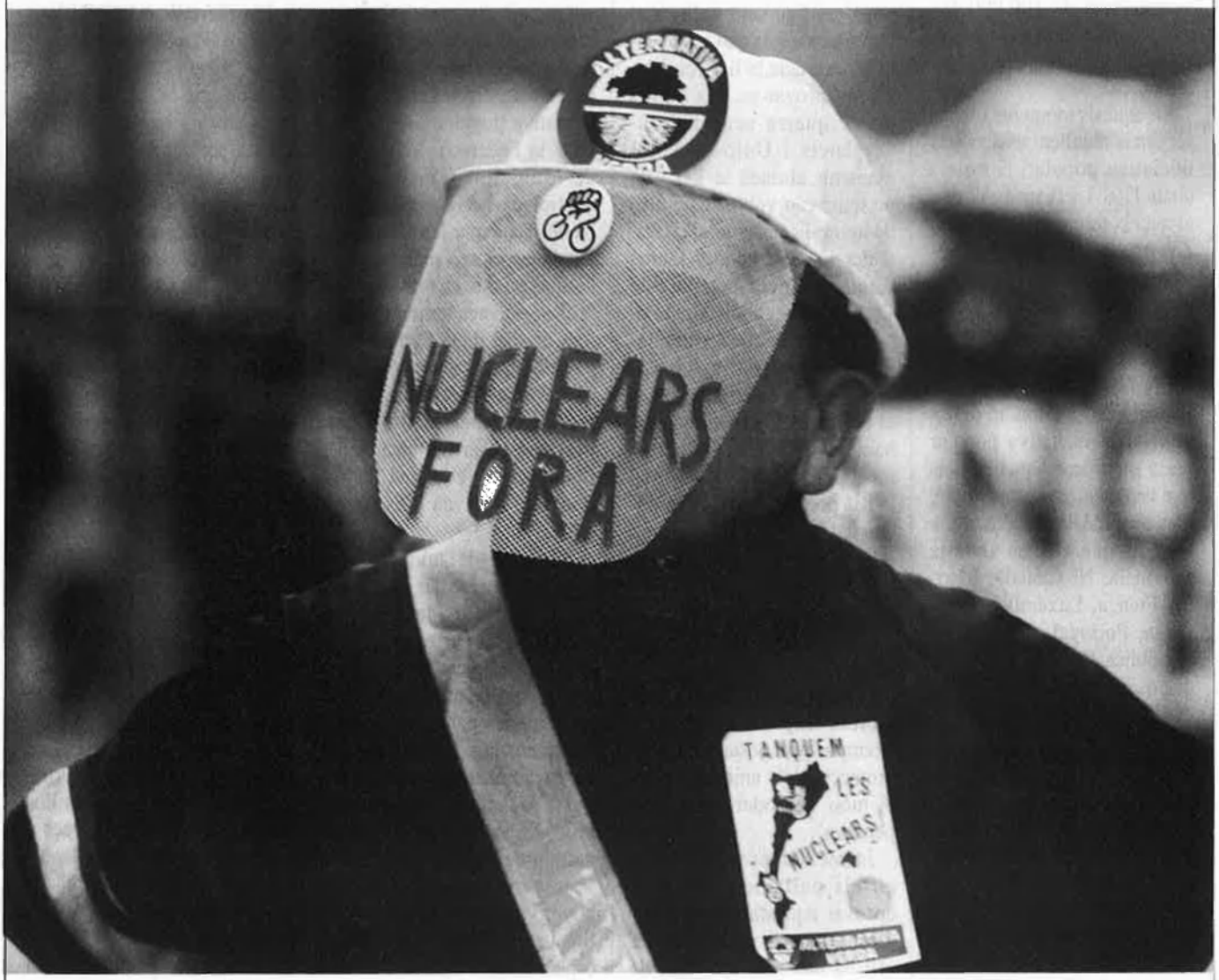
Al cap de nou mesos i quan probablement ja havia oblidat aquell afer, Jaume Rovira va ser detingut i empresonat. A hores d'ara es troba a la la Trinitat de Barcelona en presó preventiva i pendent de consell de guerra. A banda de l'esmentat incident, l'acusació parla de dues citacions que li havia fet el jutjat territorial número 21 i que, suposadament, Jaume Rovira va ignorar, circumstància que l'acusat ha negat rotundament.

Costa de creure com un individu malalt en el llit d'un hospital s'aixeca per agredir perquè sí un superior, si no és com a resposta a una agressió prèvia. En tot cas, si els tribunals el troben culpable, Jaume Rovira podria ser condemnat a una pena que oscil.la entre 3 mesos i 1 dia i 3 anys. Informació per a la Defensa del Soldat ha assumit la defensa de Jaume Rovira, per ara tot continua igual i si el judici va tan de pressa com l'acusació, encara haurem d'esperar molt de temps per a conèixer el desenllaç.

Albert Punsola

Una arma de doble tall

La Llei d'Iniciativa Popular es manté aturada als diferents parlaments dels Països Catalans, des de fa uns anys, sense cap motiu aparent. Al darrera es troba la por dels partits majoritaris que hi haja qualsevol moviment ciutadà que els puga fer ombra.

Els partits polítics temen les iniciatives populars per si perden el protagonisme que els donen les urnes.

La Llei d'Iniciativa Popular definida com el dret d'una part del cos electoral a exigir la consulta popular sobre una determinada acció legislativa donaria als ciutadans l'oportunitat d'exigir una major garantia de control en les investigacions sobre les corrupcions i el tràfic d'influències, el tancament de la central nuclear de Cofrents, la paralització de l'abocador de residus industrials a la Conca de Barberà o frenar la destrucció de les costes, per posar uns exemples. Ara bé, aquesta forma de democràcia semidirecta donaria també la possibilitat contrària, és a dir, que grups minoritaris amb un electorat molt fidel demanaren que les Normes de Castelló, adoptades en aquests moments per a la normalització del valencià, foren canviades per les de l'Acadèmia de Cultura Valenciana.

ANTECEDENTS EUROPEUS

La iniciativa popular té el seu origen en la Confederació Helvètica. Suïssa és l'estat clàsssic de la democràcia semidirecta o *Landsgemeinde,* on els ciutadans participen directament i de manera presencial en les decisions. Als *länder* d'Unterwald, Glaris o Appenzell –els menys poblats– les assemblees populars es reuneixen una vegada

a l'any i voten a mà alçada les lleis, els pressupostos i les revisions institucionals. Quan es tracta de la modificació de la Constitució, la Llei d'Iniciativa Popular no funciona tan bé com en principi es podria preveure, el text de revisió sols es pot presentar acompanyat de 100.000 firmes i a més, aprovat posteriorment per majoria en referèndum.

En aquests moments només sis estats recullen el dret a la iniciativa popular, entre els quals l'italià i l'espanyol, que al mateix temps reconeixen el dret que les diferents comunitats autònomes o regions puguen legislar sobre la matèria. A banda, hi ha una sèrie de casos curiosos com el de Finlàndia, on l'Església Evangèlica Luterana té dret a utilitzar la iniciativa popular per a modificar aquelles lleis que l'afecten com a institució, i les illes d'Alland, però per a les lleis que afecten aquesta província. Ni Canadà, Irlanda, França, Luxemburg, Noruega, Portugal, Suècia o la República Federal Alemanya disposen de lleis que regulen el dret a la iniciativa popular.

REACIS A APROVAR LA LLEI

L'article 23.1 de la Constitució espanyola afirma que "els ciutadans tenen el dret a participar en els afers públics, directament o mitjançant representants, lliurement elegits en eleccions periòdiques per sufragi universal", imposant als poders públics l'obligació de "facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida econòmica, política, cultural i social". Mentre que els parlaments basc, gallec, andalús o murcià ja han aprovat aquesta llei, als parlaments dels Països Catalans es troba aturada des de fa uns anys.

Tots els grups que conformaven l'arc parlamentari català el 1985 van demanar a la cambra autonòmica que es posara en funcionament el mecanisme d'elaboració d'una ponència conjunta per tal de regular el dret dels catalans a exercir la iniciativa popular. Cinc anys després i amb una nova configuració política al Parlament i una nova legislatura encetada,la llei continua sense aprovar-se. Els partits de l'esquerra acusen Convergència i Unió de voler mantenir aturada la llei i de no tenir cap voluntat política de treure-la endavant.

Per la seua banda, Jaume Camps, ponent per part de CiU de la Llei d'Iniciativa Popular, desmenteix rotundament aquestes afirmacions i va més enllà en afirmar que si el Parlament de Catalunya no ha aprovat la llei, "és simplement perquè, de moment, cap partit polític ha sentit la necessitat de traure-la endavant. Al nostre Parlament tots els grups tenen una especial sensibilitat a l'hora de rebre i cridar tots els grups interessats quan es tracta de legislar sobre un tema que afecta col.lectius importants. Com a exemple puc posar la llei de protecció dels animals on tot el món va poder dir el que pensava".

Jaume Camps comenta que en els parlaments on s'ha aprovat aquesta llei s'ha demostrat que és poc operativa. "Hi ha una gran quantitat de dificultats tècniques en les quals ens hem de posar d'acord perquè la normativa no la faça inviable. En principi no podem posar un nombre reduït de signatures i que cada dos dies ens arriben propostes boges de col.lectius que sols es representen a ells mateixos i tampoc no podem demanar un nombre molt gran de signatures i que la gent s'haja de passar mitja vida recollint-les".

Al País Valencià la proposició de llei va ser presentada pels grups Esquerra Unida i Unitat del Poble Valencià el 6 de març de 1989, però es manté aturada per la pressió dels grups popular i socialista. Les Corts valencianes no es posen d'acord sobre el nombre de signatures que farien falta perquè els ciutadans pogueren exercir el dret a la iniciativa popular i mentrestant la Federació Valenciana de Municipis i Províncies, controlada pels socialistes, ja ha fet arribar a les Corts valencianes el seu malestar per l'impàs en què es troba la llei. "Els socialistes temen que temes com el de la Central Nuclear de Cofrents o la Tèrmica d'Andorra se'ls escapen de les mans i per això no fan més que posar entrebancs de tipus tècnic", comenta Pedro Zamora, portaveu d'Esquerra Unida.

El Grup parlamentari socialista va presentar a principis de l'any 1988 la proposició de llei al Parlament Balear i poc després els diferents partits van fer el mateix amb les esmenes però incomprensiblement la discussió encara no ha començat. Joan F. López Casasnovas, diputat pel PSM-EEN, posa el dit en la nafra quan afirma que la llei resulta molt molesta per al govern balear "que està molt lligat a interessos urbanístics i especulatius. Aquesta llei donaria molt de protagonisme a grups ecologistes molt arrelats en la societat illenca". El grup parlamentari del PSM-EEN vol que ara al maig, quan es reprenga el segon període de sessions, es nomene la ponència i puga passar la llei a comissió. "De tota manera, ja arribem tard perquè la llei no podrà aprovar-se en aquesta legislatura, la qual finalitza el mes de desembre. El govern s'ha valgut del fet que el nostre Parlament sols tinga dos períodes de sessions ordinàries i de cap manera han volgut que el tema s'inclogués en un ple extraordinari", afirma López Casasnovas.

EL TEMOR A PERDRE PROTAGONISME

El fet que la llei estiga aturada en tots tres parlaments respon per una banda, a qüestions tècniques, ja que no es posen d'acord sobre el nombre de signatures que farien falta per a presentar la iniciativa popular, i que haurien de ser comprovades notarialment, i per l'altra, de caire polític, ja que els partits en el govern temen que aquesta llei donara peu a situacions que podrien afectar de forma substancial el pacte estatutari.

En aquests moments la legitimitat política està representada en els partits i "és lògic que estiguen recelosos que hi haja cap moviment que els puga fer ombra", comenta Vicent Franch, catedràtic de dret constitucional de la Universitat de València. "Les formes de democràcia directa o semidirecta són la millor forma de funcionament per a una societat avançada i plural, però després en la pràctica tots els grups polítics són reacis a aplicar-les, si no és que en tenen el control. Un exemple el podem tenir en el referèndum de l'OTAN que al final es va convertir en un sí o no a Felipe González". El mateix va ocórrer amb el famós referèndum sobre l'ensenyament religiós a Itàlia on el resultat més visible va ser la divisió insalvable de la societat italiana en dues meitats.

Josep Fondo, president de l'Associació de Consumidors del País Valencià, un dels col.lectius més afectats per

l'aturada de l'aprovació de la llei, deia a EL TEMPS que és fonamental que els ciutadans facen prevaler la democràcia directa sobre la delegada. "En aquests moments no s'està complint ni tan sols la normativa legal actual. Les Corts tenen l'obligació de, quan han de legislar sobre una matèria que afecta directament els ciutadans, posar-se en contacte prèviament amb ells a través de les associacions o altra mena de moviments cívics, cosa que no han fet mai. Nosaltres hem impugnat el reglament del Servei Valencià de Salut precisament per aquest motiu, no es va donar a conèixer abans als usuaris. Els polítics no ens donen dret a la participació i pensen que en votar una vegada cada quatre anys ja està tot solucionat. Nosaltres considerem que aquesta forma de democràcia resulta, al capdavall, del tot antidemocràtica".

FALTA DE LEGISLACIÓ

Joan Oms, en representació de la Crida a la Solidaritat, comenta que aquesta organització ha estat una de les que més ha trobat a faltar una legislació que canalitzara les seves propostes abans com a moviment cívic i ara com a moviment polític. "Tots els partits amb representació parlamentària temen que una llei permetera que arribaren al Parlament propostes de discussió obligatòria. Uns perquè no els interessa i els altres perquè es consideren els únics que han de capitalitzar les reivindicacions dels moviments socials". La Crida pensa engegar una campanya cívica a les acaballes de l'estiu perquè la gent demane que s'inicie de nou la discussió sobre la llei."Després de deu anys d'autogovern *light* podria esdevenir un element de qüestionament d'aquest govern".

Tona Català

LA SETMANA

Problemes per a Guardiopla

1 L'Ajuntament de Riba-roja del Túria va reconèixer en el ple consistorial celebrat divendres 30 de març que, efectivament, i tal i com va assenyalar aquest setmanari, l'influent socialista Felipe Guardiola, diputat, portaveu autonòmic i flamant president de la Comissió contra el Tràfic d'Influències al País Valencià, havia estat l'intermediari per al cementeri privat que al municipi edifiquen Neprivasa i els seus socis d'Asfaltos y Construcciones, SA, Pacsa. Tot després que Ramon Paredes, regidor d'Esquerra Unida al petit Ajuntament del Camp del Túria formulara tres preguntes relacionades amb sospitoses actuacions econòmiques de la societat dels germans Bardavio Oliden, els que, des de Madrid, van depositar totes les seues gestions i confiança al despatx d'Asesoramiento Profesional, SA, APSA, dirigit per Felipe Guardiola.

A Neprivasa-Pacsa ja li havien caducat els dos anys de temps legal de la seua llicència d'obres.

No obstant això, el passat 11 de novembre, el seu conseller-delegat, José María Bardavio Oliden, li'n demanava a l'alcalde socialista, Joan Antoni Toledo, una pròrroga. Uns dies més tard, el 30 de novembre, l'ajornament era aprovat i a les arques de l'Ajuntament entrava un ingrés d'1.200.000 pessetes destinades a l'Escola Municipal de Música. A canvi del donatiu, i tal com ha denunciat EU de Riba-roja, "Neprivasa ha deixat de pagar 7.662.639 pessetes com a impost municipal –el 2% sobre el valor de la primera part del projecte, més de 300 milions". Influències o no, el consistori de majoria socialista no va cobrar a Neprivasa el percentatge que, per l'alça dels valors immobiliaris, li corresponia, infravalorant el preu real de les obres en més de sisanta milions de pessetes. Hi ha altres actuacions municipals que tampoc presenten massa lògica.

El pressupost local de Riba-roja per a enguany és d'uns 525 milions de pessetes, un terç més que l'anterior, però el seu deute se situa al voltant dels 300 milions de pessetes. La venda a la desesperada de terrenys de propietat municipal sembla ser la fórmula per a afrontar-lo. Així, fonts tècniques asseguren que "una maniobra purament especulativa, amb uns quants convenis ruïnosos" han estat signant-se per a cobrir el forat negre de la comptabilitat. Dos casos han estat els principals, i un bon botó de mostra. Per la requalificació d'uns 225.000 m2 de sòl no-urbanitzable com a sòl industrial, Promociones Claverol, SA, d'Almeria, compensarà econòmicament el municipi amb l'entrega de 75 milions de pessetes. La mateixa quantitat que haurà d'entregar Regadios de València, SA, Reva, per una altra requalificació de més d'un milió i mig de m2. Preus ben escandalosos.A 333 ptes. el m2 per a Claverol, i... ¡a 47 ptes! per a Reva.

Ismael L. Belda

Comunicació Europea

2 La Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat valenciana ha preparat, com fa d'alguns anys ençà, les jornades de Cinema Jove, organitzant l'encontre juvenil de Cinema i Vídeo . Enguany, a més, organitzades per la Direcció General de Política Educativa, se celebraran, tot coincidint amb l'encontre, unes jornades d'educació i comunicació.

Les jornades pretenen ser un espai favorable a l'intercanvi d'experiències desenvolupades en el camp de la comunicació àudio-visual i l'educació. Mitjançant la realització de taules rodones i la lectura de ponències els participants oferiran els seus punts de vista sobre la complicada relació dels actuals mitjans de comunicació amb les diferents experiències curriculars.

Felipe Guardiola, actuacions poc regulars.

Tot i que les jornades resulten, d'entrada, molt interessants tant per la temàtica com per les diverses personalitats que hi assistiran, alguns punts resulten certament estranys. És estrany que una de les experiències base a comentar siga l'aportada per un representant del Ministeri d'Educació francès, sobre la seua participació en el projecte Olimpus. L' Olimpus serà un satèl.lit llançat per l'Agència Espacial Europea que emetrà, a diverses bandes horàries, una programació cultural i educativa d'abast europeu. I resulta estranya aquesta presència perquè ni la mateixa conselleria que organitza les jornades, ni la Diputació de València, volgueren saber res del projecte quan un grup que ja havia començat a treballar-hi els demanà suport institucional. Ara, el director general de Mitjans de Comunicació Social, Andreu López, ha demanat a l'Agència Espacial que incloga la Generalitat valenciana en el programa. El que abans no interessava en absolut ara és la "clau de la nova Europa de la imatge". Els canvis de rumb de la Generalitat acaben per no sorprendre.

Atractiva, si més no, pot resultar la taula rodona sobre televisió i educació, en la qual participen, entre altres,

membres de Canal Plus, Tele 5 i Antena 3. Resultarà curiós saber què pensen aquests canals sobre una temàtica que han descartat totalment, i serà també interessant conèixer qui és el representant de Canal 9 a la taula, quan fonts de l'empresa han assegurat que la Televisió Valenciana no té cap departament específic de programació cultural. Entre el 27 de juny i l'1 de juliol s'aclariran les incògnites.

Jordi Sebastià.

Universitat de Perpinyà.

No al CAPES en català

3 La totalitat de professors del Departament d'Estudis Catalans de la Universitat de Perpinyà, com també els seus alumnes, estaven en vaga el passat 2 d'abril per protestar contra el refús a París d'instituir el Certificat d'Aptitud per a l'Ensenyament secundari. Convocada per l'Associació Catalana d'Estudiants (ACE), aquesta jornada responia al bloqueig definitiu al qual es va trobar confrontat Joan Becat, secretari de l'associació Amics dels Estudis Catalans, en la seva entrevista amb els consellers tècnics del ministre de l'Education Nationale, Lionel Jospin.

El rebuig a la creació d'un simple títol de professor de català a l'estat francès, que ja existeix en els casos del bretó i el cors, es basa en arguments purament polítics. Així, un dels consellers de Jospin va declarar en la conversa que Perpinyà i la Catalunya Nord no constituïen cap regió conflictiva que justifiqués el CAPES de català i que havia d'actuar amb prudència per a evitar un "exemple contagiós", tot i que "el dossier és tècnicament aplicable". Pel que fa a això, cal recordar que la normalització de l'ensenyament de les llengües nacionals a Bretanya i Còrsega ha estat realitzada, després del refús estatal, coincidint amb un context de violència provocat per l'Exèrcit Revolucionari Bretó i el FANC respectivament.

Segons Becat, que era a París mitjançant la intervenció del diputat socialista Enric Sicre, "som governats per tecnòcrates bojos i instigadors de violència. Quan hem dit que a Catalunya Nord no hi havia hagut mai violència, i que volíem pacíficament i com a bons ciutadans responsables ajudar al futur de la nostra regió i fer una bona formació dels nostres joves, se'n van riure".

A més dels professors i de l'ACE, que ja ha enviat més de 3.000 postals al Ministeri, la demanda d'un CAPES de català compta des de fa temps amb el suport de tots els diputats i senadors de la Catalunya Nord. La recent entrevista s'havia sol.licitat perquè encara no havia estat donada cap resposta del 1988 ençà, tot i que al juny de 1989 ja s'havien instituït els nous diplomes de bretó, cors i basc. En el cas d'aquesta darrera llengua, no s'ha arribat fins al CAPES perquè Baiona no posseeix cap centre universitari.

La necessitat del famós títol rau en la situació precària de l'ensenyament del català al nord. Als col.legis s'ensenya com a assignatura de llengua regional facultativa, i sovint fora de les hores lectives habituals. A la Universitat, l'ensenyament de la nostra llengua es justifica pel fet de ser *llengua estrangera*, és a dir, única oficial a Andorra.

Univers Bertrana

Al Parlament balear, tampoc

4 La mesa del Parlament balear ha considerat –com les homòlogues dels parlaments català i valencià– que la informació demanada per EL TEMPS, relativa a l'assistència dels parlamentaris als actes plenaris, no era de la incumbència de la premsa. Lògicament cal pensar que si no ho és de la premsa, tampoc ho és dels ciutadans.

A pesar que en el moment de redactar aquesta informació encara no ens ha arribat la resposta oficial per escrit, la negativa s'ha produït verbalment, adduint raons bastant incomprensibles: per exemple, que era una petició anòmala que no s'havia fet mai.

Es realment indignant que aquells a qui els ciutadans atorguen unes responsabilitats polítiques s'autoatorguin poders quasi divins per a decidir que els ciutadans –que són els que els paguem els sous i les dietes, cosa que convé no bolidar– no tenim dret a saber qui assisteix als plens a través de la consulta de la premsa de les actes de les sessions plenàries, que és precisament el que es demanava.

Esperem que la resposta escrita oficial –quan es produeixi, si es produeix– contengui tot un raonament jurídic sobre interpretacions quasi metafísiques del reglament de la Cambra que fan impossible "atendre la seva petició". O alguna cosa semblant diran.

Dissortadament, allò que alguns ingenus pensaven –i cal posar-ho en passat perquè difícilment hi deu haver algú que encara ho pensi– que els polítics i les institucions estan per a servir els ciutadans i no al revés, és més fantasia que veritat. Cal demanar-se per què amaguen informació, de què tenen por.

Miquel Payeras

Canigó, paisatges en venda

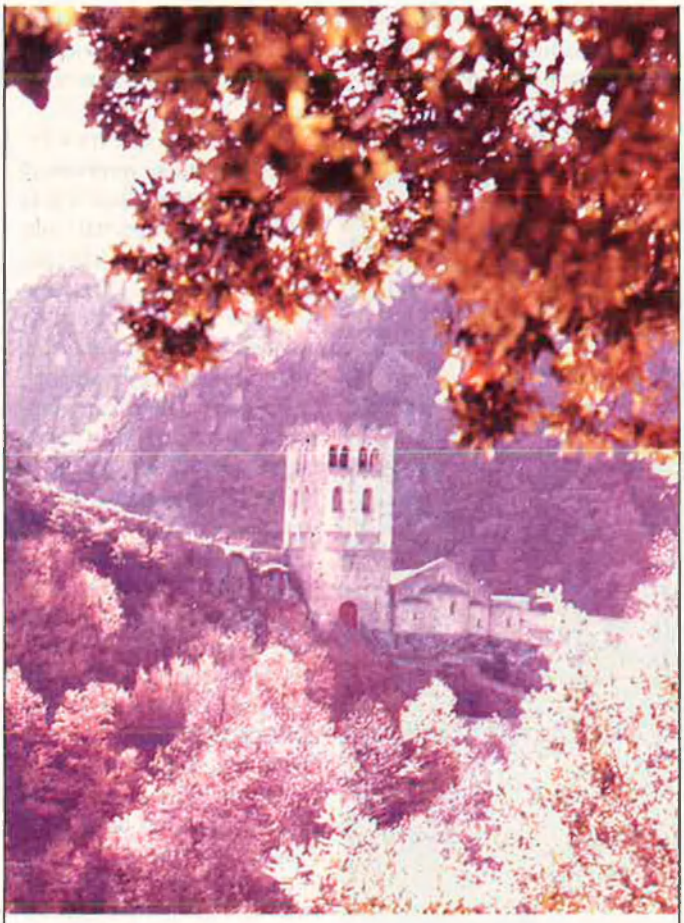
Amb el projecte de crear més pistes forestals a la reserva de Pi de Conflent, i l'adquisició de terrenys sobre la reserva de Mentet, la filial d'una caixa d'estalvis marsellesa vol intensificar l'explotació als vessants del Canigó

Quan l'any 1984 es creaven les primeres reserves muntanyenques de Pi de Conflent i de Mentet, la voluntat dels municipis era, més enllà de la necessària protecció de la flora i la fauna, posar fi definitivament als riscos d'especulació d'aquests territoris verges. Amb això després d'haver pres el control de Pi, la societat civil i forestal l'Écureuil de les Boques del Roine (regió de Marsella) amenaça ara la integritat de la reserva de Mentet.

Arran d'això, el Comitè-Lligam per a l'Entorn Rosellonès (CLER) ha obert, des del mes de gener, una subscripció pública que, amb el beneplàcit del Ministeri de Medi Ambient, permetrà la compra de terres que gestionaran directament els ramaders i les associacions ecologistes que integren el CLER.

Si les compres de Mentet es confirmen, la Societat forestal i civil l'Écureuil –filial de la caixa d'estalvis l'Écureuil, col.laboradora a Catalunya de la Caixa de Barcelona– posseiria 6.000 ha de boscos protegits al Canigó, sense comptar les seves presumptes intencions d'ampliar el seu domini a altres reserves naturals com les de Noedes o Conat.

El consell municipal de Mentet, que mai ha estat avisat oficialment de l'operació com ho exigeix la llei, va demanar doncs al Ministeri i a la prefectura de Catalunya del Nord que s'apliqués el dret de prelació sobre una bona part de la zona cobejada, al.legant l'interès de preservar la reserva i la seva activitat pastoral. Amb aquesta inciativa, l'ajuntament tenia la intenció d'esdevenir el propietari majoritari i poder així controlar l'explotació de l'empresa marsellesa a la resta d'hisendes. L'Ecureuil, però, ha impugnat davant dels tribunals l'esmentat dret de compra preferencial, deixant el futur de la reserva en mans dels defensors del medi ambient.

L'especulació torna a amenaçar aquests territoris verges.

Segons l'alcalde de Mentet, Olivier Villalongue, "per protegir la nostra reserva natural hem demanat al CLER que comprés, sobre les mil hectàrees disponibles, el màxim de superfície perquè les associacions de defensa del medi puguin participar, des de l'interior, en la gestió dels espais de Mentet com a membres del comitè consultiu de la reserva i de l'associació pastoral que regula els problemes ramaders del poble".

El més estrany de l'afer és, però, que l'Ecureuil insisteixi a voler invertir quantitats tan importants per uns arbres que, segons els especialistes, són de mala qualitat i sovint malalts. L'exemple de Pi és significatiu. L'Ecureuil vol obrir-hi tres pistes –uns 25 km– que s'afegirien a les tres ja existents, cosa que tindria greus conseqüències ecològiques, segons es desprèn d'un estudi realitzat pel laboratori de biologia vegetal de Claude Guisset, a Perpinyà. L'anàlisi indica que si aquests projectes es realitzen la xarxa total de pistes forestals serà de 40 quilòmetres, cosa que implica que el territori de Pi perdrà el seu caràcter d'espai natural protegit.

Ara per ara, l'operació "SOS Mentet" de subscripció pública ja ha arreplegat 115.000 francs francesos (uns dos milions i mig de pessetes). De l'altra banda dels Pirineus, 360 clubs excursionistes catalans, amb l'Associació de defensa i protecció de la natura, es faran també càrrec de la campanya i han obert un compte bancari a Barcelona per recollir les aportacions en pessetes.

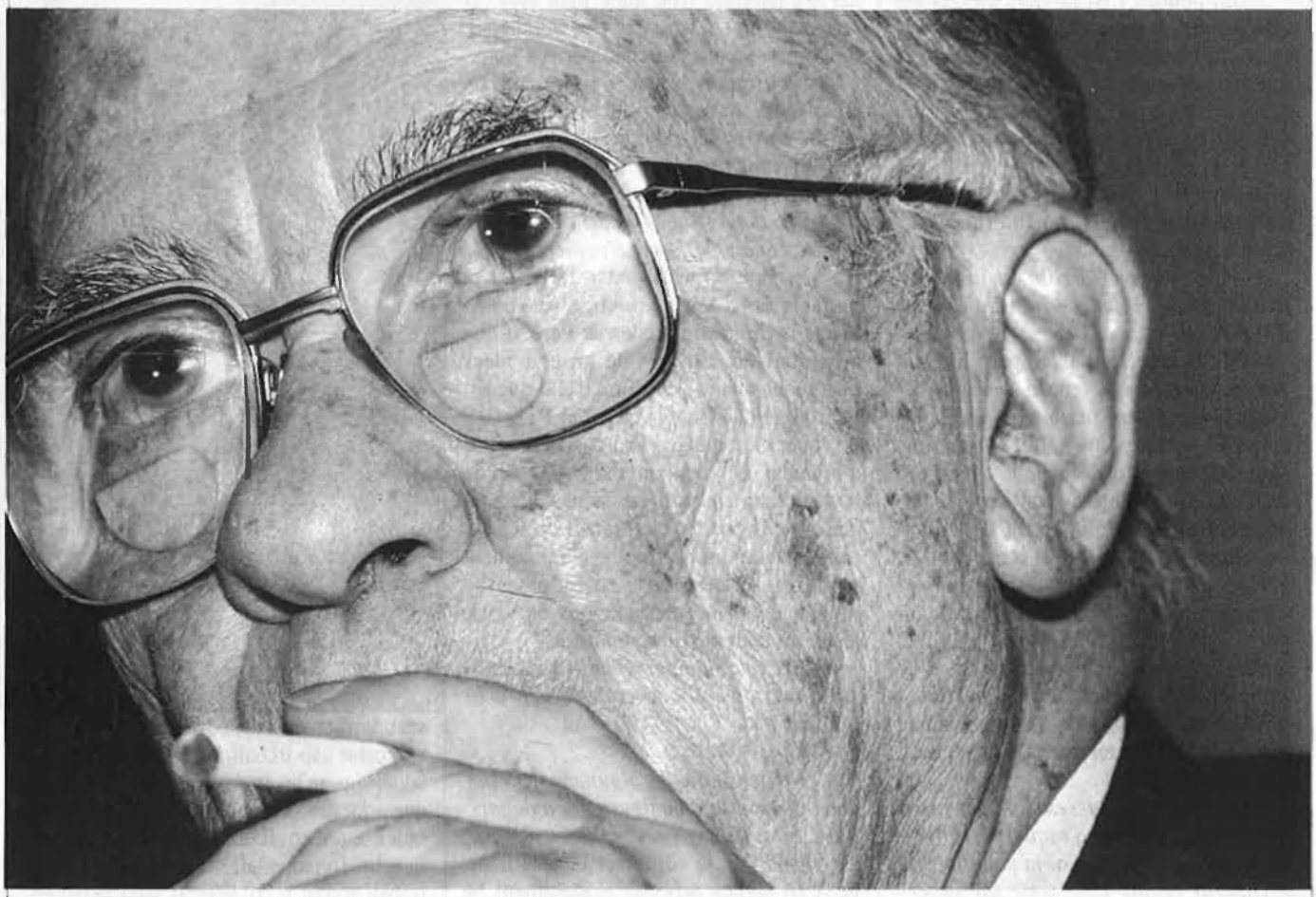
Malgrat els contenciosos, també el Consell General dels Pirineus Orientals –l'òrgan de govern de la Catalunya del Nord– ha decidit instituir una zona de prevenció i pensa adquirir-hi altres terrenys gràcies al capital acumulat mitjançant l'anomenada *taxa verda* (impost als espais naturals sensibles), que s'utilitzarà aquí per primera vegada. Tot i que les ofertes de la caixa d'estalvis tendeixen a fer pujar els preus, el cost actual de l'hectàrea s'estima en uns 2.000 francs (més de 40.000 pessetes) i les condicions actuals deixen preveure que es podrà recuperar un 20% dels terrenys en venda.

Univers Bertrana

Entrevista a Santiago Carrillo

"Anguita necessita un bany que li rente el fonamentalisme"

Autor d'*Eurocomunisme i Estat,* testimoni privilegiat del segleXX i dels darrers canvis de l'Europa de l'Est, Santiago Carrillo manifesta ara la voluntat que el seu partit, el PTE, s'acoste al PSOE. La polèmica està servida.

"La banca hauria d'estar en mans de la societat". RAFA GIL

Incombustible, camaleònic, amb l'etern cigarret a les mans, Santiago Carrillo parla i no para d'Achile Occhetto; els seus 75 anys encara no li impedeixen llançar-se a noves aventures polítiques. Ara, la seua consigna és "unificar l'esquerra". Fer amb els socialistes front comú davant una dreta que aprofita la debacle de l'Est i que amenaça de guanyar les eleccions municipals del 1991.

—Després d'un període de silenci, Santiago Carrillo torna a ser actualitat, ¿es considera un símbol polític?

—Jo no em dedique a contemplar-me. Que jo sóc un símbol ho poden pensar els altres, jo no dedique ni un sol minut de les vint-i-quatre hores del dia a pensar allò que sóc, sinó a pensar el que vull explicar per convèncer la gent.

—¿Sent enyorança de l'activitat parlamentària?

—M'agradaria ser a les Corts, clar. Hi ha debats que contemple des de la tribuna de la premsa o a la televisió en els quals pense que jo podria dir alguna cosa. Però, miren vostès, jo he estat la major part de la meua vida en les catacumbes sense una possiblitat d'expresar-me obertament, i per consegüent, la no-presència avui al Parlament no és una cosa que em pese tant. Jo tinc la impressió que estic més present a la vida política que la major part dels 350 diputats i dels 200 senadors d'aquest país. No és indispensable ser a les Corts per a intervenir en la vida política, i com que mai vaig ser diputat, vaig ser sempre un oponent, no em ve costa amunt aquesta situació.

—¿Aquesta presència significa que encara cal tenir en compte Santiago Carrillo?

—Jo crec que aquesta presència és de-

guda al fet que jo encara tinc coses a dir en aquest país (somriu lleument i llança una mirada de complicitat), per això estic present en una sèrie de moments i temes. Estic content de tenir coses a dir, perquè no tot el món que està en política en té.

—Vostè proposa actualment un apropament al PSOE per tal de crear una plataforma d'esquerra a l'estat espanyol, ¿es pot parlar de matrimoni d'interessos més que de confluència ideològica?

—En política i en la vida, en tots els matrimonis, hi ha un punt de passió, d'amor, i hi ha també un punt d'interès. Els matrimonis on no hi ha un interès comú acaben trencant-se. En preconitzar una entesa d'esquerra pensem en els interessos de la gent modesta d'aquest país, del món del treball, dels menys afortunats. Si no pensarem en ells, no tindria massa sentit aquesta lluita.

—Però, senyor Carrillo, si la banca mai no havia viscut tan bé com amb el PSOE.

—Sí...és cert.(Ha dubtat, però ha estat només un moment; encén l'enèsim cigarret i es prepara per a *driblar* la pregunta). La banca viu molt bé, no sols aquí sinó també fora. Tot aquest fenomen dels alts tipus d'interès contribueix perquè els beneficis de la banca siguen extraordinaris i també que la inflació puge. Perquè, clar, es parla moltes vegades del creixement dels salaris com a factor d'inflació, però els alts interessos són un factor d'inflació més important encara. Que la banca faça negocis tan escandalosos planteja que, si hi ha un sector econòmic que hauria d'estar en mans de la societat, és el de la banca.

—Però a les classes modestes que aquesta plataforma d'esquerra vol representar no els interessa ja cap tipus de revolució social sinó tenir un supercompte. ¿Tant ha canviat la gent?

—Evidentment, allò que deien Marx i Engels, que els treballadors no tenen altra cosa a perdre que les seues cadenes, avui no és real. Avui tenim un món del treball propietari d'una sèrie de coses que han millorat el seu nivell de vida i aquest treballador ja no considera necessari eixir al carrer. En aquest sentit, la idea d'Occhetto de les reformes fortes és una idea que s'ajusta a la realitat als països desenvolupats.

—¿On queden les forces nacionalistes d'esquerra en aquesta plataforma d'esquerra?

—Jo crec que les forces nacionalistes d'esquerra tenen un lloc indiscutible en la política d'esquerra. Jo no sé encara com s'estructurarà aquest bloc progressista, però per a mi no hi ha cap dubte que les forces nacionalistes hi han de ser presents.

—¿No el preocupa que en aquest projecte vostè siga utilitzat més com un símbol que com un element de decisió?

—Es possible que hi haja persones que, amb la idea de la unitat de l'esquerra, vegen la possibilitat de consolidar la seua pròpia força. En aquest sentit, vull recordar les paraules d'un amic meu basc, el senyor Irujo, qui deia que "los hombres y los rocines, todos marchan por sus fines" i alguna cosa de veritat hi ha en aquesta frase. Però jo pense que si es desencadena un moviment unitari, aquests factors pesaran cada vegada menys i pesarà cada vegada més l'interès mutu.

—¿No li ve gran al PTE la tasca d'aglutinar una plataforma d'esquerra?

—El PTE no té la pretensió de ser el protagonista d'aquesta política, som conscients de la nostra modèstia. Però sí que crec que som capaços de generar idees que poden anar a l'encontre d'allò que espera la gent. Jo no crec que el PTE siga un fi per ell mateix, allò a què aspirem es a la unitat de l'esquerra, i si el PTE ha de desaparèixer com a tal, en aquest bloc social no ens costarà cap treball de fer-ho, perquè no tenim una motivació purament partidista. Potser, per la nostra modèstia orgànica, estem en condicions de veure les coses amb més despreniment.

—¿Es veu Santiago Carrillo els pròxims anys amb el carnet del PSOE a la butxaca?

—No.

—¿No pensa que en algun moment pot ser utilitzada la seua figura per a donar-li un rentat d'image al PSOE?

—El PSOE, si vol rentar la seua imatge, i en alguns aspectes evidentment ha de fer-ho, no serà utilitzant el meu nom ni la meua persona, serà prenent mesures per a netejar allò que està brut. Jo puc ser utilitzat des de la perspectiva de la cohesió de l'esquerra, però en aquesta perspectiva jo estic disposat a deixar-me utilitzar a fons.

—¿Com li senta tornar a compartir espai polític amb gent com Pilar Brabo, Enrique Curiel o Enrique Múgica, amb els quals ja va tenir profundes discrepàncies en temps passats?

—Jo mai m'he mogut per raons personals. Quan jo vaig arribar, el 1976, a aquest país, vaig haver d'entendre'm, perquè la situació així ho eixigia, amb un home com Adolfo Suárez, que havia estat

secretari general del Movimiento i no em va costar cap treball, no hi havia res personal que m'ho impedira. Per a mi el fet que aquestes persones hagen estat enfrontades a mi en algun moment no és una qüestió fonamental. No em costaria cap treball tornar a col.laborar amb persones que en un moment donat s'han enfrontat amb mi.

—Repassem alguns dels protagonistes del panorama polític del moment: Julio Anguita

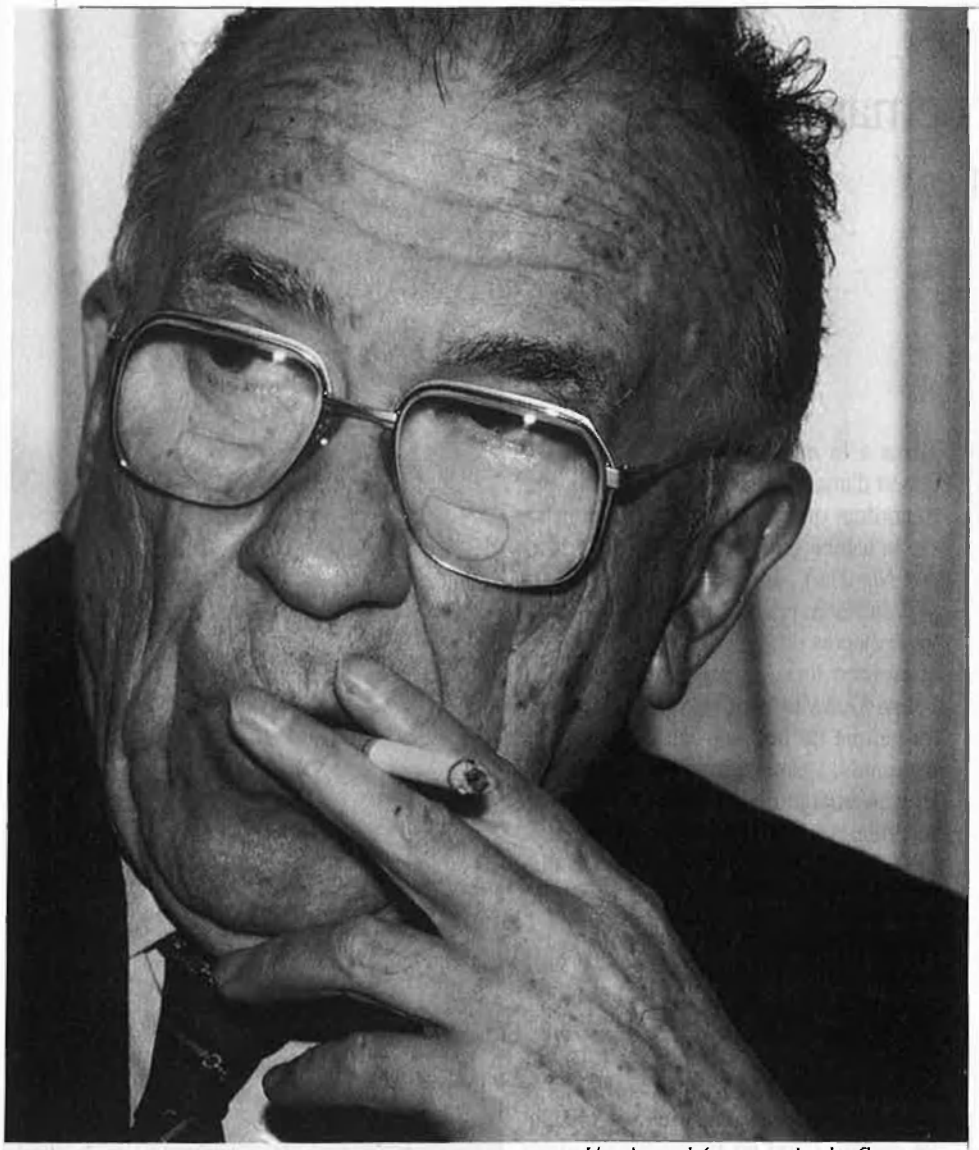
—Jo crec que Julio Anguita necessita un bany que li rente el fonamentalisme.

—Rafael Ribó.

—Les seues intencions són bones i positives, però el debat l'han fet els italians en lloc de fer-lo els catalans o els espanyols. En aquest estat fa falta un debat similar.

— Achile Occhetto.

—És un polític que continua en la línia, innovadora, creativa i audaç que ha caracteritzat la política del PCI els darrers

"En política i en la vida, en tots els matrimonis, hi ha un punt de passió, d'amor, i hi ha també un punt d'interès. Els matrimonis on no hi ha un interès comú, acaben trencant-se"

"En els anys 70, el règim de Ceausescu era el més liberal de l'est. Bucarest era el lloc de trobada de tots els moviments i partits social-demòcrates. Jo residia en París i vaig tenir la primera entrevista amb Mitterrand en Bucarest".

anys.

—Mihkaïl Gorbatxov.

—Es la figura política més importat d'aquest moment. A més d'un revolucionari i un polític, és un pensador que ha tingut el descobriment més important fet en política d'aquests temps, un descobriment que a alguns els pot semblar l'ou de Colom, que és la necessitat d'un nou pensament polític en una època que és totalment nova.

—Karol Wojtyla.

—Aquest és un papa amb una política contradictòria. Si bé en qüestions relacionades amb la pau està tenint un comportament útil, en qüestions de dogma pertany a altres temps.

—Violeta Chamorro.

—Per a mi és encara una incògnita. Si es capaç d'entendre's i de col.laborar amb el Front Sandinista i convertir la victòria electoral en un instrument de consens nacional, el seu paper pot ser positiu.

—Vostè també era amic de Ceausescu...

—És veritat que jo he tingut relació amb Ceausescu. La raó d'aquesta amistat era molt senzilla, en els anys 70 el règim de Ceausescu era el més liberal de l'Est. Bucarest era el lloc de trobada de tots els dirigents de moviments i partits social-demòcrates. Jo residia a París i vaig tenir la primera entrevista amb Mitterrand a Bucarest, i he tingut el meu primer encontre amb dirigents socialistes, algún valencià inclòs, a Bucarest, i el mateix amb dirigents del partit socialista japonès. I he pogut entrevistar-me amb Harold Wilson, el líder dels laboristes anglesos, perquè m'ho preparà Ceausescu des de Bucarest.

Ceausescu era aleshores el predilecte en el camp comunista de l'esquerra europea i internacional, fins al punt que a Romania ha estat Nixon quan era president. Ceausescu ha dormit en el Palau de Buckingham, ha fet el seu paper en l'establiment del nou tipus de relacions entre Xina i els EUA, en les negociacions entre Egipte i Israel. Ceausescu tingué una època que el seu sistema era el més obert, el que s'oposà a la invasió de Txecoslovàquia, juntament amb Tito. Tot això, juntament amb el fet que allí tenírem durant molts anys la Ràdio Espanya Independent, és el que explica que jo tinguera relació amb Ceausescu. Una relació que va ser conflictiva en el sentit que cada entrevista entre nosaltres era una discussió interminable i moltes vegades desagradable. El que he de reconèixer-li a Ceausescu és que jo podia dir coses molt desagradables i ell no trencava la relació, mentre que una vegada que les vaig dir a Brejnev, em declarà la guerra per a tota la vida.

Jordi Sebastiá
i Albert Vicent

Josep M. Sanmarti

DEBAT

González demana que confiïn en ell

Per què es va sotmetre Felipe González a una qüestió de confiança al Congrés de Diputats si no en tenia cap necessitat política o legal?

Segons l'oposició, per flebesa; segons els socialistes, per fer una demostració de força. Va ser sobretot el president del PP qui va subratllar dijous passat que cada vegada que el govern de Felipe González té dificultats serioses, planteja una política de diàleg i de consens. Ho va fer després del 14-D quan els sindicats van aconseguir posar tot el país contra el seu govern, ho va fer arran del debat d'investidura quan va fer comptes i va veure que solament amb els diputats socialistes la renominació li anava molt justa, i ho ha tornat a fer ara a conseqüència de l'escàndol de Juan Guerra. Aznar no es va mossegar la llengua i va acusar el govern de confondre els problemes del partit amb els del govern i els d'aquest amb els de l'estat, de manera que al capdavall les picabaralles socialistes esdevenen una qüestió d'estat i correm-hi tots que la casa es crema... Sense suport social, el PSOE es troba, sempre segons la versió de José M. Aznar, amb un projecte de govern esgotat i que necessita el suport còmplice de les altres forces per poder continuar al poder. Això sí, esbufegant de valent.

González va sostenir, lògicament, la versió contrària. Els 176 vots aconseguits, és a dir, la majoria absoluta de la Cambra sencera, a favor de la confiança, i els 130 negatius amb 37 abstencions van palesar que amb un parell de maniobres el govern pot dividir l'oposició i impedir accions concertades que, si no són coercitives, són almenys enutjoses. Això és el que va passar molt sovint durant la legislatura anterior. En qualsevol cas, Felipe González ha demostrat amb xifres a la mà, que no solament està a cobert d'una hipotètica moció de censura (recordem que una moció de censura va ser la tomba política d'Antonio Hernández Mancha), sinó que disposa d'un suport suficient per a traure endavant fins i tot projectes de lleis orgàniques, que requereixen una majoria qualificada. Si Felipe González ofereix diàleg és sobretot perquè no pot anar als fòrums internacionals, i especialment als europeus, amb la imatge de problemes greus a la rereguarda i de deficiències parlamentàries. Per això, Felipe González va disfressar la qüestió de confiança de suport intern per afrontar els grans reptes comunitaris dels pròxims quatre o cinc anys. En nom de la construcció europea, l'oposició que calli. Felipe González va aconseguir demostrar que el retrocés electoral del 29 d'octubre i del 25 de març no li impedeix continuar remenant les cireres, i així ho va reconèixer algun portaveu de l'oposició, com Miquel Roca.

Aquesta vegada el primer ministre va oferir un diàleg molt ampli sobre pràcticament tot, i va deixar que fos l'oposició qui posés els límits.

I certament els va posar. Per exemple, les negociacions s'han de fer amb *totes* les forces polítiques i no val a fer tripijocs per excloure'n alguna. S'han d'entaular ràpidament, perquè el 1993 "ja és al damunt" i hi ha molta feina per fer. No hi ha d'haver imposicions i el govern ha de tenir voluntat de fer concessions. Les converses s'han de fer al Parlament i no d'amagat, etc. Felipe González va acceptar totes les condicions d'aquesta mena. Però no va admetre els 25 punts de Julio Anguita per formar un front d'esquerres. Anguita li va tornar la pilota i li va etzibar que si volia fer una política

d'esquerres, a Madrid i a Brussel.les, havia de pactar amb IU-IC els 25 punts. Felipe va defugir la polèmica ideològica, dient precisament que es tractava de qüestions pràctiques i concretes i no d'un debat ideològic, que els comunistes han perdut ja fa temps.

El *cas Guerra* va pesar poc en el conjunt del debat. El van traure bàsicament els grups que van votar que "no" a la confiança, i van adduir que és difícil confiar en un govern que no és capaç d'aclarir aquesta qüestió al Parlament i que fins i tot menteix. Aznar, per exemple, va fer un amable recordatori per dir que el vice-president Guerra està acabat i que és millor que plegui per tal de no endur-se altres companys en la seva inevitable caiguda. El més dur va ser Alejandro Rojas Marcos (PA) que amb una agressivitat fora de to en una discussió normal, si fa no fa va dir que el president Felipe González governa supeditat al seu lloctinent i que, per tant, donar la confiança a l'un és donar-la a l'altre per una presidència bicèfala. Fora d'aquest cas no es palesaren ganes de debò d'aprofitar més l'assumpte i simplement de mantenir la pressió, potser amb vista a la campanya electoral que s'acosta a Andalusia, potser mentre s'espera alguna novetat posem per cas de tipus judicial. Miquel Roca va opinar que entretenir-se amb aquest afer és tancar-se en les anècdotes, en els titulars dels diaris i en la frivolitat, en lloc d'anar al fons de la qüestió que són els nous reptes europeus. Val la pena destacar aquí el paperot que va fer Adolfo Suárez en una desmenjada intervenció de suport a Felipe González. És difícil interpretar què li va passar al líder centrista, si és que no creia en el que deia, o si simplement va tenir un mal dia. En qualsevol cas, amb un altre discurs com el de dijous passat ja es pot acomiadar de la seva carrera com a líder parlamentari. Caldrà esta amatent als pròxims passos d'aquest polític.

Ara ja s'ha formalitzat el quadro general de la negociació. Se sap qui, a on, quan i què s'ha de negociar i només cal posar-s'hi . En aquest país, en el qual la transició a la democràcia va crear una forta cultura de pactes, l'opinió pública entendrà bé que se signin acords, i fins i tot com més millor.

A la gent, en general, li agrada la bronca entre polítics, però al final vol acords, és a dir, solucions. Però cal tenir presents un parell de reflexions, que d'una manera o altra van sortir a la sessió del dijous passat. Tot és negociable i algunes coses més que altres. Per exemple, la reforma fiscal, o la Llei de Reforma de l'Educació. Són coses que únicament poden rutllar si tenen al darrere un ampli consens. Això no obstant, no es pot convertir cada negociació en una prova definitiva que comprometi la resta del diàleg. I per acabar, no s'hi val a pactar les qüestions menors i fer la santa voluntat (en aquest cas el govern central) en les importants, com és ara les lleis de bases, que després condicionen tota la resta.

A partir d'ara s'obre un període nou en la vida política de l'estat, ja que es posa noms i cognoms al procés pactista que van forçar els resultats electorals del 29 d'octubre. Que hi hagi sort.

INTERNACIONAL

Margaret Thatcher parla de la nova Europa en construcció

"No tinc por d'una Alemanya unida"

Thatcher parla dels problemes domèstics del *Poll Tax* i el descens de la seua popularitat. En aquesta entrevista exposa la seua opinió sobre els problemes de l'Alemanya unida, la necessitat de matenir-la com a aliada dins l'OTAN, i proposa algunes suggerències molt radicals.

Senyora Thatcher, ¿té problemes amb una Alemanya unida?

—Com la resta d'europeus. Ens hem de fer la idea que en el futur hi haurà a Europa una país més fort que tots els altres. Els alemanys tenen un enorme superàvit en la balança comercial, l'economia treballa molt eficientment; això canvia l'equilibri.

—Fa pocs mesos, la qüestió de la unitat alemanya no la tenia en "l'ordre del dia", mentre que Bush i Mitterrand ja havien reconegut que era imparable. ¿Potser no va donar importància a la dinàmica de la qüestió alemanya?

—Jo crec que tots ho hem fet. No oblideu que sense Gorbatxov això no hauria pogut passar. La història ens ensenya que els moviments revolucionaris es produeixen més ràpid del que se suposa. Fou Gorbatxov qui va diagnosticar que Honecker cauria en desgràcia i qui va animar al canvi a l'Alemanya de l'Est.

—Però després se n'han encarregat els alemanys de l'Est i de l'Oest.

—I ara en veuen les dificultats. Nosaltres ja ho sabíem. Nosaltres hem dit: feu-vos-en càrrec, això no és només un problema alemany, ni tampoc europeu. Això importa a tota l'aliança europea sencera.

—¿Haurien de tenir dret al veto tots els membres de l'OTAN?

—Els alemanys han d'arribar a un acord amb l'OTAN, amb la CEE i no han d'oblidar l'Acta de Hèlsinki. I tot això s'ha de fer abans de la unificació, i no després. I aquí tornem probablement a la meua postura al respecte i és que ara ja hem començat a aclarir aquestes qüestions. Perquè hem de mantenir l'estabilitat i la seguretat que tan importants són per a nosaltres. No ens facen ara arriscar els nostres avanços per culpa d'un comportament incorrecte.

—¿Tenen por que una Alemanya unida amb 80 milions de persones pogueria dominar Europa políticament i econòmicament?

Margaret Thatcher: "No se'ns domina tan fàcilment".

—Tan fàcils de dominar no som, segur que no.

—Els alemanys ben bé que ho saben.

—Llibertat, en el sentit d'un estat de dret, en tenim des de fa molt. Tenim el Parlament més antic d'Europa, té 700 anys. No se'ns domina tan fàcilment.

—Però Alemanya ho ha intentat dues vegades en aquest segle.

—Sí, i abans Napoleó.

—Això fa 200 anys.

—No s'ha d'oblidar mai el que la història ens ensenya. El polític que ho fa és un ximple. Per això hem construït la nostra aliança, i per això és tan important l'OTAN. Aquesta aliança protegeix la nostra llibertat i protegeix també la lli-

bertat d'Alemanya.

—¿Té raó l'ex-ministre d'Afers Estrangers David Owen quan diu que vostè "té instintivament por d'una Alemanya unida i hi veu en potència un nou Tercer Reich" com el que van viure quan eren joves?

—Això, ho hem d'impedir. De la Primera Guerra Mundial hem après la lliçó que la defensa de la llibertat és una càrrega excessiva per als europeus sols, que no es podia garantir la seguretat solament amb la Societat de les Nacions. Nosaltres necessitem mesures de defensa concretes. Després de la Segona Guerra Mundial vam dir als Estats Units: mireu, les Nacions Unides no són prou. Va ser una guerra terrible, tan terrible, que tots els homes havien d'estar segurs. Una cosa així no torna a passar mai.

—Vostè s'ha pronunciat obertament contra el ritme amb què es porta endavant la unitat alemanya. Però el canceller Helmut Kohl ha dit que els alemanys no poden determinar de cap manera si la unitat avança ràpidament o a poc a poc: "Vaja al Rin i intente aturar-lo" , és la seva frase preferida.

—Les analogies sempre són perilloses. El nostre problema no té res a veure si es pot aturar o no el Rin. Segur que no el podem aturar, però sí que el podem mantenir net. I potser el podem fins i tot canalitzar i canviar-ne el curs. És molt el que es pot fer abans de la unificació.

—¿Se sent prou informada en els últims mesos per part del canceller dels seus passos cap a la unificació d'Alemanya?

—Només puc dir una cosa: en tots els anys des que el conec, ha estat completament lleial als membres de l'OTAN, ell no ha informat ningú del seu programa dels 10 punts, ni tan sols els seus ministres. Ell ha decidit jugar de forma tàctica. D'això no em queixe. A mi no m'afecta com governa Alemanya; el que m'afecta són les repercussions a l'exterior en estabilitat i en seguretat. Per això m'he posat en actiu. En definitiva, tinc raó que les votacions s'han de fer abans. S'ha aprovat i ara les coses transcorren correctament.

—Kohl va volar a Washington, Moscou i París per explicar la seua política. ¿Per què pensa vostè que no ha cregut necessari venir a Londres?

—No en tinc idea. No necessitava explicar-nos res. És molt curiós.

—Aleshores no li deu dir "per què véns tan tard"?

—No. Ell coneix la meua opinió, i aquesta no canvia. Jo dic sovint el que altres també senten i pensen, però que no s'atreveixen a dir-ho. Per tant, no és gens sorprenent si després aquests em donen suport.

—Després de les observacions imprecises i evasives de Kohl sobre la frontera occidental polonesa, vostè ha dit que

Els disturbis que ha ocasionat la introducció del *poll tax* han fet trontollar la *dama de ferro*.

la frontera s'ha d'assegurar amb un acord. ¿Amb quina mena d'acord pensa vostè: en un bilateral entre Polònia i Alemanya; en un acord signat per les quatre grans potències o en un altre que siga garantit pels 35 estats que firmaren l'Acta de Hèlsinki?

—Ha de ser almenys un contracte entre l'Alemanya unificada i Polònia. Aquesta qüestió va ser discutida per primera vegada ací a Downing Street amb el primer ministre polonès, que justament seia aquí on seuen vostès. Estic molt contenta que aquesta qüestió la tractara per primera vegada ací amb mi.

Vostès ja saben el que ha passat amb anteriors promeses. Els tribunals alemanys les han invalidat i jo he sentit dir a Helmut Kohl: "No, jo no garantesc res, jo no reconec les fronteres actuals". Jo mateix ho he sentit a Estrasburg després de sopar. Jo sabia que el senyor Genscher tenia una opinió diferent. I això era també una cosa que havia de posar-se en ordre. El Sr. Genscher va venir ací i jo naturalment li ho vaig dir de seguida.

—¿Què li ha dit vostè, al primer ministre Mazowieczki?

—Jo li vaig dir: ¿Sap una cosa? Ara són tots a Ottawa. Nosaltres l'informarem tot seguit i jo done suport a la seua opinió. I encara aquell mateix dia vaig prometre en un discurs la meua ajuda a Polònia.

—¿Advoca per un tractat de pau amb Alemanya?

—Jo sé que Alemanya no vol cap tractat de pau i ho puc entendre. Un tractat d'aquesta mena s'hauria de fer amb molts països. D'altra banda, ha de correspondre a les exigències de Polonia. Polònia també seria prudent. I ha de tenir el seu tractat.

—Si Polònia vol de Gran Bretanya una garantia en les fronteres, ¿donaria vostè aquesta garantia?

—Jo hi estaria disposada, però no tota sola. Seria molt millor una garantia donada també pels altres.

—¿Quan acabaran, segons vostè, els drets de les quatre potències vencedore s sobre Alemanya?

—Això també s'ha de regularitzar, però aquí tampoc no ha fet res ningú abans que el Sr. Miterrand i jo convinguérem que calia fer unes converses a nivell ordinari; per descomptat, al dels quatre ambaixadors. Hem de prendre les precaucions necessàries per a una transició que és completament diferent a tot allò que fins ara hem regulat.

—Al desembre hi haurà eleccions a la República Federal Alemanya. ¿Consentiria vostè que els berlinesos occidentals puguen per primera vegada triar els seus diputats directament?

—No crec que jo hi puga tenir alguna cosa en contra, però això no ens afecta tan sols a nosaltres, és clar.

—Els veïns d'Alemanya, entre ells França i Itàlia, treballen perquè avance amb rapidesa la integració europea. Ells pensen que d'aquesta manera es pot contenir millor una Alemanya més forta. ¿És això un error?

—Segons la meua opinió, això no és en absolut cap solució. En els últims dos o tres anys hem après que el sentiment nacional no es pot reprimir. Miren vostès Polònia, Hongria, Txecoslovàquia, Lituània i els altres. Els francesos continuen sent francesos, i tant que ho són. Els alemanys continuaran també sent alemanys i mantindran els seus trets característics. Una integració més estreta no significa que les nacions deixin de ser-ho. Però no obliden que la creació del mercat interior el 1993 suposa la integració més important de tota la història de Europa.

—¿I el paper d'Alemanya més gran i unida no li fa gens de por?

—Europa haurà d'acceptar senzillament que hi ha una Alemanya més gran. No estic d'acord amb la idea que hauríem d'unir-nos contra Alemanya. Això tampoc no ens faria avançar. No seria cap comunitat i contradiria l'esperit de la comunitat. No hem d'estar pensant sempre què hem de fer per crear un equilibri enfront d'Alemanya.

—Pel que sembla, no és vostè, tal com han escrit alguns periòdics alemanys, la "nova enemiga" d'Alemanya, sinó que és el seu millor amic.

—Nosaltres som un dels 12 països de la CE, i de vegades estem d'una banda, i de vegades de l'altra. I si s'arribara al moment en què Alemanya estiguera sola enfront dels altres països, voldria dir que alguna cosa ha anat malament. Algunes vegades la nostra postura serà diferent de la d'Alemanya; d'altres, la d'Alemanya de la nostra. Però una unió contra Alemanya, no; això seria incorrecte.

—Sra. Thatcher, les dues grans superpotències sembla que són a punt de fer acords sobre desarmament. I tanmateix vostè ha dit: "D'ara endavant necessitarem també la nostra força atòmica de dissuasió independent". ¿Realment encara és necessària?

—Sí, certament. I també ho és per a França. És el nostre darrer mitjà. Les armes convencionals no impedeixen cap guerra, és una lliçó que ens ha ensenyat aquest segle a Europa. Winston Churchill va dir: "No les abandonen mai, abans que no hi haja una substitució millor".

Cristopher Patten.

—¿Una Alemanya unida hauria d'estar en l'OTAN?

—Sí.

—¿Ha de estar en l'OTAN?

—Sí.

—¿Quines concessions podria fer l'OTAN davant la part soviètica?

—Que algunes tropes soviètiques restaren a l'Europa de l'Est. Ja va ser proposat.

—¿Alemanya tindria, per tant, tropes dels dos blocs en el seu territori?

—Sí. Deixen que els diga la següent cosa: ací es tracta d'un llarg període de transició; per tant, s'han de crear unes estructures de pau a llarg termini.

—¿Una Alemanya unida que tinga tropes de dues aliances militars diferents no obligarà a una altra definició totalment diferent dels blocs?

—No. Obligarà que nosaltres valorem la nostra situació actual correctament. Jo no hauria pensat mai que l'acord de les quatre superpotències per a Berlín durara tant, però així ha estat perquè era la millor solució. Per això crec que és possible la presència de tropes de les dues aliances a Alemanya, com a resultat dels can-

La política del govern Thatcher ha obert una profunda escletxa en la societat britànica.

vis fonamentals a l'Europa de l'Est i en la nova Unió Soviètica. Per això es pot aconseguir avui el que fa dos o tres anys era impensable.

—Sobre les perspectives de les reformes a la Unió Soviètica vostè s'ha expressat sovint de forma bastant pessimista.

—Jo esperava que la Unió Soviètica s'aniria allunyant de la seua economia de comandament. Gorbatxov es troba davant una dificultat especial: ha de conduir una economia comunista totalment controlada i centralitzada a una economia de mercat. Una cosa d'aquestes dimensions no s'ha intentat mai en la història.

—¿Què passarà si els tancs soviètics arrasen Lituània? ¿Ho veu com una qüestió interna de la Unió Soviètica?

—Tots nosaltres hem dit a Gorbatxov que aquest problema no es pot resoldre amb la violència, i ell hi està d'acord. A l'Azerbaitjan va arribar gairebé a la guerra civil. En aquests casos no s'hauria de criticar si, com hem vist, l'exèrcit ataca.

Per això tampoc no ho hem fet. Nosaltres hem entès el comportament del govern de Moscou; ara bé, Lituània és un altre cas. L'annexió a la Unió Soviètica no tingué lloc basant-se en els principis del dret constitucional, i per això no hem reconegut mai jurídicament Lituània com a part de la Unió Soviètica. Gorbatxov es troba ara sota una pressió molt forta, però crec que combatrà aquesta difícil situació amb mesura i amb tacte.

—Sra. Thatcher, vostè acaba de perdre aclaparadorament unes eleccions complementàries importants, la inflació ha arribat al 8 per cent, el nou impost –el poll tax*–, que acaba d'introduir, ha provocat batalles campals a tot Anglaterra. ¿Significa això un tomb contra el thatcherisme?*

—Enmig d'un període legislatiu ja he perdut molt sovint eleccions importants. Això passa entre nosaltres de vegades.

—Però a vostè no li agrada perdre.

—No m'agrada perdre aquestes eleccions complementàries. No gens. Sé que tornarem a lluitar per aquest lloc i que el tornarem a guanyar. En unes eleccions complementàries els electors saben que el seu vot no té cap influència en la composició política del govern. Malgrat tot, n'estava decebuda. Quan parlen de batalles campals, no hem d'oblidar que han estat promogudes per radicals d'esquerra. Que els conservadors no hi tenen res a veure.

—¿Troba encara pitjor que els municipis conservadors d'Oxfordshire i d'altres llocs s'hagen tornat en contra seua?

—¡Ara sí que han posat els peus a terra! Dos grups de regidors conservadors i de seguida ho inflen ben gran. No perden el sentit de la proporció.

—A Mid-Staffordshire han votat al partit Laborista per primera vegada milers de persones fidels fins ara als tories. *¿Per què?*

—Jo puc entendre per què ho han fet: els interessos hipotecaris són alts, especialment si els propietaris han venut la casa en els darrers tres anys. Era una protesta. La gent té preocupacions, pateix la inflació. Vista en conjunt, l'economia britànica és més forta i es desenvolupa millor que abans.

—¿Potser menysprea l'oposició contra la introducció del poll tax*?*

—Quan canvia un règim fiscal fonamentalment, sempre hi ha problemes. El que és més important ara és ocupar-se de la inflació i abaixar els tipus d'interès. D'això, n'estic assabentada i ho faig meu. Nosaltres som el partit que promou la propietat de cases i avui hi ha quatre milions de propietaris més que quan vam arribar al poder. Nosaltres creiem en la propietat i en la propagació del capitalisme.

—Però la seua popularitat ha arribat al nivell més baix. ¿No és un malson fins i tot per a una dama de ferro?

—No, no. A mi sempre em deixen com un drap brut. Quan s'està per una cosa i es manté un en el seu punt de vista, aleshores és clar que apareixen enemics. Si vostès no fan res, són molt més populars. Però llavors no estan fent res pel seu país. Jo no hauria pogut fer tant per Gran Bretanya si no m'haguera mantingut ferma en el meu punt de vista.

—La seua confiança en si mateixa sembla inalterable. Davant dels fabricants de whisky va dir: "El malt-whisky ha de tenir 12 anys, aleshores és molt millor". Vostè es troba ara en l'onzè any del seu mandat...

—...molt bé. I dotze anys després el whisky té més valor encara.

—Sra. Thatcher, moltes gràcies per la conversa.

© Der Spiegel. Trad: Antoni Lluch

Centramèrica aguaita la pau

La desmobilització de la *contra* el dia 25 d'abril pot portar la pau i l'estabilitat a Amèrica Central, després de dècades de guerra.

Daniel Ortega.

L'Amèrica central sembla caminar cap a la pau. La darrera setmana, la diplomàcia aconseguí més que deu anys de guerra a Nicaragua i El Salvador. A Ginebra, sota els auspicis del secretari general de les Nacions Unides Javier Pérez de Cuéllar, una delegació del govern salvadoreny i una altra de la guerrilla del Front Farabundo Martí d'Alliberament Nacional (FMLN) acordaren negociar la fi del conflicte "en el més breu temps possible" i promoure la democratització del país. A Montelimar, un balneari situat a la costa del Pacífic de Nicaragua, els cinc presidents de la zona, reunits en la setena cimera, decidiren demanar la desmobilització de la *contra*, abans del dia 25 d'abril, data en què Daniel Ortega traspassarà els poders presidencials a Violeta Barrios de Chamorro, sorprenent guanyadora de les eleccions celebrades el 23 de febrer.

Els dos pactes són un èxit per a Òscar Arias, el president de Costa Rica que amb la seva obstinació, malgrat els recels del president Reagan, reuní els caps d'estat centramericans a Guatemala, l'agost de 1987, perquè signessin els acords d'Esquipulas. Arias, perseverant, guanyà el Premi Nobel de la Pau per la seva dedicació a aquesta zona tan castigada d'Amèrica, mentre s'anaven donant els requisits indispensables per a poder començar a negociar la pacificació. En primer lloc, la distensió internacional, la conseqüència més immediata de l'enfonsament ideològic, polític i militar de la Unió Soviètica. Els sandinistes, encara que han demostrat una certa autonomia,van saber ben aviat que no podien contar amb el suport soviètic, que permeté, per feblesa davant els Estats Units, la invasió de Granada, l'atac aeri a Trípoli i Bengazi i la recent intervenció a Panamà.

L'acord sobre la desmobilització de la *contra* també ha estat possible per la derrota electoral dels sandinistes. Amb el cinisme habitual, la diplomàcia nord-americana havia advertit que no pensava abandonar els seus aliats de la *contra* si els sandinistes obtenien la victòria. El triomf de Violeta Chamorro, un colp duríssim per a qui cregué en el projecte sandinista, ha facilitat la pacificació de Nicaragua, deixant Washington sense arguments per a mantenir aquesta guerrilla.

L'aïllament del règim cubà, la derrota sandinista, la pressió nord-americana sobre el president Alfredo Cristiani i la comprovació que era impossible la victòria militar han estat els factors que han decidit el govern d'El Salvador i el FMLN acceptar la mediació de les Nacions Unides. Cristiani, l'exponent més moderat de l'Aliança Republicana Nacionalista (ARENA, extrema dreta) ha aconseguit imposar les seves tesis negociadores als sectors més durs del seu partit i de l'exèrcit, els mateixos que l'havien assetjat quan l'ofensiva del FMLN sobre San Salvador. La guerrilla també sembla més pragmàtica, després de comprovar que no disposa de capacitat militar per a prendre el poder. Malauradament per a ells, l'experiència sandinista de derrocar un règim per les armes no es tornarà a repetir a Amèrica, un continent estretament vigilat per Estats Units. Els sectors més radicals del FMLN han hagut d'acceptar que la prolongació de la guerra, l'anomenada *guerra popular prolongada,* era contraproduent en les actuals circumstàncies de retrocés del camp socialista.

Antoni Castel

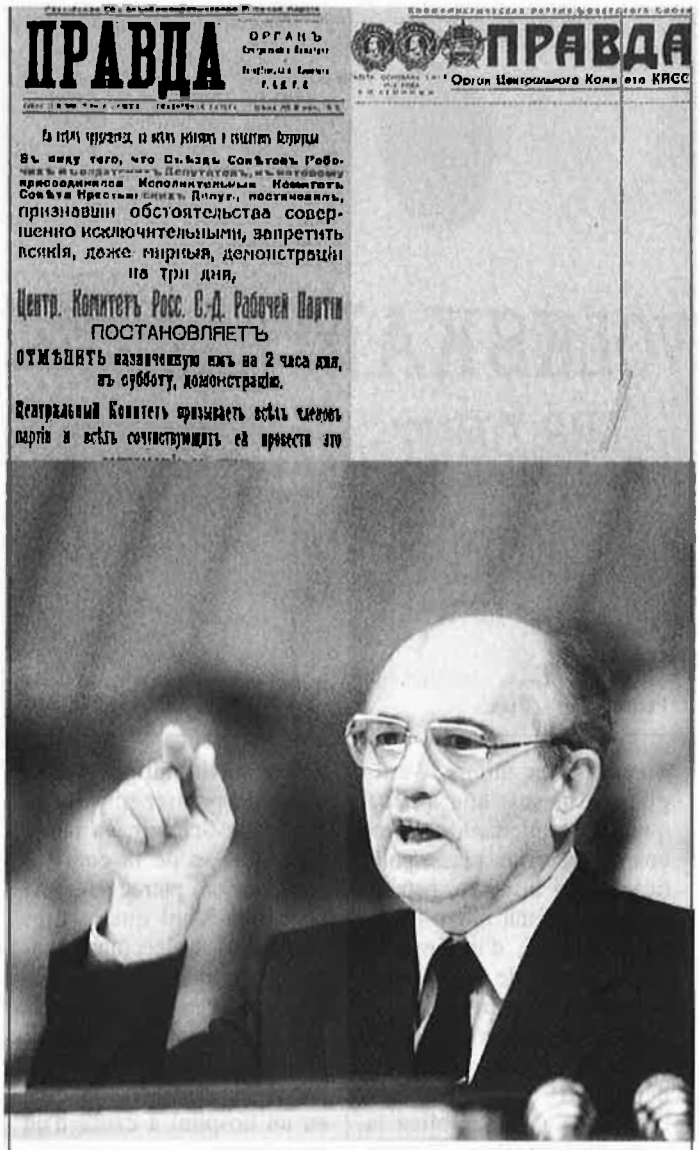
'Pravda', operació maquillatge

Després de 80 anys com a òrgan del Partit Comunista, Pravda intenta adequar les seues pàgines als corrents renovadors de l'URSS sense renunciar al seu conservadorisme.

Ara que el Partit Comunista Soviètic està a punt de renunciar al paper de líder exclusiu en el pròxim Congrés dels Diputats el més de juny que ve,¿on se situa *Pravda* ? Enguany han baixat les vendes de molts diaris i revistes russes perquè la gent s'ha cansat de llegir notícies dolentes. Però la baixada de l'autotitulat *Òrgan del Comitè Central del Partit Comunista* d'onze milions d'exemplars a set milions, demostra un descens de l'estima envers els somrients tractoristes de *Pravda*. Fins i tot Gorbatxov ha arribat a insinuar que llig *Isvestia*.

A diferència d'*Isvestia*, *Pravda* és considerat encara com la veu del conservadorisme: continua mantenint una forta censura i, sovint, se suggereix als escriptors allò que han d'escriure. Els articles sobre Europa oriental, sobretot, han de seguir la línia del govern. Els *pravdistes* –membres del col.lectiu de treballadors del diari que aplega tot el món, des de l'editor fins a les xicotes de la cafeteria– insisteixen a defensar que *Pravda* és i ha estat sempre el diari que va introduir la *glasnost* en el periodisme perquè fou el primer a parlar obertament de Txernòbil (dues setmanes després de l'incident). Radical o no, el fet és que ha hagut de canviar d'estil a causa de la marxa dels esdeveniments.

El passat octubre va ser elegit com a nou editor en cap Ivan Frolov, que assumia així el càrrec de Viktor Afanasyev, de la vella guàrdia, que "es va retirar per dedicar-se a investigacions científiques".

ПРАВДА

ОРГАНЪ

ПРАВДА

Орган Центрального Комитета КПСС

Центр. Комитетъ Росс. С.-Д. Рабочей Партіи

ПОСТАНОВЛЯЕТЪ

Gorbatxov ha arribat a insinuar que llig *Izvestia*.

Al llarg del primer mes, ja va quedar clar que Frolov no havia estat l'opció radical. Quan el suplement setmanal de *Pravda, Rodina,* 'Pàtria', publicà un article amb alguna crítica poc ortodoxa sobre Lenin, Frolov es va posar tan furiós que va destituir el director del suplement.

Com tots els anteriors editors de Pravda, Frolov no és periodista en el sentit occidental. Abans havia estat editor del diari teòric del partit, *Komunist,* i conseller de Gorbatxov. Quan arribà a *Pravda,* les reunions del consell de redacció es convertiren en una hora de recerca d'ànimes i se centraven en la paraula *circulació*. Tot el col.lectiu de l'editorial s'espremia el cervell considerant tots els aspectes, des de la introducció de publicitat fins a la inclusió d'una secció comercial que millorara el diari.

L'1 de gener *Pravda* era rellançat. A pesar de la dramàtica davallada de vendes, s'afegiren dues noves pàgines a les sis ja existents. Se'n va alleugerir la composició, s'hi introduïren noves tipografies i s'hi afegiren noves seccions d'interès humà i comercial. Las grandiosa secció "Home del Nou Món" es va transformar en la modesta columna "Personalitat". "Cooperació", una secció dedicada als fraternals països socialistes, s'ha convertit en "Socialisme, el camí de la renovació". El mes de gener va començar un pla de cinc anys per a introduir-hi nova tecnologia. Ara només falta ensenyar a la plantilla a treballar –i a pensar– de manera diferent.

Pravda encara té el departament de cartes: un dels més grans de la Unió Soviètica, que rep dues mil cartes diàries. Aquestes cartes, a vegades instrumentades i que sovint aprofiten per a demanar ajuda, poden posar en marxa investigacions tant sobre crims com sobre problemes de l'habitatge. Però quan, a final d'enguany, les eleccions locals siguen democràtiques, potser la gent ja no necessite recórrer a un poderós diari que es diu *La veritat* (però que no sempre la diu) ha d'esperar una cada vegada més aferrissada competència per part dels que sí que la diuen.

Joan Martí

Desgavell abans de la unificació

La formació del nou govern a la RDA ha donat peu a acusacions entre els polítics per presumpta col.laboració amb l'antiga policia política, la Stasi.

A més de les cues de sempre, davant de les botigues, i de les que es formen cada dia per travessar el que queda del mur, al Berlín Est es poden veure aquests dies aglomeracions davant dels bancs. És la gent que intenta obrir comptes, llibretes, les que pugui, de fins a 2.000 marcs orientals. 2.000 marcs per compte seran els únics que, segons tots els indicis, canviarà el Bundesbank –el banc nacional federal– a la paritat d'un per un: un d'oriental per un altre d'occidental quan la unitat econòmica sigui un fet. La resta, tots els marcs del l'Est que hi hagi en els comptes i que sobrepassin el màgic "2.000" es canviaran a dos per un. És per això que els ciutadans de la RDA s'afanyen a obrir molts comptes amb petites quantitas alhora que no amagen la gran decepció: Kohl els va prometre que no perdrien gens. Però aquesta promesa, el canceller de l'Oest l'havia feta en plena campanya electoral.

Cada vegada més els alemanys de l'Est temen esdevenir ciutadans de segona de la gran Alemanya que s'acosta. Es veu venir: es parla que les pensions, si bé es pagaran en marcs federals, es retallaran fins al 70 per cent del salari. I que els salaris, amb el canvi, es reduiran en un 50 per 100. Amb l'al.licient això sí, que hi haurà una paga extraordinària per Nadal.

Ja és massa tard per a frenar l'allau annexionista que ve de l'Oest. Quan ja s'han apagat les llumetes de la gran festa del retrobament, comença a emergir el balanç d'aquests cinc últims i vertiginosos mesos: una *unitat* que està gestionant, com en una subhasta, una classe política dèbil i insegura, petrificada per un mur intern fet de desconfiança, d'intrigues i d'acusacions de col.laboracionisme amb el passat.

Parlament de la RDA.

Des que el pastor evangelista Reiner Eppelman, dirigent del partit Despertar Democràtic, va fer pública la carta de Honecker –"només sóc un pobre home"– en la qual reconeixia els errors del seu règim, l'acusació, la confessió i l'ombra de la sospita no han deixat de planar damunt dels polítics nouvinguts de la RDA. És com si la carta de Honecker, sense pretendre-ho, hagués destapat la caixa dels trons. I el primer espetec el va patir precisament Despertar Democràtic. El seu màxim dirigent i candidat a primer ministre, Wolfgang Schnurr, va haver de retirar-se de la coalició conservadora patrocinada pel canceller Kohl quatre dies abans de les eleccions. Schnurr va reconèixer que havia estat confident de la Stasi, la policia política comunista. Després, el polític conservador va haver de ser ingressat en un hospital a causa d'un atac de cor.

L'escàndol de Schnurr no va impedir, però, que guanyessin les eleccions tot i que hi va haver una altra acusació afegida: el també pastor evangelista Hans Wilhem Ebeling, dirigent de la Unió Social Alemanya –els homòlegs de la CSU de Baviera– havia tancat les portes de la seva església als manifestants que fugien de la policia dies abans de la caiguda del règim. Durant la campanya electoral. Gregor Gisy, president del Partit del Socialisme Democràtic –els ex-comunistes– va dir que tenia proves que la Unió Social Alemanya estava "farcida"de Stasi.

De la mateixa manera, Gisy no va dubtar a defensar l'actual primer ministre cristiano-demòcrata Lothar de Maizière –descendent dels hugonots– que també va ser acusat de confident. El que sí que és cert és que l'anterior líder de la democràcia cristiana de la RDA, Gerald Goetting, és a la presó per delictes de corrupció.

L'últim episodi de sospites va esquitxar Ibrahim Boehme, el president del Partit Socialdemòcrata. Boehme va haver de dimitir després de reconèixer que no tenia proves per a contrarestar les acusacions de col.laborador de la Stasi. Es va arribar a dir que Boehme va intentar suïcidar-se.

Amb aquest panorama, molts alemanys de l'Est comencen a fer acudits i sarcasmes. Ja no saben –diuen– si s'ha d'identificar els seus diputats per les ideologies –dreta o esquerra– o pels *orígens*: capellans, hugonots, ex-policies, confidents. Tots plegats amb la missió de liquidar, a preu de baratilli, un estat artificial. Uns homes de la majoria dels quals ni se sentirà parlar d'aquí a uns messos, quan la unitat serà un fet. Si no és que John Le Carré en vol recuperar alguns com a personatges d'una gran novel.la d'intriga.

Llibert Ferri

EL TEMPS

16 / 22 abril 1990

No. 304 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes.

PERSONES

Els amors antics de Milos Forman

CINEMA

'Peraustrínia 2004'

REPORTATGE

Dones de servei: un ofici brut

Dones de servei: la feina bruta

Els treballadors del servei domèstic continuen sent un sector marginal. Es tracta d'un treball molt individualitzat, que els manté oblidats fins i tot de les lluites i reivindicacions del món obrer.

En aquests moments a l'estat espanyol treballen al voltant d'un milió i mig de dones en el servei domèstic, xifra que representa el 20'5% del total de dones ocupades i que les converteix en el primer sector ocupacional femení. D'aquestes, el 60% continuen sent contractades de forma il.legal, mitjançant un acord oral i sense que entre a formar part l'oficina d'ocupació. És a dir, una forma més d'economia submergida.

Segons un estudi realitzat per les Joventuts Obreres Cristianes(JOC), amb el vist-i-plau de l'Institut Nacional de la Dona, més del 50% d'aquest col.lectiu de treballadores són analfabetes i provenen d'un entorn familiar on el 48% percep uns ingressos que no arriben al salari mínim interprofessional, que està situat en aquest moments en 52.000 pessetes.

Els horaris que realitzen superen les nou o deu hores diàries, inclús més si són internes. La majoria d'aquestes dones són joves i tenen edats compreses entre els 14 i els 30 anys. La contractació continua fent-se de forma oral o a través d'agències, les quals es queden un tant per cent del sou que han acordat amb els contractants i sense que el treballador domèstic puga fer res per reivindicar unes condicions mínimament dignes, sobretot pel tema de les cartes de recomanacions.

LA NORMATIVA LEGAL

El consell de ministres de l'1 d'agost de 1985 va aprovar un Reial Decret pel qual es regulava la relació laboral de caràcter especial del servei domèstic. El sou que s'estipulava era el salari mínim interprofessional, però en realitat perceben entre les 15.000 i les 45.000 pessetes i se'ls reconeixia el dret a exigir la seguretat social.

Així i tot, els senyors de la casa poden descomptar fins al 45% del seu sou si realitza els menjars més importants o s'allotja a la casa, tal com s'especifica als fulls informatius que distribueixen les diferents delegacions territorials del Ministeri de Treball, en els quals es resumeixen els drets i els deures dels contractants i els contractats domèstics. Solen treballar sense seguretat social i quan l'aconsegueixen, sols els cobreix l'assistència mèdica, els medicaments i la pensió de jubilació o invalidesa, però no tenen dret al subsidi d'atur.

La majoria d'elles coincideixen a afirmar que continuen sent un sector marginal, sobretot per tractar-se d'un treball que està molt individualitzat, que les obliga fins i tot a romandre oblidades de les reivindicacions i les lluites del moviment obrer malgrat que se les inclou dins del sector de serveis.

Ara tornen a ser notícia perquè el Tribunal Superior de Justícia de Cantàbria ha donat la raó a un matrimoni que volia deduir dels seus impostos les despeses que li ocasionava el servei domèstic. La incorporació de la dona al treball ha motivat un augment en la demanda de professionals en el servei domèstic que, en contra del que ocorre en altres sectors professionals, no ha significat un millorament en les condicions socials i salarials d'aquest col.lectiu.

D'UNIFORME I SENSE PROTESTAR

M. Duate forma part del 35% dels treballadors domèstics de l'àrea de Barcelona que provenen de Filipines, tal com revelen les dades facilitades pel departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. El mateix estudi assenyala que un 20% d'aquests treballadors són de l'estat, el 17% de Sud-amèrica i un 8% de Txecoslovàquia i Alemanya de l'Est. Treballa d'interna en una casa, cobra 45.000 pessetes al mes, està assegurada i lliura cada diumenge. Es troba a Barcelona des de fa dos anys i ha deixat a Filipines un marit i quatre fills als quals envia mensualment 40.000 pessetes. "Els senyors són molt bons i estic molt bé. El meu treball consisteix a ocuparme fonamentalment dels xiquets i també ajude la cuinera". Diu que vol tornar el més aviat possible al seu país i mentrestant procura no mantenir-se allunyada i acudeix "tots els diumenges, junt amb altres xicotes filipines a reunions on fem menjars tradicionals i celebrem les nostres pròpies festes".

L'estudi realitzat per la JOC assegura que els treballadors domèstics continuen en "les mateixes condicions que al segle passat i el tracte amb els senyors sempre es fa des d'un angle d'inferioritat. De la mateixa forma opina Elàdia Martínez, que viu a València i duu vint anys en aquest ofici. "Abans perquè havia de traure la família endavant i ara perquè els tinc fadrins i no ens arriba el sou. Vull que els meus fills estudien i això només pot ser si continue treballant". Ella comenta que el pitjor que li pot passar a una persona és que per a entrar en una casa "haja de donar una relació exacta de les activitats familiars, i si tens un marit alcohòlic o un fill drogaaddicte ja no tens res a fer".

El metge li ha recomanat que s'ho deixe ja que li ha diagnosticat una artrosi."El que més em fot de tot és que sempre has de procurar que la senyora no es moleste. El primer que et diuen és que li deus un respecte i has de fer sempre el que ella vulga. De vegades et van al darrere i no saps com comportar-te. És com tenir un policia tot el dia controlant-te. ¡Ves a comprar!, !No! Deixa't això i posa't a planxar. Millor vine i ajuda'm a pelar les creïlles".

En contra de la imatge que ens hem creat –sobretot per la cinematografia americana–, de minyones octogenàries que han passat la vida dedicada a una sola família, el més habitual és que la relació laboral siga més aviat curta. Aquest és el cas de Carmen Sánchez, que té trenta-cinc anys i treballa de minyona des de fa quinze."Va ser quan em vaig casar, perquè abans anava a una fàbrica". En total ha passat per nou cases i en aquesta última ha aconseguit que la senyora li pague la meitat de les 15.000 pessetes que li

costa una assegurança de treballador autònom i quinze dies de vancances. "Tot açò ho faig per poder tenir dret a la seguretat social i cobrar quan em jubile. Ara bé, no tinc dret a l'atur i quan em van operar de les varices vaig haver d'esperar fins al vint-i-novè dia per a poder tenir dret a cobrar, és a dir, que vaig estar una setmana cobrant i quatre sense ni un gallet, que és el temps que em va durar la convalescència. I et dic més, l'única preocupació que tenia la senyora era que no trobava ningú que li fera la neteja." La senyora està ara obsessionada per trobar una xica que estiga tota la jornada, però no la troba: "des del mes de novembre han passat cinc xiquetes de no més de 14 anys i vol que rendesquen el mateix que jo. Això és impossible i més en un sou de 20.000 pessetes al mes".

Carmen s'ocupa també del marit i quatre fills menuts. A més, dóna classes de catecisme a la parròquia del barri del Crist a Alaquàs, un dels més marginals de l'àrea metropolitana de València. Ella creu que les coses no han canviat en les relacions entre les senyores i les criades, "perquè això és el que som. Abans era l'aristocràcia i l'alta burgesia, els que tenien treballadors domèstics i ara són les classes mitjanes, però el tracte és el mateix. Jo vaig treballar durant nou anys amb un dels accionistes de Danone i em feien vestir-me amb un uniforme que duia còfia i guants. La senyora m'obligava a treballar en dies molt assenyalats com Nadal però sense cobrar, i després com a detall em donaven un regal, que sempre resultva ser una botella de colònia o alguna cosa semblant".

Entre aquest col.lectiu de treballadors s'ha detectat el major percentatge d'analfabetisme i Carmen està convençuda que la gent el que

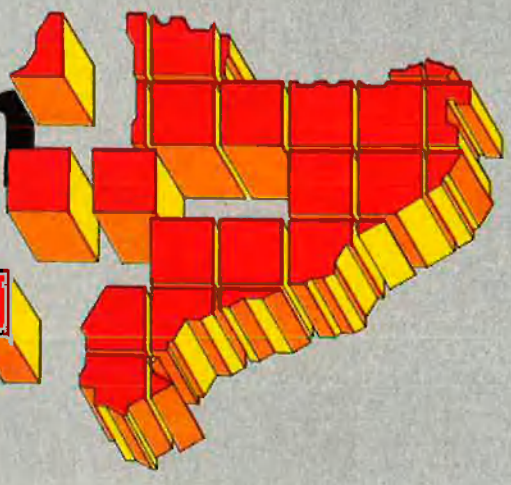
PASSEIG MARÍTIM A LLEVANT DEL PORT DE CAMBRILS
(1a. Fase)

Un dels objectius del Departament de Política Territorial i Obres Públiques és el manteniment i la creació d'infrastructures que responguin a les necessitats ciutadanes: xarxa de transport, plantes depuradores, urbanisme, arquitectura, conservació de la natura, a tots els indrets de Catalunya.

Potenciant la tecnologia i l'obra pública construïm el futur i millorem la qualitat de vida.

Construïm Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial i Obres Públiques

Carmen Sánchez ha canviat nou vegades de casa en els quinze ans que duu dedicant-se a aquest treball..A la dreta, Elàdia Martínez:"Si tens un marit alcohòlic o un fill drogaaddicte ja no treballes".

vol és que les xiques siguen com més incultes millor. "Una de les meues senyores era de l'Opus i em volia evangelitzar. Em feia llegir-li llibres de Sant Tomàs d'Aquino i coses sobre monsenyor Escrivà de Balaguer. Però el millor de tot va ser quan em vaig quedar embarassada de la meua última filla. Estava desesperada i ella em deia que Déu m'ho recompensaria". La seua relació laboral va finalitzar quan la senyora es va assabentar que el seu marit s'havia fet una vasectomia.

Maria José té 18 anys i treballa des de fa quatre de minyona a València. Ha tingut més sort i sols ha hagut de canviar de casa en dues ocasions. "En principi treballava en una casa on havia de fer de tot des de les 8'30 del matí fins a les 9'30 de la nit –si no m'havia de quedar alguna nit amb els xiquets–, per 27.000 pessetes al mes. Ara la meua senyora és infermera i sols he de netejar i fer la compra. Em tracta bastant bé i cobre 46.000 pessetes al mes sense assegurar i treballant també els dissabtes fins a l'hora de dinar".

El 48% dels treballadors domèstics es considera que cobren uns sous que els situen en el llindar de la pobresa, és a dir, menys de 52.000 pessetes. En la majoria dels casos se les considera un objecte de luxe i es paga per elles el mateix que costa un abonament per a les sessions de gimnàstica passiva, no més de 15.000 pessetes.

Núria té una nena de vuit mesos que ha de deixar cada dia en mans d'una veïna per poder anar a treballar. El seu marit se'n va fugir amb la seua germana quan encara les anàlisis no li havien confirmat les sospites d'embaràs. L'horari que compleix va des de les nou del matí fins a les dues de la vesprada i cobra 12.000 pessetes al mes sense seguretat social. Molts dies s'ha de quedar més hores i li les paga a 300 pessetes. "Conec companyes que cobren les hores a 600 pessetes i sé que m'estan estafant però, si et dic la veritat, m'ixen les hores més cares que la resta del dia".

QÜESTIÓ DE PRINCIPIS

Els primers intents d'associacionisme entre aquest col.lectiu per tal de reivindicar un lloc de treball més digne van tenir lloc a Barcelona el 1971. Des d'aleshores, s'ha avançat, però poc, sobretot pel fet de ser un treball molt individualitzat. MariSol Garcia, de Palma de Mallorca, conta la seua experiència en aquest sentit: "Vaig estar molts anys treballant com una esclava en una casa de molts diners d'aquí de l'illa. La senyora m'obligava a dur el mateix uniforme a l'estiu i l'hivern i el que més li agradava era mostrar-me als seus invitats perquè deia que era molt complidora.Un dia vaig decidir que ja estava bé. La meua negativa a reconèixer que tenia una senyora-ama i la decisió de no netejar per fora els cristalls d'aquell novè pis, van ser la gota que va fer vessar el got..., em van acomiadar abans que finalitzara el mes".

Fins fa un mes treballava per a una senyora 10 hores diàries i li pagaven 16.000 pessetes al mes sense assegurar perquè "si n'haguera tingut hauria cobrat menys". Es van assabentar que estava afiliada a un sindicat i la van tirar al carrer. "El millor de tot és que la senyora del pis de dalt va acomiadar també la seua xica perquè parlava molt amb mi i pensava que podia haver-li contagiat les idees".

Conxa diu que ja està farta de tant d'aguantar senyores i senyorets que es passen el dia darrere d'ella. Ara s'ha posat a estudiar i fa primer de Treball Social. "Per poder pagar-me els estudis continue netejant cases però per hores. En general la meua relació amb els propietaris de les cases és bona. Són gent que viu sola, poc exigents i mai estan a casa." De tota manera es queixa del tracte que rep per part de les senyores d'una finca on va a netejar l'escala."No entenc com dones que estan en la mateixa situació marginal que jo, –perquè són mestresses de casa i els seus marits són treballadors normals– volen qüestionar el meu treball i, per descomptat, controlar si tarde més del compte a netejar el cristall de la porta del carrer".

En qualsevol cas el Decret Llei que es va aprovar el 1985 s'ha demostrat incapaç de millorar les condicions de treball d'aquest col.lectiu de dones. És una llei que no els reconeix els mateixos drets que es recullen a l'Estatut dels Treballadors.

Tona Català

La missió de Portaceli

Directora de teatre amb recorreguts autònomics, Carme Portaceli ha vist com el seu últim muntatge de *La missió* no ha tingut el suport de la Generalitat valenciana perquè els actors no eren de la "comunitat".

És nascuda a València, però porta gairebé quinze anys vinculada al teatre des de Barcelona. En una entrevista a EL TEMPS, fa dos anys, Portaceli deia que "no crec que sigui encara una bona directora. Potser a mi em falta un punt global de teatralitat". Després de dos anys, el seu últim muntatge teatral, *La missió,* ha demostrat per segona vegada consecutiva que Carme Portaceli sap arriscar-se amb autors i textos que tendeixen a la complexitat i a la profunditat. Si abans havia estat *Combat de negres i gossos,* hara ha estat *La missió,* una obra que ja havien intentat de portar a escena sense arribar a fer-ho diverses companyies catalanes.

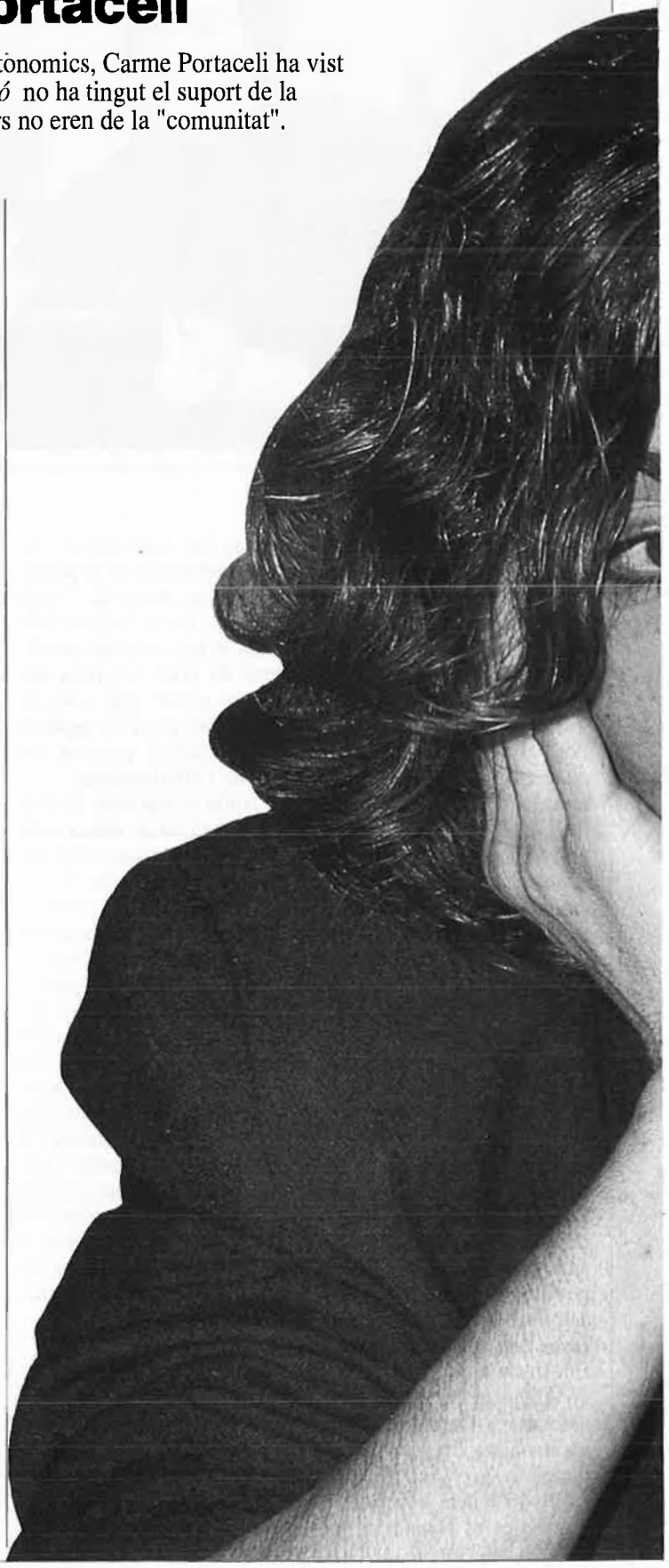
Carme Portaceli, però, sap que les coses no són fàcils. En la seva trajectòria ha treballat al costat de Pere Planella, Hermann Bonnin, Fabià Puigserver o Lluís Pasqual, ha col.laborat en produccions del Teatre Lliure i ha resseguit els Centres Dramàtics de València, de Catalunya o del País Basc, a més de les seves presentacions al Mercat de les Flors de Barcelona.

La missió, presentada a Barcelona, ha estat una coproducció de la Generalitat de Catalunya i del Mercat de les Flors. "En realitat –explica Carme Portaceli–, hi havien de figurar tant les coproduccions de València com les de Madrid, i les dues es van retirar abans d'hora. Els motius de la institució valenciana van ser, però, els més sorprenents. No entraven en la coproducció perquè la companyia no era formada per prou gent valenciana. El més gros és que a més de serne jo, hi havia una de les actrius que també n'és, la Pepa López, que en *La missió* fa el paper de Sasportas, un negre esclau".

Portaceli ha optat en aquesta nova producció per atorgar els papers d'home a actrius. Carme Sansa, Marta Calvó i Carme Fortuny, a més de Pepa López, forneixen el repartiment on Andreu Benito és l'únic actor que apareix com a home. "No hi ha cap mena d'interès feminista en aquesta tria com algú ha insinuat –explica Portaceli– simplement em va semblar que el text de Heiner Müller podia ser dit igualment per dones".

La directora diu que en el fons de *La missió* hi ha una tragèdia profunda de l'home amb si mateix i amb la seva condició social. "Tres personatges amb tres papers socials diferents: un ric propietari de Jamaica, un pagès de Bretanya i un esclau negre com a símbols de la *fraternitat,* la *igualtat,* i la *llibertat*".

Carme Portaceli ha lamentat que la falta de més coproduccions no hagi permès estendre l'espectacle a més llocs diferents i amb les condicions que requeriria l'escenografia, molt pròpia del Mercat de les Flors, que només ha estat aprofitada deu dies escassos amb cert desànim manifestat per part de la companyia de Carme Portaceli. Ella mateixa confirma que "no hi ha malestar entre els integrants del grup, sinó tot el contrari, el malestar es produeix per les adversitats que sorgeixen en l'organitza-

ció i la disponibilitat d'infrastructura. Sempre toca rebre els mateixos. I en definitiva, un espectacle arriscat pot acabar caient en un oblit immediat a causa de la falta de recursos". Aquesta darrera producció ha estat duta a terme amb una assignació de nou milions que s'han repartit el Mercat de les Flors i la Generalitat catalana a parts de 5 i 4 milions respectivament. Independentment de les dades de naixement o les d'empadronament dels membres de la companyia, Carme Portaceli retorna al tema de la negativa de l'Institut Valencià amb una sorprenent estranyesa. "He produït a Madrid, al País Basc, també a València quan es va crear el Centre Dramàtic, a Catalunya... Però que em demanèssim *nadius del país* no m'havia passat mai ..." *La missió* de Carme Portaceli, si segueix així, pot semblar un rosari entre autonomies, camí espinós que la gent de la cultura i l'espectacle no acaba de trobar mai estassat del tot.

Andreu Sotorra

Els amors antics

Un any després de les *Les relacions perilloses*, el director de cine Milos Forman torna a la pantalla, amb *Valmont,* gràcies a un encàrrec de trenta milions de dòlars i a un professor anomenat Kundera.

Té la veu ronca a causa d'una gelada imprevista d'aquest absurd hivern novaiorquès, el rostre envoltat en el fum de la seua pipa i el to decidit de qui ha disputat una cursa sense voler saber si ha perdut o ha guanyat. *Valmont,* el darrer film de Milos Forman, s'acaba d'estrenar entre nosaltres quan encara és viu el record de *Les relacions perilloses* .

No obstant, aquest ha estat el seu destí i Hollywood sempre ha sabut que quan dues pel.lícules sobre el mateix tema apareixen en les pantalles amb poca distància de temps, la segona, per més encisadora que siga, acaba derrotada en la taquilla.

El realitzador txecoslovac ho sabia quan li van comunicar que fins i tot Stephen Frears anava a fer una pel.lícula de la novel.la epistolar del set-cents, *Les Liaisons Dangereuses,* de Pierre Choderlos de Laclos.

Però "estimava massa aquesta pel.lícula", explica, "i he decidit assumir el risc de fer-la estimar també al públic".

Valmont, amb l'actor teatral anglès Colin Firth i les americanes Anette Bening i Meg Tilly, ha costat trenta milions de dòlars, pràcticament el doble que l'antecessora. Forman ha acabat de muntar-la aquesta primavera, quan *Les relacions perilloses* s'estava retirant dels cinemes després d'un enorme èxit comercial i de set nominacions.

Però aquest rècord no podia empobrir aquest director de cinquanta-set anys, que torna ja dels Oscars d'*Amadeus* (84), *Algú ha volat sobre el niu del cucut* (75) i dels èxits de *Hair* (79) i *Ragtime* (81).

—*¿Com ha nascut* Valmont?

—Jo encara estudiava a l'escola de cinematografia de Praga quan vaig llegir *Les Liaisons Dangereuses,* fa trenta anys o més d'això. A més a més, el meu professor de literatura era Milan Kundera, un francòfil que ens negava amb llibres francesos. Jo me n'havia enamorat i quan ets estudiant de cinema et penses que de qualsevol cosa pots fer una pel.lícula. Aquest em pareixia el tema d'una pel.lícula meravellosa, però no podia parlar-ne a ningú: un txec, a Praga, estudiant de cinema, ¿qui m'hauria escoltat?

Amb el temps me'n vaig oblidar fins que he vist a Londres en una pre-estrena l'adaptació teatral (de Christopher Hampton) de *Liaisons Dangereuses,* i em vaig sorprende de veure la diferència que hi havia entre els meus records del llibre i allò que veia sobre l'escenari. Vaig tornar a llegir el llibre i, ben sorprès, vaig comprovar que l'adaptació teatral hi era fidel i que havia estat la meua memòria la que m'havia gastat aquella facècia increïble. En aquella època treballava en uns altres projectes, però no aconseguia traure'm del cap l'estranya amalgama de records, novel.la, personatges... i vaig entendre que havia de fer la pel.lícula.

—*¿En què es diferencia la seua versió cinematogràfica de la novel.la?*

—És una variació lliure sobre el tema de les relacions perilloses. El llibre està escrit en forma epistolar, en conseqüència, tot el que aprens llegint-lo és tot allò que els personatges volen dir-te, i quan s'escriu no es diu mai tot... Jo i Jean Claude Carrière (coautor també d'*Amadeus*) havíem provat d'endevinar què hi havia passat abans que les cartes foren escrites, allò que no es conta a la novel.la. De fet, si lliges el guió, t'adones que cap escena de la pel.lícula no es pot trobar al llibre.

—*Vostè ha estat el primer a treballar sobre les* Liaisons Dangereuses, *primer que cap altre...*

—Ja estàvem molt avançats quan vam sentir que s'estava fent una altra pel.lícula sobre la mateixa novel.la. La meua única por era que els productors (Claude Berri, Paul Rassam i Michael Hausman) s'encomanarem el pànic perquè estava massa enamorat de la història per a abandonar-la i estava clar que no podia acabar abans que els altres pels meus ritmes laborals i la importància de la pel.lícula que demanava una preparació molt més llarga. Però els productors s'han mantingut impertorbables.

—*¿No ha tingut por en cap moment que, pel fet d'eixir després, l'abandonara el públic...?*

—No. És més: la idea m'excitava, em pareixia un duel, una competició gran.

—*Dues pel.lícules a partir d'un mateix llibre, però ben diferents: la de Frears, el duel de dos nobles corromputs i sense sentiments; la seua, més com un joc, cínic, però ple de passió. Una visió més humana, compre nsible...*

—Exactament, perquè pense que els nobles d'aquells temps no eren millor que nosaltres, ni tampoc pitjors. No menys contradictoris i problemàtics que nosaltres, en el bé i en el mal. Ara és moda representar l'aristocràcia com un món decadent ple de monstres.

—*Una altra diferència amb la pel.lícula de Frears rau en l'absència d'estrelles com ara Michelle Pfeiffer, Glen Close: ¿no tem que això puga retraure el públic?*

—No, no pense que l'èxit d'una pel.lícula depenga de la presència d'estrelles. *Amadeus* no comptava amb grans estrelles i ha estat un gran èxit. De tota manera, quan es tracta d'una pel.lícula d'època puc enganyar-me a l'hora de triar, però preferesc sempre actors desconeguts perquè se'm fa impossible imaginar-me una actor ben familiar ja per històries contemporànies vestit com un noble del set-cents.

—*La celebritat pareix molestar-lo en molts aspectes i en un altre lloc ha dit que el treball dels directors i escriptors debutants és millor perquè no ha estat posat a prova per l'èxit. Vostè és un director molt famós, ¿com aconsegueix mantenir l'espontaneïtat?*

—No pense en aquestes coses. Treballe de la manera que m'és més còmoda, com es qualifica això no m'interessa. Una cosa és certa: cada vegada que faig una pel.lícula em pareix que aprenc alguna cosa i cada vegada que en

Milos Foreman ha treballat, també en aquesta ocasió, amb actors desconeguts.

una película de MILOS FORMAN

Forman és un artesà del cinema que es dedica en cor i ànima a cada projecte que enceta.

comence una altra m'adone que he de començar des de zero. És com si sempre es tractara de la meua primera pel.lícula.

—Moltes de les seues pel.lícules provenen de llibres i d'obres teatrals: Hair, Algú ha volat sobre el niu del cucut, Amadeus *i, ara,* Valmont. *¿Com és això?*

—Vaig nàixer i vaig passar els meus primers 38 anys a Txecoslovàquia, quan vaig arribar als Estats Units tractava de fer pel.lícules igual com les realitzava a la meua terra, és a dir, escrivint el tema, el guió i tot el que fera falta, però m'he adonat de seguida que és impossible funcionar al cent per cent com a autor en una llengua i en una cultura que no has digerit des de menut, per tant, he decidit recolzar-me en treballs escrits de gent de llengua materna anglesa.

—Per a una pel.lícula no li hauria calgut aquest suport: La insostenible lleugeresa del ser. *¿Per què no l'ha dirigit vostè? Kundera havia estat professor seu a la universitat i després han continuat sent amics...*

—Volia fer-la, però no podia per una qüestió psicològica. Podria rodar una història italiana en Suïssa, però no una de txecoslovaca fora de Txecoslovàquia... patiria massa. I llavors Kundera estava massa mal vist pels comunistes per a poder realitzar la seua pel.lícula.

—¿Com han estat els seus inicis a Amèrica? Es parla d'un Forman confinat al llit en el Chelsea Hotel, deprimit per algun tipus de por...

—No era cap trastorn, era una reacció normal... quan he arribat a aquest país tot era nou com la llengua. Passes dies sencers amb gent que no para de parlar i tu et canses de tractar d'entendre. Així, després d'un o dos anys d'aquest esforç monstruós, el meu cos m'ha manat estar-me quiet estalviant tots els residus d'energia i durant dos mesos m'he quedat al llit perquè el meu cervell s'havia de recuperar de tot aquest supertreball.

Un amic meu, Ivan Passer, sense dir-m'ho va anar a contar-li a un psiquiatre les meues neurosis com si foren d'ell. El psiquiatre li va donar guariments i consells que ell em va repetir a mi... Havia arribat pel gener de 1969 per invitació de la Paramount per a fer una pel.lícula, però una vegada acabada, el guió no m'agradà i em van fer falta set o vuit mesos abans que la Universal m'encomanara *Taking Off.* Les condicions establien que el meu salari eixiria dels guanys, però aquella pel.lícula no va fer mai fortuna i jo no vaig veure ni un cèntim.

—Des d'aquella època han passat vint anys, honors, riquesa, Oscars: ¿s'ha realitzat el somni americà?

—Aquest és exactacment el somni que tenia de menut quan llegia llibres americans. Volia conquistar Hollywood. Sabia que volia fer alguna cosa en el món de l'espectacle, però no sabia què, actor, trucador, sastre, director. Estava fascinat pel teatre perquè el meu germà, que té deu anys més que jo, treballava d'escenògraf en una companyia itinerant i quan aquesta companyia va venir a la ciutat on vivia, vaig passar totes les vesprades darrere de les bambolines. Després, quan vaig acabar l'institut,vaig fer sol.licituds per estudiar teatre a la universitat, no em van acceptar i, llavors, vaig fer la sol.licitud per a l'escola de cinema, on em van acceptar per a estudiar guió. Però quan vaig començar a escriure copions per als altres em vaig adonar que volia dirigirlos jo perquè el que veia en la pantalla era completament diferent del que jo havia imaginat.

—Ara que ja l'ha conquistada, ¿què pensa de Hollywood?

—Que és el centre cinematogràfic més viu del món per la varietat d'estils i de persones i perquè és capaç de follies com invertir milions de dòlars en dues pel.lícules sobre el mateix tema en el mateix moment.

© Europeo/Luciana Capretti
Trad: V.H.E.

'Peraustrínia 2004'

El primer film de dibuixos produït en català s'estrena a primers d'abril. Els seus creadors aporten uns nous personatges al món de la ficció: els atzarosos.

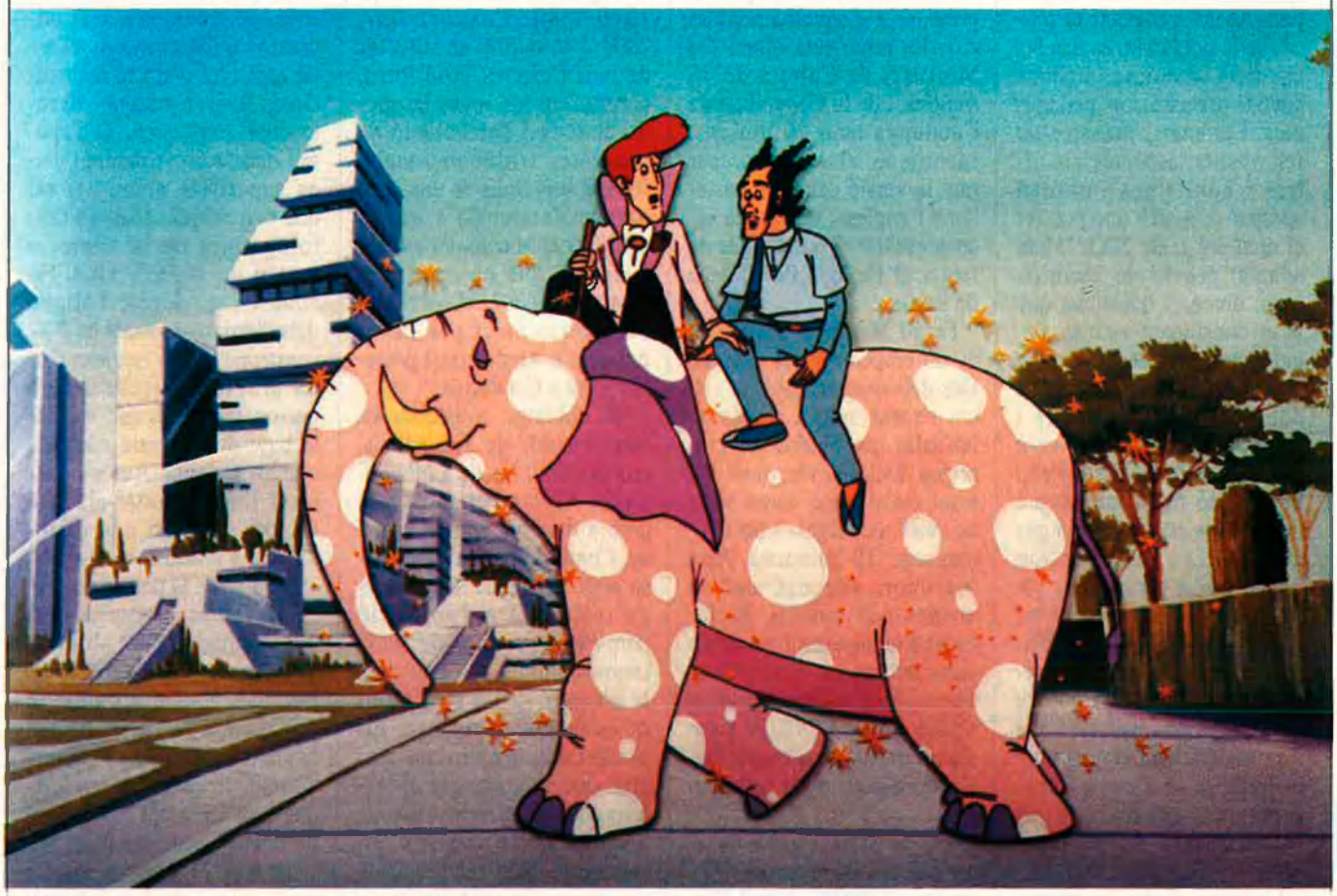
La producció ha durat més de tres anys i ha reunit un equip que supera el centenar de persones. *Peraustrínia 2004* és el primer film que es produeix en català. Els seus promotors parlen d'un pressupost de més de 200 milions de pessetes. Lauren Films en fa la distribució i TV3 en té adquirits els drets d'antena.

Fermí Marimon, productor del film, explica que *Peraustrínia 2004* ha comportat, com a llarg metratge que és, un seguit de dificultats que en aquest cas s'han multiplicat pel procés especial d'animació. "Hi hem estat treballant amb una mitjana de vint-i-cinc persones diàriament durant tres anys, repartida entre l'equip del centenar llarg de col.laboradors".

Fins ara, a Catalunya s'han realitzat set films de dibuixos animats, però *Peraustrínia 2004*, juntament amb un altre film que és a punt d'enllestir-se, *Despertaferro*, seran els dos que encapçalaran la producció en català del gènere. A tot l'estat, diu Marimon, se n'han fet fins ara uns tretze. El productor destaca també que en aquesta producció s'ha treballat per primera vegada amb l'animació tècnica del rotoscopi.

Joan Marimon, guionista del film, realitzador d'altres còmics i sèries de televisió, es refereix a l'argument de *Peraustrínia 2004* com "la narració d'una lluita i d'una victòria final que els personatges, els atzarosos, engeguen per poder sobreviure a la pressió d'un món tecnificat i avorrit". La trama es desenvolupa en l'enfrontament entre aquestes forces oposades i conté una història que protagonitzen l'home més savi, en Tristà, amb la noia de caràcter més voluble, la princesa Priscil.la.

El director del film, Àngel Garcia, ha explicat que els atzarosos són uns personatges de rigorosa exclusivitat. "N'hi ha ben bé una cinquantena. Són unes criatures que viuen en una dimensió diferent, però estan lligats a l'ésser humà i sobretot s'alimenten de riallades que l'home els provoca quan cau en algun error. Prop de l'any 2004 es troben en una fase d'extinció a causa del progrés implantat per Tristà, que no deixa res penjat a l'atzar. Finalment, gràcies a un pacte, la ciutat de la ciència acabarà trans-

Tres anys ha costat de realitzar aquest film de dibuixos animats.

Els atzarosos són personatges que s'alimenten de les rialles que l'home els provoca quan cau en algun error.

formant-se en un immens parc d'atraccions que acabarà amb l'avorriment de la tecnificació".

Els productors i creadors creuen que ha aportat un nou tipus de personatges que pot agradar a tota mena de públic. Abans d'engegar el procés de la pel.lícula, es van fer uns tests entre joves i adults ajudats per assessors pedagògics. Caràcters, maneres de fer, vestits, aspectes científics i habitatges intenten apropar-se a allò que pot ser el món del segle XXI. "Hem adaptat previsions científiques, diuen, a qüestions que ja es consideren viables d'aquí a molt pocs anys".

Peraustrínia 2004 es va doblar abans del rodatge i entre les seves veus comptà amb la del desaparegut Felip Pena. Però hi ha un aspecte més curiós dels personatges animats. Les rialles es van prefabricar a partir d'una sèrie d'enregistraments múltiples dels col.laboradors. D'aquesta manera es va aconseguir un so de rialles que es pot considerar inhabitual. Els il.lustradors han adaptat posteriorment la gamma d'expressions sonores que els professionals del doblatge només han hagut de perfilar.

L'estrena, durant la primera setmana d'abril, de *Peraustrínia 2004* significa també la posada en marxa de la distribució del film que immediatament s'estrena en versió castellana a Madrid, a part d'altres distribucions previstes a la resta d'Europa. El pressupost d'aquesta producció ha rebut una ajuda del Ministeri de Cultura de 75 milions, i de la Generalitat de Catalunya amb 20 milions. Mentre se n'ha estat preparant la versió catalana, castellana i anglesa, el film ha estat presentat el passat mes de febrer al Festival de Cinema de Berlín.

Fermí Marimon, productor, és un empedreït del cinema. Des dels catorze anys ha viscut aquest món a través de les sales que al Prat de Llobregat tenia el seu pare. Ha estat realitzador d'una sèrie ce curts metratges, i un llarg metratge. El guionista, Joan Marimon, segueix amb la nissaga dels cinèfils. Es llicenciat en història i ha dirigit curts metratges, a més d'haver realitzat esporàdicament alguns curts de TV3. És autor d'una *Història a través de l'astrologia,* i ha publicat una cinquantena d'obres originals de còmic i sèries de televisió. El director de *Peraustrínia 2004,* Àngel Garcia, té una llarga trajectòria com a dibuixant i està vinculat al cinema d'animació. Es pot destacar la participació que va tenir en la sèrie de dibuixos animats que es va fer per TVE sobre una versió d'*El Quixot,* emesa els anys 1979 i 80. *Peraustrínia 2004* té també un director de fons i efectes, José Jorna, conegut en les seves tasques de disseny i l'elaboració de maquetes tridimensionals. Josep Lluís Solís és una altre dels professionals a qui es deu la construcció del *story - board,* i que ha aportat al film una experiència obtinguda anteriorment per haver treballat a Anglaterra i posteriorment a Catalunya.

El doblatge, a més de les veus inicials de Felip Pena, compta amb les de Lluís Posada i Aurora Ferrandis, i té com a director Dionís Macías. Contràriament al que passa amb les pel.lícules d'imatge real, en les d'animació com *Peraustrínia 2004* es fa imprescindible comptar amb la gravació de les veus abans de començar el rodatge. Els productors expliquen que això obeeix al fet que els dibuixants necessiten saber la longitud de les locucions, les inflexions de la veu i la situació exacta de cadascuna de les síl.labes, les vocals i les consonants de cada paraula per tal d'ajustar els moviments dels llavis.

Finalment, l'equip de *Peraustrínia 2004* remarca el treball amb rotoscopi, un sistema que, si bé data de molts anys, no havia estat mai utilitzat ni a Catalunya ni a l'estat espanyol per a la realització de llargs metratges. El rotoscopi, expliquen, és l'aparell que projecta damunt d'una superfície plana per tal que se'n calqui cadascun dels fotogrames de la filmació prèvia de models vius. En aquest cas, doncs, l'origen dels dibuixos animats de *Peraustrínia 2004* parteix d'una prèvia realització amb personatges reals que van ser la base de la versió animada que es presenta. Aquesta primera fase va portar als productors un mes i mig de rodatge per realitzar els gairebé 800 plans de la pel.lícula.

Difícilment, els espectadors que a partir d'aquest abril vegin *Peraustrínia 2004* a les pantalles podran imaginar-se que darrere hi ha en realitat la visió deformada pel dibuix animat de personatges vius que han encarnat els papers de debò. Coses del cine, encara que el cine ja tingui molts anys. *Andreu Sotorra*

MESTRAL

¡Hello!

És cosa sabuda que Mallorca ha estat sempre lloc freqüent d'inspiració per a poetes i artistes. Ja s'ha dit en alguna ocasió que uns dels primers que hi arribaren van esser els pintors, pintorel.los i pintamones de tot pelatge, per exemple.

Sense lloc a dubtes, però, és de domini públic que el primer precursor conegut de l'última adquisició, la baronessa Thyssen –*née* Tita Cervera–, va ser, a més de l'arxiduc Lluís Salvador, el cèlebre músic polonès Frédéric Chopin el qual acudí, a més a més, embolicat pels encisos de la famosíssima escriptora romàntica Aurore Dupin.

La Dupin va escriure, entre altres obres oblidades, una novel.la que gairebé ningú no ha llegit i que titulà *Un Hiver à Majorque*.

Des d'aleshores ençà, una multitud de celebritats autèntiques i de mig pèl, passant per les celebritats falsament cèlebres i pels anònims que, si més no, fan molt de caramull, comparegué fascinada pels nostres bells paisatges i pel caràcter hospitalari i senzill dels nadius.

Per això és que el misteriós José Luís de Vilallonga, per exemple (un escriptor i actor francès que, tot i vindicar els aspectes més subtils del senyoriu, es complau a airejar improbables assumptes d'alcova i anomenar amics influents, com qualsevol burgès acabat d'arribar), concedeix graciosament entrevistes als periòdics locals i ens mostra el seu *palacete* d'Andratx, la seva dona *estupenda* i un fill que tenen tots dos, que va vestit com molt d'homenet-que-no-ho-acaba-de-ser i es fa el nus de la corbata tan malament com el seu il.lustre papà.

L'ínclit Vilallonga afirma en aquestes entrevistes que, a més d'haver-se beneficiat mig Gotha, ha descobert Mallorca i l'ha triada perquè aquí, diu, pot passar desapercebut i els rústics llocarroners que habiten la zona d'Andratx –si hi heu estat, ja em contareu si encara n'hi ha gaires– es limiten a saludar-lo respectuosament pel carrer sense llançar-se-li al coll, besar el terra que trepitja ni demanar-li descendència. En definitiva, que som molt discrets, els mallorquins.

Altres personatges de la vida pública diuen el mateix. Alguns malintencionats, que no tenim la seva classe ni la seva *mundologia*, sospitam que, en realitat, si vénen com mosques és atrets per la proximitat estiuenca del rei (i es compren iots i es fan retratar –o no es deixen– al Club de Mar, com en Mario Conde) i per pujar de categoria. I que si una cosa precisament no els interessa, en conseqüènica, és la discreció.

Parlant amb un amic de procedència estrangera, que fa molts anys que viu aquí i té la rara habilitat de sortir-se'n perfectament en aigües tan tenebroses com la burocràcia espanyola i pre-autonòmica, vam arribar a la conclusió que determinades espècies d'aquest litoral mereixien un cert estudi, no tan seriós que tudàs hores d'investigació, però si tan curiós que aprofitàs el coneixement que ens donen l'experiència i el vici de l'observació, i que difícilment trobaríem una tribuna –com diuen els periodistes de la capital– tan escaient com les pàgines d'EL TEMPS per aquest entretenir-ment de diletància quasi antropològica, més d'acord amb les meves manies i gustos personals que amb la investigació sociològica *à la page*.

Gabriel Galmes

Aspirina: el remei del segle

L'Aspirina és l'únic medicament del món amb més de noranta anys d'existència, un fàrmac amb utilitats diverses per a qualsevol tipus de dolor moderat. En un temps relativament breu el seu ús podria ampliar-se en l'àmbit de la medicació preventiva.

Tens mal de cap?" "Prenteuna aspirina", seria, segurament, la resposta més corrent. Qui més qui menys ha pres alguna vegada una aspirina com a analgèsic per a fer desaparèixer el mal de cap, el mal de queixal o, fins i tot, com a fàrmac preventiu de certes malalties càrdio-vasculars. Però, a més, l'aspirina, o millor dit, l'àcid acetilsalicílic (AAS) és un medicament que s'utilitza per al tractament de dolors aguts i com a analgèsic en els estats dolorosos crònics.

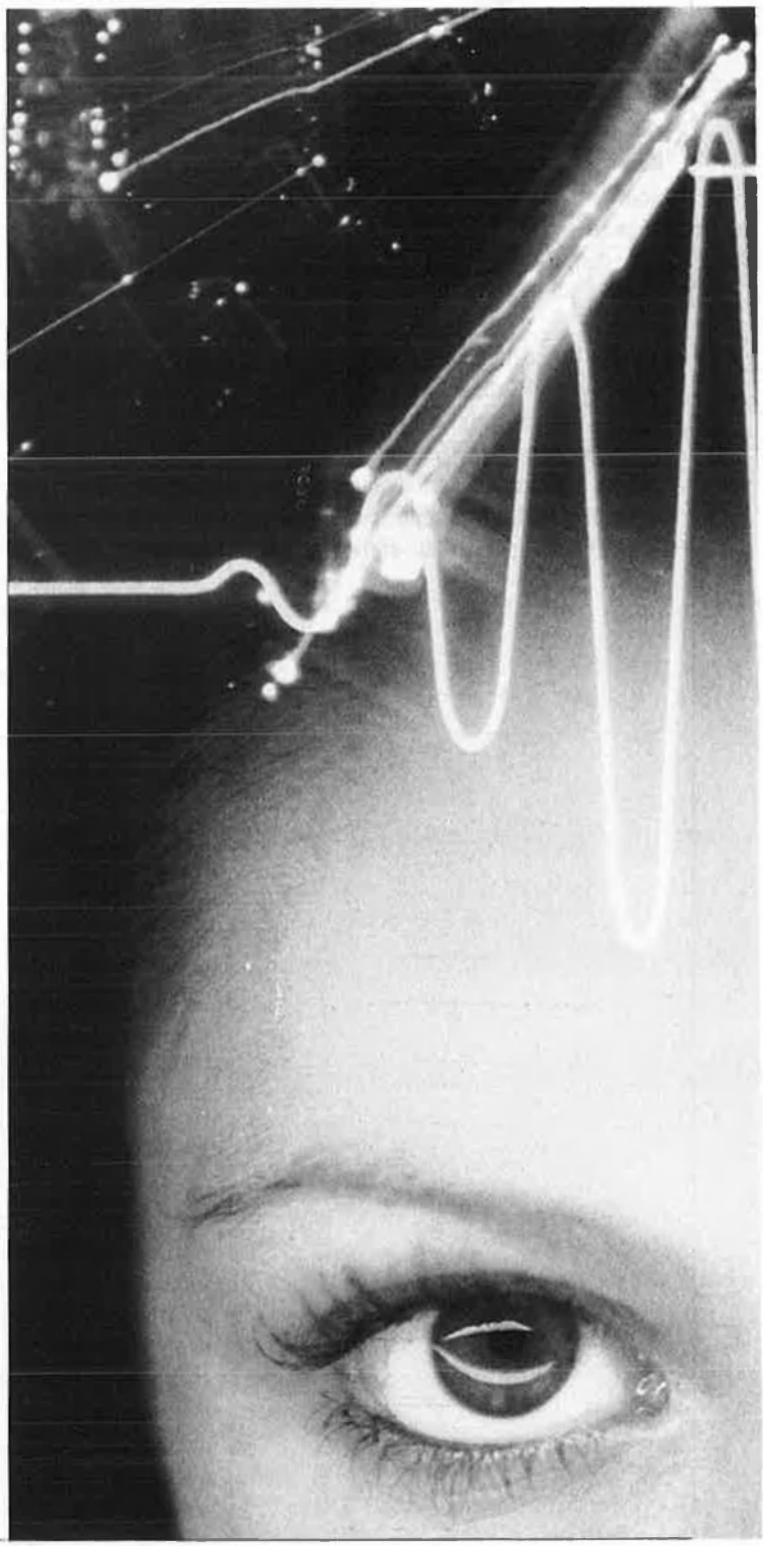
Bàsicament l'aspirina és el genèric dels analgèsics amb un ampli aspectre d'utilitzacions. A més a més, en l'actualitat s'estan fent diversos estudis mèdics en tot el món per tal de poder-la aplicar en noves indicacions en l'àmbit terapèutic. I és que no hi ha cap altre medicament al món que hagi sobreviscut noranta anys, la qual cosa vol dir que la seva eficàcia està absolutament demostrada .

L'any 1897 el químic Felix Hoffman va registrar per primera vegada l'àcid acetilsalicílic en el diari del laboratori de la companyia Bayer and Co com una substància produïda per ell a partir de la síntesi química de la molècula en un estat pur i estable; però, de fet, la historia de l'aspirina es remunta a l'època dels grecs. Ja llavors, els *metges* grecs utilitzaven l'escorça del saule (la qual conté l'AAS) com a remei per a alguns dolors i malalties i la manera de prendre-ho era mastegant l'escorça o les fulles de l'arbre. Però si bé Hoffman va desenvolupar el procés químic tot buscant un remei antireumàtic, actualment s'utilitza com a analgèsic, antitèrmic, antireumàtic, antiagregant plaquetari... i encara s'estén el seu camp d'aplicació.

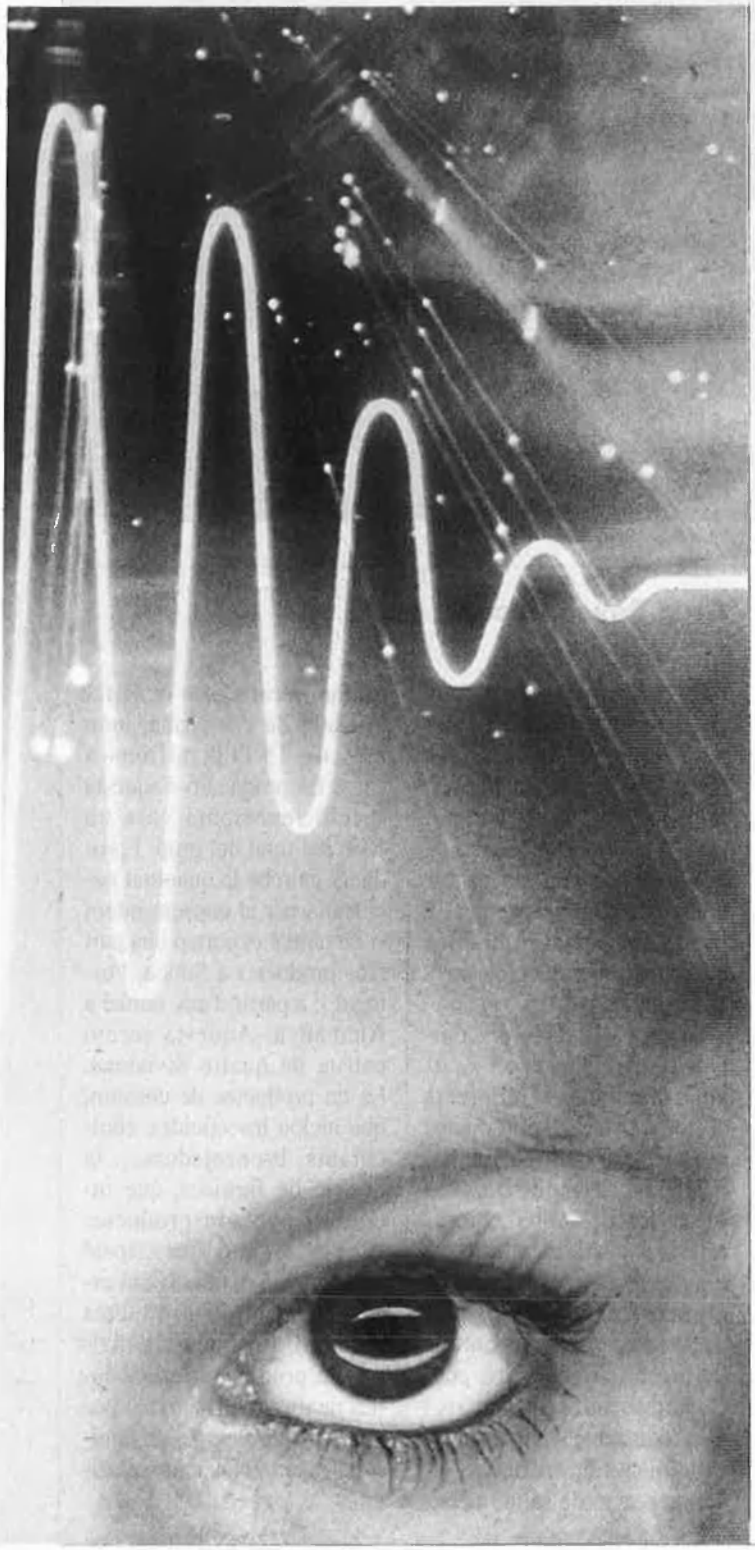
Ara bé, no hi ha cap medicament, ni tan sols l'aspirina, que no tingui una vessant de certs efectes secundaris i, per tant, n'està contraindicada la utilització. En el cas de l'aspirina, persones amb certa sensibilitat gàstrica, per exemple, és preferible que no en prenguin. Igualment aquelles persones que tenen un baix nombre de plaquetes a la sang i, fins i tot, les dones en estat de gestació, a les quals el consum d'aspirines els podria allargar les hemorràgies o el consum de grans dosis d'aspirina, utilitzada ja no tant com a analgèsic sinó com a antiinflamatori, podria arribar a prolongar la durada de l'embaràs.

Per tal d'avaluar les diverses utilitzacions de l'aspirina, l'empresa Ifop-Impact Médicin va realitzar una enquesta entre la població francesa durant el mes de juliol de l'any passat. Els resultats d'aquesta enquesta van ser que un 76% dels francesos prenien l'aspirina com a remei per a fer passar el mal de cap, un 30% la feia servir per al mal de queixal, un 27% per a combatre la grip, un 20% contra el refredat, un altre 20% per a fer baixar la febre, un 16% per a fer desaparèixer els cruiximents, un 11% per al reumatisme, un 8% per al mal de coll i un 3% per a combatre el cansament.

Tot i així, el 25% dels francesos afirmaven no haver-ne pres mai. En canvi, els americans són els primers consumi-

dors mundials d'aquest fàrmac, amb una freqüència de 100 aspirines per any i per persona. Després vindrien els francesos, amb 65 comprimits. Per contra, els anglesos prefereixen, en un 56%, l'analgèsic paracetamol i els japonesos són els que menys consumeixen aquest fàrmac, situant-se en 5 comprimits per persona i any. La mitjana europea del consum de comprimits és de 50. Es calcula que tan sols un 4% de la població mundial és al.lèrgica a l'aspirina. Ara bé, tal i com assenyala Josep Ma. Fàbregas, Product Manager de Química Farmacèutica Bayer, SA "cal tenir en compte que el nom genèric d'aspirina no implica que es tracti de l'Aspirina sinó de qualsevol tipus de fàrmac que contingui l'àcid acetilsalicílic".

En aquest sentit, el consum d'Aspirina a l'estat espanyol se situa en 700 milions de comprimits, la qual cosa suposa que la mitjana de consum per persona i any és del voltant del 18'5 comprimits. A Catalunya (l'estudi Nilsen, del qual provenen aquestes dades, inclou Catalunya, les Illes Balears, Saragossa i Osca) el consum d'Aspirina representa el 20% del consum total de l'estat. Si es pren com a referència tot tipus d'analgèsic genèric, a l'estat espanyol es consumeixen 1.890 milions de comprimits, cosa que significa una mitjana de 49'7 comprimits per persona i any, xifra lleument per sota de la mitjana europea.

L'any 1988 es van produir 34.000 tones d'aspirina, 7.000 de les quals les produí Europa. El volum total del mercat mundial de l'aspirina i del seu principal rival, el paracetamol, és de 20.900 milions de pessetes i 15.200 milions de pessetes respectivament. En el cas de Catalunya, el competidor més important de l'aspirina és l'analgèsic de prescripció mèdica Gelocatil, però en termes d'analgèsics, incloenthi els de prescripció mèdica i les especialitats farmacèutiques publicitàries, l'Aspirina és el líder absolut, amb un 40% de quota de mercat.

En l'actualitat, al mercat estatal hi ha cinc tipus diferents de productes Aspirina dels quals l'Aspirina 0'5 per a adults és el líder absolut, entre altres coses perquè va ser el primer a introduir-se en el mercat, l'any 1922. Seguint els hàbits de consum tidríem a continuació l'Aspirina C efervescent, després la Infantil, la Cafiaspirina (amb la mateixa composició que la 0'5, però amb cafeïna per tal de potenciar l'efecte analgèsic de l'AAS) i, finalment, la recentment llançada al mercat Aspirina masticable.

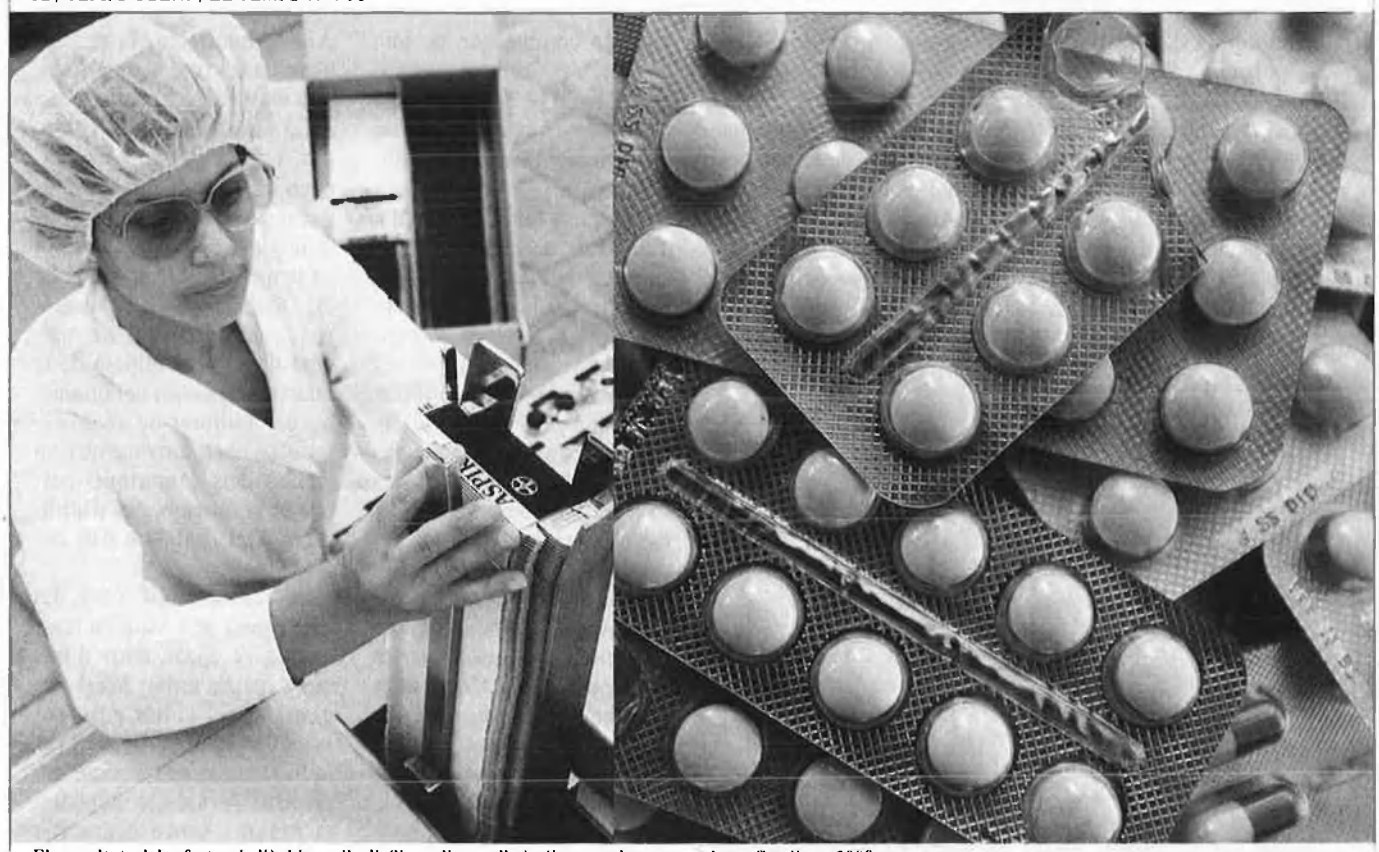
Tal i com assenyala Fàbregas, en l'actualitat es continuen investigant altres formes galèniques de presentació que millorin el producte, "no tant en termes d'eficàcia, que ja ho és, sino de facilitat de disgregació, de dissolució, de rapidesa d'acció, de millora de la tolerància gàstrica del producte, per millorar-ne el gust... però sempre movent-nos en l'àmbit dels comprimits perquè és la forma bàsica d'utilització d'un analgèsic d'ús comú".

En aquest sentit, l'èxit del llançament de l'Aspirina masticable ve donat, entre altres raons, per la millor tolerància gàstrica, pel millor gust, per la major rapidesa d'acció i per la facilitat de consum que representa l'avantatge de poder-la prendre sense necessitat d'aigua.

TOT ESTUDIANT L'ASPIRINA

Són molts els estudis que s'estan realitzant i que encara s'estan elaborant sobre les propietats terapèutiques de l'àcid acetilsalicílic. Així, a banda de l'ús contra els mals de cap, la febre, les migranyes i el dolor general, estudis recents mostren que l'AAS permet tractar la hipertensió de les dones embarassades o disminueix el risc d'infart de miocardi en aquelles persones que no han tingut problemes càrdio-vasculars.

L'any 1982, el professor nord-americà Hennekens iniciava un estudi realitzat entre 22.000 metges nord-americans en edats compreses entre els 40 i els 84 anys que no tinguessin antecedents d'infarts ni d'accidents vasculars cerebrals ni càncer, ni malalties de fetge ni que consumissin freqüentment aspirines. Havent repartit els 22.000 metges en dos grups, l'un que prenia 325 mil.ligrams d'aspirina en dies

Els resultats dels efectes de l'àcid acetilsalicílic en l'aparell càrdio-vascular no se sabran fins l'any 2000.

alterns i un altre que prenia un fals medicament, és a dir, un placebo, al cap de cinc anys es van obtenir els següents resultats: en el primer grup s'havien produït 10 morts d'infart i 139 infarts no mortals, mentre que en el segon grup aquestes xifres augmentaven a 28 i 239 respectivament. Per tant, el nombre d'infarts en aquelles persones que havien pres aspirina era substancialment menor del d'aquelles persones a les quals se'ls havia subministrat el placebo.

Però, a més, es va constatar el fet que la prevenció primària mitjançant aspirina donava millors resultats en les persones majors de 50 anys i en els individus que tenien un nivell de colesterol baix en la sang. Ara bé, els resultats dels efectes de l'àcid acetilsalicílic en l'aparell càrdio-vascular no se sabran fins l'any 2000 donat que actualment encara continuen els estudis en aquest àmbit.

D'altra banda, una enquesta realitzadaen el marc dels països europeus l'any 1987 donava com a resultats que de 2.500 persones que tenien problemes vasculars cerebrals, 190 dels que prenien aspirina van recaure en el problema contra 283 dels que prenien placebo. Així, doncs, pel que fa a trombosi cerebral l'aspirina també té els seus efectes preventius.

Les múltiples propietats de l'aspirina s'expliquen per la seva acció. Hi ha diversos estudis que s'estan efectuant en l'actualitat per saber quin és l'efecte de la ingesta de l'aspirina. Podria ser que el consum d'AAS reduís a la meitat el risc de recaiguda en el cas dels càlculs de vesícula biliar o que reduís en un cinquanta per cent el risc de la formació de cataractes o, en el cas dels diabètics, controlés el nivell de sucre en la sang i retardés l'aparició de complicacions posteriors. Així doncs, a causa de la multiplicitat d'estudis que s'estan duent a terme, de l'aspirina sentirem a parlar du-

Grup Bayer de cap a cap

El Grup Bayer està format per 14 companyies a tot l'estat que són independents majoritàriament gestionades de forma autònoma. D'aquestes, a Catalunya n'hi ha 8, la majoria de les quals tenen la seu central a Barcelona encara que les companyies estan repartides arreu del Principat.

Bayer és la tercera companyia química en el *ranking* mundial i té diferents sectors de treball: productes químics (plàstics, esmalts, colorants...), productes per al sector tèxtil, sanitari, fitosanitaris i pesticides, etc. És dins el sector salut on, evidentment, s'inclouen els productes farmacèutics, tant els de prescripció mèdica com els farmacèutics publicitaris i els productes de diagnòstics.

Química Farmacèutica Bayer, la secció de salut a Barcelona, encarregada de la fabricació de l'Aspirina, mou més de 15.000 milions a l'any. La producció d'aquesta secció representa vora un 13% del total del grup i produeix gairebé la quantitat necessària per al consum intern si bé també exporten una part dels productes a Suïssa, Portugal i, a partir d'ara, també a Alemanya. Aquesta secció consta de quatre divisions. La de productes de consum, que inclou insecticides, edulcorants, bronzejadors..., la divisió de fàrmacs, que inclou el que són productes ètics, és a dir, de prescripció mèdica; una petita divisió especialitzada en productes dentals i, finalment, la divisió de productes farmacèutics de no-prescripció mèdica i que inclou analgèsics, antigripals, antiàcids i antiparasitaris.

S.M.

SANDOVAL&GÀMEZ

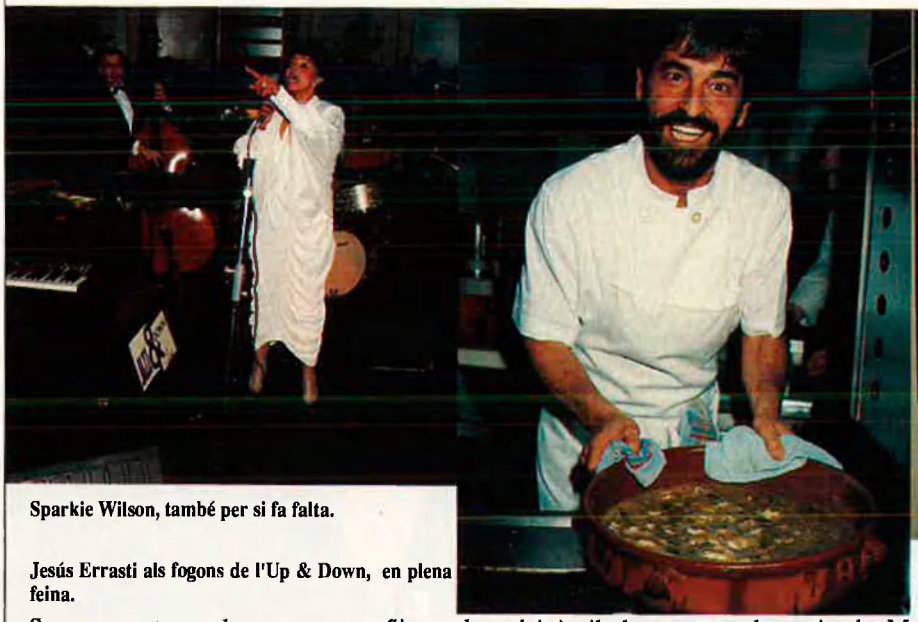
Amparo Soler Leal i Oriol Nicolau. DOMENEC UMBERT

En Jesús, que cuina com els àngels

En Jesús és en **Jesús Errasti** i, com el seu nom no sé ben bé si ho indica o no, és basc. Resulta que tenia un dels restaurants més apreciats a Barcelona, el *Goria*, que va cremar fa uns mesos. Ara el disgust ja és fora, però resten els ànims per a la feina, que es veu que això dels fogons tira molt. Durant aquest temps de descans obligat, i a l'espera que l'assegurança li pagui el que havien convingut, en Jesús s'ha deixat créixer la barba i aprofita per posar en ordre els seus pensaments. Però, per allò d'anar fent feina, i no perdre el temps, s'ha afegit a la llista de coneguts barcelonins que cuinen els dilluns a l'*Up & Down*. Va portar els seus amics, almenys una bona part d'ells i els va fer *cocochas* amb angules, *steak tartare* i de postres un pastís d'arròs d'allò més estrany, que, tot sigui dit, li va sortir una mica dur. Ell deia que hauria d'haver sortit molt més tou, quasi com un flam. Però tots, amics i coneguts, van sopar la mar de bé. I, entre plat i plat, anàvem de la terrassa coberta fins al *Down*, on cantava la negra **Sparkie Wilson**, que era tot un plaer de sensibilitat i color.

Entre els convidats vam veure el doctor **Jorge Guillén**, que és el metge de la selecció nacional de futbol, i la seva esposa, **Katia**, que és un tro de bonica. Però ell no va voler que les fotografies que els vam fer surtin enlloc: diu que després els companys se'n foten i no li agrada gens. Malgrat tot, jo crec que no s'enfadarà quan es vegi així de polit. També hi eren els **Abascal** (ell es germà de l'ex-duquessa de Feria), i, ja és confirmat, una de les seves filles, la **Gracita**, es casa el setembre, a Sevilla, amb el fill de la **Pitita Ridruejo**, si és que aquell dia no li toca (a la Pitita) aparició de la Verge enlloc.

Víctor Segura, un físic que dóna a parlar. Va haver-hi una temporada llarguíssima en què qualsevol festa no era res sense ell. Ara, de cop i volta, i després d'haver passat una temporada estranya, torna pels seus llocs i les seues feines habituals. Té una agència de relacions públiques (que es diu Public Ligh), amb la **Mónica Randall**, i una altra de similar ell sol. D'aquí a res el veurem com a cap de la nit d'una de les sorpreses més esperades del Poble Espanyol, com són les torres d'Àvila. El Poble, no sé si ho saben, és un complex fet per a l'Exposició Universal de Barcelona de l'any 29 i que ara, amb suport públic i privat (l'ajuntament hi té un 25%), vol convertir-se en un espai lúdic. Els costa molt, perquè no ho saben fer bé. Ara, amb l'ajuda d'en Víctor, que és un expert, poden donar sortida a les seves inquietuds. Perquè ho tenen tot, des de diners, molts, fins al disseny del **Mariscal** i l'**Alfred Arribas.**

Sparkie Wilson, també per si fa falta.

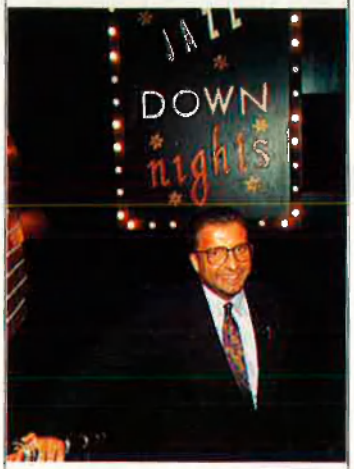
Jesús Errasti als fogons de l'Up & Down, en plena feina.

Dolly, per si fa falta. DOMÈNEC UMBERT

Seran unes torres ben sonades. Quan les obrin, els ho explicarem. Paraula.

Temps de descans per a Amparo Soler Leal. Ella estava tranquil.la, escoltant música a la

Víctor Segura. D. UMBERT

disco. La hi vam veure sola, sense el seu marit, l'**Alfredo Matas** i en companyia d'**Oriol Nicolau**, que és el marit de la **Georgina Regás**, la germana de l'altre **Oriol**. Ràpidament ens va dir que l'Alfredo era a Madrid per feina i que tornava al dia següent. Ella està en relax de Setmana Santa. Ha acabat una pel.lícula, que es diu *La teranyina*, on fa un paper de dona vella, que es diu Mercè Rigau, ficada al mig d'una família catalana del tèxtil plena d'embolics com totes, i que se'n va a fer punyetes quan la Setmana Tràgica. L'Amparo està molt contenta, malgrat que per culpa del film no ha pogut fer teatre a Madrid. L'obra era *El baile de los ardientes* i és el treball més complet de Paco Nieva, l'home que s'ho fa ell tot sol.

La Katia, una noia maca de veritat. És la **Katia Canedo**, la promesa de **Cayetano Martínez de Irujo**, el fill de la duquessa de Alba. Ha vingut a Barcelona per dos motius: el primer, parlar amb la firma Vasari, ja que els hi porta les relacions públiques a Madrid, i el segon fer un reportatge fotogràfic de cara a l'estiu, amb vestits de bany, per al diari *ABC*. La noia és maca i simpàtica i, quan la premsa no l'emprenya, pot arribar a ser fins i tot molt agradable. La nit que la vam trobar sopant, anava sola, és a dir, amb la **Dolly Fontana**, que és com l'estrella d'aquestes pàgines (no sé si hi sortirà una foto que li vam fer al costat d'un dels cartells de la nit del jazz), i duia un vestit negre, molt escotat (ella té un bon pit), i amb uns brodats farcits de culleres i ganivets. Era, com ella mateixa va dir, una bogeria de Moschino, molt però que molt cara.

La glòria de la tele passa ràpid. Va ser a Barcelona, naturalment a l'*Up & Down*. Hi ha nits, moltes, que no cal anar a cap lloc més per veure-ho tot. Hi havia una parella coneguda, la **Teresa Gimpera** i en **Craig Hill**, que ja vam escriure que es casen aviat. Al costat, un home ens recordava algú. Al cap d'una estona el vam reconèixer: era **Mike Connors**, que fa uns anys feia sospirar les noietes quan el veien a la tele dins la pell de *Mannix*. Ara viu de rendes, a Califòrnia, i, de tant en tant, es dóna una volta per Europa i visita els amics. I en Craig és un d'ells. Són tan amics que li ha promès que, quan es casi, tornarà a passar uns dies plegats. I a la Gimpera no li importa gens; la lluna de mel després de 26 anys de vida en comú, ben bé es pot compartir amb els amics: ¡pot ser més distret i tot!

El natalici d'Odette Pinto. És la dona més coneguda de la ràdio de Cata-

Odette Pinto i Katia Canedo. DOMENEC UMBERT

lunya i arreu d'Espanya a través de Radio Miramar i Cadena Ibérica. El seu programa *Las tardes de Odette* va complir l'any passat els primers quinze anys i ho va celebrar organitzant un viatge a París per a 500 persones ¡Va ser una bogeria absoluta!

Vizcaíno Casas i Lola Blasco. RAFA GIL

L'altra nit va festejar el seu aniversari, malgrat que les senyores, diuen, no tenen edat. Ella en va fer 52, que són ben bons quan es disfruten amb salut. Però les coses no li van anar bé. La mateixa nit va caure per l'escala de casa seva i es va trencar els lligaments, malgrat que anava acompanyada per tres metges que no van poder fer res. Amb la cama malament, però, va anar a sopar i fins i tot es va posar dreta per a les fotografies. Després, la van dur a urgències per posar-li un guix. El que no faci una dona, realment, no ho fa ningú.

Maria Vidaurreta RAFA GIL

"Palmero sube a la Palma". L'Alameda Palace de la ciutat de València (¿quin altre lloc podria ser?) fou l'escenari de la 6a. edició dels Premis Palma de Oro al món de l'esport i la cultura del País Valencià. **Manuel Palma,** empresari i patrocinador dels guardons, andalús d'origen i valencià d'adopció, va aconseguir reunir una bona part de la societat local a més d'*importar-se* alguns fitxatges del panorma espanyol per a animar la festa. Es diu que l'empresari, a més del seu encant personal, realitza un substanciós descompte als seus invitats a l'hora de comprar algun vehicle –Palma és propietari d'una important empresa de compra-venda d'automòbils– per animar-los en la seua participació.

Maria Vidaurreta, en minifaldilla que li marcava la silueta (l'ex-senyora de Verstringe és propietària d'una generosa part posterior), fou una de les estrelles invitades de la nit. La Vidaurreta va fer entrega del premi al boxador roja, recollia el premi atorgat a l'IVAM, mentre Joan Ballester ho feia pel Palau de la Música. Va ser mantenidor de l'acte **Matias Prats** fill, que mirava divertit tota la parafernàlia de l'acte. Per les taules es podia veure, **Vizcaíno Casas, Lola Blasco,** que faria una intèrpret ideal de *101 Dàlmates* en el paper de

Poli Díaz i Manuel Herreros, "Champi" RAFA GIL

Poli Díaz, simpàtic i bromista, i a l'escultor **Miquel Navarro,** que tracta aquests dies amb la Universitat Politècnica la compra de la seua *M inerva paranoica* instal.lada a l'entrada de l'IVAM. **Rodolf Sirera** va estar també entre els premiats a l'igual que l'últim Premi de les Lletres Valencianes, **Vicente Aguilera Cerni.** L'escenari dels premis als sons de Vangelis-*Carros de Foc*, recordava les vesprades del Teatre Talia en dies de presentació fallera. **Rafa Marí,** periodista de *Las Provincias,* comentava que allò "pareixia un nou Homenatge a Florentí Montfort". Un altre periodista local desaprovava l'*ocupació* de la taula presidencial per les forces socialistes: **Roberto Cantos,** regidor socialista de Cultura, i **Joan Ballester,** primer tinent alcalde socialista de l'Ajuntament de València, **José Antonio Chapa,** director general d'Esports de la Generalitat...

Carme Alborch, en túnica Cruella de Vil, polítics com **Garcia Fuster, Gil Lázaro, Manolo Rivas** o **Gonzalez Lizondo.** Entre les belleses de la nit, **Marta Ferrando,** model de l'Agència Mas. **Luz Fos,** directora d'aquesta agència, buscava desesperadament el despatx de **Jesús Barrachina,** i és que Barrachina, en això de la nit i l'oci és l'amo.

Pel sector esportiu les palmes d'or van recaure en les esportistes **Amparo Dols** i **Pilar Javaloyas,** l'entrenador del València Club de Futbol, **Víctor Espárrago,** el Llevant Unió Esportiva, i el campió de motociclisme, **Manuel Herreros Champi,** d'esmòquing i camisa amb botons cridaners. Per la seua banda, el jugador valencianista **Ricardo Arias** va fer entrega del premi a l'esport espanyol a **Alfredo Di Stefano,** mentre **Fernando** recollia el guardó com a millor esportista del País Valencià.

Josep Sandoval i Carles Gàmez

Carme Alborch, Jesús Barrachina i Manuel Palma, patrocinador dels Premis.

PAÍS VALENCIÀ

Dijous

Cinema: *El ano de la peste* de Felipe Cazals. Interpretada per Alejandro Paroni, José Carlos Ruíz, Rebeca Silvia i Daniela Romo. El film va guanyar els Arieles de millor pel.lícula, millor director i millor guió. Film inclòs dins del cicle "Felipe Cazals o el cine comprometido". 18.00 hores. Sa- la Juan Piqueras. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.
Exposició: Enric Maurí. Pintures. Fins al 2 de maig. Galeria Postpos. Bosseria, 21. València.

Divendres

Música: Orquestra Simfònica Istvan Kiraly de Budapest. Cor Universitari Sant Yago de València i Cor del Col.legi Major de la Universitat Politècnica de Szczecin (Polònia). Director: Kalman Zaborksky. Intepretaran variacions sobre el "Pavó" de Zoltan Kodaly i Requiem en *re* menor, KV. 626 de W.A. Mozart. 19.30 hores. Palau de la Música. València.
Teatre-Cabaret: La companyia Tutú-Drogueria presenta l'espactacle "Las francesas somos así". Tots els caps de setmana. 12.30 nit. Cafè Claca. València.

Dissabte

Música: Orquestra i cors de Paul Kuentz. Director: Paul Kuentz. Trompa: Camile Reroy. Flauta: Régis Manceau. Soprano I: Lisa Griffith. Soprano II: Mariana Slavova. Tenor: Adrian Brand. Baix: Dimiter Dimitrov. Interpretaran el Concert núm. 3 per a trompa en *mi* bemoll major, KV. 495; Concert per a flauta en *re* menor, KV 314; i Gran Missa en *do* menor, KV. 427 de Wolfgang Amadeus Mozart. 19.30 hores. Palu de la Música. València

CATALUNYA

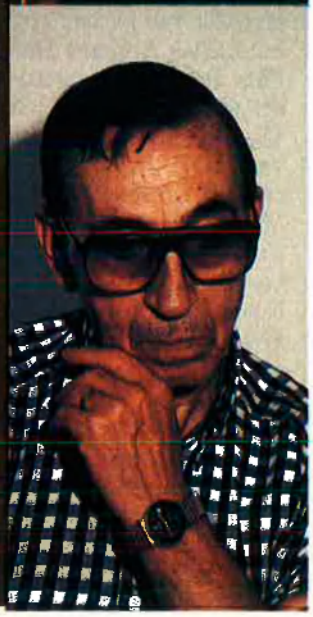

Exposició: Fotografies de Marta Povo, que fa un recorregut per diversos jardins on troba a través de la plasticitat d'escultures l'element principal. Can Xerracan. Pl. dels Països Catalans, 1. Fins al 29 d'abril. De 17'30 a 20'30 . Montornès del Vallès.
Cinema: Cicle d'introducció al cinema. Films des de la II Guerra Mundial fins als cinquanta. A les 15'30 hores. Fundació Miró. Parc de Montjuïc. Barcelona.

Música: *Rockpole.* IV Festival de Rock. Fins al 24 d'abril actuacions de 12 grups de Suïssa, Bèlgica, Holanda i Espanya que diàriament oferiran la seva música com a complement d'altres activitats culturals. Parc d'Exposicions de Perpinyà. Informació: Rockpole-63, Rue de la Lanterne-66000 Perpinyà. Tel. (16) 68.35.37.74.
Exposició: L'Alta Escultura. Mostra d'escultura italiana d'avantguarda del 1976 a l'actualitat. Centre de Cultura Comtemporània de Barcelona. Casa de la Caritat. Valldonzella, 21. Barcelona.

Exposició: *Marroc.* Últims dies per veure l'exposició fotogràfica de Josep Ma. Alboquers, Imma Baucells i David Serrano. Sala d'exposicions de l'Ajuntament de La Garriga. De 19 a 21 hores. La Garriga.
Cinema: *The Andy Warhol Film Project.* Projeccions diaries fins el 20 d'Abril de tots els films d'aquest carismàtic artista del pop-art. Institut d'Estudis Nord-americans. Via Augusta, 123. A les 20 hores. Barcelona.
Música: *Sessió de Jazz Internacional.* A la Cova del Drac. Tuset, 30. A les 22 hores. Barcelona.

BALEARS

Processó: L'anomenada Processó del Silenci recorrerà el centre de Palma, amb la participació de totes les confraries i passos existents a les esglésies de Ciutat. Sortida de l'església Basilica de Sant Francesc. A partir de les 21'30 hores. Palma.
Exposició: Mostra sota el títol *Fascinant Simetria.* Capella de la Misericòrdia. Fins al 30 amb horari de mati entre les 11'00 i les 13'00 hores, i d'horabaixa entre les 18'00 i les 20'30 hores. Palma.

Processó: Desfilada pels principals carrers de Palma de la Processó del Sant Crist de la Sang, la més importatnt de totes les processons de Setmana Santa. Soritda des de l'església de la Sang. A partir de les 19'30 hores fins a les 00.30, aproximadament. Palma.
Golf: Disputa del Gran Premi de Balears de golf, categoria senior. Club de Golf Son Vida. A partir de les 10'00 hores. Palma.

Teatre: Dins de les actuacions que ofereix el Xè Festival de teatre organitzat per l'Ajuntament de Palma, actuació de l'humorista *Gila,* un clàssic dins de la història recent de l'humor espanyol. Auditòrium. A les 22'00 hores. Palma.
Vela: Finalitza el Trofeu SAR Reina Sofia, que arreplega els més importants creuers de competició cada any a la badia de Palma. Reial Club Nàutic. Palma.

Diumenge

Música: *Paloma San Basilio* presenta el nou show "Quiéreme siempre siempre". Fins al 23 d'abril. Tatre Olympia. València.
Teatre-Cabaret: El showman Xampany, Tahis i l'espectacular Susana Monty, junts a l'espectacle "Pechos lisos y ..." 23.30 hores. Covarrubias Teatre. València.
Exposició: Fischli-Weiss. Escultures, fotografies i films. Peter Fischli i David Weiss presenten les seues escultures, fotografies i films que formen un sistema de ramificacions de significats. IVAM-Centre del Carme. Museu, 2. València.

Teatre: Espectacle de Titelles. Representació de *La llegenda de Sant Jordi* per la companyia La Fanfarra. Teatre Malic. Fusina, 3. A les 12 hores. Barcelona.
Exposició: *Eye to eye.* "Amb els ulls de l'artista" és una recreació del ambients i escenaris en que va viure el pintor holandès Van Gogh, a càrrec del fotògraf Pau Huf. Fins al 30 d'abril. Capella de l'Antic Hospital. Hospital, 56. De 10 a 14 h. i de 16 a 20 h. Barcelona.

Música: Actuació del grup de pop-rock *Murder in the Barn,* dins del cicle d'actuacions dels matins musicals del diumenge que organitza l'Ajuntament de Palma. Parc de la Mar. A les 12'00 hores. Palma.
Bàsquet: Important encontre pel conjunt malloquí Sirius-Patronat, per assegurar-se una plaça als *play-offs* d'ascens a la lliga ACB, que haurà d'enfrontar-se contra el Caja Madrid. Palau Municipal d'Esports. A les 12'30 hores. Palma.

Dilluns

Cinema: *Nacido el 4 de Julio* d'Oliver Stone. Protagonitzada per Tom Cruise. Nominada per a vuit Oscars. Film que tracta la problemàtica dels veterans del Vietnam. 16.20, 19.15 i 22.30 hores. Cinema Tyris. Antic Regne de València, 10. València.
Exposició: "Pausas de papel. Los carteles de cine de Ivan Zulueta". Fins al 25 d'abril. Sala d'exposicions de l'Ateneu Mercantil. Plaça de l'Ajuntament, 18. València.

Exposició: Homenatge a Francesc Ferrer i Guàrdia, creador de l'Escola Moderna. Il.ustracions, fotografies i exemplars inèdits de llibres de text d'un dels nostres més grans lliures pensadors. Cas Elizalde. València, 302. De 17 a 21 hores. Barcelona.
Exposició: *6 Pintors Japonesos.* A la Galeria Helena Ramos exposen obra original i gràfica fins al 22 d'abril. Obert tots els dies de Setmana Santa. Port Alguer. Cadaqués.

Música: Concert de música clàssica a càrrec d'Umberto Giordano, que interpretarà diverses obres dins les actuacions programades a la IV Temporada de Primavera d'Òpera. Teatre Principal. A les 20'00 hores; els dies 18 i 20 a les 21'30 hores. Palma.
Conferència: El doctor Carlos Castillo parlarà sobre "Medicina preventiva". Centre Social per a la Tercera Edat. A les 19'30,hores. Inca.

Dimarts

Teatre: La Cubana presenta: "Cómeme el coco, negro". La millor companyia de revista des del temps del Teatro Chino de Manolita Chen. 22.30 hores. Teatre Calderón. Alcoi (l'Alcoià).
Cinema: *El Pico II.* Segona part de la sèrie que tracta la problemàtica del món de la droga amb el drama familiar que comporta. Tracta les vides d'un heroïnòman i el seu pare, que és guàrdia civil. 19.00 hores. Aula de cultura Municipal. Calp (Marina Baixa).

Conferència: *L'assonometria come progetto,* a càrrec de Bruno Reilchlin dins del Curs "L'art i la geometria". Centre Cultural de la Caixa de Pensions. Pg. de Sant Joan, 108. A les 19 hores. Barcelona.
Teatre: *Mar i cel.* Inici de les representacions d'aquesta atractiva obra de Dagoll Dagom. Teatre Victòria. Avda Paral.lel, 67-69. A les 22'30 hores. Barcelona.

Exposició: Mostra de fotografies que sota el títol genèric de "L'altra Mallorca" presenta l'artista-fotògraf Kurt Doerpinghaus. Sala d'Exposcions de l'edifici central de la Caixa de Pensions La Caixa. Fins al 30 d'abril. Palma.
Exposició: El pintor Jesús Mendoza (premi Ciutat de Palma de pintura l'any 1987) presenta les seves darreres creacions. Sala d'Exposicions de la Banca March. Fins al 30 d'abril. Palma.
Cine: Projecció del film, en versió original, *La fierecilla domada.* Centre de Cultura Sa Nostra. A les 20'00 hores. Palma.

Dimecres

Teatre: *Funció de gala,* de Rodolf Sirera. Dirigida per Juli Leal. Interpretada per Rosana Pastor, Juli Cantó, Josep Palanca, Clara Esmeralda, Empar Ferrer. Jaume Mallofré i Lluís Fornés. Comèdia d'embolic que no s'ajusta a l'esquema tradicional del gènere. Sala Rialto. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.
Exposició: "Espana en blanco i negro". Gravats de Gutiérrez Solana i Rafael Zabaleta. Fins al 25 d'abril. Centre Cultural Caixa Torrent (l'Horta).

Música: Recital Chris Merrit. Gran Teatre del Liceu. Rambla, 65. A les 21 hores. Barcelona.
Exposició: *Jordi Guillaumet.* Dins la primavera fotogràfica inici d'aquesta exposició que recull l'obra recent d'uns dels més originals fotògrafs actuals. Espai Ex. Fraga, 17. Barcelona.
Teatre: Estrena del cimema Capitol, reconvertit en teatre, a càrreg de la Companyia La Cubana que representa la seva divertida obra "Cómeme el coco negro". Rambla, 138. A les 22'30 hores. Barcelona.

Fira d'abril: Coincidint amb la Fira d'Abril sevillana la Casa Regional d'Andalusia ha organitzat una minifira amb concursos de sevillanes, campionat de futbol, carreres de sacs, desgustació de *fino*, etc. Polígon de Llevant. Fins al 22. Palma.
Cine: Projecció del film *L'honra venjada.* Centre de Cultura Sa Nostra. A les 20'00 hores. Palma.
Vela: Campionat de Mallorca, classe TDV, CMS Platja. A partir de les 10'00 hores. Palma.

CANAL 9

Dijous

La rebelión de los gladiadores. *(Especial vacances).* 1958, 97 minuts, de Vittorio Cottafavi. Un valerós centurió, que protagonitza Ettore Manni, és l´encarregat de desfer les intrigues per ocupar el poder que duu a terme la protagonista Gianna Maria Canale. 15 h.00

Divendres

La mujer mas guapa del mundo. 1955 (105'), de Robert Z. Leonard. El camí a la fama d'una cantant romana de principis de segle. Amb Gina Lollobrigida i Vittorio Gassman. 16 h 00.

Quo vadis. 1951, (164'). Amb Robert Taylor i Deborah Kerr. Roma contra els cristians. 21 h 35'

Dissabte

Un capità de quinze anys. 1972 (83'). Adaptació de la novel.la de Juli Verne, dirigida per Jesús Franco. Aventures. 15 h 00.

Según Poncio Pilato. 1987. Italia.(101') Luigi Magni ens mostra una nova visió de la figura de Poncio Pilato, amb Nino Manfredi i Stefannia Sandrelli.2h

TV3

Somnis elèctrics. 1984 (100'), de Steve Barron. Una embolicada història entre un jove arquitecte i el seu ordinador, el qual arriba a controlar la seua vida. L' aparició d´una nova veïna al pis de dalt complica fins a límits insospitats la vida de tots tres. 15 h 45.

TV-1

El último verano. E-1965. (83'). Dirigida per Juan Bosch i protagonitzada per Jean Valerie, Arturo Fernandez, Maria Asquerino i La Chunga. Una jove francesa arriba a Espanya per a reunir-se amb la seua mare, que viu amb un home jove. El film no guarda cap sorpresa.1 h 00.

Horas desesperadas. USA-1985,(109'), de William Wyler, amb Frederic March, Humphrey Bogart, Arthur Kennedy i Martha Scott. Un dels últims films de Bogart on apareix ja notablement cansat i envellit. Allò més interessant és el contrast entre les interpretacions de Bogart i March. 1 h 00.

La espada de Lancelot. GB-1963, de Cornel Wilde. 16 h. 10

Apocalipsi Now. USA-1979. (142').Dirigida per Francis Ford Coppola, amb Martin Sheen i Marlon Brando. 21 h. 15'.

¿Que me pasa doctor ?. USA-1972, (91'.) De Peter Bogdanovich amb Barbara Streisand, Ryan O'neal i Kenneth Mars. 1 h. 00

TV-2

La garbanza negra. Espanya-1971. (82') De Luis Maria Delgado, amb Tip y Coll, Esperanza Roy i Josele Roman. Escrita per Antonio Mercero. 17 h 40.

Desde Rusia con Amor. GB-1963.(113'). Dirigida per Terence Young i protagonitzada per Sean Connery, Daniela Bianchi i Pedro Armendáriz. Un dels millors films de la sèrie 'Bond'. 22 h 50.

De espaldas a la puerta. Espanya-1959.(87'). De Jose Maria Forqué, amb Emma Penella, Amelia Bence i Luis Prendes. Guió d' Alfonso Paso i protagonisme de l' anti-star, narra la vida d' una ballarina de provincies que arriba a Madrid. 17 h 30.

Diumenge

Scaramouche USA-1952, (112'). La vengança d' un aristòcrata en la França del XVIII. Film acurat de Georges Sidney, amb Stewart Granger i Eleanor Parker. 15 h 00.
Puerto de Nueva York. USA-1949 (93'). La policia contra una banda de traficants de droga, amb Yul Brynner. 23 h 33.

El cardenal. USA-1963. (176'). Dirigida per Otto Preminger, tracta de la postura de l´Església catòlica respecte a qüestions d´ordre moral i sòcio-polític, a través de les peripècies d´jove sacerdot americà. Protagonitzada per Carol Linley, Romy Schneider , Tom Tryon i John Huston. 16 h 30.

Escandalos romanos USA-1933. (82'). De Frank Tuttle. amb Eddie Cantor, Ruth Etting i Gloria Stuart. Un clàssic del cinema musical ambientat a la Roma imperial. 16 h 05.
Agnes de Dios. USA-1985. (100'). De Norman Jewison, expert en pel.lícules trascendents, amb Jane Fonda, Anne Bancroft i Meg Tilly. 22 h 00.

Asterix en Bretaña. França-1987. De Pino Van Lansweredf. Dibuixos animats. 10 h 35.
Intolerancia. USA-1916. (118').Pel.lícula muda del gran mestre D. W. Griffith en la que aborda el tema de la lluita de l´amor a través de les edats. Film intens al que totes les escoles cinematogràfiques deuen alguna cosa. 1 h 00.

Dilluns

El gran Jack.USA-1971 (110'). Dirigida per George Marshall i proptagonitzada per John Wayne i Maureen O'hara. 15 h 00.
Gandhi.. GB-1982. (189'). Protagonitzada per Ben Kingsley i Candice Bergen. Un magnífic relat, dirigit per Richard Attenborough, de la vida del Mahatma Ghandi. 21 h 35'.

La donzella d'Orleans. USA 1957. (110'). Inspirada en la figura de Joana d'Arc té com a punt de partida l´obra teatral de Bernard Shaw. Està dirigida per Otto Preminger i protagonitzada per Jean Seberg, Richard Widmark, Richard Todd i Anton Walbrook. 21 h 50'.

Mujeres virtuosas. Xina-1988. Cinema xinès dels 80. De Huang Jianzhong, amb Gu yan, Fu Yiwei.1 h 00.

La montala trágica. USA-1950. (94'). Dirigida per Ted Tetzalaff i proptagonitzada per Glenn Ford, Alida Valli, Claude Rains i Lloyd Bridges. 17 h 40.
¿Que ocurrió entre mi padre i tu madre?. USA-1972. (140'). Cicle de Jack Lemmon. Comèdia dirigida per Billy Wilder. Joiosa comèdia italo-americana. 22 h 35.

Dimarts

Acróbata, sí. RFA-1943. (85'). Un film més de la llarga llista protagonitzada per Charlie Rivel. Dirigit per Wolfgang Staudte conta una llacrimògena història ambientada en el circ, entre Charlie, un acròbata grotesc i Mònica, una ballarina que és alumna seua. 15 h 00.

Los pájaros USA-1963.(116'). Clàssic del cinema d'Alfred Hitchcock, amb Rod Taylor, Tippi Hedren, Suzanne Pleshette. Per als amants del cinema fantàstic.22 h 30.
Las arañas I. Alemanya-1919. Cicle Fritz Lang. Amb Carl de Vogt, Ressel Orla, Lil Dagover. 1 h 00.

El pirata del rey. USA-1967. De Doug Weis, amb Doug McClure, Jill St. John, Guy Stock-well. 17 h 40.

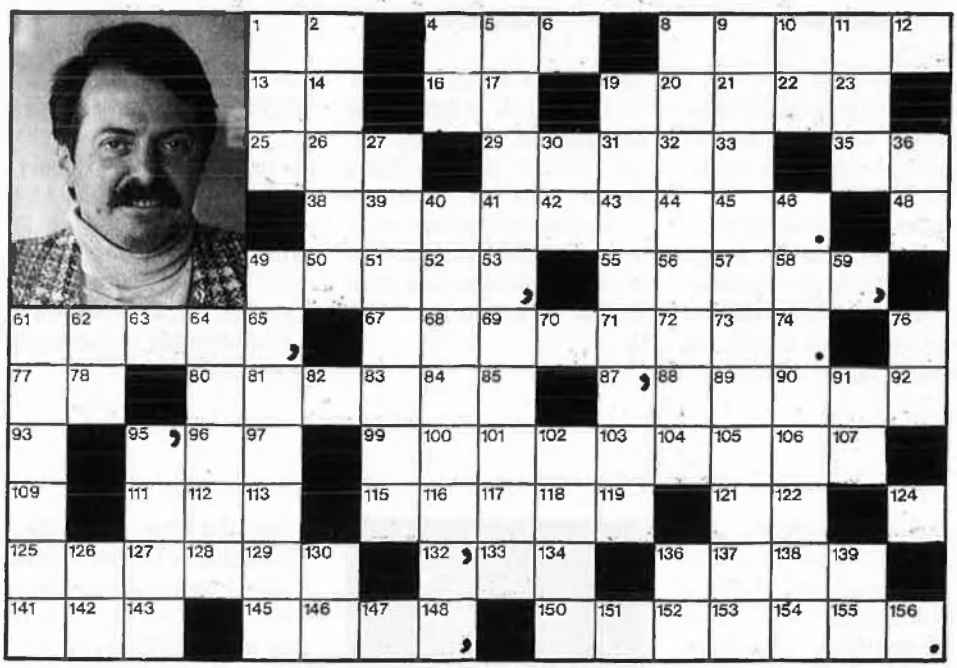
Dimecres

Los mesnaderos. Itàlia. (92'), de Mario Bonnard. Una complicada història, durant 1585, de segrestos de belles donzelles entre nobles rivals. 15 h 00.
Hotel internacional . GB-1963 (119'). Richard Burton, Elizabeth Taylor, Orson Welles i Elsa Martinelli coincideixen al mateix hotel. 21 h 35'.

L'any del drac. USA 1985. (136'). Clàssic film de Michael Cimino que va servir per a confirmar a Mickey Rourke com a actor. Rodada en Chinatown és una pel.lícula destinada als amants de les escenes violentes. El guió és obra d´Oliver Stone i està produïda per Dino De Laurentis. 21 h 30'.

Flor silvestre. Mèxic-1943. Cicle d'Emilio Fernández, amb Dolores del Rio, Pedro Armendáriz i Emilio Fernández. Una història d´amor entre personatges acosats per la justicia.
El hombre de marmol Polonia-1977,(176') d'Andrej Wajda, amb Krystyna Janda i Jerzy Radziwilowicz. 1 h 00.

The FBI. Attach on Terror. USA-1974. De Marvin J. Chomsky, amb Ned Beatty, John Beck, Billy Green Bush.

Damerograma

Un bellíssim cadàver barroc, Josep Piera.

Aquest damerograma es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text extret de la pàgina 74 d'*Un bellíssim cadàver barroc*, l'obra més coneguda d'en Pep Piera. Per facilitar la tasca, el nom del primer "escriptor del mes" valencià es llegeix acròsticament a partir del primer mot-solució.

Màrius Serra i Anna Genís, d'Olissip.

Cantautor medieval.

64 116 31 89 151 56

Oblong, amb forma d'oval.

128 102 9 146 42 21

Encens dels *hippies*.

72 50 84 141 97 1

Reacció que provoca la lletjor extrema.

138 70 11 111 156 6

Publicació molt tendenciosa.

61 106 44 38 126 100 23

Entremaliadura excessiva.

52 119 46 130 14 87 93

Ensumar intencionadament.

153 58 133 17 48 113 91

Agrupament, associació.

142 77 104 81 136 12 55

Artistes, de vida desordenada.

115 29 96 122 92 5 20

Els meteoròlegs sempre la relativitzen.

16 63 51 109 41 125 148

Greument perjudicada.

121 33 95 40 90 13 65

No alineats.

154 103 25 107 30 19 59

Mot que provoca el mateix efecte.

80 147 129 73 26 117 132

Que no té ni sal ni pebre (fem).

71 112 43 76 105 10 134

Colp que un animal banyegaire dóna amb el tos, amb el cap.

152 57 127 101 78 35 88

Deixar algú en segon pla.

137 45 143 155 67 39 82

Neura, arravatament.

118 27 124 8 83 62 74

Fruit sec deliciós

2 150 36 139 145 49 69

El peix més enterrat.

53 22 68 99 32 4 85

El davantal enigmista

El primer escàndol enigmístic ha saltat a la ciutat de Lleida, quan un encreuat anònim ha començat a circular per entre la classe política local. Resulta que els desconeguts autors d'aquesta facècia han confegit una graella temàtica amb molts noms de la política municipal lleidatana. L'escàndol, però, ve per les definicions insultants que insten a posar un cognom o altre. Casualment, l'únic polític local que en surt ben parat és l'ex-alcalde Manuel Oronich, definit com "bona persona". Els altres polítics convergents han pensat d'interposar una querella contra els autors d'aquests mots enreixats satírics que poden acabar amb els seus anònims autors entre altres *reixes*.

CRÍTICA

El violent intimisme pictòric de Carmen Grau

ART

Exposició a la Galeria Art-Xerea. *Comte d'Almodóvar, 4. València. Carmen Grau.*

L'evident preocupació per destacar l'aspecte més sensual de la matèria ha fet que Carmen Grau (des que en la dècada dels setanta va començar a treballar sobre fusta juntament amb altres elements com el teixit o el paper) entaule a cada nova proposta una lluita –devota però sense treva– per aconseguir la pertinent transformació poètica dels materials emprats.

Lluny tant de l'ingenu purisme com de la violència seca, el seu inquiet experimentalisme recorre principalment a una síntesi personal en la qual allò cromàtic, allò espacial i allò sígnic es conjuguen en equilibrat inventari de recursos plàstics compositius.

El fet mateix de recórrer a la utilització de les sèries evidencia l'esforç que alterna –a partir d'un cert model estructural flexible– l'estudi de les diverses possibilitats matèriques, de les gammes cromàtiques o inclús l'atzar. Tot i que aquest últim particularment fomentat des d'un sorprenent intuïcionisme més que simplement *trobat* o sobrevingut al llarg del procés creatiu.

Especial dificultat presenta el repte que Carmen Grau (València, 1950) es planteja a ella mateixa en abordar el problema bàsic de les *integracions* portades a efecte en el pla pictòric o en la realització d'*objectes* (caixes, cartes del Tarot...). Al marge dels esteticismes –a vegades abundants en aquest tipus de tractaments– i de la pura geometrització, que no han temptat Carmen Grau, les seues sempre acurades propostes opten per una doble integració: la conceptual, inserida –per exemple– en el recurrent motiu de la versificació (Elliot, Baudelaire...) i la presència de l'escriptura convertida en imatge, en contrapunt d'ella mateixa, ja que en aquest cas el *ut pictura poesis* s'ha invertit, i la paraula –assumida com a recurs iconogràfic– és il.lustració concomitant de la composició.

Dalt,Escuadra.Baix, Complementarios.

Són, els seus quadros, espais de subtil narrativitat plàstica. D'ací el recurs als símbols, a les metàfores i a les insistents referències que omplen les obres de Carmen Grau. Les seues cites incorporen directament la utilització de senyals, d'emblemes o marques mitològiques, combinant al mateix temps la seua existència formal amb la seua al.lusivitat semàntica.

L'ambigüitat resultant –intencionadament volguda i reforçada– ens acosta encara més a la superfície pictòrica i impedeix que l'anècdota o el tema ens aclapare. Tot això genera una nova estratègia que s'estableix entre els codis utilitzats i el destacat missatge plàstic que ens ofereix, caracteritzat d'alguna manera per aquest intimisme entre màgic i sensual que es desprèn sempre de les seues diversificades construccions.

Romà de la Calle

DISCOS

En el fons, almívar

Desig. *Hèctor Vila. Picap. 1989.*

"Records d'Irlanda" és un bonic tema pel qual Hèctor Vila ha obtingut el primer premi Èxits d'Or que atorga anualment l'associació Xarxa Cultural, en col.laboració amb altres institucions i mitjans de comunicació. És una bona composició de Pep Sala, líder del grup Sau, i té un començament brillant. Sala obri amb so de gaita la cançó i seguidament irromp amb força la percussió, la qual marcarà el ritme de tot el tema i que immediatament acull un evocador *riff* de guitarra, el mateix que donarà el to segons després a la veu d'Hèctor Vila. I aquí comença la paradoxa: la peça té una exquisidesa èpica que en mans del cantant s'esvaeix per moments.

I és que la dolçor és una qualitat apreciable segons quin moment i el seu excés és almívar, substància a què la veu de Vila s'acosta amb facilitat. No és *Desig*, no obstant, un disc almivarat, gràcies a un cert nervi en els arranjaments orquestrals i la incorporació de ritmes lleugerament càlids en molts casos, amb tocs ètnics que recorden de lluny el mestre Peter Gabriel, tot i que sense la qualitat difícilment mesurable que aquest posseeix, i que anomenen *soul*. "Màgia Negra", la peça que obre l'àlbum és la que més s'acosta a aquest concepte i, probablement la més atractiva d'aquest, junt amb "Records d'Irlanda".

Hi ha en *Desig* un ambient predominantment intimista amb alguna pinzellada ecologista, tot embolicat en una atmosfera instrumental un poc sofisticada, amb alguna referència a cantautors que, com Franco Battiato, han sabut aprofitar els joguets electrònics per a vigoritzar la seua música. El tema "Vénen de lluny" és una mostra d'aquesta tendència, que en el cas d'Hèctor Vila serveix de vehicle a la seva manifesta inquietud per la fenomenologia paranormal. A diferència del seu anterior disc, té més dosis de sons acùstics, la qual cosa proporciona un toc de color a l'ambientació general, dominada per la presència dels teclats que toca el mateix cantant.

En definitiva, entrar en *Desig* representa apropar-se a la suavitat i el perfeccionisme instrumental, amb tots els riscos que impliquen aquestes etiquetes. Un d'ells, trobar-se amb majestuosos embolcalls per a idees més aviat simples, que és el que succccix amb alguns temes de l'àlbum. D'altres reflecteixen un major equilibri de forma i contingut, encara que la senzillesa no és precisament la major virtut d'aquest disc.

J. M. Jativa

ARQUEOLOGIA

Abans dels australopitecs

És probable que el nom dels australopitecs sone a algun possible lector. Realment la traducció normal d'aquesta terminologia científica tan sols vol dir aproximadament micos australs. La seua descoberta tingué lloc a la Vall del riu Omo, que es la més esmentada, bo i que ja el 1924, a Betxuana, aparegué un primer individu, infant, amb les primeres dents, que fou batejat amb aqueix nom científic. Les troballes dels Leakeu el 1959 van donar un considerable avanç al coneixement públic d'aquests personatges, divulgats per revistes no estrictament científiques. Alhora, farà uns trenta anys es va comparar els australopitecs amb els grans micos antropomorfs i amb els pitecantròpids (respectivament micos amb figura humana i homesmico) i s'arribà a la conclusió que són més a prop dels simis que no dels pitecantròpids. De fet, les diferències entre els Australopitecs i els

Pitecàntrops, en opinió de Von Königswald eren prou evidents i afectaven no sols aspectes purament morfològics i dentaris, sinó també les tendències evolutives; per exemple, el volum encefàlic dels australopitecs tenia un creixement molt lent, mentre que l'evolució encefàlica dels pitecantrops era prou ràpida, per esmentar tan sols una de les seues diferenciacions.

L'aparició a la vall de l'Omo dels australopitecs el 1974 i la propaganda amb el bateig d'un dels individus com a Lucy, en homenatge –em sembla– als Beatles, van fer conèixer a un públic indiscriminat l'existència d'aquest pre-home d'òrbites oculars grans i arrodonides, amb una detició peculiar i molt sovint amb cresta òssia que naixia a l'entrecella i seguia cap a l'occipuci per la part més alta del crani, fou molt moguda, dins de la política de propaganda que sovint fan servir els nord-americans.

Enguany hi ha hagut una altra novetat que ha estat ben esbombada per la premsa francesa, bona mestra en la difusió de les glòries pròpies. Un equip d'investigadors composat per grecs i francesos, sota la direcció de Yorgos Kufos o Louis de Bonis han trobat el 27 de setembre passat, en unes excavacions a Macedònia, una mandíbula amb els incisius i dos paladars petrificats, que es poden datar entre nou i deu milions d'anys. Per als investigadors es tracta d'un Uranopitec (mico del cel), que seria un descendent dels primers micos antropoides (amb figura semblant a l'humana, etimològicament parlant) i, per tant, un llunyà avantpassat dels austrolopitecs.

No és Europa el lloc més ric en prehomínids, molta més informació han donat la Xica –on treballà Anderson en Chu-ku-tien el 1918 i arreplegà una bona collita de dents pre-humanes i posteriorment Davidson Black, que va donar el nom de Sianathropus (Home de Xina) als primers cranis. La cova on es van trobar els ossos contenia també una indústria d'útils de quars, moltes cendres que mostraven que utilitzaven el foc. També l'illa de Java ha donat bona quantitat de pitecàntrops, però en terres europees aquest precedent era inicialment impensable. Caldrà esperar un temps per veure què ens diuen els paleoantropòlegs sobre aquesta soprenent troballa.

E.A. Llobregat

MÚSICA

De 'Boris Godunov' a June Anderson

1,4,7 d'abril. Teatre Liceu. Boris Godunov, *de Mussorgski amb Ghiaurov, Randova Stutzmann, Rubin Ysàs, Hiestermann, Egel. Dir. Orquestra: Janos Kulka.*

Les sis representacions de l'òpera *Boris Godunov* de Mussorgski s'han vist intercalades pel recital de la soprano nord-americana June Anderson, que ha ofert el primer dels tres recitals lírics programats per a aquesta temporada i han refermat el protagonisme del Liceu els últims dies. Si fa pocs dies, en referir-nos a *I puritani*, assenyalàvem que només bones i adequades veus podien garantir l'èxit, ara en l'òpera de Mussorgski, quasi hem de dir tot el contrari. Només un bon conjunt pot garantir resultats satisfactoris. I en dir bon conjunt s'ha d'entendre, a més, ben conjuntat i amb un autèntic sentit de treball en equip. Abans, al Liceu, títols de característiques semblants eren confiats a companyies operístiques estrangeres que, si per una part acusaven la falta de noms i veus absolutament importants, oferien aquesta qualitat fonamental i irrenunciable del treball homogeni i dotat d'autèntica sintonia amb el contingut de l'obra.

L'opció actual del Liceu, aplec de grans noms, és absolutament lícita si va acompanyada, és clar, de possibilitats d'endegar un bon treball de preparació.

En aquesta oportunitat, deu dies d'assaig del muntatge han passat la seva factura en forma de resultat massa distant de les expectatives que podien fornir noms tan importants com el baix búlgar Nicolai Guiaurov, la *mezzo* Eva Randova, els tenors Horts Hiestermann i Walter Donati, etcètera, i fins i tot la batuta component de Janos Kulka i encara el mateix cor del Liceu. *Boris Godunov* és sobretot una obra amb unas clara dimensió coral encara que al seu bell mig emergeixi un personatge tan rotund i extraordinari com el del llegendari tsar rus creat per la ploma de Puixkin. I una obra coral exigeix un tractament coral impossible d'aconseguir en aquest cas amb tota plenitud. Bona part del *Boris Godunov* s'ha esmunyit així, i tot ha esdevingut aproximació. El director d'escena Piero Faggioni tenia motius per a mostrar-se contrariat abans que s'aixequés el teló. Era un dels màxims afectats.

La soprano nord-americana June Anderson finalment ha trepitjat l'escenari del Liceu. Dotada d'una figura humana imponent, acaba d'oferir un recital que ha mostrat les excel.lències d'una esplèndida categoria de cantant.

Una síntesi de l'esdeveniment podria ser que la cantant va estar per damunt del concert. O més exactament, que la soprano va agradar i va complaure força, quasi tot el que podia esperar-se, però la seva presència va ser massa breu, i la de l'orquestra massa extensa, a base de repertori d'obertures mozartianes i rossinianes i intermedis verdians més que coneguts.

June Anderson té una veu poderosa, gaudeix d'una considerable facilitat per a atacar els aguts, canta amb una autoritat quasi abassagadora, però té una veu poc transparent i cristal.lina. És una artista que confia molt en allò tan vague i ambigu de la personalitat, que més o menys serveix per a expressar-ho tot sense precisar gran cosa. És una artista que sap imposar-se al públic, que té un atractiu especial que es manifesta més per imposició que per persuasió. No és la cantant de versions definitives, però sí de cantar poderós i ple d'autoritat. Autoritat que procedeix en bona mesura de la seva quasi insultant facilitat i d'aquell sentit de la presència imponent a què al.ludia abans. En definitiva, un recital quantitativament insuficient que ha tingut el mèrit d'aproximar-nos a aquesta artista important.

Jaume Comellas

La vitalitat de les peces de museu

TEATRE

Gran Ballo Excelsior. *Espectacle de titelles de la Compagnia Marionettistica Carlo Colla e figli. Partitura de Romualdo Marenco; direcció musical, de Paolo Vaglieri.*

Si un teatre públic ha d'assumir el risc de programar les seues sales amb obres no produïdes per ell, ha de fer-ho, sens dubte, amb espectacles com aquest, o com el que –dirigit per Peter Brook– va visitar-nos fa poc. Perquè de la mateixa manera que la programació d'una Filmoteca no ha de plantejar-se en termes de comercialitat, la d'un Centre Dramàtic ha de procurar dur de fora no tant obres d'èxit (tot i que reconec que en algun moment pot ser políticament encertat fer-ho), perfectament representables a altres sales, sinó més aviat muntatges experimentals, arriscats... o peces de museu, com en aquest cas.

Compte, però: perquè el *Gran Ballo...* (com tota bona peça de museu, precisament), té una força d'atracció que ja voldrien molts muntatges contemporanis. ¿El secret? L'extraordinària professionalitat de tota la companyia, i un repecte escrupolós cap a allò que és l'essència de l'espectacle: la reconstrucció mitjançant titelles d'un ballet vuitcentista que, amb un encantador utopisme, cantava els avanços del progrés (la *Llum*) que s'imposa a les forces de la ignorància (l'*Obscurantisme*).

S'hi respecten, aleshores, al màxim els vestuaris i –sobretot– els efectes escenogràfics: el teatrí esdevé així una caixa italiana en miniatura que ens ofereix una lliçó pràctica d'escenografia *fin de siècle*: mutacions sobtades, telons de paper amb els inefables plecs i trencats que en formen part consubstancial, màquines que creuen l'escena... Fins i tot, és tan gran l'ambient de respecte minuciós que s'hi arriba a crear que serveix per a integrar elements més moderns sense que gairebé ni ens adonem: els automòbils i aeroplans que creuen l'escena al quadro sis, per exemple.

No és això tot, per descomptat: la perícia dels manipuladors és més que notable i les solucions aportades per a les escenes de masses són delicioses. A més, la música, simplement discreta, adquireix un encant nou gràcies a l'atípica però efectiva direcció de Paolo Vaglieri, coprotagonista de l'obra, al cost de l'Obscurantisme... del seu manipulador volia dir.

Una peça de museu, doncs, però plena de vida, que reflecteix –a més– una forma d'entendre i respectar les pròpies tradicions teatrals, que hauria de ser no sols motiu d'admiració, sinó –molt especialment– de reflexió al voltant del paper (sovint massa transcendent, i gairebé sempre massa efímer) que atorguem al teatre dins la nostra societat, on sols l'etiqueta de *folklòrics* permet de preservar determinats espectacles de la seua desaparició i del consegüent oblit.

Josep Lluís Sirera

Masclisme per pilotes

TELEVISIÓ

Estudio Estadio. *TV2. Diumenge, 21'30. Condueix: Jordi Hurtado i Matias Prats Jr.*

Hi ha una part d'*Estudio Estadio* correcta, que és la sinopsi ràpida dels gols de la jornada de futbol. Ràpida, però, si vostès no pensen que a Itàlia els gols es poden veure a les 6 de la tarda. Hi ha una part d'*Estudio Estadio* menys correcta, que són certes cròniques esverades, opinants i localistes. Es tracta d'aquells comentaristes descontrolats que exclamen "aquí el davanter centre malmet una clarísima ocasió" mentre l'espectador comprova que el pobre noi ha xutat prou bé. Hi ha una part d'*Estudio Estadio* inversemblant, que són les imatges innecessàries, com les llargues panoràmiques de la grada, dels jugadors saltant al terreny de joc persignant-se o en tornant als vestidors. En un resum esportiu de cinc minuts, els plànols descrits i els tan tradicionals de senyors vermellots de cara mastegant cigars són una frivolitat irrel.levant.

Finalment, hi ha una part d'*Estudio Estadio* abominable, d'un tercermundisme estrepitós. Parlem del concurs-paràsit del programa i que porta per títol "La liga del millón", una extraordinària creació intel.lectual que es fonamenta en el sublim joc de paraules entre la lliga de futbol i la lligacama de les senyoretes que hi apareixen. Venturosament, l'afortunat autor no ha fet un altre doble sentit amb les pilotes.

L'objectiu del concurs és ben progressista: repartir milions de pessetes entre els participants que, després de contestar preguntes sobre un tema de tant interès humà com la jornada futbolística, sàpiguen endevinar a quina de les cames de les sis noies en minifaldilla hi ha el taló bancari amb el premi més alt. Les sis noies, primer la cama esquerra, segona la dreta, flexionen una cama i fan posadets, com si l'espectador es trobés realment en un animat soc de Constantinoble. Veure les mirades dels catedràtics en *butraguenyisme* com mosseguen els preciosos objectes femenins estàtics en el plató és un dels espectacles més fascinantment tercermundistes i degradants d'una televisió pública europea. Tan primitius i humiliants com aquella rossa, Loreto, que va ser fulminada arran de la indignació general en veure que no sabia llegir la travessa. A hores d'ara, els grups feministes quasibé no han dit cap mot de reprovació del concurs. Algú els ha marcat un gol de bandera des de Torrespana.

Agreujada per una publicitat agressiva que no té vergonya d'utilitzar el cos passiu des dels anuncis de cotxes fins als d'aliments amb poques calories, i reduir-la a un *ghetto* socialment disminuït, la situació de la dona a TVE és cada vegada més vergonyosa i es reflecteix també en les boniques presentadores de continuïtat que ensenyen tanta cuixa com la incapacitat per a llegir unes ratlles sense encallar-se. El nou director de TVE, Ramon Colom, ha dit que s'estima més el cine eròtic que altres usos del sexe més dubtosos. Colom té, doncs, l'oportunitat de guanyar la lliga, és a dir, de posar fi a la masclista Liga del millón.

Ramon Miravitllas

CULTURA

Catalunya vista per Orwell

La guerra que va fer George Orwell

Protagonista d'excepció, George Orwell va viure un bon nombre d'episodis de la Guerra Civil espanyola. El seu llibre *Homenatge a Catalunya* n'és una bona prova.

George Orwell (1903-1950), l'autor de *La revolta dels animals* i *Mil nou-cents vuitanta-quatre,* dues obres conegudes arreu del món, s'allistà voluntàriament a les milícies del POUM (Partit Obrer d'Unificació Marxista) el 30 de desembre del 1936. De principis de gener fins a finals d'abril serveix en una zona poc activa del front d'Aragó. Tot i que havia vingut amb la declarada intenció de "matar feixistes", en una ocasió, quan se li'n presentà una bona oportunitat, veient que el soldat franquista s'estava, en aquells moments, pujant els pantalons, s'hi repensa i decideix no disparar contra aquella "criatura humana". El seu permís de 10 dies a Barcelona coincideix amb els Fets de Maig de 1937, que presencia, en bona part, fent guàrdia al terrat del Teatre Poliorama de la Rambla de Barcelona. Poc després de retornar al front, és ferit al coll. No és donat d'alta fins al 14 de juny . Dos dies després, el POUM és declarat il.legal i l'autor d'*Homenatge a Catalunya* passa uns dies amagat a Barcelona fins que, amb la seva esposa, aconsegueixen fugir de la policia comunista i travessar la frontera francesa el 23 de juny.

L'assassinat d'Andreu Nin, la il.legalització del POUM i els judicis als seus dirigents foren algunes de les conseqüències polítiques dels sagnants enfrontaments entre les mateixes forces antifeixistes. Del mig any, doncs, que passa a Catalunya i al front d'Aragó, Orwell s'emporta el record d'una bala feixista que li travessà el coll i les sensacions d'haver-se, literalment "d'escapar" del mateix exèrcit que havia anat a defensar.

En realitat, bona part del temps que Orwell passà amb les milícies el va dedicar a criticar durament la línia del POUM i a esperar el permís de maig per poder-se allistar a la Columna Internacional de Madrid, tot i que això "volia dir que em posaria sota control comunista". Els esdeveniments de maig, però, li canvien radicalment la perspectiva i converteixen Orwell en un divulgador i defensor aferrissat de la causa del POUM. Si bé no va arribar a fer-se del partit, quan aquest fou prohibit li va "doldre molt" no haver-ho fet. Es a dir, just quan s'inicia la persecució del POUM, Orwell se'n fa decididament militant. Al cap d'un any, però, i havent ja publicat *Homenatge a Catalunya,* li fa aquestes consideracions a un amic: "De fet, la meva explicació de la línia del POUM ha estat més favorable del que jo realment pensava, perquè sempre els deia que estaven equivocats i no vaig voler ingressar mai al partit. Però ho havia d'explicar de la manera més favorable possible, perquè la línia del POUM ha estat silenciada a la premsa capitalista, i a la premsa d'esquerra només se n'han divulgat difamacions. En realitat, considerant de quina manera han anat les coses a Espanya, crec que tenien una part de raó en allò que deien, tot i que, sens dubte, ho deien d'una manera pesada i extremadament provocativa".

RESSÒ *D'HOMENATGE A CATALUNYA*

En tot cas, de l'experiència de la guerra a Espanya és d'on arranquen els conceptes clau que configuren la seva obra literària posterior, que li garanteix un lloc prominent en la literatura anglesa del segle. Es en funció d'aquesta fama posterior que es prestà atenció al seu *Homenatge a Catalunya* (1938) –un fracàs editorial en el seu moment que no exhaurí la primera edició fins que ell ja era mort, el 1950– i que, doncs, Orwell esdevé un testimoni "escoltat". Ara, com ha dit Pierre Vilar, "la imatge (fins i tot si és inexacta) que transmet d'un país un testimoni escoltat (fins i tot si les seves raons són discutibles) forma part de la

història d'aquest país". És en funció d'aquest seguit de circumstàncies que convenen algunes reflexions.

Caldria no oblidar, per exemple, que el títol d'*Homenatge a Catalunya,* que ha afalagat tant els meus compatriotes, és d'entrada enganyós i equívoc. És fruit de l'impacte de l'experiència i la il.lusió amb la qual va conviure amb milicians revolucionaris, i és, doncs, un homenatge als "dies que l'autor va passar a Catalunya". No pot ser d'una altra manera davant l'escàs, per no dir nul, coneixement que té Orwell de la situació en el moment d'arribar al país i l'absència total en els seus escrits posteriors de referències a la qüestió nacional o, ni tan sols, a la problemàtica lingüística.

LA VISIÓ DE JOHN LANGDON-DAVIES

Si ens cal trobar el testimoni d'un escriptor anglès que analitzi els fets en funció d'un coneixement previ del país, la seva llengua, del tipus de gent que s'estava barallant i, també és cert, des de la perspectiva d'un company de viatge transitori del Partit Comunista, hauríem de revisar l'obra del periodista anglès John Langdon-Davies (1897-1971), autor de *Behind Spanish Barricades* (1936), que sí que fou un èxit editorial, un *best-seller*, de fet. El títol, en aquest cas, és també enganyós perquè el llibre és sobretot una crònica/ reportatge dels primers mesos de la guerra a Catalunya.

L'edició catalana de *La Setmana Tràgica de 1937,* Edicions 62 (1987), posa a l'abast textos diversos de l'inesgotable animador d'iniciatives humanitàries que durant aquells anys fou Langdon-Davies. S'hi troben escrits inèdits en relació als Fets de Maig que Langdon-Davies seguí, dia a dia, com a periodista pels carrers de Barcelona. Constitueixen un interessant contrapunt a l'Orwell d'*Homenatge a Catalunya* i permeten que ens adonem, per contrast, fins a quin punt la nostra guerra civil fou per a molts intel.lectuals estrangers l' *escenari* d'una intensa experiència personal, que els marcà literàriament o que operà com a revelació política.

Ara bé, a l'interès que tenen aquestes experiències testimonials per estudiar la biografia o l'obra literària del personatge, cal aplicar-hi mesures cautelars quan volen llegir-se com a fonts d'anàlisi històrica.

Miquel Berga

L'enigma del POUM

En el decurs de la guerra fratricida resultat del fracassat colp d'estat militar de juliol del 1936 encara hi ha moltes llacunes a cobrir per part de la història. Una d'elles seria una aprofondida anàlisi de l'actuació del POUM (Partit Obrer d'Unificació Marxista), partit que va convertir la història de la seva persecució posterior als enfrontaments armats a Barcelona i altres ciutats de Catalunya en paradigma de la persecució stalinista i del pes del mateix en la vida política catalana i espanyola.

I aquí hi hauria molt a dir, Francesc Bonamusa, Víctor Alba i P. Pagès han estudiat correctament aspectes relacionats amb el POUM, però crec que caldria aprofundir la seva proposta alternativa, en la pràctica o en el camp dels fets, el dogmatisme stalinista, cas que realment hagués existit.

Seria bo anar més enllà de l'assassinat d'Andreu Nin, en el qual va intervenir el SIM (Servei d'Informació Militar) i qui en pogués formar part, des de militants del PSOE, o del PCE o del PSUC, tot ells sota la fèrria tutela, ideològica o real, de la policia soviètica.

El POUM té la seva principal força a Catalunya i aquí si seguíssim fil per randa els manifests, la premsa, la pràctica política i ideològica local potser ens trobaríem sorpreses. Des de declaracions, com les del mateix Andreu Nin: "La clase obrera ha resuelto el problema de la Iglesia, sencillamente no dejando en pie ni una siquiera", en ple mes d'agost i quan la persecució religiosa sovint acaba amb assassinat i que avalaria l'única acusació amb noms i cognoms, a més de la mateixa organització (CNT-FAI) que fa en Joan Peiró d'acusar de demagògia el POUM, fins a l'exercici del poder i la pràctica revolucionària en llocs com a Lleida (Maurin-grad, o Lleida la roja, com se l'anomenà), Girona, Tarragona, etc...

També caldria considerar les reserves que en el seu moment tingué un "poumista de pro", com Georges Orwell, i encara més dels seus enemics –que no dubtaren a arribar a la falsificació i acusacions més grolleres per apartar-los de la vida política i fins i tot a l'assassinat–, la visió i el judici que en tenien els homes de la CNT-FAI. Veient-los com el revers d'una mateixa moneda, el dogmatisme stalinista.

Tot l'escrit ens indica que encara falta molt per a conèixer la vida interna de les organitzacions revolucionàries. Hi ha un record que mai no podré oblidar, són les llàgrimes als ulls de Ramon Fernández Jurado, que feu de la seva militància poumista un punt fonamental de la seva vida. En explicar-li aquest i molts altres punts trobats en la recerca del 1936-1945, em contestà, "això, al front ho ignoràvem".

Josep Maria Solé i Sabaté

TEATRE ADRIÀ GUAL
de l'Institut de Teatre
MARIA-JOSEP VILLARROYA
carrer Baix de Sant Pere
en concert.

Presentació del seu nou disc
VIA LLIURE

Divendres 20 i dissabte 21 d'abril
a les 22 hores.

Amb la col.laboració
d'EL TEMPS

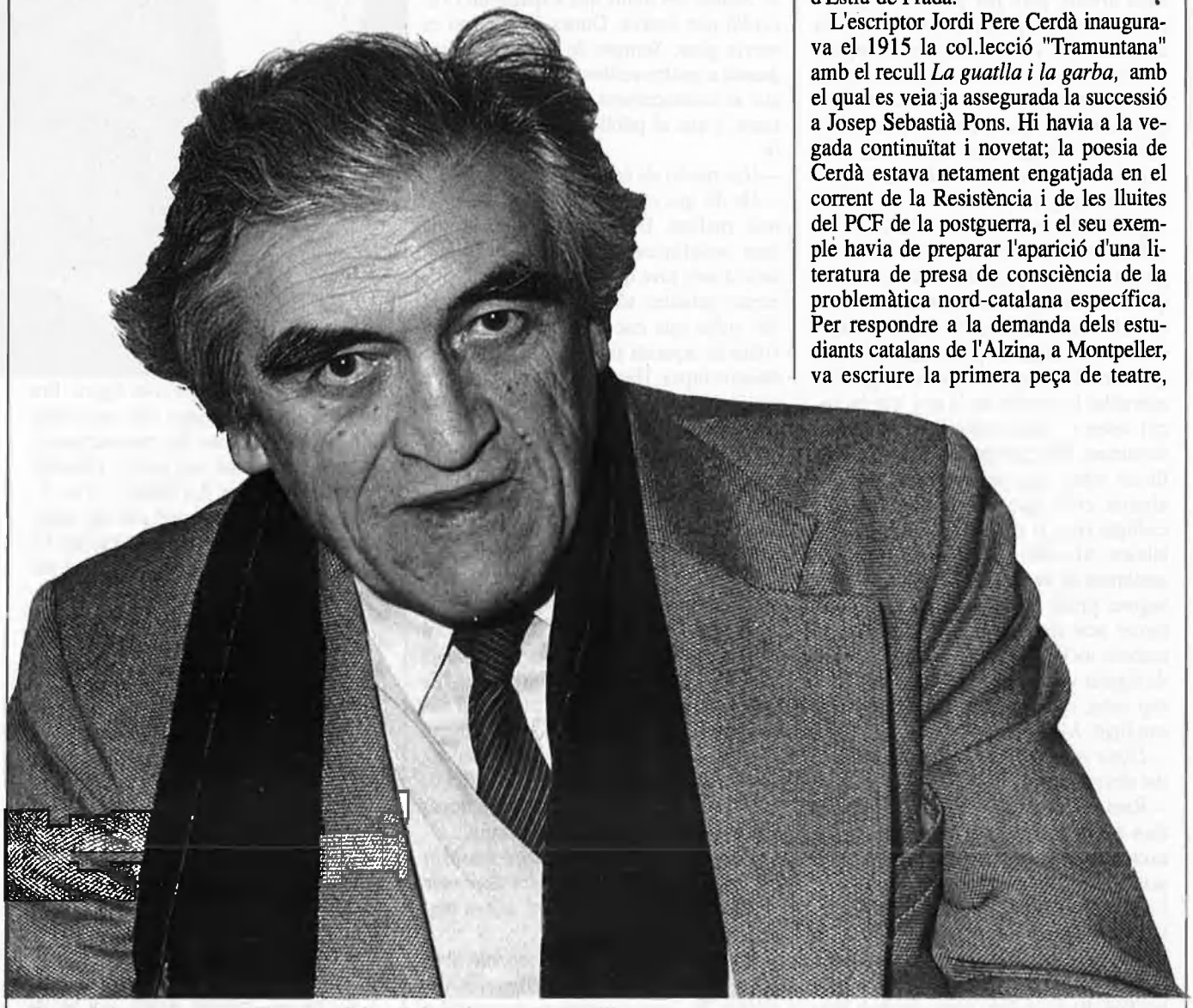
Enguany s'ha representat al Romea la seva obra 'Quatre dones i el sol'

Pere Cerdà: "Ha passat el temps de la poesia"

Nascut el 1920 a la Cerdanya, Jordi Pere Cerdà, juntament amb Josep Sebastià Pons, ha estat un dels escriptors més importants del segle a la Catalunya Nord. Recentment, l'editorial Columna ha publicat la seva Obra poètica.

Antoni Cayrol, que ha pres el pseudònim de Jordi Pere Cerdà, va nàixer el 1920 a Sallagosa, a la Cerdanya *francesa,* per entendre'ns. Durant la guerra, va començar a enviar poemes a la *Tramontane*, la revista que Carles Bauny havia creat el 1917, el que a partir dels anys trenta havia fet un bon lloc als textos en la nostra llengua. Després, amb gent com Pau Roure, va ser un dels que va empènyer més per tal que es creés una entitat susceptible de promoure el català a la Catalunya del Nord, cosa que va desembocar en el naixement, el 1960, del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. Aquest organisme ha estat la base de la represa i, per exemple, va organitzar les primeres Universitats Catalanes d'Estiu de Prada.

L'escriptor Jordi Pere Cerdà inaugurava el 1915 la col.lecció "Tramuntana" amb el recull *La guatlla i la garba,* amb el qual es veia ja assegurada la successió a Josep Sebastià Pons. Hi havia a la vegada continuïtat i novetat; la poesia de Cerdà estava netament engatjada en el corrent de la Resistència i de les lluites del PCF de la postguerra, i el seu exemple havia de preparar l'aparició d'una literatura de presa de consciència de la problemàtica nord-catalana específica. Per respondre a la demanda dels estudiants catalans de l'Alzina, a Montpeller, va escriure la primera peça de teatre,

"La poesia és encantament pur. El teatre no és fa amb el mateix costat del cervell". JOSEP LOSADA

L'Angeleta. Posteriorment, ha anat menant paral.lelament una obra poètica i una obra teatral, les dues no gaire voluminoses, per altra banda. L'existència de la frontera estatal ha tallat durant bastants anys Cerdà de la crítica barcelonina i del públic lector del Principat. Darrerament, l'editorial Columna ha reeditat la seva *Obra poètica.* Això i la representació, durant un mes, de *Quatre dones i el sol,* han provocat l'interès dels mitjans de comunicació.

—¿Com valores aquest mes al Romea?

—Ha estat una operació molt ben muntada, amb un bon director. Ramon Simó ha entès el sentit de l'obra. De seguida es va veure amb la tria que havia fet de les quatre actrius. Estic molt content de la manera com ho han fet tots plegats. Pensi que l'obra es pot interpretar a diferents nivells, però per primera vegada i per arribar a un públic no podia ser feta altrament que com ho ha escollit aquest minyó. Jo havia demanat que es fugira del risc de caure en una visió naturalista, que és el que pot passar a Barcelona amb una obra que pren arrel en la vida pagesa. Això ho han entès tant Simó com l'escenògraf.

—¿Com s'ha traduït, a la pràctica?

—Primerament, en el decorat. Calia fugir de la cuina pagesa. Jo havia avisat que la meua forma de teatre no era acostumada a la Península. Va cap a la tragèdia. Conec algunes peces de Calderón que són així. Aquest aspecte tràgic l'ha subratllat Laguarda en la tesi que ha escrit sobre el meu teatre. S'ha entès perfectament. Per exemple, el decorat escollit és sobri, grec podríem dir, reduït a alguna cosa que evoca una muralla ciclòpia com la de Tarragona, unes fortaleses. Al mateix temps calia donar un sentiment de les muntanyes, que són una segona presó per a aquelles dones. Al tercer acte la muntanya s'il.lumina de manera molt significativa. El perill era de figurar una cuina realista on no faltés cap ceba, ni cap perol, ni cap plata, ni cap fogó. Això s'ha evitat

—Dóna algun detall sobre el treball del director...

—Ramon Simó la posat només una cadira a l'escenari, però ha trobat un joc excel.lent amb aquesta cadira: al primer acte hi seu la mare, al segon, la cunyada, i al tercer, la nora. En començar els actes, totes apareixen en la penombra. Un treball molt bo. Els diaris de Barcelona ho han subratllat. No sé quins matisos hi ha d'un diari a l'altre, però tots han acollit la peça bé. Tampoc puc dir que hagin tret de l'obra tot el que se'n podria traure. És veritat que això no és, potser, el treball de la crítica. És més aviat quan es llegeix.

—¿Com ha rebut la peça el públic?

—La primera representació va ser feta davant d'un públic gens preparat a aquesta mena de teatre, un públic que obté les entrades amb, per exemple, els jocs de la ràdio o de la televisió. I va reaccionar tanmateix molt bé. Només va sortir una parella, al cap de tres minuts. Devia ser gent que es pensava que això de les quatre dones era cosa de cuixes.

—Havien interpretat potser que quatre dones eren vuit cuixes...

—És probable. Després ningú no es va moure, i al final tothom aplaudia. La gent no es movia. Saps que els actes són d'una mitja horeta i no hi havia entreacte. Només els llums que s'apagaven i l'acordió que tocava. Doncs, la gent no es movia gens. Sempre de tres-centes cinquanta a quatre-centes persones. Ja sabia que al començament de l'obra l'has d'asseure, i que el públic fa l'esforç o no el fa.

—Has parlat de les dones. ¿I el sol?

—He dit que procuro de donar una base real, realista. Diria, a més, que és una base metafòrica, simbòlica. De primer, tens la més jove que entra i les seves primeres paraules són: "Fa fosc ja, mare! No voleu que encengui el llum?" Tota l'obra és aquesta frase que agafes i que desenvolupes. Hauria pogut fer un teatre teòric, però no és la meva natura, i no pensi que el teatre hagi de ser teòric. ¿Has demanat el perquè del sol? De primer tens la filla per qui el sol és simplement el sol, la claror, la llum de dia. Per a la nora, el sol és vist com una possibilitat per a ella de poder esbravar coses contingudes que vénen del fet que sent dona casada el seu home és presoner a Alemanya fa anys. Per la cunyada, el sol és allò que ha rebutjat, l'efecte del desig en el cos, que és una obertura. Diu: "És una porta de llum que ens parteix el cos de dalt a baix". Aquesta és la primera frase difícil de dir, i em feia aprensió, però la gent no ha rigut. Ningú no ha rigut. A més, si t'hi fixes, les quatre dones tenen un discurs i un contra discurs...

—Parles ara un llenguatge bastant abstracte. Justament et volia demanar si et coneixes un lligam amb algun moviment filosòfic.

—En sembla que sí, que responia aleshores a un clima de la filosofia del temps. No que depengués directament de cap escola, però sí que havia llegit

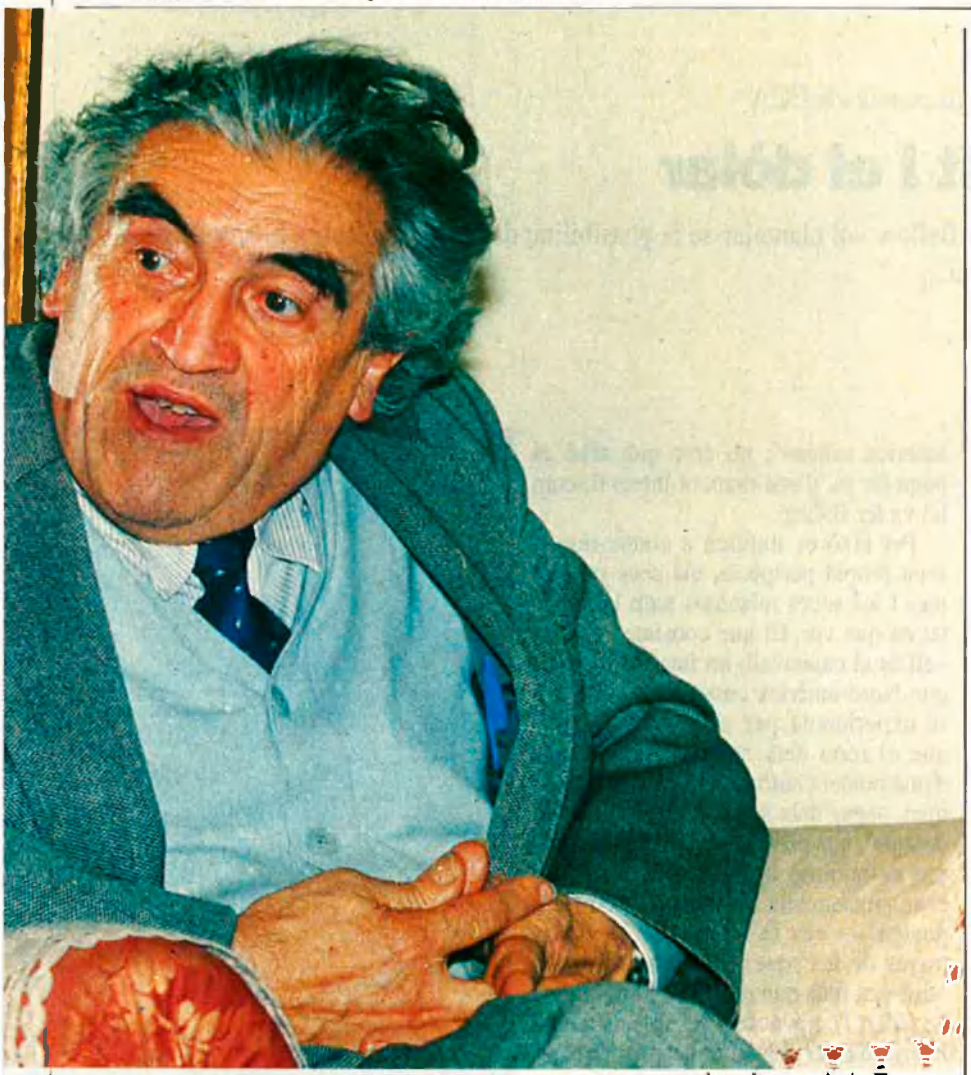
Sartre, i molt, molt, la revista *Esprit.* Era molt sensible a Mounier i el seu personalisme. La persona ha comptat molt sempre per mi, no tant per la filosofia materialista, potser. La Bíblia i la mística jueua són les més realistes del món: integren la història com no ho havien fet ni els egipcis, ni els de Nínive, ni els grecs. La història no hi entrava. Amb els jueus, sí. Aquesta religió ha arrencat d'un coneixement de la natura. La base del meu pensament era portada del Partit, però crec que tot això hi és al meu teatre, implícitament, a vegades en una paraula.

—Parlàvem del sol, ¿a què ho lligues?

—¿Què és Déu, sinó el sol? ¡Imagina què era el sol per als primitius per qui cada nit era una agonia! ¿Com es podien defensar?

—Al Romea, enguany, Quatre dones i el sol *ha estat una represa. ¿Ens podries recordar quan es va muntar la peça per primera vegada, el 1964, crec?*

—Ací va ser l'Esteve Albert que ho va moure tot, en matèria de teatre. Esteve

Albert era el defensor d'una forma de teatre que havia estat apartada de l'esperit de la gent, i que era teatre religiós d'una part, el teatre medieval, o el teatre literari en el cas de Jacint Verdaguer –l'Albert va muntar *Canigó* al monestir de Sant Martí. Va muntar *Quatre dones i el sol* al costat de moltes altres coses: *La neu*, d'Edmund Brazès, el *Misteri de Sant Pere Ursèol*, de Pons... El decorat el va fer el Bordes, un decorat clar, amb una escala que permetia un bon moviment: la dona que volia marxar i tornava, repetidament; quelcom de molt visual i a la vegada molt essencial de la peça. No voldria oblidar el grup de Sant Vicenç, algú del qual va fer l'esforç d'aprendre a dir el català síl.laba rere síl.laba. I tampoc no voldria oblidar Felip Bauby, que es va ocupar de tot l'aspecte material i ortganitzatiu, bàsic evidentment, i pel qual jo no serveixi.

—¿I com et va venir la idea d'escriure aquesta peça sense homes?

—Va ser una necessitat: ¡al nostre grup no quedava cap home! Els que havien actuat per exemple a *La set de la Terra* o a *El sol de la ginesta* s'havien fet tots enrere, uns perquè es trobaven massa vells, d'altres perquè tenien un treball que no els permetia de venir... Només disposava de quatre dones. L'absència dels homes a la peça la vaig explicar com vaig poder. Per començar vaig enviar un presoner a Alemanya. Era la guerra, s'entenia perfectament. ¿Saps que a Cerdanya, abans, l'home no hi era mai per la casa, només per a dormir? Primer vaig escriure una peça d'un acte solament. En aquell moment llegia molt Synge, l'irlandès, que solia escriure peces d'un acte amb personatges contemplatius que ací no eren versemblants, tret de fer-los contrabandistes i caure en una tradició de la qual volia fugir. Era ganduleria pura de part meva. ¡Saps, el teatre t'obliga a traure la tripa! L'altre dia va venir a Perpinyà la Maria Aurèlia Capmany, l'escriptora del mes, i a mi que al capdavall he escrit pocs llibres, una bibliografia com la seva em deixa parat d'admiració. No m'agrada, a mi, d'escriure gaire: una hora i ja en tinc prou.

—Aquell acte que dius, ¿què era? ¿Un compendi del conjunt de la peça?

—No, no: era el primer acte tal com s'ha conservat en la peça actual.

—¿Què és més important per a Jord i Pere Cerdà escriptor, la poesia o el teatre?

—Poc ho sé. La poesia és encantament pur. El teatre no es fa amb el mateix costat del cervell. Has de fer intervenir la construcció. No faig, ara, ni una cosa ni l'altra. Per la poesia, en sembla que el temps ha passat. Ara estic redactant un article, una conferència, i voldria fer un conte. L'Alex Susanna vol reeditar *Col.locació de personatges en un jard í tancat*, i hi posaríem un capítol més a la història del pomer, i un conte suplementari.

—Novel.la llarga, ¿no has tingut mai la temptació de fer-ne?

—En porto una al cap fa molt de temps, però no l'escriuré mai. No vull remenar morts. Quan ho ha provat, no ha arrancat de coses directes de la família.

—¿Saps que el que em dius s'assembla molt al que un dia em va confessar Josep Sebastià Pons per explicar-me la seva aversió a la novel.la?

—És ben possible.

—Deixant un poc la literatura de banda, ¿què opines del moment actual a la Catalunya del Nord?

—Creo que hom s'interessa sobretot a una perspectiva econòmica. El marc del famós triangle Barcelona-Tolosa-Montpeller pot ser favorable, però un marc, en ell mateix, no és res; cal saber el que hom posa a dins. Però et diré que no ho segueixi de prop. Abans m'havia interessat a una acció, la de donar a la llengua d'ací un valor estètic. Hi ha hagut canvis d'ençà d'aleshores. Jo dividiria la represa en dues etapes: primer, del 1960 al 1975, que eren els començaments, difícils, en què l'acció del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans va ser determinant, i després, del 1975 fins ara. El 1975 va començar a sortir l' *Almanac català del Rosselló*, on va poder publicar diversos autors nous, i el català va entrar també un poc a l'escola primària. Actualment caldria demanar a Tocabens quina és la situació en aquest sector. I no sé tampoc gaire què es fa a la Universitat de Perpinyà. La meva impressió és que hi ha més lectors i més escriptors en català, però que el trencament amb el poble és igual.

Pere Verdaguer

LLIBRES

Segons Bellow ningú coneix els EUA

L'esperit i el dòlar

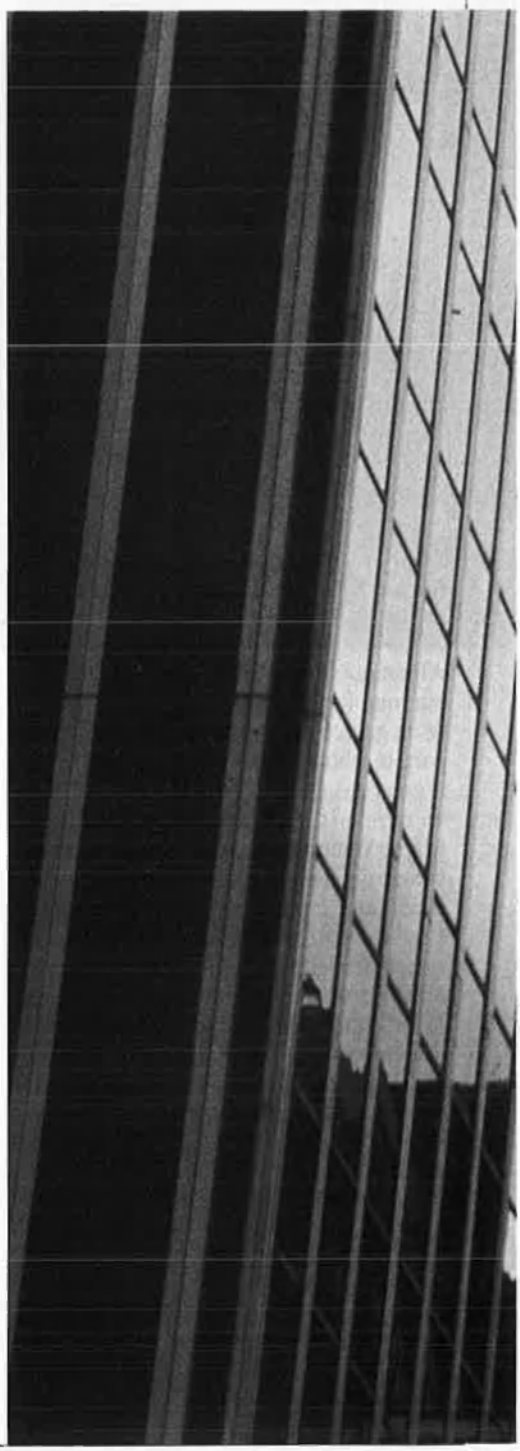
Aquesta novel.la de Bellow vol plantejar-se la possibilitat de ser el gran llibre misteriós de la Nord-amèrica urbana.

Saul Bellow. El llegat de Humboldt *(Trad. de Jordi Arbonés, Ed. 62 "Les millors obres de la literatura universal. Segle XX". Barcelona 1990, 455 pàgs.).*

Els que es dediquen a fer interpretacions sobre Nord-amèrica, fins i tot els més destacats, són una merda..." Aquesta declaració es troba en un passatge d'*El llegat de Humboldt,* de Bellow, i la fa un periodista a un amic seu, Citrine –un altre intel.lectual– per tal de convèncer-lo que, ja que "actualment ningú coneix aquest país", hauria de rodar pels carrers de Chicago, com ho feia Restif de la Bretonne pels de París, i escriure una crònica que seria sensacional. Aquesta proposta, o l'afirmació en què recolza, apunta cap a un dels problemes centrals de la novel.la de Bellow. Amb això no vull dir que *El llegat de Humboldt* siga la crònica en qüestió –ho és en alguns aspectes més o menys directament– sinó que més aviat és una autobiografia amb una estructura complexa: mentre el narrador –Citrine– conta en primera persona la seua peripècia present, va fent excursions fragmetàries i discontínues cap al passat. El seu poderós monòleg introdueix també les reflexions del narrador sobre els molts punts, especialment sobre la problemàtica nord-americana i el lloc que hi té l'esperit i l'art. La novel.la avança, així, a poc a poc, fent ziga-zaga, avant i arrere d'un lloc o d'un temps a l'altre, amb canvis constants de situacions i de personatges. D'alguna manera Bellow fa del relat de Citrine la "Comèdia intel.lectual de la ment moderna", per dir-ho en els termes que aquest personatge planteja la qüestió d'una representació del nostre món actual. Però tot i que creu que ell és capaç de llegir una mica el gran "llibre misteriós de la Nord-amèrica urbana", no crec que això es puga fer ja, d'una manera integral, com ho va fer Balzac.

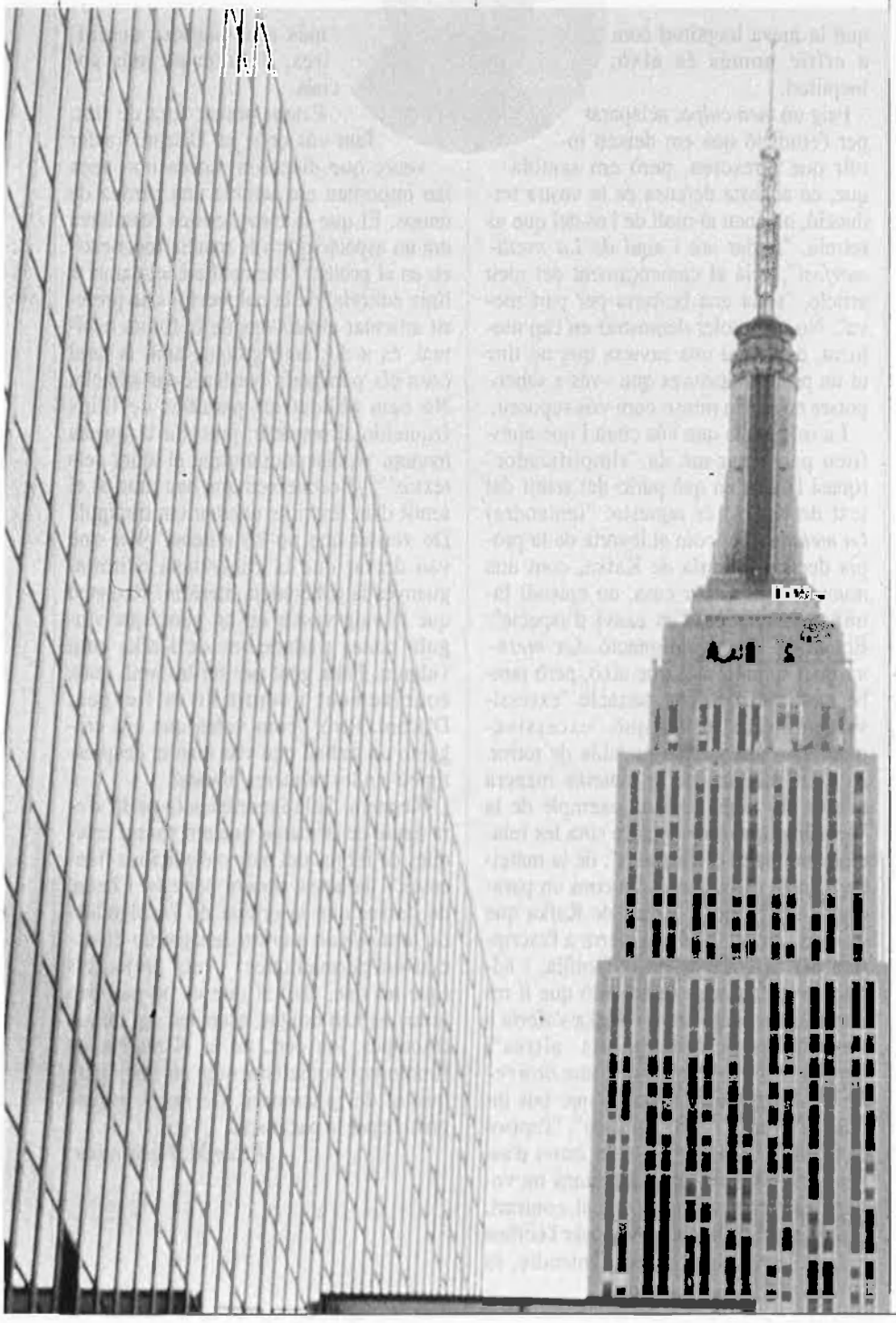
Per això es limitarà a contar-nos la seua pròpia peripècia, els seus problemes i les seues relacions amb la societat en què viu. El que constata sobretot –ell és al capdavall, un intel.lectual– és que Nord-amèrica constitueix "una dura experiència per a l'esperit humà"; que el món dels negocis hi funciona d'una manera autònoma i implacable, el qual, segur dels seus "poders transcendentals", ens priva a nosaltres de la pròpia autonomia humana –"pensem els seus pensaments i parlem el seu llenguatge"– i ens fa interpretar la vida a través de les seues pràctiques. A més, –diu– un país que no passa fam, que no ha sofert l'holocaust ni les nits de terror, hauria d'estar formulant, aprofitant els avantatges de què gaudeix, les "noves qüestions bàsiques de la humanitat. Però en comptes d'això dormim. Simplement dormim i dormim, i mentre juguem i fem gresca i tornem a dormir...".

Nord-amèrica és la terra feliç de l'èxit material, que no necessita pertorbar la ment i que havia deixat de banda "la cultura dels gentils, com també les seves aspiracions". Nord-amèrica sols demana salut i diners, velocitat i alegria, esports i campanyes polítiques... En aquestes condicions, l'escriptor i l'artista superiors estan condemnats al fracàs i a la infelicitat. Els Estats Units, ens diu Cetrine, constitueixen una "fabulosa operació", i "com més fabulosa era *ella,* més insignificants érem *nosaltres".* Més "insignificants", és a dir, més marginats, més frustrats i més neuròtics, com ho va ser el seu amic Humboldt. No hi ha lloc per als esperits selectes perquè Nord-amèrica havia decidit posar a prova les pretensions de l'estètica aplicant la mesura del dòlar i

"convertir els artistes en capitalistes". Ells, els millors, seran la versió *yankee* dels escriptors i artistes *maudits* europeus de finals de segle XIX. Pocs, però: el nombre de persones que, segons Citrine, s'han pres seriosament l'art i el pensament als Estats Units és tan reduït que "fins i tot aquells que hi han fracassat són inoblidables". Per això, a més, ja des de Poe, mai no ha existit un "món literari". La dispersió i la general frustració dels que no han volgut ajustar-se a la mesura del dòlar, han estat inevitables.

En la novel.la de Bellow, Citrine, però sobretot Humboldt –els dos personatges centrals– són una il.lustració d'aquesta situació. Humboldt –com Herzog, el personatge d'una altra obra de Bellow– és un personatge excèntric, extravagant, desequilibrat. Fill d'un immigrant jueu hongarès –el component jueu dels personatges de les novel.les de Bellow és una constant– esdevé, ben jove, famós amb un llibre de balades. A la fi, però, de la dècada dels quaranta, Humboldt inicia la seua davallada. Com que no ha trobat en la seua societat l'oportunitat per a realitzar la seua obra –és la interpretació de Citrine–, s'enfonsarà cada vegada més en el fracàs i la follia, sobretot després de la derrota de Stevenson. Humboldt confiava en la victòria d'aquest, perquè hauria arribat a ser el Goethe de la Casa Blanca. Acaba, però, morint, miserablement, en una pensió, després d'haver trencat, anys enrere un "pacte de sang" que havia fet amb Citrine per afirmar la seua absoluta amistat (un pacte de sang a l'americana, que consisteix a intercanviar un taló signat en blanc).

Citrine –el seu relat comença uns set anys després de la mort del seu amic– és, també, un jueu, amb talent i una mica excèntric. A diferència, però, de Humboldt no és cap tipus genial i ha arribat a fer molts diners amb les biografies que ha escrit i, sobretot, amb una obra de teatre, adaptada després al cinema. Quan ens conta la seua història ha iniciat també la davallada i constata que el seu destí esdevé cada vegada més absurd, com el de Humboldt, que sembla empentar-lo cap al fracàs des de la seua tomba. Citrine tracta de replantejar la seua vida, i s'embolica en especulacions teosòfiques basades en llibres de Rudolf Steiner i d'altres autors. No vol *dormir* com fan els seus compatriotes i, a més, vol escapar a la vida ociosa que porta lligat amb una dona i barallat amb una altra, la seua ex-esposa, que li posa un plet darrere l'altre per fer-li perdre diners i temps. Quan, en aquestes circumstàncies, li arriba el llegat de Humboldt –uns papers literaris i una carta en què afirma que "no som éssers naturals, sinó éssers sobrenaturals"– Citrine es decideix a trencar del tot amb els diners i a redimir la vida frustrada de Humboldt i la seua pròpia. En realitat, se sent investit d'una missió, "en benefici de tota la raça humana", amb l'ajut de la filosofia espiritualista i platònica, que l'ha convertit moralment i ha canviat el seu destí...

El món de Bellow –com aquesta ràpida sinopsi posa, crec, de manifest– no deixa de presentar analogies amb el de Dostoievski. Aquest paral.lelisme hauria d'incloure, també, el de la Rússia del tzar i la Nord-amèrica del dòlar. Desenvolupar-lo, però, ens portaria molt lluny. Ara, però, em limite a assenyalar-lo...

Josep Iborra

SEDUCCIONS

Ho reconec: no sé alemany (carta oberta a Enric Sòria)

Benvolgut Enric Sòria:

Em sap greu que el meu escrit (subjectiu i escàs, ho reconec) us hagi admirat de tal manera que us hagi empès a la ratlla de l'anorreament de les vostres funcions intel.lectuals. Copio del Fabra, és clar, i em limito a definir l'estupefacció que dieu que heu patit.

Primer de tot, m'heu de permetre un aclariment que segurament reforçarà una de les tesis del vostre article (la meva ignorància i la meva potineria). Quan parleu d' "animadversió en alguns sectors barcelonins" aneu errat. Sóc de Girona, jo, i només baixo a la capital quan m'he de comprar un vestit de mudar. També hi vaig a veure teatre o a saludar alguns amics. A vegades, a acabar de solucionar algun afer. Mai (per sort o per desgràcia), per formar part de cap grupúscul o de cap conxorxa antivalenciana o antiperifèrica (per la part que em toca, prou que me n'estic).

Deia que aquest aclariment reforçarà les vostres tesis perquè si la ressenya de *La metamorfosi* d'Edicions Bromera no va ser escrita sota el dictat d'una maniobra del tipus que vós us penseu, resulta que la meva ineptitud com a crític només és això: ineptitud.

Faig un *mea culpa*, aclaparat per l'erudició que em deixeu intuir que atresoreu, però em sembla que, en aquesta defensa de la vostra traducció, no aneu al moll de l'os del que us retreia. "Parlar ara i aquí de *La metamorfosi*", deia al començament del meu article, "seria una bestiesa per part meva". No vaig voler demostrar en cap moment, doncs, ni una saviesa que no tinc ni un pòsit de lectures que –vés a saber– potser no és tan minso com vós suposeu.

La referència que vós citeu i que aprofiteu per titllar-me de "simplificador" (quasi l'única en què parlo del sentit del text de Kafka) és aquesta: "(entendre) *La metamorfosi* com al.legoria de la pròpia decisió literària de Kafka, com una *nouvelle* d'estar per casa, un episodi familiar, la crònica d'un canvi d'aspecte". Entenc la vostra indignació. *La metamorfosi* és molt més que això, però també molt més que una narració "excessivament" cruel (¿per què "excessivament"?) o una simple novel.la de terror. Jo volia dir que, de la mateixa manera que es pot llegir com un exemple de la "brutalitat que pot subjaure sota les relacions humanes civilitzades", de la mateixa manera es pot entendre com un paradigma del propòsit literari de Kafka que descriu Llovet: "Kafka s'aferra a l'escriptura per defensar-se de la família, i àdhuc per defensar-se de tot allò que li recordi l'ordre familiar (...) Kafka s'aferra a l'escriptura i rebutja els altres". Qualificar *La metamorfosi* d'una *nouvelle* d'estar per casa reconec que pot induir a l'error. L' "estar per casa", "l'episodi familiar", "la crònica d'un canvi d'aspecte", totes aquestes expressions no volien tenir cap to despectiu, al contrari. Simplement es tractava de posar l'èmfasi en una lectura que, al meu entendre, és més alliçonadora que altres, diguem-ne més socials.

Estem pixant fora de test. Tant vós com jo. Discutir (o fer veure que discutim) sobre una peça tan important em sembla una pèrdua de temps. El que la meva crítica ressaltava era un aspecte que vós mateix reconeixíeu en el pròleg: "Per conherència amb la línia editorial de la col.lecció, s'ha preferit articular els diàlegs de la forma habitual, és a dir, amb guions, amb la qual cosa els paràgrafs perden consistència. No hem oblidat les paraules de Lluís Izquierdo al respecte: procedir d'aquesta manera 'és tant com mutilar el sentit dels textos'". ¿Reconeixeu que heu mutilat el sentit d'un text i us quedeu tan tranquil? De veritat que no ho entenc. ¿Per què vau deixar que la coherència editorial guanyés la coherència literària? Reconec que la vaig vessar en un punt: que vinguin tantes traduccions de Kafka com vulguin. Falta gent per fer-les amb gust, coneixement i sentit de la llengua. D'acord. Però, ¿com voleu que ens creguem un treball que vós mateix desprestigíeu en les primeres planes?

Pleguem. Si la ignorància (a partir d'ara hauré de demanar que em passin crítiques de llibres del país o d'edicions franceses i italianes, posem per cas, i hauré de deixar que la crítica de l'esplèndida *La tarde de un escritor* la signi un llicenciat en germàniques) o els prejudicis (que no tinc, això sí que us ho puc ben jurar) us han dolgut, accepteu les meves disculpes. Per cert, no és el mateix un funcionari socialista que un socialista que fa de funcionari. De res, i moltes gràcies per la paciència.

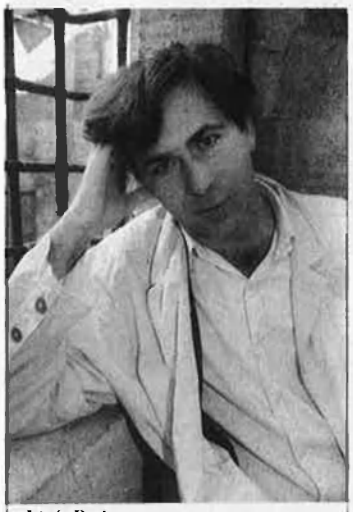
Josep M. Fonalleras

La recerca formal

Sobre l'hamada, *de Lluís Roda. Poesia 3 i 4. 59 pàg. València, 1989.*

Cada època, cada gènere literari i cada llengua acostumen a fer la seva "selecció del gust". Sortosament, però, la programació estètica d'una època no exhaureix totes les possibilitats d'expressió. I l'obra de Roda quedaria en aquest marge per a productes no previstos, difícils de classificar. Això ho plantejo com a virtut: en un moment en què el poeta sovint s'estén en prolixes i enutjoses consideracions morals, en què es dóna una atenció preferent a l'anomenada "poesia de l'experiènica", l'obra de Roda presenta una alternativa suggerent que cal considerar curosament.

Es tracta, al meu entendre, d'una alternativa inicialment i bàsicament formal: Roda basteix el seu poemari amb una clara preocupació per la forma, que vol dir plantejar-se l'obra com a experimentació. I si, en realitat, i com a raó apriorística, la poesia és sempre fonamentalment experimentació, *Sobre l'hamada* va més enllà: el primer que salta a la vista és l'aplicació lèxica a base de l'ús de mots d'argots poc familiars al poètic; paraules i expressions amb què, no obstant, els mitjans d'informació

Lluís Roda

ens bombardegen constantment. Versos com "Enguany el mar no ha tingut cap pèrdua salarial" o sintagmes com ara "l'oblit/ Deficitari" –tots dos exemples, curiosament, assentats sobre la terminologia econòmica– ens sorprendran per tal com acaren no sols un clàssic terme literal i un altre figurat, sinó sobretot perquè el figurat era del tot (o gairebé del tot) imprevisible en aquell context. En aquest sentit, com a renovació i eixamplament de la imatgeria poètica, *Sobre l'hamada* em sembla una proposta vertaderament meritòria.

En segon lloc, i en la línia d'aquesta experimentació a través de la qual podem endevinar alguns dels postulats capitals del surrealisme, la creació d'un ritme sintàctic i puntuatori propi.

I així, quan el poeta conclou el primer poema (un dels més reeixits del llibre) amb aquests versos: "Clar que hi ha coses/ Que no es poden descriure amb els mots./ Com per exemple", el fet de no citar l'exemple anunciat i, molt especialment, l'absència de punt darrere del mot "exemple" culminen el sentit dels versos immediatament precedents: "Tot és un poema a mitges. / Un forat inacabat."

D'aquesta manera, Roda va desenrotllant un discurs de caire eminentment formal que ofereix la possibilitat de notables troballes però també riscos evidents. Un dels perills, comú a l'escriptura automàtica dels surrealistes, fóra la gratuïtat. És a dir, la buidor significativa de certes diccions, empeses gairebé per la mateixa inèrcia del llenguatge. Em refereixo a versos com: (Un poemari és)/ ... com una vella persiana, persa, a pesar de tantes coses" o "Paranimf d'una nimfa d'un trist oasi perdut", que conviuen, dins el mateix poema, amb d'altres com: "Una batalla a ultrança contra tota una paret./ La lletra de batalla d'un sintagma 'armat, un clar exemple de l'absència." Els primers, fruit d'una relació homofònica o merament analògica en el pla del significat per a alguns del seus membres, es troben a una alçada desigual dels segons, significativament i suggestivament rodons.

L'altre perill és l'hermetisme. Molts dels versos de *Sobre l'hamada* resulten abstrusos, d'una dificultat inherent que ens lleva no sols la comprensió sinó fins i tot una lectura fluïda i fruïdora. En aquest sentit, tot i la pretesa unitat de to del recull, el llibre no deixa de ser irregular: al costat de jocs merament formals (els dos sonets) hi trobem peces irròniques ("Alguns poetes són" o "Un bon poeta dedica temps a l'oració", la segona de les quals brillant i enginyosa més enllà de l'habilitat metafòrica i lingüística que conté). I entre poemes d'un hermetisme insodable com "Cor de la nit fugit a l'entreacte", mostres interessantíssimes com el primer poema o el titulat "Contra tot pronòstic: partim", que acaba amb els següents versos, lúcids, preciosos: "Ni ens privarà l'espera intrusa de la mort,/ D'aquest dispositiu del càntic/ Calculat per a desfer-nos en la victòria/ D'aquest trist embut, amb què ens passegem, al cap".

Jordi Llavina

Les cartes marcades al descobert

Mecanismes de poder. *Escrits de Sociolongüística. Antoni Artigues. 2a ed. augmentada. Ed. Universitat de les Illes Balears. Palma, 1989.*

Si partim de la distinció entre "sociolingüística tecnocràtica" i "sociolingüística al servei de l'alliberament" hauríem d'alinear decididament el llibre –i la feina en general– de n'Antoni Artigues dins aquest segon corrent. *Mecanismes de poder* té una virtut molt rara entre les publicacions fetes entre nosaltres sobre qüestions sociolingüístiques com a objectiu: mostrar el rerefons de la política lingüística espanyola, deixar al descobert les regles del joc existents i el paper que hi desenvolupen els diversos acòlits de l'estat (sumant-hi la intel.lectualitat regional, per cert); deixar, en definitiva, les cartes marcades al descobert.

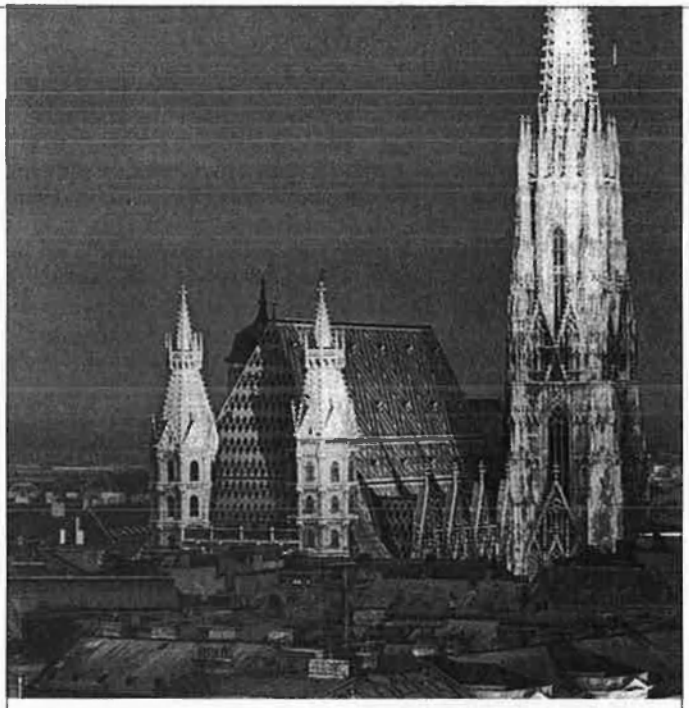
Artigues posa sobre la taula tota una sèrie de qüestions bàsiques que no han estat abordades per la transició sobre el que seria una política lingüística democràtica: el paper de la intel.lectualitat catalana no qüestionant l'estructura vertical de l'estat espanyol (l'estat com a *Deu pare* i les comunitats perifèriques com a *fills immadurs*); el paper colonitzador de l'estat (amb la inclusió òbvia de les ramificacions perifèriques); l'adhesió a aquest estat de coses de la major part dels notables catalans (comptant-hi nombrosos *catalanistes* de pro), etc.

Però la virtut principal del llibre de n'Antoni Artigues és deixar al descobert el mecanisme bàsic que fa que el català continuï en una situació de minorització arreu de Catalunya: la utilització del català com a element emblemàtic a favor del regionalisme (aprofitar-se de la causa del català en compte de servir la causa del català), usat com a objecte d'una litúrgia que exculpa els culpables de la minorització (la classe dominant, l'estat i la classe i política) i en passa les culpes a la població en general ("depèn de vostè", "el català cosa de tots", etc). Llibres com el de Toni Artigues són els que actualment poden servir per donar una mica de llum als processos sociolingüístics –i polítics– reals i actuar d'esperó per a la insubmissió davant aquest estat de coses.

Bernat Joan i Marí

Un fresc de Viena

Elias Canetti: El joc d'ulls. *Traducció de Carme Gala. Proa. A tot vent, 281. Barcelona. 1990. 300 pàgines.*

Hi ha ciutats que sempre han tingut un encant especial. Per exemple, i sense anar gaire lluny, aquest és el cas de Viena. Una Viena que va arribar al seu zenit en l'època que va del tombant de segle fins els anys 30. I per adonar-se del zenit vienès només cal fer una breu ullada a tot allò que en aquells anys s'estava cuinant a la ciutat del Danubi: el positivisme lògic, la física teòrica, la psiconàlisi, la filosofia de la ciència, la pintura expressionista, la música atonal, laliteratura, etc. Uns *plats* que eren cuinats per noms de la talla d'Ernest Mach, Rudolf Carnap, Sigmund Freud, Karl Popper, Oskar Kokoshka, Luwig Wittgenstein, Arnold Schömberg, Robert Musil, etc. I per apropar-se a aquesta Viena hi ha un parell de llibres imprescindibles, *L'home sense qualitats,* de Robert Musil, i *El joc d'ulls,* tercer volum de l'autobiografia d'Elias Canetti que ara ens presenta Proa. En *El joc d'ulls,* i de la mà d'Elias Canetti, el lector no fa altra cosa que passejar-se per la Viena que va de l'any 1931 a l'any 1937. I la passejada resulta francament interessant per dos motius fonamentals. En primer lloc, perquè la prosa de Canetti és d'aquelles que es fan llegir; i, en segon lloc, perquè aquest búlgar que avui viu entre Zuric i Londres sap recrear molt bé l'ambient i els personatges que, per dir-ho així, *literaturitza.* Un ambient i uns personatges que van ser d'allò més fecunds.

Posats a fer esment de les amistats i coneixences de Canetti en aquella Viena dels anys 30, convé destacar personatges com ara Hermann Broch (cap al qual Canetti sentia una mena de reverència crítica), Robert Musil (de qui Canetti fa un autèntic retrat humà on es destaca la seriositat, el rigor, la capacitat i la displicència del literat), el Doctor Sonne (home exigent i intel.ligent), Alban Berg (deixeble de Schönberg), etc. I junt amb aquests personatges, el nostre autor també es detura en d'altres de menys importants i coneguts com ara la pintoresca viuda de Mahler i la seva elitista filla, el director d'orquestra Scherchen, l'escultor Wotruba, el pintor Merkel, etc. Assenyalem també que el fresc vienès de Canetti es completa amb el relat de les trobades ocasionals amb homes com Joyce, Pauli o Brentano. En *El joc d'ulls,* i com no podia ser d'una altra manera, es palpa també la tragèdia que ja s'acostava: la de la catàstrofe nazi. Una catàstrofe que Canetti, profèticament, endevina que serà "com ara les guerres bíbliques dels assiris". Elias Canetti, lamentablement, va tenir raó.

Un llibre sobre la Viena dels anys 30 escrit per un autor com Elias Canetti és un producte que no necessita cap mena d'avalador. En tot cas, el comentarista només s'ha de limitar a recomanar-lo. És el que jo, si m'ho permeten, faig.

Miquel Porta Perales

Noves aventures d'Ot el Bruixot

Hop! *Picanyol. Editorial Pirene, 1990. Col.lecció "Ot el Bruixot", núm. 7.*

Els il.lustradors han estat sovint oblidats com a creadors o autors. I sobretot com a autors de llibres. Les ressenyes de llibres il.lustrats habitualment es refereixen a l'autor de text i amb prou feines anomenen el coautor, si és il.lustrador, com passa també sovint amb el traductor. Malgrat la llei que va posant pedaços, com la de Propietat Intel.lectual, el que no canvia el decret és l'hàbit de qui rep el producte.

En el cas d'aquest llibre de Picanyol, el pseudònim o nom artístic de Josep Lluís Martínez, aquest mal hàbit es pot trencar de seguida. *Hop!,* és el que fa set d'una sèrie de petits llibres dedicats al personatge màgic que va nàixer l'any 1971 a la revista *Cavall Fort* i que recull tota una sèrie de tires per *llegir mirant* del personatge del bruixot medieval, amb vestit negre, capa i barret i "nas de patata i bigoti de raspall", com el defineix Albert Jané. Ot el Bruixot té les característiques del còmic que transmet amb un colp de llapis tot el que un autor de text potser hauria d'explicar amb pàgines. Des dels conflictes eterns amb la seva dona, sempre empipada, les corredisses a cops d'escombra, i les escenes felices, envejables, de la solitud d'Ot, amanida a més amb la solució sempre a punt dels seus poders màgics.

El món d'Ot el Bruixot podria definir-se com el de la intimitat del personatge. Les il.lustracions de Picanyol reflecteixen un món tancat, personal, però posat al servei dels altres amb senzillesa i eficàcia. Albert Jané en resum les trapelleries dient que "la seva divisa és sempre la mateixa: evitar la violència dels altres sense perjudicar-los ni deixar-los de respetar". I és així. Les tires de Picanyol transmeten aquest estat de placidesa inquietant, de benestar, de retrobament amb el fons dels fets i de les petiteses quotidianes. *Hop!,* doncs, és un llibre que entra de ple dins el món dels còmics. I amb una característica que cal remarcar: el còmic català té una tradició prou consistent per a deixar de dir que no existeix producció autòctona.

Picanyol, dibuixant de Moià, creador d'altres personatges, és conegut sobretot pel seu Ot el Bruixot. Un personatge que com tants altres cèlebres del còmic universal no envelleix amb el temps, sinó que rejoveneix, s'adapta a les noves circumstàncies i se'n surt amb el gran avantatge que dóna disposar de l'experiència que no passa. Pirene, editorial dedicada bàsicament al llibre infantil i juvenil, fa una picada d'ullet també als adults en l'edició d'aquests àlbums picanyolians.

Andreu Sotorra

Llibres com vaixells

A les Drassanes del port de Barcelona s´ha celebrat la Setmana del Llibre Català. Milers de llibres hi ocupaven l´espai dels vaixells, tots molt ben classificats temàticament i convertint-se en la llibreria que potser tots voldrien a la porta de casa. Enguany s´hi reuneixen quasi 20.000 títols diferents.

La Setmana del Llibre ha canviat així el seu espai, però no la voluntat viatgera: tot plegat canviem l´escenari dels trens pels vaixells i els llibres semblen trobar-se a gust dins d´aquest marc. Les vendes, però, sembla que no arriben a tenir el volum desitjable.

X.R.T.

La Barcelona submergida de Vicenç Villatoro

Les ones esclaten amb força contra la sorra de la platja de la Barceloneta; des dels finestrals de Cal Pinxo s'hi pot també guaitar la pluja, insistent i contínua. Ben bé es pot dir que plou a bots i barrals i, Vicenç Villatoro, sorprés davant d'un dia tan adient per a la presentació de la seua novel.la, s´hi sent feliç.

Perquè Villatoro ha publicat *Titànic*, una novel.la breu, però intensa, que pot sorprendre més d'un lector per la seua voluntat d'estil. En ella, un periodista francès, Saurel, arriba a Barcelona amb l'encàrrec de fer un reportatge sobre l'onada de pluges extraordinàriament intenses que abat la ciutat. Plou. L´aigua s´estanca. Els soterranis es neguen. Sembla que pugi el nivell del mar. La ciutat no sols s'inunda sinó que també s'enfonsa, però ningú sembla voler assabentar-se'n.

Joan Barril va subratllar com a presentador que no havia vist de feia temps "plantejaments tan originals dins la narrativa catalana."

Per a Villatoro, però, no és el tema de l´enfonsament de Barcelona sota les aigües la intenció principal de la novel.la, sinó més aviat "un marc per a la relació entre Lídia i Saurel."

Titànic és un text de marcat erotisme, una reflexió sobre el fet de mirar i ser mirat i, a banda, una interessant història sobre la influència dels mitjans de comunicació en el pensament col.lectiu: l´autor utilitza la TV com a mitjà-ull i fa que Saurel siga un vertader especialista i quasi fanàtic d´aquesta manera peculiar de veure les coses.

Vicenç Villatoro, que es va donar a conèixer el 1981 en guanyar el premi Sant Jordi amb *Evangeli gris*, ha escrit ara una novel.la certament llegidora. *X.R.T.*

Vicenç Villatoro.

Homosexuals i suïcides

Encara queden poetes lírics que presenten de formes tan indesxifrables com "amb el cos amarat de calitja", "de dits escampadissos de rosada" i altres estranyes particularitats anatòmiques.

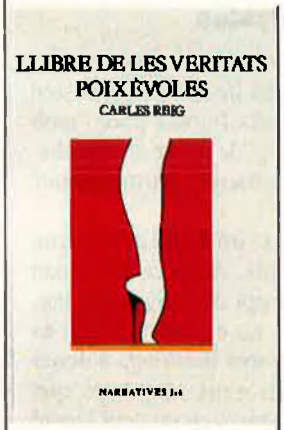
Afortunadament és una pràctica que comença a caure en desús. Anys enrere, quan escriure en català era propi de senyoretes llànguides i joves taciturns, no era estrany que es formàs una guàrdia de corps destinada a donar suport a qualsevol dels seus membres que publicàs un recull de poemes en una col.lecció local. Aleshores, es disparaven totes les muses per embolicar l'autor en un ambient *poètic* que el fes pujar una mica mésque l'alçada habitual dels mortals, i ens el presentaven pur, límpid, cabellut i no massa net.

Ara, tot i que finalment sembla que la vena poètica no té res a veure obligatòriament amb el suïcidi, l'homosexualitat i els extrems de sensibilitat malaltissa, encara queden poetes que s'entesten a comparèixer proveïts de totes aquestes peculiaritats meteorològiques, com ara la rosada i la calitja, o altres paraules igualment evocadores.

Els novel.listes, en canvi, sempre han estat una altra cosa. Se'ls relacionava amb nits tèrboles en bars i casinos, amb històries de llit i habitacions il.luminades pels llums de neó del carrer, amb la botella de whisky DYC sobre la taula i els efectes permanents de la ressaca com a única potència creadora.

Els novel.listes, teòricament, no tenen res a veure amb la bellesa del món exterior i les floretes al camp per primavera. Calia que es presentassen borratxos a les presentacions de llibres, o no s'hi presentassen tot dret. Que insultassen els novel.listes vells i les seves filles i esposes. Que vivissen amb angúnia el temps que els havia tocat i es lamentassen d'un passat escolar ple de fantasmes que, per força, s'havien de dedicar a esbandir amb novel.les tremendistes i alcohol. Havien d'escriure de manera immillorablement críptica i fer experiments amb la puntuació i les majúscules. Alguns novel.listes, idò, encara es presenten així, i el públic encara n'està encantat, i els que els comenten a les pàgines dels diaris encara exageren una mica això de l'*enfant terrible* que hi ha d'haveren el fons de tot escriptor que es preï.¿Quan arribarem a perdre una mica el gust per la tramoia? Hauríem d'estar escalivats, ja, amb tants exemples de tanta calitja i tanta rosada, per a veure que darrere aquestes facècies només hi ha la peresa o la impossibilitat de fer les coses com toca.

Gabriel Galmes

PRESTATGERIA

Carles Reig, *Llibre de les veritats poixèvoles*, València, Tres i Quatre, 1990, 214 pàgs.
Reig va guanyar el premi Josep Pla de 1976 amb *Contraataquen*, i és un dels fundadors del col·lectiu Ofèlia Dracs. Poixèvol vol dir exigent i és una paruala adient per a l'abast d'aquesta no-vel.la plena de ressons clàssics.

Pilar Cabot, *Balcó de guaita*, Sabadell, Ausa, 1990, 73 pàgs.
L'autora de *Avui estimo Baudelaire* ens ofereix un nou llibre de poemes, sempre amb un esperit de recerca i un clar sentit del treball ben fet. A *Balcó de guaita* hi trobarem des de sonets de bella factura fins a poemes breus plens d'encerts expressius.

Jacint Creus, *Fer escola des de la biblioteca*, Barcelona, La llar del llibre, 1989, 154 pàgs.
Una reflexió sobre com ha de ser una Biblioteca escolar digna; i, també, sobre les possibilitats reals que ara mateix pot aportar-hi l'escola pública que tenim. Tot al voltant de tres eixos pedagògics: l'atenció al lector, la selecció de llibres i l'animació de la Biblioteca.

X.R.T.

Josep Palàcios, Miquel de Palol i Jordi Sarsanedas, premis Serra d'Or de la Crítica

Els premis que atorga anualment la revista *Serra d'Or* es van lliurar en totes les seves modalitats. El premi a la millor novel.la de l'any va ser per a Miquel de Palol per *El jardí dels set crepuscles*, publicat per l'editorial Proa. En poesia, va rebre el guardó l'obra completa fins ara de Jordi Sarsanedas, publicada per Edicions 62 dins de la nova col.lecció "Sèrie Gran" amb el títol de *Fins a cert punt*. Avel.lí Artís Gener, *Tisner*, i Oriol Bohigas van guanyar *ex-aequo* en l'apartat de memòries amb *Viure i veure*, de l'editorial Pòrtic, i *Combat d'incerteses*, publicat per Empúries.

AlfaBet, de Josep Palacios, també d'Empúries, s'endugué el premi al millor llibre de narracions, i J. N. Santaeulàlia, el d'assaig, amb el seu llibre *Qüestió de mots*, publicat per La Magrana. Per últim, completant l'àmbit de literatura, l'apartat de traduccions va caure en la persona de Miquel Dolç, pel seu treball amb la versió al català de *Les confessions*, d'Agustí d'Hipona. El jurat de l'àmbit literari estava format per Julià Guillamon, Alex Broch, Isidor Cònsul, Josep Faulí i Margarida Aritzeta.

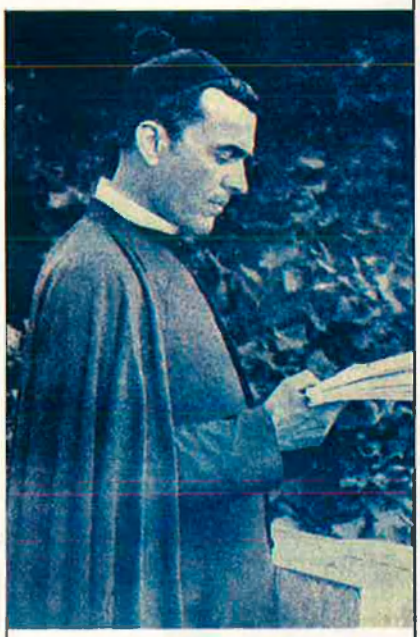
També van ser premiats Jaume Medina, la Fundació Jaume Bofill, Josep Ma. Benet i Jornet, Maria de la Pau Janer i Josep Maria Rovira Belloso. *X.R.T.*

El "Valeri Serra", un premi peculiar

L'Ajuntament de Bellpuig convoca des de fa sis anys un premi certament peculiar, el Valeri Serra de Cultura Popular. Aquest premi vol contribuir a la dinamització de la cultura catalana i va transformar-se el 1987, passant de ser d'abast local a rellançar-se tot augmentant la seva dotació econòmica, l'àmbit d'actuació i centrant-lo en la temàtica de la "Cultura Popular". Això el fa el més important en aquesta matèria en tot l'àmbit de parla catalana. La dotació, des del 1987, és de 500.000 pessetes.

Valeri Serra, folklorista, amic personal de Jacint Verdaguer, va intervenir en la fundació de les revistes *L'Atlàntida* i *La creu del Montseny*. Va dirigir el periòdic *El País*, de Lleida, i el setmanari *Lo Pla d'Urgell*, i va publicar una sèrie d'important obres sobre folklorisme, a banda d'una biografia sobre Verdaguer, *Biografia de mossèn Jacinto Verdaguer el* (1924). Una de les seves obres més reixides, l'"Arxiu de tradicions populars", va restar incompleta, publicant-se'n només un volum.

Enguany, a la sisena edició del premi, s'han presentat cinc originals. Hi ha també una important novetat, com és la publicació del premi Valeri Serra per les

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, en col.laboració amb l'Ajuntament de Bellpuig. L'any passat va ser guanyat per Margarida Bassols amb el llibre *Anàlisi pragmàtica de les endevinalles catalanes*.

X.R.T.

NOTES

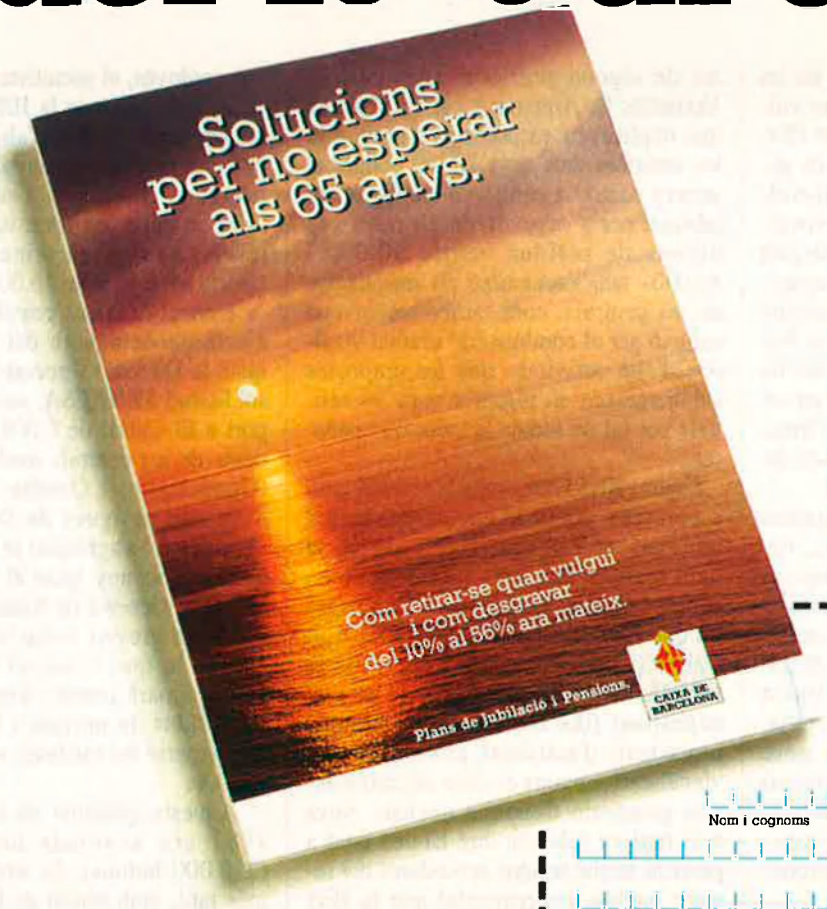
La llibreria 22 de Girona fa enguany el desè aniversari del premi de narrativa que convoca anualment, el Just M. Casero. Guanyat en anteriors edicions per autors com Rafael Vallbona, Miquel Fananàs, Josep Maria Fonalleras, Josep Gregori, Maria Mercè Roca o Silvia Manzana, entre d'altres, tindrà enguany una dotació econòmica de 250.000 pts. pel primer premi i de 50.000 per a l'accèssit. Els llibres guanyadors seran publicats per l'editorial Empúries i el termini d'admissió finalitza el dia 15 de setembre. L'extensió màxima serà de 100 fulls i els originals s'han de presentar a la Llibreria 22, C/ Hortes, 22, de Girona. S'admet el pseudònim.

El també desè premi Ramon Llull de Novel.la Catalana es concedirà el pròxim dia 22 d'abril a les 21 hores a l'Hotel Ritz de Barcelona.

I avui el desè sembla una xifra màgica, perquè el premi Ciutat de Xàtiva també compleix el seu desè aniversari. Aquest premi, que ha estat guanyat per escriptors com ara Josep Lozano, Antoni Serra o Víctor Soler, tindrà enguany un jurat format per Alfons Cervera, Josep Rausell i Juli Alandes. Els originals per a aquest premi de narrativa hauran de tenir entre 50 i 100 fulls i l'import del premi és de 200.000 ptes. Tot abans del 15 de maig. Cal lliurar els originals a la Casa de la Ciutat, Albereda de Jaume I, 35, Xàtiva. El premi es donarà la primera quinzena de juny.

X.R.T.

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

☒ **Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".**

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon D.N.I

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

En cas afirmatiu, indiqui: CI Oficina

Signatura

×

Nº de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a: CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions) Diagonal 530, 08006 Barcelona.

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

CIENCIA I MEDI AMBIENT

Els residus de les centrals del'Estat aniran a parar a la província de Còrdova

El Cabril: l'abocador nuclear espanyol

Un permís d'ampliació concedit pel Ministeri d'Indústria a ENRESA permetrà allotjar fins a l'any 2000 els residus radioactius que es generen a l'estat espanyol.

A més del *cas Juan Guerra*, de les operacions especulatives que volten el Parc Nacional de Doñana o l'Expo'92 a Sevilla i les protestes que ha generat el Tren d'Alta Velocitat Madrid-Sevilla, Andalusia –i sobretot la província de Còrdova– es troba sotraguejada aquestes últimes setmanes pel començament efectiu de les obres d'ampliació del cementiri de residus radioactius a la finca d'El Cabril, que ocupa unes 1.200 ha de la Sierra Albarrana, les quals van ser excloses a l'hora de declarar Parc Natural la Sierra de Hornachuelos, municipi del qual depèn el terme d'El Cabril.

L'objectiu del permís per a aquestes obres d'ampliació, concedit el 2 de novembre de 1989 a ENRESA (Empresa Nacional de Residuos Radiactivos, SA) per una ordre del Ministeri d'Indústria i Energía, és facilitar que El Cabril II pugui allotjar, a partir de 1992, i fins a l'any 2000, tots aquells residus de mitjana i baixa activitat que es generen sense parar en hospitals, centres d'investigació i indústries, com també les deixalles sòlides que ocasionen les centrals espanyoles en la seva producció electronuclear.

L'estratègia del govern central –a través d'ENRESA, que és l'empresa pública que gestiona els residus radioactius que també fa l'empresa privada– consisteix a establir com a definitiva la localització d'El Cabril, vista l'oposició popular que té, d'uns anys ençà, tota programació oficial relacionada amb les distintes fases del cicle nuclear: mines d'urani, obtenció del combustible, construcció de les centrals i, com el que ara ens ocupa, el transport i l'emmagatzematge dels residus.

ATRAPATS PELS RESIDUS NUCLEARS

La posada en marxa, entre 1981 i 1987, de les sis primeres centrals nuclears de segona generació (Ascó I i II, Vandellòs II, Almaraz I i II i Cofrents), que duplicaven en potència i producció les anteriors dels anys 70, va obligar el govern central a cercar un emplaçament adequat per a depositar-hi els milers de bidons de residus –entre 30.000 i 40.000– que s'acumulen als magatzems de les centrals, com també trobar una solució per al combustible irradiat –residus d'alta activitat– que les empreses submergeixen en piscines vora les centrals per tal de reduir la calor que generen.

Segons ENRESA –creada el 1984 com a empresa pública, encarrregada del transport, emmagatzematge i vigilància dels residus nuclears i radioactius–, aquest "emplaçament adequat" no és altre que l'ampliació del que existeix a El Cabril (Còrdova), on des de 1961, la JEN (Junta de Energía Nuclear) ha anat depositant fins ara uns 7.000 bidons, procedents d'activitats productives no vinculades –segons es deia oficialment– a la generació d'energia nuclear. Anys més tard va saber-se que havien anat a parar-hi també residus procedents del reactor nuclear experimental que la JEN havia instal.lat vora el Manzanares a finals dels anys 50, com també els residus derivats de l'accident que va tenir aquest reactor el 1971, que va comportar el vessament al clavegueram de Madrid de 300 litres d'aigua altament radioactiva.

Amb l'arribada a la gestió efectiva dels residus, el 1986, ENRESA va haver de recondicionar en mòduls de superfície tots aquells bidons, instal.lats fins aleshores en una mina, per haver-se trobat amb seriosos símptomes de corrosió. La capacitat d'emmagatzematge en aquest primer bloc d'El Cabril es duplica, ja que va construir-se per encabir-hi fins a 15.000 bidons. Fins aleshores, però, no hi havia hagut a Andalusia gaire oposició a l'existència del cementiri d'El Cabril, per bé que, ja el 1983, un parlamentari cordovès, el socialista Antonio Toledo, denunciava que la JEN pretenia emmagatzemar residus d'alta intensitat de totes les nuclears espanyoles a El Cabril, basant-se en un estudi oficial de 1982 sobre la capacitat límit de deposició de residus en aquesta primera unitat d'El Cabril, establerta en 15.000 bidons.

L'encabritament popular comença a manifestar-se a partir del març de 1987, quan la Direcció General de l'Energia, a sol.licitud d'ENRESA, autoritza el transport a El Cabril de 5.000 bidons procedents de les centrals nuclears de Zorita (Guadalajara) i Garoña (Burgos) –les dues més antigues de l'estat. Els fets s'acceleren i s'agreugen el novembre d'aquell mateix any, quan el govern aprova el I Plan General de Residuos Radiactivos, que preveu instal.lar a El Cabril –per a la qual cosa, el novembre de 1989, donarà permís d'ampliació– tots els residus de mitjana i baixa activitat que generin les nuclears espanyoles fins al 2000.

Aquesta quantitat de residus, que el 1987 era avaluada en 58.000 m3 (270.000 bidons), és situada dos anys més tard, amb motiu de l'aprovació del II Pla de Residus Radioactius, en 243.500 m3, entre els quals cal destacar els 62.600 m3 provinents de les operacions en centrals nuclears i els 130.500 m3 derivats del seu desmantellament. L'emmagatzematge d'aquests gairebé 250.000 m3 –als quals caldria afegir uns 10.000 m3 de residus d'alta activitat que van omplint les piscines de les centrals– es realitzaria en aquesta ampliació d'El Cabril –per a la qual ja hi ha autorització, atorgada quatre dies després de les eleccions generals passades (29 d'octubre de 1989). En unes vint hectàrees, a cinc-cents metres de les instal.lacions actuals, s'hi podrien encabir fins a més d'un milió de bidons.

El cost total de la gestió dels residus s'avalua en uns 880.000 milions i la

L'estratègia del govern central consisteix a establir com a definitiva la localització d'El Cabril,.

quantitat destinada a l'ampliació d'El Cabril va ser fixada, el 1988, en uns 55.000 milions. Per obtenir aquestes quantitats s'ha encarit en 0'40 ptes. el Kw/h, que representen un 1'5% més a pagar en els rebuts de la llum de tots els contribuents, als quals també es carrega un 3'54 % més en concepte de la moratòria nuclear que afecta diverses centrals com Valdecaballeros I i II (Badajoz), Lemóniz I i II (País Basc) i Trillo II (Guadalajara).

ELS DINERS, SEMPRE ELS DINERS

Per fer passar, entre la població i els ajuntaments, aquest projecte d'ampliació d'El Cabril, el 4 de gener de 1989 –nou dies abans que el consell de ministres aprovés el II Pla de Residus Radioactius, on consten augmentades les capacitats d'emmagatzematge– apareix al BOE una ordre del Ministeri d'Indústria per la que es reparteixen entre els quatre o cinc municipis al voltant d'El Cabril uns 6.500 milions de pessetes si el projecte tira endavant.

Aquesta oferta fa trontollar l'oposició que, només un any abans, havien mantingut els alcaldes d'aquests municipis (Hornachuelos, Fuente Ovejuna, etc), del PSOE, i, naturalment, l'actitud contrària del Parlament andalús (febrer 1988) i del govern (desembre 1988), el qual, a través del conseller de Presidència, Gaspar Zarrías, va afirmar que "per emmagatzemar aquesta mena de residus s'haurien d'edificar noves dependències, per a les quals tant l'ajuntament d'Hornachuelos com la Comissió d'Urbanisme d'Andalusia, i, en última instància, el consell de govern, denegarien la corresponent llicència".

Res de tot això va ser veritat, perquè pocs mesos més tard, l'abril de 1989 –quan ja havia estat feta l'oferta de compensacions i anunciada l'envergadura de les obres–, l'esmentat Zarrías va reconèixer que El Cabril no era satisfactori per al govern regional, però que apel.lava "al sentit de solidaritat entre els pobles i les comunitats d'Espanya, que ara ens necessiten". Una argumentació –tot sigui dit– que aquestes últimes setmanes hem escoltat també a Catalunya. Com que Andalusia no té nuclears, era impensable que, en la loteria energètica general, no li toqués res.

Entremig, han quedat despenjats –fent vagues de fam, recollint signatures i fent concentracions davant el Parlament andalús a Sevilla– l'esquerra de sempre i els sindicalistes de sempre, entre els quals l'històric Paco Casero, el qual, el passat 28 de febrer (Dia d'Andalusia i dia que aquesta Comunitat commemorava deu anys del seu Estatut), junt amb un miler de persones més repartides per tot el país, finalitzava un dejuni de quatre dies i intentava, des d'Hornachuelos, reanimar l'oposició del poble –de tot el poble andalús– a ser cementiri atòmic de tot Espanya i qui sap si de mig Europa. Un poble que potser a hores d'ara s'està preguntant de què serveix tenir qui té a La Moncloa i de què ha servit anar a votar "sí" a l'OTAN per acontentar *er niño*.

Xavier Garcia

El cel vist des del cel

El telescopi orbital Hubble es posarà en òrbita el proper dia 18. Des de la seva posició privilegiada, podrà ajudar a resoldre molts enigmes del cosmos.

Gairebé quatre segles després que Galileu dirigís el seu rudimentari telescopi cap al cel, els astrònoms disposaran d'un instrument molt de temps desitjat. El telescopi orbital Hubble serà posat en òrbita el proper 18 d'abril, si no hi ha més retards. Ja fa set anys que el Hubble havia d'haver-se enlairat, però endarreriments diversos han fet que el moment decisiu no hagi arribat fins ara.

El Hubble deu el seu nom a l'astrònom americà Edwin Powell Hubble –1889-1953–, que va ampliar la nostra perspectiva de l'univers, en demostrar que hi havia objectes exteriors a la nostra galàxia, a més de relacionar la velocitat d'allunyament de les altres galàxies respecte a la nostra amb la distància a la que es troben en una òrbita a uns 500 quilòmetres de la Terra, el Hubble evitarà les turbulències atmosfèriques que dificulten el treball dels astrònoms. Això li donarà unes prestacions impressionants, deu vegades superiors a qualsevol telescopi terrestre. Podria distingir una espelma a 40 quilòmetres de distància. Detectarà objectes 50 vegades menys brillants que els que ara veiem i, per tant, ampliarà l'univers visible.

L'excitació dels astrònoms per començar a rebre dades és proporcional al preu del telescopi: més de 3.000 milions de dòlars, dels quals els americans en paguen el 85% i els europeus la resta. Grans plafons solars alimentaran un dels objectes més grans mai posats en òrbita: 15 metres de llarg i 5 d'ample, amb un pes de 12 tones. El mirall de 2'4 metres està fet amb fines làmines de silicat de titani i pesa 900 quilograms –fet amb vidre, pesaria més del triple.

L'exactitud de l'orientació del Hubble serà excepcional, equivalent a mantenir enfocada amb un làser una moneda d'una pesseta des de 600 quilòmetres. Per tal de donar-li prou referències per mantenir la posició, s'ha fet un catàleg i 15 milions d'estrelles. Aquest catàleg ocuparia 400 llibres gruixuts. Per això s'ha fet en un parell de discs òptics.

INSTRUMENTS COMPLEXES

Un ordinador comandarà les operacions i recollirà les dades, que es transmetran a la Terra. El telescopi té instruments molt complexes, com una càmera de gran camp, que permetrà obtenir imatges dels planetes, gairebé amb tanta qualitat com les enviades per les sondes Voyager. Entre aquestes, s'espera que n'hi hagi de Plutó i el seu satèl.lit Caront, que no és probable que cap sonda visiti pròximament. També fotografiarà estrelles febles, galàxies i cúmuls de galàxies.

La càmera d'objectes febles, per la seva banda, podria detectar eventuals sistemes planetaris a altres estrelles i estudiar els centres de les galàxies i els quàsars. Igualment, el Hubble realitzarà anàlisi espectroscòpic de la llum. La descomposició de la llum permet conèixer la composició química dels objectes –dels cossos celestes, en aquest cas. Finalment, té un fotòmetre capaç de mesurar intensitats de llum, distingint esdeveniments separats només uns microsegons –milionèssimes de segon.

El Hubble podrà analitzar llum ultraviolada, que és absorbida gairebé totalment per l'atmosfera terrestre. L'anàlisi química reforçarà o posarà entrebancs a la teoria del Big Bang, actualment la més acceptada i que explica la formació de l'univers a partir d'una gran explosió fa uns 15.000 milions d'anys.

Tot plegat proporcionarà moltes dades, amb les quals els astrònoms podrien confirmar o rebutjar models i obtenir respostes a diversos enigmes, com el procés de formació de les galàxies, la presència de molts cossos no visibles des de la Terra o l'existència de forats negres.

S'espera que el Hubble treballi durant quinze anys. Llevat de breus períodes, podrà estar actiu 24 hores al dia durant tot l'any. Un treball intensiu, per al qual s'havien presentat 556 projectes, dels quals s'han acceptat 162 –entre aquests, cinc d'astrònoms aficionats.

El Hubble farà companyia al satèl.lit europeu Hipparcos, que va ser llençat el passat 9 d'agost. Havia d'establir amb exactitud les distàncies de 400.000 estrelles, però una falla en un motor el va impedir d'accedir a l'òrbita inicialment prevista.

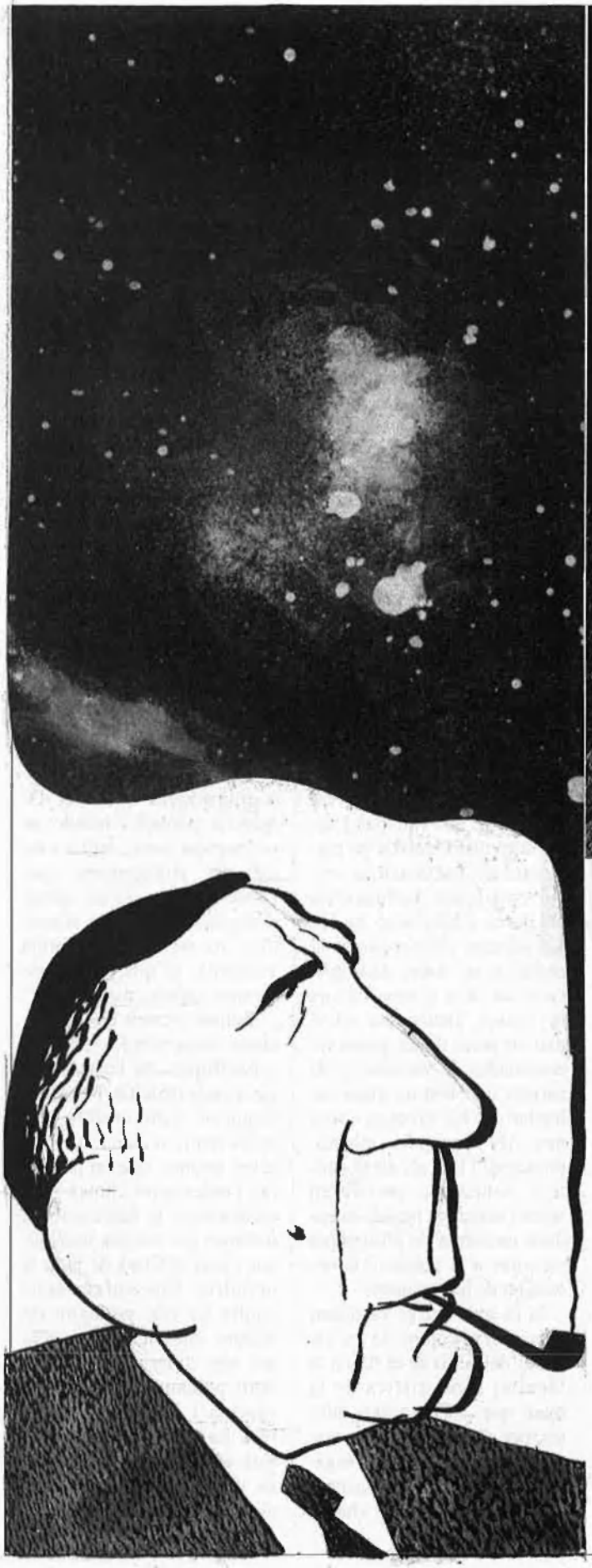
Hipparcos porta aquest nom en homenatge al matemàtic grec Hiparc de Nicea, que va fer el primer catàleg d'estels. El treball d'Hipparcos hauria de permetre una més acurada mesura de les distàncies dins l'univers. El seu cost ha estat de 50.000 milions de pessetes.

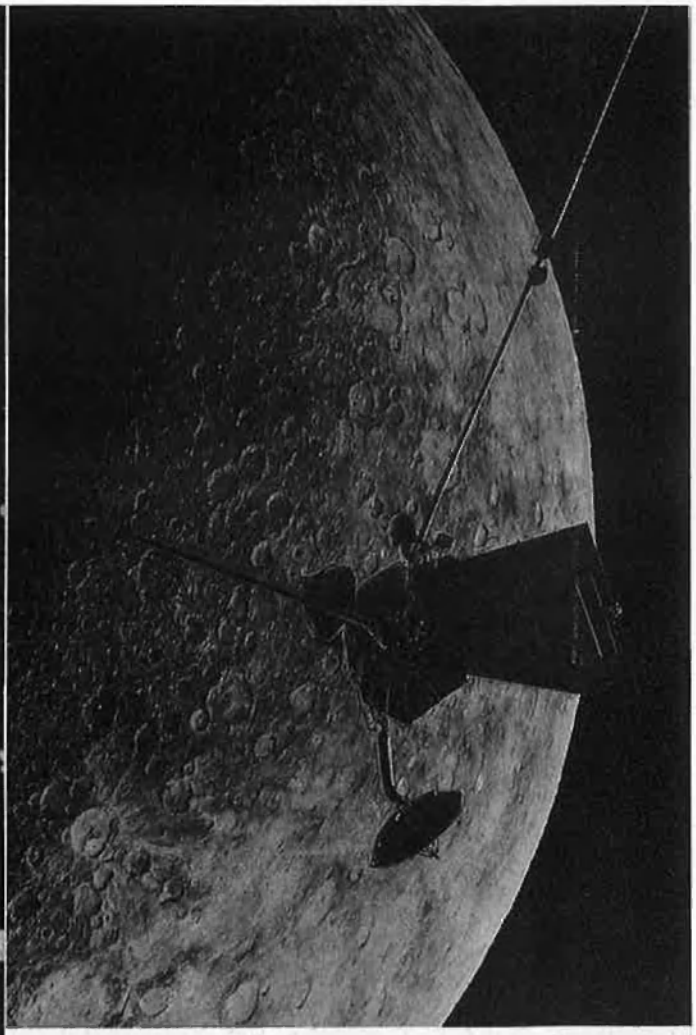
Després de la falla del motor, Hipparcos està en una altra òrbita i, en contra dels temors inicials, està realitzant força feina. Però s'ha hagut de reprogramar totalment per adaptar-lo a la nova posició. El cost del satèl.lit ha augmentat en uns 150 milions mensuals.

A més del Hubble i l'Hipparcos, hi ha altres projectes semblants. Els soviètics tenen previst llançar cap al 1995 o 1996 el satèlit Lomonosov, semblant a l'Hipparcos. No s'amaguen d'aquesta semblança i declaren que una comparació de resultats pot dur a corregir possibles errors d'un o de l'altre.

Un projecte més proper és el Granat, un observatori astronòmic construït pels soviètics amb la col.laboració de Bulgària i França i que pot ser posat en òrbita aquest any. El seu objectiu seria estudiar l'emissió de raigs gamma, de gran energia i poca durada. Cap al 1993 es posaria en marxa el projecte Espectra –Roentgen– Gamma, realitzat per l'URSS i l'Agència Espacial Europea –ESA.

Tindria diversos instruments, entre els quals hi hauria un telescopi sensible als raigs X. Hi ha també altres projectes amb radiotelescopis. Un d'aquests, projectat per a l'any 2010, buscaria eventuals fonts de radioones, emeses per ser intel.ligents a la nostra galàxia. Portaria també un telescopi òptic.

El telescopi orbital Hubble permetrà ampliar considerablement la nostra perspectiva de l'univers.

UN TELESCOPI A LA LLUNA

Però el vertader i llunyà somni dels astrònoms és muntar un observatori a la Lluna. Si bé en principi es pensava en una altra versió del Hubble, amb un mirall més gran, nous estudis han mostrat els avantatges de posar una sèrie de telescopis en el nostre satèl.lit. James Gunn, de la Universitat de Princeton, va mostrar simulacions de com serien les imatges obtingudes pel Hubble i pel telescopi lunar. Aquestes darreres serien molt millors, amb una resolució 100 vegades superior i una àrea de visió 44 vegades més gran.

Un avantprojecte americà preveu instal.lar una sèrie de telescopis d'abast d'un radi d'uns quants quilòmetres. Sense llum solar, ni terrestre, ni atmosfera i sobre un suport estable, els telescopis lunars oferirien condicions ideals d'observació. Enfocat cap a la Terra, podria detectar un terró de sucre en una tassa de cafè. I dirigit cap a Mart distingiria detalls de menys de deu metres. El cost d'aquest projecte superaria els 10 bilions de pessetes, quantitat equivalent al cost d'una pila de telescopis espacials. A més, el projecte es duria a terme, anant bé, l'any 2025 o potser més tard. I pensem que quan es va començar a parlar del Hubble, als anys 70, es pensava que el seu preu seria de menys de 300 milions de dòlars.

Xavier Duran

El preu del pal.ladi

TUBI TASAS

Fa aproximadament un any, la notícia que dos científics havien trobat un mètode senzill i barat per a produir la fusió nuclear en el laboratori va donar la volta al món, va empènyer dotzenes d'equips a intentar repetir l'experiment i va donar a la premsa, especialitzada o no, tema per a molt de temps.

Una de les conseqüències

que va tenir l'anunci que Fleischmann i Pons havien utilitzat pal.ladi com a catalitzador va ser una pujada del preu d'aquests metalls en el mercat internacional. El seu preu a Nova York, en el mes de març, era de 140 dòlars per unça, mentre que a primers d'abril ja es cotitzava a 179'65 dòlars. Eren els valors més alts des de l'any 1980.

Uns mesos després, la Universitat d'Utah segueix insistint en què la veracitat de l'anomenada fusió nuclear freda serà demostrada. Però molts equips d'arreu del món, més que freds, estan gelats. Els centenars d'experiments no han estat, normalment, positius. S'ha detectat, en ocasions, gran despreniment d'energia o de neutrons. Però un procés que es produeix només de tant en tant i del qual no se'n saben les causes ni es pot dominar no resulta gaire útil.

Tampoc no s'ha de ser derrotista. Sens dubte, Fleischmann i Pons van trobar alguna cosa, perquè si no la decepció ja hagués arribat molt abans. Mentre molts científics donen per tancat l'afer, altres creuen que es pot seguir treballant i trobar alguna cosa d'interès. Pot haver-hi alguna cosa darrere la fusió freda, però, de moment, se li podria aplicar aquella frase de Churchill: "És una xarada embolicada en un misteri i coberta per un enigma". Després d'un any, queda, si més no, un símbol: el pal.ladi va pujar de preu. Aquest metall del grup del platí, utilitzat en la indústria elèctrica i en pròtesis dentals, va arribar a uns valors molt alts gràcies a una notícia científica. És una mostra de quines han de ser les primeres mesures en la societat d'avui: pujar el preu d'allò que pot arribar a tenir importància. Després, ja queda temps per a comprovar si allò, realment, serà valuós o no.

Xavier Duran

Psiquiatria biològica, 1 – Psiquiatria social, 0

FOS DESTIS

Deixant de banda els psicoanalistes purs, les tècniques dels quals –per a bé o per a mal, que això és un altre tema– s'utilitzen poc en el camp de la clínica, si més no entre nosaltres, es podria dividir el col.lectiu de psiquiatres en dos grans grups: el psiquiatres biològics i els psiquiatres socials. Aquesta divisió, òbviament, obeeix més a un criteri utilitari que no a un de rigorós. Acceptem-ho.

Els biològics són, per dir-ho en poques paraules, els partidaris de la medicació, d'un electroxoc si cal, perquè el malalt mental –en grau lleu o greu– retorni al que s'ha considerat com estàndard.

Per la seva banda, els socials, s'inclinen a creure, i hi insisteixen molt, en què moltes malalties mentals són, en realitat, producte d'un cert tipus de societat, de les relacions que s'estableixen entre els membres que la composen.

De fet, un bon psiquiatre hauria de ser una barreja de totes dues opcions, amb l'afegitó d'unes gotetes de psicoanalista.

Però els últims fets en matèria de recerca psiquiàtrica sembla que van donant cada vegada més la raó als psiquiatres biològics, en el sentit que l'engranatge social potser sí que actua sobre la ment humana, però ho fa –o ho aconsegueix fer– en intensitat molt

Carnet de vacunacions

LLIBRETA

Els governs del País Valencià, el Principat i les Illes distribueixen un carnet de vacunacions sistemàtiques. Inclouen les dates d'aplicació de les vacunes corresponents al costat de les dades d'identificació del nen o nena titulars del carnet. També, per informar als pares de les pautes recomanades de vacunació, els carnets inclouen un mapa-calendari de les diverses vacunes. Als consultoris mèdics, farmàcies i tots els altres centres sanitaris, proliferen aquest mateixos mapes-calendaris en forma de pòsters per *recordar* a la població la necessitat de les vacunes.

Ja fa anys que es va acabar el confiar el control de les vacunes del fill o de la filla a la facultat memorística de la mare que, a l'hora dels dubtes, per a més seguretat, revacunava el fill una altra vegada. L'ús del carnet de vacunacions sistemàtiques ja s'ha fet com una mena de carnet d'identitat sanitari i potser, en un moment donat, arribà a tenir més protagonisme que l'arraconat número del carnet d'identitat oficial, que actualment ha reviscolat de forma virulenta, ja que parlem de vacunes contra virus.

Tothom recorda que les vacunes *desperten* les defenses específiques de l'organisme per a cada malaltia. Per aconseguir-ho s'administren gèrmens morts o atenuats, o les seves toxines, que no produiran l'enfermetat clínica però estimularan la fabricació de defenses pel sistema immunitari i així s'evitarà de patir la malaltia. Les enfermetats contra les que protegim els nadons mitjançant les vacunes són: diftèria, tètanos, catarro, poliomielitis, xarampió, rubèola i parotiditis (galterés). La verola actualment ja està erradicada. El calendari de vacunacions estipula que als tres, cinc o set mesos d'e-

baixa.

No és per altra cosa que els biològics estan eufòrics, enfront del seus col.legues socials. I per si no en tenien prou amb algunes recerques claus, ara la publicació en el *New England Journal of Medicine* (la bíblia dels metges) d'un estudi de Lewis L. Judd i els seus col.laboradors de l'Institut Mental dels EUA, els ha omplert d'eufòria. Lewis ha estat analitzant el cervell de 15 parelles de bessons mitjançant la tècnica de la ressonància magnètica nuclear –fiable en altíssim grau– i ha demostrat que quan un dels bessons –triats– patia esquizofrènia i l'altre no, l'afectat presentava deformacions en certes parts del cervell, des d'atròfies en algunes cè.lules nervioses fins a ventricles cerebrals anormalment plens de líquid.

Per Lewis, els resultats que han obtingut són una prova irrefutable que l'esquizofrènia és deguga a una patologia deformativa cerebral, i no com han vingut defensant molts psiquiatres socials per als quals era el reflex de les conductes socials i de les relacions humanes sobre l'individu.

Psiquiatres catalans consultats per EL TEMPS han indicat que si és certa la metodologia que s'exposa al *New England,* la polèmica ja no tindrà, d'ara endevant, raó de ser. També han fet esment que abans d'aquestes proves amb bessons, s'havien detectat anomalies als cervells dels esquizofrènics, però que l'estudi de parelles bessones els ha semblat definitivament aclaridora.

Josep Català

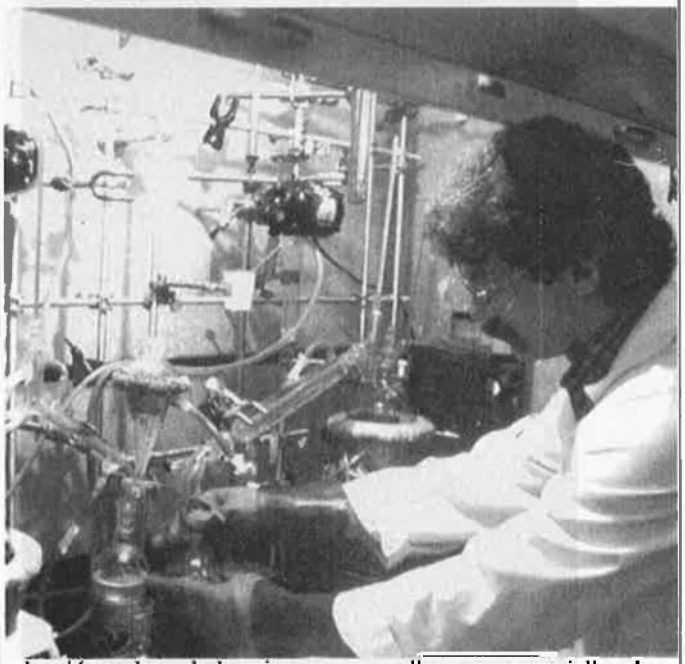
dat s'administre la DTP (diftèria, tètanus, pertusis –catarro–) i Poliomielitis oral trivalent. Als dotze mesos d'edat s'administra la vacuna triple vírica (xarampió, rubèola, parotiditis). Als divuit mesos i 4-6 anys es repeteix la DTP i l'antipolio. Als sis anys es fa la prova de la tuberculina. Tot i que no es tracta d'una vacuna s'inclou en el calendari de vacunacions per al control de la infecció tuberculosa. Les nenes, als onze anys, abans de la pubertat, reben la vacuna de la rubèola, així a l'edat de la procreació ja estaran protegides contra aquesta malaltia. Hem de recordar que tot i que la rubèola és una malaltia benigna si una dona embarassada la pateix els primers mesos de l'embaràs el seu nadó pot presentar lesions greus. El calendari de vacunacions sistemàtiques s'acaba als 14-16 anys d'edat amb la vacuna TD (tètanus i toxoide diftèric de tipus adult) que recomana repetir cada 10 anys. Recordem aquesta recomanació: ¡Cada 10 anys revacunació contra el tètanus! Hi sol haver massa accidentats que havien oblidat revacunar-se quan els pertocava.

Rosa Fabregat i Armengol

L'obra clau de la química moderna

L'ESTAT

El 1789, el francès Lavoisier va publicar el *Tractat Elemental de Química*, que marca el naixement de la química moderna. L'Institut d'Estudis Catalans s'ha afegit a les commemoracions d'aquest bicentenari publicant una edició facsímil de la traducció catalana de la primera part del *Traité*. Havia aparegut el 1919, per iniciativa de la Societat Catalana de Química i realitzada per Miquel A. Baltà i Florenci Coma.

L'obra conté el discurs preliminar escrit per Lavoisier i els primers disset capítols, als quals caldria afegir una extensa segona part i els vuit capítols de la tercera. També té il.lustracions com les de l'original francès.

Llegir clàssics de la ciència pot ser, en moltes ocasions, poc amè. Però és innegable que la gent que treballa en una matèria n'hauria de llegir, si més no, alguns fragments. Obres com aquesta de Lavoisier van canviar tota una manera de pensar i d'enfocar els problemes i signifiquen una revolució en un camp determinat, que després pot afectar altres.

En el *Traité* hi ha, a més, una part de gran interès, com és el discurs preliminar, on l'autor fa singulars aportacions a la reflexió sobre el paper de la ciència, el llenguatge, el rigor en l'experimentació, la manera de raonar, l'ensenyament i l'evolució de les idees.

Aquesta edició té un valor adicional, com és la d'estar traduïda a la nostra llengua. Més enllà d'aquest detall, prou important, hi ha l'evidència de l'esforç que van fer unes quantes persones per donar a la ciència una presència important en la nostra cultura. De Miquel A. Baltà sabem que fou, segons Santiago Riera, un nom important en la medicina catalana, mentre a la GEC Albert Manet en destaca el seu activisme polític. De Florenci Coma no en tenim referències. Només podem imaginar-lo un amant del país i de la ciència, i donar a conèixer el reconeixement que l'IEC fa a tots dos amb aquesta edició facsímil.

X.D.

PROGRAMA 65

LI DOBLEM LA PENSIÓ

"la Caixa"
CAJA DE PENSIONES

Si domicilia la pensió de jubilació a "la Caixa", participarà cada mes en els sorteigs de pensions dobles i d'un premi extraordinari de 500.000 pessetes. I, a més, amb el Programa 65, la Caixa de Pensions li ofereix la tramitació gratuïta de la jubilació, i sorteja viatges a Viena.

ECONOMIA

El mercat de la posada en òrbita de satèl.lits mourà més de 4 bilions de pessetes l'any 2000.

Cosmonegocis

Situar satèl.lits en òrbita, organitzar viatges a l'espai i, fins i tot, construir un hotel a 450 quilòmetres de la Terra, són projectes per al futur immediat. També són negocis del present.

L'economia apunta alt. Si més no, a uns 850 quilòmetres de la Terra, òrbita on se situa el satèl.lit francès *Spot 2*, que enviarà al nostre planeta imatges de gran resolució i que tindran aplicacions en els camps més diversos. Al mateix temps, la societat **Spot image** es va consolidant financerament, tot i que obtenir beneficis en aquest terreny és un procés lent.

Construir satèl.lits és un dels negocis amb més perspectiva de futur. Telecomunicacions, meteorologia, agricultura, detecció de recursos i control ecològic són algunes de les activitats facilitades pels satèl.lits. Tot això es paga bé. Però per a utilitzar un satèl.lit cal posar-lo en òrbita, cosa que també es paga molt bé. I encara queda l'obtenció de nous materials a l'espai, activitat molt productiva. En definitiva, sembla que les grans fortunes del proper segle cauran del cel.

L'any passat, Spot Image va tenir un volum de negocis d'uns 2.500 milions de pessetes, poca cosa si ho comparem amb el cost del satèl.lit Spot-2 i el seu llançament, que ha estat d'uns 10.000 milions. L'espai demana grans inversions abans d'obtenir grans beneficis.

Però el paper dels satèl.lits és importantíssim. Spot pot cartografiar tota la Terra en 26 dies. Això permet observar les regions més inaccessibles i controlar la superfície de vegetació que es perd o es guanya, com avança la desertització o les conseqüències de catàstrofes, com ara inundacions, incendis o terratrèmols.

Fins i tot els agricultors es refien del satèl.lit. Les imatges els permeten controlar millor els seus conreus. Per això la família Spot ha d'anar augmentant, amb satèl.lits com el *Spot 4*, que obtindria imatges en el visible i en l'infraroig. La competència preocupa els americans, que ofereixen, amb el *Landsat*, una definició de 30 metres.

Però els que apareixen amb gran sentit comercial són els soviètics. Els seus satèl.lits tenen una resolució entre 5 i 10 metres, que pot millorar si la imatge es tracta per ordinador. Naturalment, venen els drets a companyies occidentals –sempre que no siguin imatges de l'URSS.

L'Ariane. L'ultim acccident costarà 20.000 milions de pessetes a les companyies asseguradores

GUANYAR MOLTS RUBLES

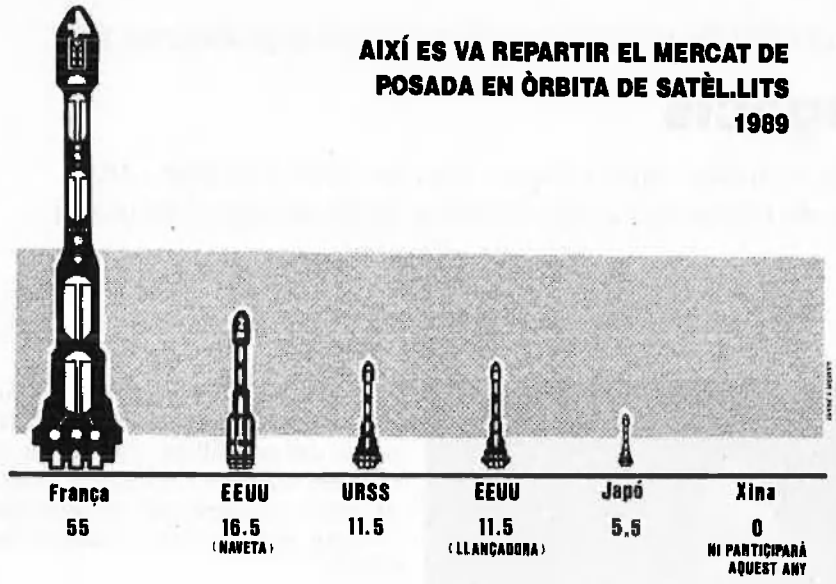
El projecte Apol.lo, que va dur sis homes a la Lluna, va proporcionar també 14 dòlars de benefici per cada un d'invertit. És un bon argument per als que pensen que anar a l'espai porta més despeses inútils que altra cosa. Els russos tenen previst invertir en els propers sis anys 6.000 milions de rubles –aproximadament 1'2 bilions de pessetes al canvi oficial–. Els seus estudis revelen que això els proporcionaria uns beneficis entre 20.000 i 27.000 milions de rubles –entre 4 i 5'4 bilions de pessetes–. Després, fins l'any 2.005, pensen invertir 10.000 milions més, per guanyar-ne entre 30.000 i 50.000 milions –de rubles–.

Per sectors, la cartografia del planeta els pot donar 5 rubles per cada un d'invertit. Els satèl.lits meteorològics poden proporcionar 19.300 milions de rubles. L'estudi de recursos terrestres donaria un guany de 12.800 milions. I encara queda el lloguer de l'estació orbital Mir i l'obtenció de nous materials.

Però de satèl.lits, n'hi ha molts, sobretot de comunicacions. Avui, signifiquen el 70% del total, mentre els d'observació de la Terra i meteorologia són el 16% i les missions científiques el 14%.

Països com Canadà, Austràlia, Índia, Xina, Brasil i Mèxic també tenen els seus satèl.lits i els seus projectes.

Vist això, no és estrany el fet que posar satèl.lits en òrbita sigui un gran negoci. Fins ara, el 50% d'aquest mercat era dels francesos d'**Arianespace**. Però el passat mes de febrer el nou *Ariane IV* va tenir el primer accident –que era el

cinquè per al grup francès– quan havia de posar en òrbita els satèl.lits japonesos *Superbind-B* i *BS–2X*. Es un fet greu, si tenim en compte que el 80% dels satèl.lits japonesos eren posats en òrbita, fins ara, per Arianespace.

L'any passat, la companyia francesa havia signat contractes per valor d'uns 400 milions de pessetes i els seus beneficis s'acosten als 2.500 milions. Arianespace havia creat un *holding* de 50 empreses, **Arianespace Participation**, amb un capital de 20.000 milions de pessetes. Hi destaca l'augment de la participació italiana, amb l'aparició de la **Fiat**. A més, les empreses subsidiàries donen serveis a Arianespace. La **Societé National des Poudres et Explosifs** participaria en la fabricació dels combustible sòlid mentre **S3R** seria la companyia d'assegurances.

Aquest darrer punt és important. L'accident del febrer costarà més de 20.000 milions de pessetes a les companyies asseguradores. Per a elles, es tracta d'un risc normal, que representa la meitat de les primes pagades l'any passat. Amb riscos com aquest, és lògic que les companyies d'assegurances facin pagar un preu alt. L'empresa de llançament de satèl.lits, Arianespace en aquest cas, pot optar per pagar-lo o bé arriscar-se a haver d'assumir ella mateixa la compensació a les companyies propietàries dels satèl.lits. Si la companyia d'assegurances està controlada pel *holding*, les quotes que paga Arianespace queden a casa. Però en cas d'accident, es produeixen grans pèrdues.

COMPETÈNCIA INTERNACIONAL

Malgrat la competència americana, russa, japonesa i xinesa, Arianespace pensa continuar controlant el mercat. Tenia previst signar deu contractes aquest any i l'accident no els ha fet canviar d'opinió. El coet *Ariane* continua sent un dels més fiables del mercat. Pel que fa als americans, hi ha empreses com **Martin Marietta**, propietària del *Titan*, que pot llençar satèl.lits pesats. El *Delta*, de la **McDonnell Douglas**, posa en òrbita satèl.lits petits. Només seria rival en aquest camp. 1 l'*Atlas*, de **General Dynamics**, és, potser, el rival més seriós. Tot i així, el mercat fins a l'any 2000 serà d'uns 180 satèl.lits comercials que els americans no poden absorbir.

Uns altres rivals són els soviètics. Si bé estan interessats sobretot en missions científíques, no deixen de banda el camp comercial, com hem vist abans. El seu coet *Protó* és molt potent i el preu que ofereix, més baix. Però encara hi ha el problema del veto dels Estats Units perquè tecnologia americana viatgi a l'URSS.

Els xinesos tenen els seus **Llarga Marxa**, que han de llançar dos coets americans. El seu preu és tan baix que gairebé trenca les regles de mercat. També hi ha un acord amb Austràlia, per a construir un cosmodrom a **Port Darwin**. Però els esdeveniments polítics poden afectar l'astronàutica xinesa.

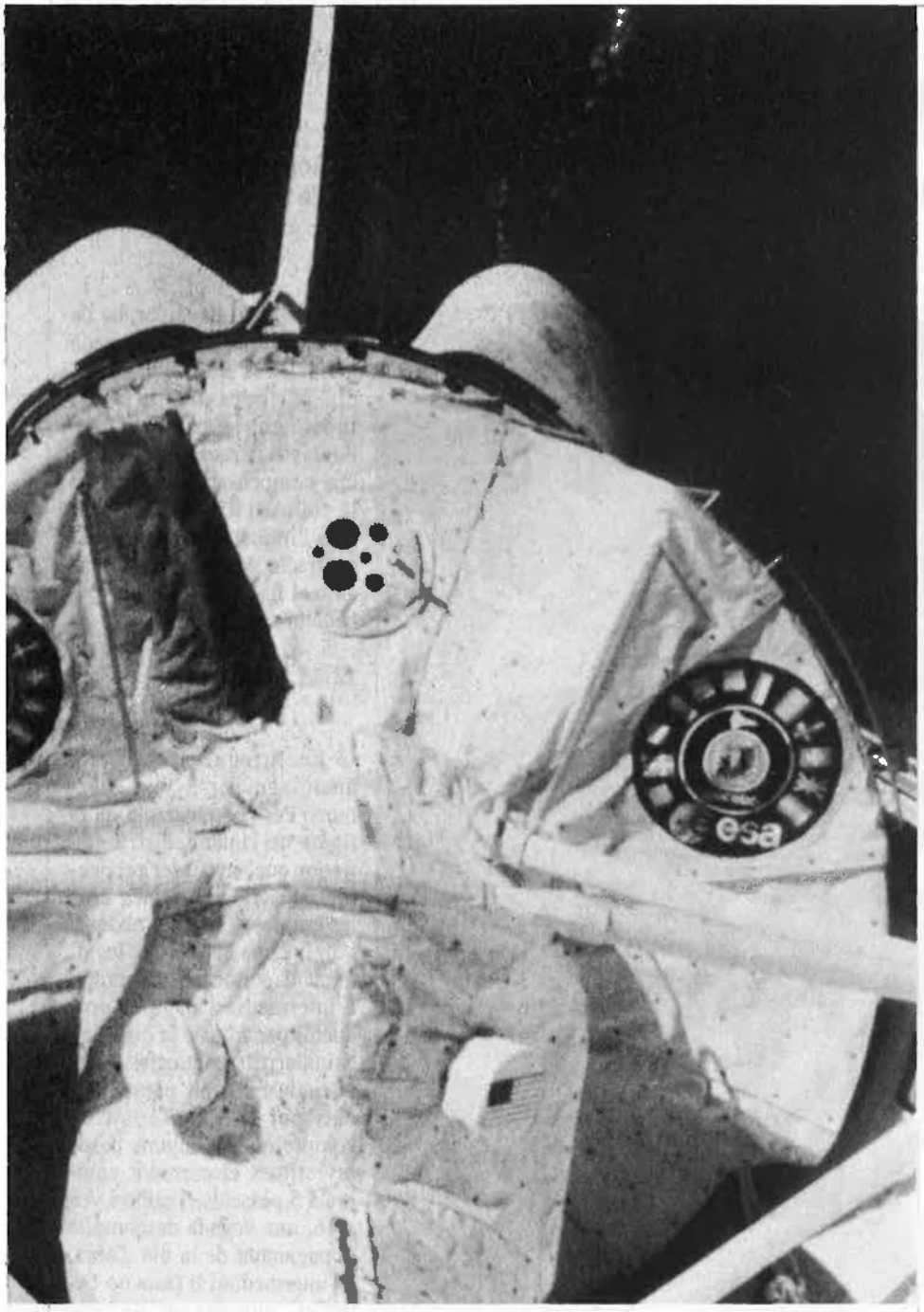
Finalment, queden els japonesos. El seu petit coet *H-1* no permet llançar

grans satèl.lits. Però estan construint el *H-2*, que pot estar llest el 1993. Aleshores, podran llançar els seus satèl.lits, a més de competir amb els altres països esmentats.

Allò que preocupa els americans és el coet *Ariane V*, que pot estat preparat el 1997. Potent i fiable, permetrà als francesos reduir tarifes. Això li pot donar bona opció dins del mercat d'uns 40.000 milions de dòlars que es preveu.

Representants de General Dynamics, fabricant de l'*Atlas*, ja han manifestat que si Arianespace redueix els seus preus en un 40%, la seva empresa no té

res a fer. Aleshores, és possible que busqui un acord. De tota manera, no regalaran aquest atractiu mercat als europeus.

Però no tot és posar satèl.lits en òrbita. La transferència de tecnologia per usos a la Terra pot ser –i de fet, ja és– molt important. El CNES francès –Centre Nacional d'Estudis Espacials– ha constituït una empresa especialitzada, **Novespace**, per a seguir la tecnologia espacial i oferir contractes a unes 25.000 empreses no espacials en tot Europa.

L'obtenció de nous materials també serà un camp molt important. Les condicions de microgravetat fan possible obtenir materials que aquí a la Terra no es poden fabricar. O bé assolir fàrmacs més purs. Aquesta serà una de les activitats principals de l'estació orbital internacional, si els Estats Units i la resta de països associats solucionen els problemes existents. Mentre, l'estació soviètica **Mir** es va ampliant i ofereix l'oportunitat de realitzar experiments.

Els russos donen l'oportunitat de realitzar vols tripulats per 10 milions de dòlars. Aquest preu es considera molt baix, ja que les indústries estan molt interessades a introduir-se en aquest camp, bàsic en les tecnologies futures. Les possibilitats dels treballs en microgravetat ofereixen una gran gamma de possibilitats, des de fàrmacs, fins a pel.lícules fotogràfiques o aliatges impossibles de fer al nostre planeta.

I anant més lluny, hi ha els projectes de bases permanents a la Lluna. Això quedaria ja per la segona dècada del proper segle, però sembla un pas inevitable per tal d'obtenir recursos que supleixin els terrestres, que es van esgotant.

UN HOTEL A L'ESPAI

La visió comercial dels viatges espacials no té límits. El 1974, **T.C. Swartz** va fundar la **Society Expeditions**, empresa que proporciona tota mena de viatges d'aventures a tot el món. L'any 1984, Swartz va fundar la **Society Expeditions Space Travel Company**, que havia d'organitzar excursions a l'espai. Pel 1989, 1.327 persones de tot el món havien fet la seva reserva. Però l'anunci d'un viatge per al 1992 sembla massa fantasiós.

Òbviament, els japonesos no deixen de banda aquesta possibilitat. No fa gaire van anunciar el projecte d'hotel espacial. Així ho va dir l'empresa **Shimizu Corp.**, una de les més importants constructores del país asiàtic.

L'hotel, que estaria acabat l'any 2020, se situaria a uns 450 quilòmetres d'altura, amb diversos mòduls, col.locats al voltant d'un gran cilindre de 240 metres de llarg. En una circumferència de 140 metres de diàmetre s'instal.larien 64 cambres que acollirien fins a cent persones.

Hi hauria un gran hall de recepció, restaurant i sales d'esport. El conjunt tindria una votació sobre el seu eix de tres voltes per minut, per tal de produir una sensació de gravetat semblant a la de la Terra.

El preu, òbviament, estaria a l'altura del projecte. Un cap de setmana en pensió completa –allà dalt sembla difícil trobar un altre lloc on menjar– costaria entre 25 i 30 milions de yens per persona –entre 18 i 22 milions de pessetes–. Cal dir, però, que els japonesos, amablement, hi inclouen el viatge d'anada i tornada.

Amb més fantasia o menys, l'espai serà negoci. Per a alguns, ara ja ho és. Per això hi ha una gran lluita per fer-se amb aquest prometedor mercat, que, possiblement, serà de qui toqui més de peus a terra.

Xavier Duran

Traure-li suc a la CEE

Estafa, falsificació de documents mercantils i maquinacions fraudulentes són alguns dels delictes detectats al País Valencià en la concessió d'ajudes comunitàries a la transformació de cítrics.

Beneficiar-se de les ajudes concedides per la CEE a la industrialització de cítrics s'ha convertit en pràctica fraudulenta durant la present campanya citrícola al País Valencià. Així, dels 1.600 contractes de venda signats durant la present campanya entre llauradors i indústries conserveres, sobre una revisió de 156, han aparegut 33 irregularitats. En 8 dels contractes anòmals s'ha detectat que la part que figura com a productor no ho és *de facto*, en 10 contractes la figura del llaurador ha estat substituïda per la del corredor o intermediari, mentre que en 15 contractes els quilos que figuren en la transacció no coincideixen amb les possibilitats productores del llaurador.

La denúncia d'aquestes irregularitats ha estat feta pública per les organitzacions agràries valencianes Unió de Llauradors i Ramaders-COAG, Federació Valenciana de Cooperatives (FECOAV), Joves Agricultors, Federació d'Agricultors de Castelló (FEPAC) i Associació Valenciana d'Agricultors (AVA). Segons aquestes, hi ha particulars que s'han beneficiat de les ajudes comunitàries aprovades per a enguany basant-se en els reglaments de la CEE núm. 1123/89 i 1123/89 referides al règim d'ajudes a la transformació i normes d'aplicació dels llindars d'intervenció de cítrics.

La finalitat última d'aquestes normatives és fomentar temporalment la transformació de cítrics en sucs i grills i promoure que els llauradors destinen les seues collites a la transformació abans que a la retirada. Es tracta així de reconduir la destrucció de part de la collita, fórmula aplicada en anteriors campanyes per a mantenir a preus rendibles les collites de satsumes i clementines, i desviar els excedents cap a la seua industrialització, be mitjançant l'elaboració de grills confitats, bé mitjançant l'elaboració de sucs. Cal no oblidar que, paradoxalment, malgrat el seu potencial citrícola, el País Valencia té una mínima aportació a la indústria i que el 80% dels sucs que es consumeixen a la CE són de procedència brasilera.

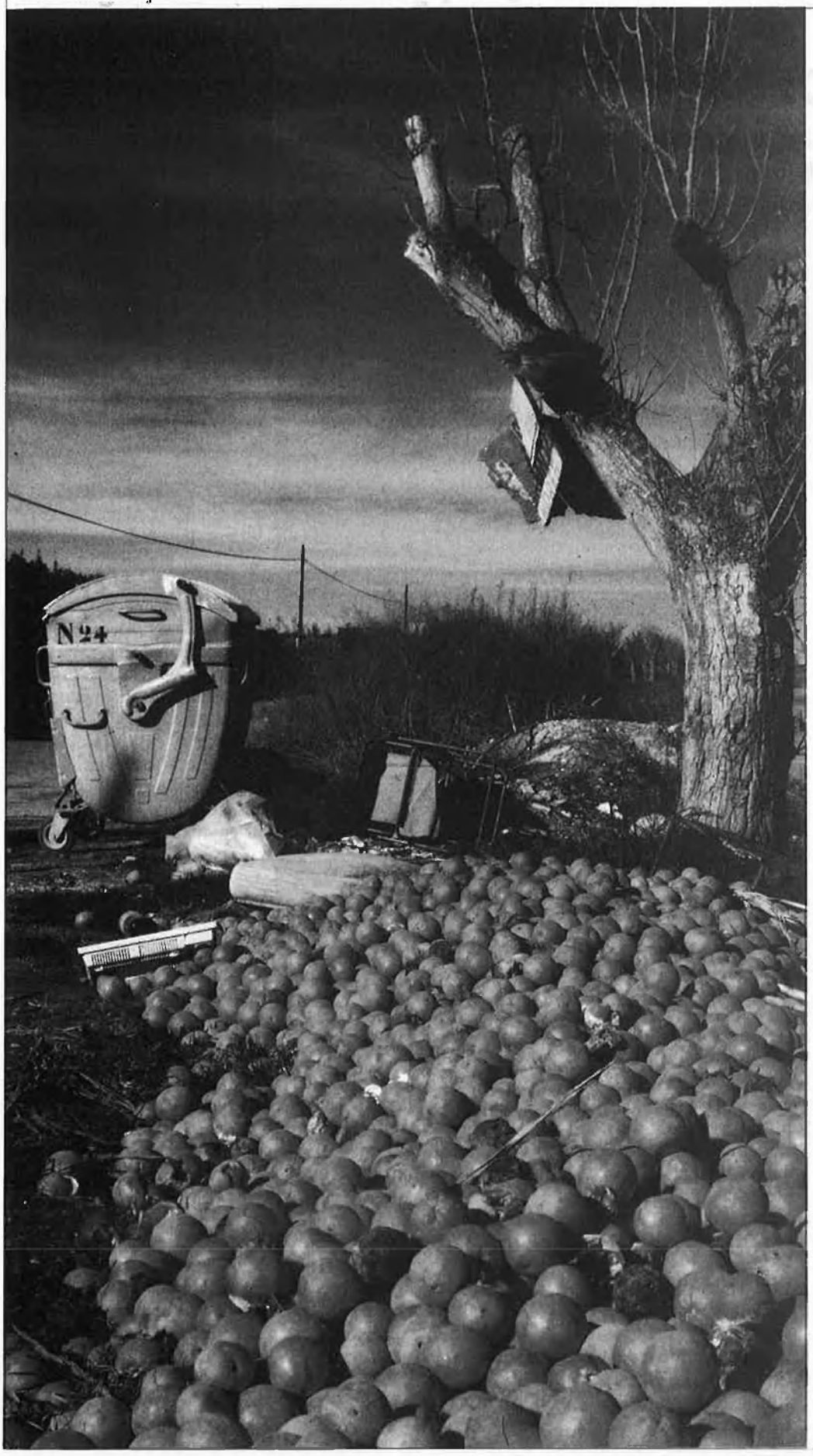
El llaurador perd, el corredor guanya i l'industrial es beneficia.

En aquest context, per a la present campanya s'havia establert un preu de compra mínim per als cítircs entregats a la transformació. Aquest preu, que ha de pagar l'industrial al llaurador, ha de ser igual al preu de retirada més elevat aplicable durant els períodes de retirada. Igualment s'estableix que l'industrial rebrà de la CEE una compensació financera a la industrialització sempre que l'industrial presente el contracte de compra subscrit amb el llaurador establert per l'administració.

EL LLAURADOR SEMPRE PERD

Les irregularitats, però, apareixen per 3 vies diferents. Per una banda, hi ha la figura de l'intermediari o corredor que, sense ser productor, subscriu contractes amb les empreses transformadores i així ocupa el lloc que legalment li pertoca al llaurador. L'intermediari paga al productor per sota de la quantitat exigida pels contractes i ven als industrials als preus marcats per la CE. Tenint en compte que en alguns casos investigats el corredor compra a 5 pessetes el quilo i ven a 16, una vegada descomptat el pagament de la mà d'obra, a l'intermediari li resta un benefici que pot ser de cinc pessetes per quilo. Un negoci rodó sense els riscos que comporten les adversitats climatològiques i sense els costos de manteniment dels horts.

La segona pràctica il.legal consisteix en la maniobra que practiquen alguns industrials en presentar als llauradors contractes en blanc amb el pretexte que mentres que no es realitze tota la collita és impossible avaluar la producció total. Aquest *xec en*

blanc ha fet possible que alguns industrials inflen la xifra comprada per a rebre així un major volum d'ajudes per part dels organismes comunitaris.

Finalment, la tercera irregularitat és conseqüència de la segona. Si bé la subvenció es concedeix als industrials mitjançant talons nominals per quantitats superiors a les realment adquirides, els llauradors sols reben en metàl.lic la fruita realment venuda. Ara bé, alguns industrials han començat a remetre als productor cartes en les quals s'informa de la quantiat que han de fixar en la pròxima declaració de la renda.

Com a grans beneficiats d'aquesta picaresca apareixen, per tant, els intermediaris i aquells industrials que han presentat a la CEE quantitats superiors a les realment pagades. Si bé els sindicats, sobretot la Unió de Llauradors i Ramaders, van advertir a principi de campanya que aquest sistema d'ajudes obria escletxes que podien ser aprofitades per a pràctiques irregulars, l'administració central no ha pres mesures per a impedir-ho. La solució, segons els sindicats, passa ara per modificar aquests reglaments i sistematitzar que les ajudes a la industrialització siguen rebudes directament pels llauradors.

En aquesta línia, les organitzacions agràries han tornat a llançar la idea que dota a la futura societat mixta de transformació, a construir entre la Generalitat i les cooperatives, de competències per a regular aquestes ajudes. Aquest projecte comportarà una inversió de 900 milions de pessetes, dels quals la Generalitat aportarà 400, Anecoop 200 i la resta de cooperatives els milions complementaris.

Albert Vicent

TYCESA, la fi d'un imperi

Després d'una continuada política de desinversions, TYCESA ha presentat suspensió de pagaments. La societat que comercialitza marques com Lois, Old Chap i Alton protagonitzarà la més forta suspensió del tèxtil a l'estat durant els darrers anys.

A l final, l'escalada de rumors que circulaven per València s'ha confirmat i l'imperi fundat pel petit gran empresari valencià, Joaquín Sáez Merino s'ha vist abocat a una forta crisi que serà difícil de superar. Textiles y Confecciones Europeas, Sociedad Anónima, (TYCESA) va presentar el passat 5 d'abril tots els documents en el jutjat de València amb un deute de 5.900 milions de pessetes i uns actius d'uns 13.700 milions (3.400 d'actius materials, 2.500 en la cartera de valors, 500 milions de drets de marques, més de 3.000 milions en existències, 4.000 milions en deutes per a cobrar i 75 milions de pessetes en bancs i caixes). És, per tant, la més fora suspensió del tèxtil espanyol durant els últims anys.

Però en aquest cas s'ha declarat en crisi l'empresa i el mateix empresari Joaquín Saez Merino a títol personal "com a conseqüència dels avals que tenia presentats a tercers per compte de la companyia", segons un comunicat fet públic per TYCESA. Entre els proveïdors *enganxats* no figuren empreses particulars, Només n'hi ha bancs. En el passiu de TYCESA apareix un deute de 250 milions a Hisenda, un altre de 350 a la Seguretat Social, 750 al Banc de Crèdit Industrial, 350 al :Central, 300 a Banesto, 225 al Banc Bilbao Biscaia, d'altres 200 al Banc de Crèdit i Comerç i 117 a Crédit Lyonnais. Un deute que afecta especialment les arques públiques i una empresa pública com el Banc de Crèdit Industrial.

Joaquín Sáez Merino va arribar a tenir un imperi format per més de 15 factories, repartides en diversos països. De manera progressiva, l'imperi va anar disminuint de volum, per le continuades vendes fins arribar a les 4 plantes de producció actuals, situades a Montcada, Requena, Baeza i Villarrobledo, que amb una plantilla total de 1.300 treballadors produïen per valor de 16.000 milions de pessetes.

En el mercat espanyol, TYCESA comercialitza les marques Old Chap, Rio Grande i Alton.

L'última gran operació (hivern del 1988) que va realitzar Joaquín Sáez Merino va ser la venda de cinc fàbriques de TYCESA al grup basc TAVEX-Algodonera de San Antonio. Concretament, les plantes de filatura, teixit i tint de Navarrés, Alginet, Bunyol, Millars i Xàtiva. Amb aquesta reducció d'actius, TAVEX acabava de concretar la seua estratègia per a l'eixida a Borsa d'Algodonera de San Antonio, que ampliava el seu immobilitzat en 5.300 milions de pessetes, amb unes existències de 1.700 milions i unes reserves de 2.376 milions de pessetes.

Cal racordar que l'actual diputat a Madrid pel Partit Popular i número 1 al Congrés per la circumscripció de València, Pere Agramunt, va ser abans del seu pas al món de la política, conseller-delegat de TYCESA.

Textiles y Confecciones Europeas, S.A., és l'empresa que comercialitza en l'estranger la marca de *jeans* Lois, excepte al Canadà i països d'Amèrica Central. En el mercat espanyol, TYCESA comercialitza les marques Old Chap, Rio Grande i Alton. L'accionista majoritari és Joaquín Sáez Merino, que no té res a veure amb les empreses liderades pel seu germà, Manuel Sáez Merino i la societat Sáez Merino, S.A., que manté projectes d'inversio a l'URSS i a Mèxic. La propia mateixa empresa ha reconegut, que la suspensió de pagaments de TYCESA pot perjudicar la imatge de les societats de Manuel Sáez Merino, més encara si tot s'entén en el context de competitivitat que travessa el sector de la roba vaquera.

La crisi de TYCESA té altres components. El líder del PP, Pere Agramunt, està casat amb l'única filla de Joaquín Sáez Merino, Carmen, que en l'actualitat té una llicència per a vendre bombons de la marca Lady Godiva a València. Si *Don Joaquín* haguera tingut un fill amb el seu caràcter d'home arriscat i innovador, una altra hauria estat la cançó i l'explicació del procés de reducció de la magnitud del grup industrial. Cal fer una reflexió, però sense deixar a banda la més de cent vegades esmentada malaltia de l'economia espanyola: la forta apreciació de la pesseta, la falta de competitivitat de l'economia espanyola, per unes exportacions cada vegada més difícils.

P. Descals

EMPRESES

Epson sona bé

L'empresa informàtica **Epson Ibérica** serà l'única patrocinadora de l'Orquestra de Cambra del Palau de la Música Catalana durant els pròxims tres anys, segons l'acord a què han arribat el president de la companyia, **Ramón Ollé**, i el president de l'Orfeó Català, **Fèlix Millet**. Aquest acord s'emmarca dins de la política de suport a la cultura que des de fa uns anys realitza Epson. Així, aquesta firma esponsoritza el Festival de Música de Llívia i els Premis de Divulgació Informàtica, entre altres. *S.M.*

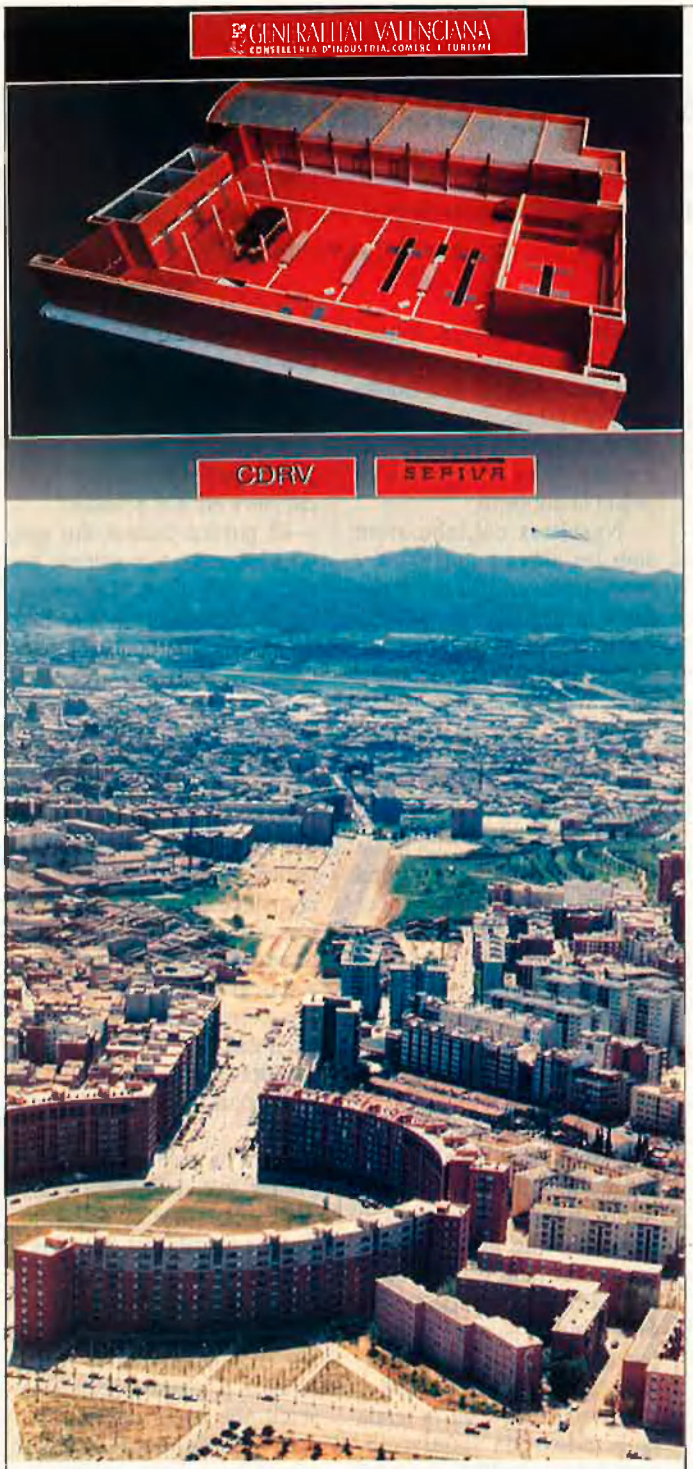
Vehicles a punt

La Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme de la Generalitat valenciana i l'empresa **Sepiva** posaran en funcionament un centre de diagnosis de reparacions de vehicles que quedarà instal.lat a la ciutat de Ribaroja del Túria, a 12 quilòmetres deValència.

El centre donarà servei a tots els usuaris que necessiten conèixer l'estat dels vehicles que volen comprar, dubtes sobre els problemes que poden sorgir, reparacions o peritacions de danys via tribunals o companyies d'assegurances. El volum inicial d'inversió d'aquesta experiència pilot es calcula en 250 milions de pessetes. *T.C.*

Parabòliques a la carta

L'empresa valenciana **Velsat** ha llançat al mercat el seu primer equip de baix cost que permetrà mitjançant una xicoteta antena d'un diàmetre no superior als 60-90 cm, rebre tota l'oferta de canals existent en l'actualitat. Igualment, Velsat traurà pròximament al mercat una sèrie d'equips totalment preparats per a la recepció del nou sistema D2-MAC, amb la qual es realitzarà el primer assaig general de transmissió de televisió d'alta definició aprofitant els actes mes rellevants de l'Exposició Universal de Sevilla i dels Jocs Olímpics de Barcelona. Aquest assaig serà retransmès a prop de dos milers de televisors repartits per tot Europa. *A.V.*

Dalt, centre de diagnosi de vehicles de SEPIVA. Baix, Sabadell.

Negociacions col.lectives de Catalunya.

La patronal catalana, Foment del Treball, ha efectuat balanç dels resultats de la negociació col.lectiva a Catalunya fins al 31 de març. Fins aquesta data s'han signat un total de 177 convenis durant el primer trimestre de l'any, 40 del quals corresponen a convenis de sector i 137 són d'empresa. Aquests acords afecten 628.960 treballadors i la mitjana ponderada d'increments salarials de tots els convenis és del 7'35%. *S.M.*

Estudi de viabilitat

L'empresa **Enagas** ha signat un conveni de col.laboració amb la Conselleria d'Indústria pel qual s'estudiarà la viabilitat de gasificar la zona compresa entre València i el sud de la província d'Alacant. L'estudi estarà acabat en 4 mesos, té un cost de 9 milions de pessetes i la Generalitat inclourà en els seus pressupostos la xifra de 1.400 milions per a la realització del projecte, xifra que representa entre el 15 i el 20% del cost previst. El 50% d'aquesta xifra podria ser aportada per la CE. *A.V.*

L'Eix avança

El Consorci Urbanístic per al Desenvolupament de l'Eix Macià de Sabadell (CODEM), format per l'Ajuntament de Sabadell i l'Institut Català del Sòl, ha adjudicat les parcel.les 2, 3 i 4 destinades a edificis comercials i d'oficines.

La plica elegida pel CODEM té un valor de 1.941'2 milions de pessetes i el grup adjudicatari està format per Basain, SA, (Grup Mango), Cubiertas y MZOV, Mútua Sabadellenca d'Assegurances i Mutua de Seguros de Sabadell.

Els edificis hauran d'estar finalitzats abans que finalitze 1992 i la inversió prevista per aquest grup és de 5.000 milions de pessetes. *A.V.*

Demanem un finançament propi

Recentment Balears s'ha convertit en l'única Comunitat Autònoma que ha signat els acords del Fons de Compensació Interterritorial. Alexandre Forcades, conseller d'Economia del Govern de les Illes, explica la transcendència d'aquesta decisió

Sr. Forcades, ¿per què Balears no firmà l'acord?

—Perquè Balears és l'única comunitat que havia impugnat prèviament el sistema de finançament. Ja dins 1988, després del primer any de vigència del sistema, van presentar una sèrie d'argumentacions a l'administració central i no ens va fer cas. Aleshores van presentar un recurs d'inconstitucionalitat.

—¿I per què aquest recurs, per què no estan d'acord amb el sistema de finançament?

—Creim que per esser una comunitat insular tenim característiques pròpies que no s'han atès. Primer, el sistema de finançament es basa en la població de dret, quan a Balears la de fet és molt més alta que la de dret, i la població de fet utilitza igualment els serveis públics i, per tant, té un cost. Per una altra banda, nosaltres exigim que el sistema de finançament doni més importància al fet insular; som un territori d'illes que comporta 4 governs (un de general i tres d'insulars) i, a més, el concepte de territori exclusivament físic –que s'ha adoptat per deformació del continent– no és correcte per a Balears, creiem que s'ha de tenir en compte el territori marítim que hi ha entre les Illes.

A més, a l'hora de discutir el fons, Balears, mitjançant el Parlament ja havia acordat que la reforma del FCI havia d'anar lligada a la reforma del sistema de finançament. Tan aviat com començaren les negociacions vérem que no hi havia intenció de reformar el fons, que només hi havia intenció d'arreglar els dos grans problemes del govern central: el d'Extremadura i Andalusia amb una població que minva per l'emigració, i el problema del País Basc i Catalunya que a causa de la immigració va pujant la població.

Nosaltres col.laborarem amb les altres autonomies a l'hora de fixar criteris, d'ajudar a la negociació... però al final, com que nosaltres no podem admetre que s'estableixi un sistema de fons que no comporti la reforma del sistema de finançament, que no tingui en compte la insularitat i, a més, que es fa a partir del criteri de renda per càpita que és vàlid per a grans territoris però no per a nosaltres... per totes aquestes raons ens quedarem a fora.

—Unes raons poc explicades o, almenys, que no han aparegut així explicades, sobretot als mitjans de comunicació estatals.

—Efectivament. Aquestes raons ens agrada explicar-les perquè sovint es dóna la informació fàcil de dir que som els únics que no acceptam, que anem amb criteris diferents a Europa, etc. I això no és cert: altres països d'Europa, per al fons de desenvolupament, han tingut en compte el fet insular, calculant la renda amb índexs de satisfacció, amb índexs sintètics, que aquí no s'ha fet.

—Aquests criteris diferents entre govern autònom i govern central passats a diners, ¿què representen?

—Si el fons que hem anat rebent cada any, de l'ordre d'uns 1.500, 1.200, 1.300 milions de pessetes, hagués estat el fons que pertocava en funció de les variables, haurien estat uns 3.600 milions de pessetes per any. En conseqüència, o ens assignaven un fons d'aquesta quantitat o no ho podíem acceptar.

—¿Quines possibilitats hi ha d'arranjar aquesta diferència entre els dits governs?

—El govern central diu que no a les nostres propostes. Inclús jo vaig oferir la possibilitat de votar en blanc si en lloc de la quantitat de compensació transitòria de 1.600 milions de pessetes que ens donen, fos augmentada –pel criteri d'insularitat que s'aplica a Canàries– auns 2.500 milions. Però el Sr. Borell va intentar que aquesta quantitat la donassin les altres comunitats, a la qual cosa em vaig negar, ja que si el goven central havia posat 15.000 milions per aconseguir l'acord entre les altres comunitats, era just que en posàs 600 més, i no ens sotmetés al tràngol de discutir d'on traure aquests 600 milions.

Com a solucions queden. Primer, que el Tribunal Constitucional falli a favor nostre. Segona possibilitat és que nosaltres tenim una reclamació davant el govern central d'impostos cedits i taxa de joc, ja que el nostre Estatut fa referència a aquest aspecte en el sentit que tenim dret a ells, i crec que podem guanyar aquest tema i pot ser ens podria donar un respir important. En tercer lloc, pensam recórrer la llei del fons, perquè pensem que tal i com està va contra la LOFCA i, en conseqüència, quan s'aprovi, i si hi trobam motius suficients de forma-fons, la impugnarem.

—Balears té el problema qué el turisme pot baixar, com sembla que farà, igual que els darrers anys, però les despeses d'infrastructura augmenten any a any...

—Efectivament, per molt que baixi el turisme, la despesa no pot baixar, no fos que la falta d'infrastructura baixi encara més. Precisament ara el govern acaba d'aprovar el Pla d'Embelliment de Zones Turístiques que comporta uns 14.000 milions, un 60% dels quals assumeix el govern autònom, que són uns 8.000 milions. I una vegada més haurem d'anar a l'endeutament.

La situació nostra és bastant difícil. Nosaltres anem invertitnt a base de deute, esperant sentències que ens siguin favorables i esperant la reforma del sistema de finançament. Però les pluges de l'any passat, que vam comportar unes despeses molt fortes, i ara el Pla d'Embelliment ens crea una situació de tensió bastant important. De tota manera, això és una prova evident que la nostra coumunitat, per a afrontar les obligacions derivades de l'Estatut, necessita més finançament.

—¿I com es pot aconseguir?

—L'hem d'aconseguir a través d'una correponsabilitat fiscal o bé que el govern central accepti que una part del que recapta aquí –que és molt– quedi aquí; o bé es pot aconseguir amb una revisió del sistema de finançament. Nosaltres, dins de la reforma de l'Estatut, propugnam un canvi en el sentit d'aconseguir un sistema econòmic com el del País Basc i Navarra. I això perquè creim que Balears és diferent a les altres comunitats. Molta gent addueix el cas de Canàries, però Canàries té un impost sobre productes petrolí-

fers que li dóna un rendiment d'uns 70.000 milions cada any, té una ponderació de la insularitat en funció de la distància que i és molt beneficiosa...

—Aquesta reforma de l'Estatut, però, és bastant difícil...

—Tots sabem que el PSOE no n'és partidari. De tota manera nosaltres el que intentam és explicar la coherència de l'actuació del govern autònom, que feim les passes de forma coherent. Impugnarem el sistema, no acceptam el fons perquè no arregla res, i de cara al futur continuem dient que el sistema de finançament ha de ser una sistema propi per a la nostra comunitat. Nosaltres no posem en dubte la Constitució sinó que demanem una forma de finançament adequada a la nostra realitat.

—Finalment, ¿en quina situació queda Balears des del punt de vista econòmic, atesos tots aquests problemes?

—Jo sóc optimista. Hem arribat a un moment que la indústria turística és la més important de Balears, i ens preocupa o per això cercam alternatives que completen els sectors d'indústria i d'agricultura.

Des del punt de vista de les relacions amb el govern central, Balears queda tremendament discriminada. Amb un mal finançament, que no té en compte cap de les nostres realitats, amb una actitud que ens nega les ajudes de la CEE... tot això ens col.loca en una situació desfavorable. Però jo crec que a vegades convé que els coses es posin tan malament per què al final es reconegui la justícia, perquè es creï un sentiment de poble, que el poble sigui conscient que la lluita serà llarga. Dins de la nostra història, sempre que hem estat separats de l'economia peninsular ens ha anat bé, ja que sempre que la península s'ha recordat de nosaltres ha estat per a traure'n profit. Jo crec que, a pesar de tot, vindra una època molt bona per a les Illes. *M.Payeras*

PREGUNTA DE LA SETMANA

Josep Ma. Álvarez
President de la Comissió Gestora UGT de Catalunya.

¿Creu viable la creació d'un sindicat únic europeu?

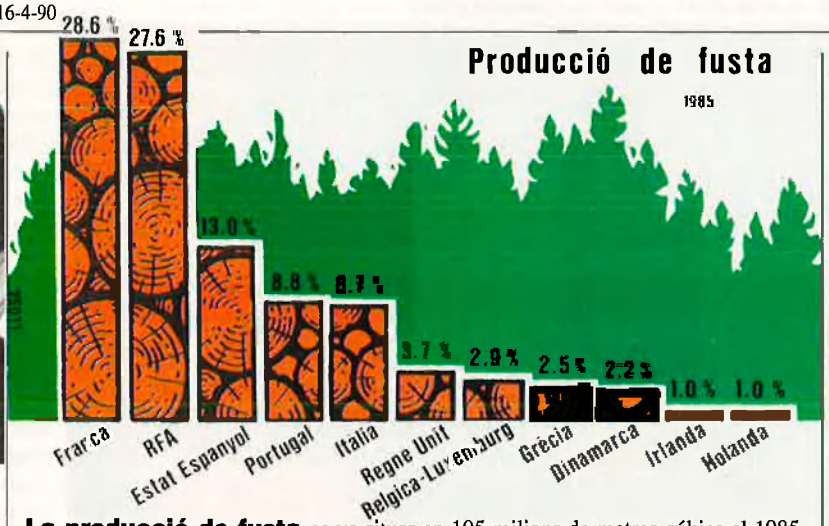
"Aquesta proposta llançada per part de CCOO està fora de context. A Europa ja existeix aquest sindicat únic i agrupa més del 90% dels treballadors europeus. La Confederació Europea de Sindicats aglutina els sindicats alemanys, suecs, els tres italians, els francesos i a Espanya UGT i ELA-STV.

Per això, des d'UGT contemplem amb excepticisme la proposta de CCOO, quan a més s'estan donant els passos necessaris perquè el sindicat comunista puga entrar en la CES". *S.M.*

LA XIFRA

110.000

milions de pessetes d'inversió rebrà el País Valencià d'acord amb el Programa Operatiu 1990-93. 45.500 procedeixen del fons FEDER, 15.400 de la Generalitat, 22.000 de l'Administració central i la resta del sector privat. *A.V.*

La producció de fusta es va situar en 105 milions de metres cúbics el 1985, aportant tan sols un 3% de la producció mundial. El bosc cobreix una quarta part de la CEE i són França i Espanya els estats més rics en boscos, amb 14'7 i 12'5 milions d'hectàrees, respectivament. Pel que fa a la propietat, més de la meitat dels boscos europeus estan en mans de propietaris privats, mentre que el patrimoni forestal de l'estat representa un 27% de la superfície i la resta pertany a altres propietaris públics. Els propietaris privats ocupen un important lloc a Portugal (83%), a França (72%) i a Espanya (65%). *A.V.*

Instruments musicals: exportacions 'ma non troppo'

Al llarg del 1989 es van facturar a l'estat espanyol 17.159 milions de pessetes en la venda d'instruments de música, la qual cosa suposa un increment del 5% respecte al 1988. El 80% dels instruments venuts procedeixen de l'estranger, majoritariament de l'Extrem Orient. Els baixos costos en la producció de països com Taiwan o Corea han convertit aquests productes en grans competidors a tota la CE.

Així, l'estat espanyol va importar instruments musicals per valor de 16.500 milions, mentre que les exportacions es van situar en 5.600 milions. Malgrat tot, segons l'Associació de Fabricants d'Instruments Musicals i Accessoris (AFIMA), les importacions van descendir en un 10% durant el passat exercici. Quant a les exportacions, la guitarra va ser l'instrument que va protagonitzar la majoria dels contractes. Anglaterra, Alemanya i França en són els principals compradors. A l'estat espanyol hi ha censades 207 fàbriques d'instruments, indústria que proporciona treball directe a unes 2.300 persones. El 60% d'aquests centres de producció està ubicat al País Valencià i dóna treball a 1.180 treballadors. Com a *nota* anecdòtica cal assenyalar que el País Valencià apareix com la regió del món on més clarinets es venen, producte de l'existència de 364 bandes de música. *.A.V.*

EN BREU

"Quatre motors per a Europa", exposició organitzada conjuntament per la Generalitat catalana i els governs regionals de Llombardia, Baden-Württemberg, Roine-Alps, s'inaugurarà el pròxim 21 d'abril a Milà. Aquesta exposició, de caràcter itinerant, presenta les possibilitats dinàmiques de les quatre regions com a forces propulsores de l'economia dels seus estats respectius i de la resta d'Europa. Després de Milà, on l'exposició estarà oberta fins al 29 d'abril, l'exposició es presentarà a Barcelona entre els dies 3 a 10 de juny. Cadascuna de les quatre regions s'ocupa de temàtiques concretes. En aquest sentit, la Generalitat de Catalunya desenvolupa l'aspecte de l'esport i el turisme, Llombardia tracta el disseny i la moda, Baden-Württemberg la cultura i, finalment, Roine-Alps la investigació tecnològica. *S.M.*

FAIC'90, la Fira Agrícola, Industrial i Comercial que organitza la Institució Firal Alacantina, se celebrarà a Elx entre els dies 10 i 13 de maig. La cita, que ja disposa de 9.500 metres quadrats de superfície contractada, té com a sectors més representats l'automoció, la maquinària agrícola i la jardineria. *A.V.*

'Estudio TAV'89' és el títol de l'estudi de viabilitat editat per la Cambra de Comerç de València sobre la conveniència de connectar el País Valencià amb la xarxa europea d'alta velocitat ferroviària, realitzat el 1989 per la Universitat Politècnica de València. *A.V.*

Una bona Iniciativa

Iniciatives SA, empresa municipal de Barcelona, inicia una nova etapa després d'haver adaptat els seus estatuts a la sentència dictada pel Tribunal Constitucional. Tal i com ha manifestat el vice-president i conseller delegat, Francesc Raventós, d'entrada, l'ajuntament deixarà de tenir el 100% del capital, tot i que continuarà sentne el soci majoritari amb el 51%. La resta de les participacions passaran a socis privats que hauran d'aportar nous projectes i finançament.

Una altra de les línies a seguir serà la de continuar en el procés de desinversió en aquells projectes que ja estiguin funcionant i augmentar les noves inversions, les quals podrien ser d'uns 400 milions de pessetes per aquest any 90. Raventòs ha assenyalat que les inversions hauran de destinar-se a "aquells projectes que siguin econòmicament viables i que tinguin un interès general per a la ciutat".

En l'última reunió del consell d'administració s'ha aprovat el nomenament del nou director general, Manuel Ludevid, i la remodelació del consell amb el nomenament de tres nous consellers: Carles Tusquets, president del Cercle d'Economia i promotor de Fibanc; Enric Vives, administrador de l'empresa propietaria dels centres comercials Boulevard Rosa; i Josep Alvàrez, president de la comissió gestora d'UGT de Catalunya. D'altra banda, Pere Grau passa a ser membre en ple dret en el consell. La resta de consellers són, per part de l'ajuntament, Joaquim de Nadal, Antoni Luchetti i Mercè Sala; el director general de l'ONCE, Miquel Duran; i l'ex-president d'Enher, Alfred Pastor. Queda pendent, però, el nomenament d'un altre conseller que podria ser algun membre de l'oposició municipal ja que, tal i com ha dit Raventós, "aquest ha de ser un projecte no només de l'Ajuntament sinó de tot el consorci i de totes les forces polítiques de l'Ajuntament".

Manuel Ludevid

Actualment, Iniciatives participa en 21 projectes dels àmbits urbanístic i immobiliari, sistemes i mitjans de comunicació, sector turístic, investigació i tecnologia i del sector financer, i ja ha efectuat dues desinversions. Els beneficis obtinguts l'any passat han estat de 163 milions de pessetes i ha invertit en total 960 milions de pessetes.

Sílvia Monfort

EL PRONÒSTIC

Fabià Estapé

Auguris inquietants

En la XIII reunió organitzada pel Cercle d'Economia –a la tradicional Costa Brava– s'ha desenvolupat com de costum: intervencions brillants, altres de més discretes i algunes de franca ingravidesa. Si es deixa de banda el discurs del ministre d'Economia i Hisenda, senyor Carlos Solchaga, que es va traduir en una nova exposició de la doctrina oficial del govern en política econòmica (¿podíem esperar una altra cosa?) i de les seves respostes a unes preguntes generalment embolicades amb cotó en pèl, l'estrella de la sessió l'ocupà un personatge jove i distingit, l'enginyer francès Alain Minc, de qui Editorial Planeta, en la col.lecció "La Sociedad Económica", acaba de publicar un polèmic llibre titulat *La gran ilusión*. En el llibre Minc sosté que la caiguda del mur de Berlín fa bocins la política comunitària i afirma que després del fet transcendental de la revolució en tots els països de l'Est, la Comunitat Econòmica Europea caldrà substituir-la per una Europa Comunitària Continental, que comprèn alguna cosa més que la Casa Europea proposada pel *tsar simpàtic*, que és com Alain Minc denomina Gorbatxov. En la seva intervenció en la segona sessió de ponències Alain Minc va llançar un autèntic petard en la reunió en pronosticar que d'aquí a deu o quinze anys, com a màxim, seria Europa sencera la que demanaria a Alemanya que es *nuclearitzés*, que construís ogives amb els seus coets intercontinentals. El tol.le-tol.le va ser majúscul, i cal remarcar que un veí de ponència, l'alemany Albert Hahn, president de Volkswagen, va denegar reiteradament aquesta possibilitat.

En la mateixa línia d'oposició a la tesi d'Alain Minc es va situar l'ambaixador d'Espanya en la República Federal d'Alemanya, senyor Eduardo Foncillas, que va voler tranquil.litzar l'auditori negant l'existència d'un nacionalisme alemany. De tot el que es va dir i tot el que es va sentir la tesi de Minc és la que obre nous interrogants. No es pot simplement ignorar com si es tractés d'una *boutade* a la qual, d'altra banda, són tan aficionats els francesos.

CONTRAPUNT

El 'Grand Tour'

Joan F. Mira

Pels primers anys de la dècada del 1840, un jove de bona família de la regió del Flandes francès ha acabat els seus estudis de dret a París. Torna al seu país, però ni ell mateix ni el seu pare no veuen clar que siga encara l'hora d'establir-se com a funcionari o com a advocat. Hi ha una cosa que cal fer abans. Com escriurà cent trenta-cinc anys més tard una il.lustre néta seua, "Un homme bien né se doit de voire le monde avant de s'établir dans de pays où le hasard ou la Providencie l'a mis". El xicot, doncs, com tants altres fills de casa bona havien fet al llarg del segle XVIII, i faran fins a ben entrat el segle XX, es decideix a fer el *Grand Tour*. No era tan *gran*, en quilometratge, com podria ser ara: no hi havia avions, ni autopistes, ni trens de gran velocitat. Era, normalment, un viatge lent per Itàlia, completat amb visites més ràpides a Àustria, Suïssa i Alemanya. Si el jove en qüestió era rus, o alemany, o anglès, l'itinerari canviava, evidentment. Però Itàlia n'era invariablement la part central.

Michel-Charles Cleenwerck de Grayencour es prepara per al viatge, per imposició de son pare, que vol assegurar-se de la rendibilitat de la inversió: durant un any, el jove advocat estudiarà l'art, la història, la literatura i la llengua dels països que ha de visitar, refrescarà, sobretot, els clàssics que va estudiar al liceu, recollirà, també, les adreces que pot necessitar. Després, ja podrà viatjar.

Viatjar no era, llavors, *anar* d'un lloc a un altre. No era fer una setmana el *circuit italià* de Venècia (2 nits), Florència (1 nit), Roma (2 nits), Siena, Pisa, Gènova i a casa.

No era fer les ciutats d'Europa Central, nou dies, inclosos els d'eixida i d'arribada, visitant Estrasburg, Suïssa, Munic, Àustria, Praga (2 nits) i creuer pel Rin. El jove Michel-Charles i els seus amics no passen dues nits a Roma o a Florència: hi poden passar dues setmanes, o dos mesos. Quan arriben a una ciutat, busquen casa i s'hi instal.len. Llavors fan excursions, fan coneixences, els conviden als balls i a les festes, passegen i passegen pels carrers de Florència i de Roma, o pels poblets dels voltants, per les esglésies, per les ruïnes, per les places nocturnes i diürnes, fins que el Laci o la Toscana els resulten tan familiars com la pròpia comarca d'origen. Llavors, carreguen els equipatges, maletes, baguls, paquets, llibres, compres, quadros, quaderns de notes, i es traslladen a un altre centre d'operacions. Pel camí, als hostals, en la pujada a l'Etna, a la vil.la Hadriana o al Museu Secret de Nàpols, trobaran altres joves com ells, anglesos o alemanys, que fan exactament la mateixa cosa: conèixer el món. No anar i passar d'un lloc a un altre, sinó quedar-se i conèixer.

Michel-Charles no era excepcionalment ric, ni excepcionalment brillant, ni aventurer, ni romàntic, ni tenia res d'especial. Simplement, com tants altres, quan va arribar l'hora de fer el *Grand Tour*, el va fer. Molts anys més tard, en les seues velleses de província, va escriure un quadern de records que, més tard encara, havia d'aprofitar Marguerite Yourcenar, la seua néta, en la part central dels *Archives du Nord*. Obra que, amb *Souvenirs pieux* i *Quoi? L'Eternité!*, forma un dels més grans, profunds i delicats llibres de memòries, o narrativa autobiogràfica, que haja estat escrit en molt de temps. El pare de Marguerite, Michel, l'heroi del tercer volum de les memòries, encara va fer més Grans Tours i més viatges. Però, aquest sí, era un aventurer i una mica poeta. L'avi era un simple burgès provincià, sense més pretensions, i per això el seu Gran Tour és tan exemplar: és la mena de viatge que en el curs de dos segles van fer milers i milers de fills de família, el complement d'una educació, la preparació per a una vida. La mena de viatge que *podrien* fer ara mateix altres milers de joves, en eixir de la Universitat.

No podrien ja, la majoria, fer aquell viatge d'aristòcrates pelegrins. La major part no podrien tampoc (però, finalment, ¿per què no?) dedicar uns mesos a preparar el Gran Tour, i dedicar un any a fer-lo. Però sí que podrien —si no fóra que tot va en contra— pensar en els viatges com en una experiència reposada, com en una forma de coneixement. De discoteques, n'hi ha pertot arreu, i són més o menys iguals. De placetes i racons per beure cervesa en companyia, també. Si és només per això, no val la pena anar-se'n molt lluny de casa. Ni per canviar de platja, tampoc. Ni per visitar el Louvre en dues hores, el British Museum en un matí, i el Vaticà en hora i mitja. Ni per tornar del *viatge d'estudis* o del viatge de fi de carrera sense saber exactament si Innsbruck venia abans de Salzburg o després.

Ja està bé que els jubilats o les persones de vacances curtes i de recursos culturals igual de curts, se'n vagen a fer els *tours* de les agències (1 nit a Florència, 2 nits a Roma, etc.). Està bé, perquè més val això que res. Però que gent jove amb tot el temps per davant, i amb totes les possibilitats (viatjar, segons com, pot ser molt barat), facen una cosa equivalent, només que amb motxilla en comptes de maleta, ja no està tan clar. Ara mateix, ¿quants dels estudiants que viatgen podrien tornar del seu petit *tour* i dir com el bon Michel-Charles: "Ce voyage m'a développé l'esprit d'une manière presque tangible"? En fi, si no podem fer el *Grand Tour* de l'avi Crayencour, almenys podem llegir les memòries de la néta Yourcenar. Es un petit consol.

NOVETATS EDITORIALS

BIBLIOTECA INFANTIL

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

PEGASO LEASING
La otra cara de la moneda.

REGISTRADO EN EL B.D.E. Nº 360/90

Pegaso gira a su favor.

FINANCIACIÓN al 15,75 % T.N.

Pegaso se pone de su lado con una de las mejores financiaciones del mercado para vehículos industriales.

Una financiación abierta a todos los profesionales del transporte, fácil y rápida, con un porcentaje de interés realmente ventajoso precisamente ahora que los créditos no son fáciles de conseguir.

PLAZO	60 Meses	48 Meses
CAPITAL APLAZADO	1.000.000	1.000.000
T.N.	15,75 %	15,75 %
PTS./MES	23.614	27.438

* Con un valor residual igual a una cuota.

Pegaso Leasing. Financiación a su favor.

Consulte en cualquier Concesionario de la Red Pegaso.

T.A.E.: 16,94 %

(Oferta válida para todos los camiones Pegaso de más de 14 toneladas de P.T.C., entregados antes del 31 de Mayo en Península y Baleares)

PEGASO

SOLANA